

STRATEGIA ROZWOJU

GMINY ZĘBOWICE

Zleceniodawca: Urząd Gminy Zębowice

Zespół autorski:

mgr Robert Boryczka

Współpraca:

mgr Katarzyna Machowska
lic. Mariusz Chodor
mgr Izabela Boczar

REGIOPLAN sp. z o.o.

ul. Wolbromska 7
53-148 Wrocław
tel. / fax +48 71 33 80 253
www.regioplan.com
e-mail: wroc@regioplan.com

SPIS TREŚCI

Część I. Diagnoza społeczno – gospodarcza.

1	UWARUNKOWANIA GEOGRAFICZNE I KULTUROWE	8
1. 1.	Położenie geograficzne	8
1. 2.	Położenie administracyjne	9
1. 3.	Walory przyrodnicze	9
1. 4.	Walory kulturowe	25
2	SFERA SPOŁECZNA	33
2. 1.	Demografia	33
2. 2.	Rynek pracy	40
2. 3.	Bezrobocie	45
2. 4.	Ochrona zdrowia i opieka społeczna	51
2. 5.	Oświata i wychowanie	53
2. 6.	Kultura i sport	57
2. 7.	Gospodarka mieszkaniowa	59
2. 8.	Bezpieczeństwo publiczne	66
2. 9.	Administracja samorządowa	68
2.10.	Organizacje społeczne i polityczne	70
3	GOSPODARKA	71
3. 1.	Rolnictwo i leśnictwo	71
3. 2.	Działalności produkcyjne	82
3. 3.	Usługi	84
3. 4.	Turystyka	87
4	INFRASTRUKTURA TECHNICZNA	90
4. 1.	Komunikacja	90
4. 2.	Sieć wodociągowa i kanalizacyjna	93
4. 3.	Sieć gazowa	95
4. 4.	Elektroenergetyka	96
4. 5.	Ciepłownictwo	97
4. 6.	Telekomunikacja i łączność	97
4. 7.	Gospodarka odpadami	98
4. 8.	Cmentarze	99
4. 9.	Obiekty obrony cywilnej	100

5 FINANSE	101
5. 1. Budżet	101
5. 2. Analiza pionowa budżetu	103
5. 3. Analiza pozioma budżetu	107
5. 4. Bilans	109

SPIS TREŚCI

Cześć II. Kierunki rozwoju.

1	WNIOSKI Z DIAGNOZY SPOŁECZNO – GOSPODARCZEJ	112
1. 1.	Uwarunkowanie geograficzne, przyrodnicze i kulturowe	112
1. 2.	Sfera społeczna	112
1. 3.	Gospodarka	113
1. 4.	Infrastruktura techniczna	113
2	DOKUMENTACJA STRATEGICZNO – PLANISTYCZNA	114
2. 1.	Strategia Rozwoju Gminy Zębowice	114
2. 2.	Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Zębowice	116
2. 3.	Strategia społeczno – gospodarczego rozwoju powiatu oleskiego na lata 2001 – 2015	116
2. 4.	Strategia Rozwoju Województwa Opolskiego na lata 2001 – 2015	118
3	ANALIZA SWOT	121
3. 1.	Założenia metodologiczne	121
3. 2.	Środowisko przyrodnicze i infrastruktura techniczna	122
3. 3.	Społeczeństwo	123
3. 4.	Gospodarka	124
4	WIZJA	126
5	CELE STRATEGICZNE	127
6	ZADANIA STRATEGICZNE	128
6. 1.	Środowisko przyrodnicze i infrastruktura techniczna	128
6. 2.	Gospodarka	128
6. 3.	Sfera społeczna	129
7	DOKUMENTACJA ZADAŃ STRATEGICZNYCH	130
7. 1.	Środowisko przyrodnicze i infrastruktura techniczna	130
7. 2.	Gospodarka	135
7. 3.	Sfera społeczna	142

8 ŹRÓDŁA FINANSOWANIA	148
8. 1. Potencjalne źródła finansowania	148
8. 2. Ogólne zasady doboru środków finansowych	150
8. 3. Rozmiary i uwarunkowania źródeł finansowych	152
8. 4. Sposoby finansowania zadań strategicznych w ramach Strategii Rozwoju Gminy Zębowice	159
9 WIELOLETNI PLAN INWESTYCYJNY	162
7. 1. Środowisko przyrodnicze i infrastruktura techniczna	162
7. 2. Gospodarka	163
7. 3. Sfera społeczna	164

SPIS TREŚCI

Cześć III. Plan Rozwoju Lokalnego.

1 LISTA ZADAŃ I PROJEKTÓW PLANU ROZWOJU LOKALNEGO	166
1. 1. Wykaz proponowanych inwestycji w roku 2004	166
1. 2. Wykaz proponowanych inwestycji w roku 2005	166
1. 3. Wykaz proponowanych inwestycji w roku 2006	166
1. 4. Wykaz proponowanych inwestycji w latach 2007 – 2013	167
2 DOKUMENTACJA ZADAŃ I PROJEKTÓW	168
2. 1. Rok 2004	168
2. 2. Rok 2005	175
2. 3. Lata 2007 – 2013	177
3 FINANSOWANIE ZADAŃ PLANU ROZWOJU LOKALNEGO	183
3. 1. Lata 2004 – 2006	183
3. 2. Lata 2007 – 2013	184
4 POWIĄZANIA I ROLA PLANU ROZWOJU LOKALNEGO	186
4. 1. Powiązanie projektów z innymi działaniami realizowanymi na terenie gminy, powiatu i województwa	186
4. 2. Finansowanie	186
4. 3. Wskaźniki osiągnięć Planu Rozwoju Lokalnego	186
5 REALIZACJA ZAŁOŻEŃ STRATEGII I PLANU ROZWOJU LOKALNEGO	188
5. 1. Reorganizacja pracy Urzędu Gminy	188
5. 2. Monitoring	188
LITERATURA	190

STRATEGIA ROZWOJU

GMINY ZĘBOWICE

CZĘŚĆ I – DIAGNOZA SPOŁECZNO – GOSPODARCZA

1. Uwarunkowania geograficzne i kulturowe.

1. 1. Położenie geograficzne.

Gmina wiejska Zębowice położona jest we wschodniej części województwa opolskiego, na wysokości od 220 do 280 m n.p.m. Najwyżej położone tereny zlokalizowane są w północno – wschodniej części gminy, zaś najniższe usytuowane są tereny położone w części południowo – zachodniej. Współrzędne geograficzne wynoszą 51° szerokości geograficznej północnej oraz 18° długości geograficznej wschodniej. Powierzchnia rozpatrywanego obszaru wynosi 9581 ha, to jest 96 km², co stanowi 9,84 % powierzchni powiatu oleskiego oraz 1,02 % powierzchni województwa opolskiego.

Według fizyczno – geograficznej regionalizacji Polski J. Kondrackiego gmina Zębowice umiejscowiona jest w następujących jednostkach:

- megaregion – Europa Środkowa (3);
- prowincja – Niż Środkowoeuropejski (31);
- podprowincja – Niziny Środkowopolskie (318);
- makroregion – Nizina Śląska (318.5);
- mezoregion – Równina Opolska (318.57).

Mezoregion Równiny Opolskiej graniczy bezpośrednio z:

- Progiem Woźnickim – od wschodu;
- Garbem Tarnogórskim – od południowego – wschodu;
- Chełmem – od południa;
- Pradolina Wrocławska – od zachodu;
- Równiną Oleśnicką – od północy i północnego – zachodu.

Należy nadmienić, że wschodnie kresy gminy Zębowice wchodzi w skład mezoregionu Progu Woźnickiego (341.23), wchodzącego w skład makroregionu Wyżyny Woźnicko – Wieluńskiej (341.2) i podprowincji Wyżyny Śląsko – Krakowskiej (341), będącej już częścią prowincji Wyżyn Polskich (34).

Odległość z Zębowic do stolicy województwa Opola wynosi 36 km. Ponadto do:

- Wrocławia – 125 km;
- Katowic – 90 km;
- Poznania – 245 km
- Warszawy – 300 km.

Odległość z Zębowic do najbliższych, większych przejść granicznych wynosi:

- Czechy (Pietrowice) – 115 km;
- Słowacja (Chyżne) – 255 km;
- Niemcy (Jędrzychowice) – 280 km;
- Ukraina (Korczowa) – 435 km;
- Białoruś (Terespol) – 500 km;
- Rosja (Bezledy) – 560 km;
- Litwa (Ogrodniki) – 630 km.

1. 2. Położenie administracyjne.

Po wdrożeniu reformy administracyjnej, od 1 stycznia 1999 roku gmina wiejska Zębowice wchodzi w skład województwa opolskiego oraz powiatu oleskiego. Graniczy z gminami:

- Lasowice Wielkie – od północy;
- Olesno – od północnego – wschodu;
- Dobrodzień – od wschodu;
- Ozimek – od południa;
- Turawa – od zachodu.

Łączna długość granic okalających gminę wynosi kilkadziesiąt km. Granice z uwagi na brak naturalnych barier mają sztuczny charakter.

Siedzibą urzędu jest położona w południowej części gminy wieś Zębowice. W skład gminy wchodzi 9 sołectw. Należą do nich: Kadłub Wolny, Knieja, Łąka, Osiecko, Poczółków, Prusków, Radawie, Siedliska i Zębowice. Gęstość sieci osadniczej mierzona liczbą miejscowości na 100 km² powierzchni wynosi 22,92 Jest to wartość równa wskaźnikowi charakteryzującemu powiat oleski – 22,90 jak oraz wyższa od wskaźnika dla województwa opolskiego – 16,88.

Położenie gminy w regionie jest korzystne. Wpływ na to mają szczególnie walory naturalne oraz usytuowanie w pobliżu miasta Opola, przez które przebiegają ważne szlaki transportowe: drogowe, kolejowe oraz wodne.

1. 3. Walory przyrodnicze.

1.3.1. Klimat.

Klimat gminy podobnie jak całej polski jest przejściowy, kontynentalno – morski, kształtowany na przemian przez masy powietrza napływające z Oceanu Atlantyckiego lub wschodniej Europy i Azji. W skali kraju według W. Okołowicza gmina Zębowice leży na pograniczu dwóch regionów klimatycznych: śląsko – wielkopolskiego i małopolskiego. Natomiast według A. Schmucka (1961) gmina położona jest na pograniczu dwóch rejonów: nadodrzańskiego i wschodniego (częstochowsko – kieleckiego), występującego w strefie Wysoczyzny Woźnicko – Wieluńskiej.

Region nadodrzański należy do najcieplejszych w Polsce i charakteryzuje się: przewagą wpływów oceanicznych, mniejszymi od przeciętnych amplitudami temperatur, wczesną wiosną, długim ciepłym latem, łagodną i krótką zimą oraz malejącymi opadami w kierunku centrum kraju. Region częstochowsko – kielecki charakteryzuje się zaś wzrostem kontynentalizmu, sum opadów i pogarszającymi się warunkami termicznymi: niższymi temperaturami, mniejszą ilością dni pogodnych, większą ilością dni z pokrywą śnieżną oraz krótszym okresem wegetacyjnym.

Na terenie gminy Zębowice nie ma stacji meteorologicznej, jednakże reprezentatywne będą dla niej dane charakteryzujące Nizinę Śląską. Według pomiarów średnia temperatura roczna wynosi około 8 °C; stycznia (-0,8 °C), a lipca 18,5 °C. Liczba dni z przeciętną temperaturą dobową poniżej 0 °C wynosi około 60 dni. Izoamplitudy roczne kształtują się na poziomie 19 – 20 °C. Lato przeciętnie trwa około 100 dni co powoduje, że jest jednym z najdłuższych w Polsce, natomiast zima około 60 dni i jest to jeden z krótszych okresów trwania zimy w kraju.

TABELA 1: Gmina Zębowice – średnie miesięczne temperatury powietrza.

Miesiąc	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
T w °C	-0,8	-0,2	3,7	7,4	13,5	16,3	18,0	17,4	13,3	8,7	4,0	1,1

TABELA 2: Gmina Zębowice – rozkład średnich temperatur powietrza.

Temperatura	Wartość w °C
Średnia roczna	8
Średnia stycznia	-0,8
Średnia lipca	18
Izoamplituda roczna	19 – 20

Suma rocznego opadu wynosi 600 – 750 mm, w tym półrocza chłodnego (listopad – kwiecień) około 200 – 250 mm. Opady półrocza ciepłego (maj – październik) osiągają 400 – 500 mm. Pierwszy śnieg pojawia się około połowy listopada, a ostatni na przełomie marca i kwietnia. Pokrywa śnieżna utrzymuje się średnio przez 60 – 70 dni. Jej grubość waha się w przedziale 10 – 15 cm. Okres występowania pokrywy śnieżnej przerywany jest częstymi odwilżami. W tym czasie opad zimowy stanowi deszcz.

TABELA 3: Gmina Zębowice – średnie miesięczne wartości opadów.

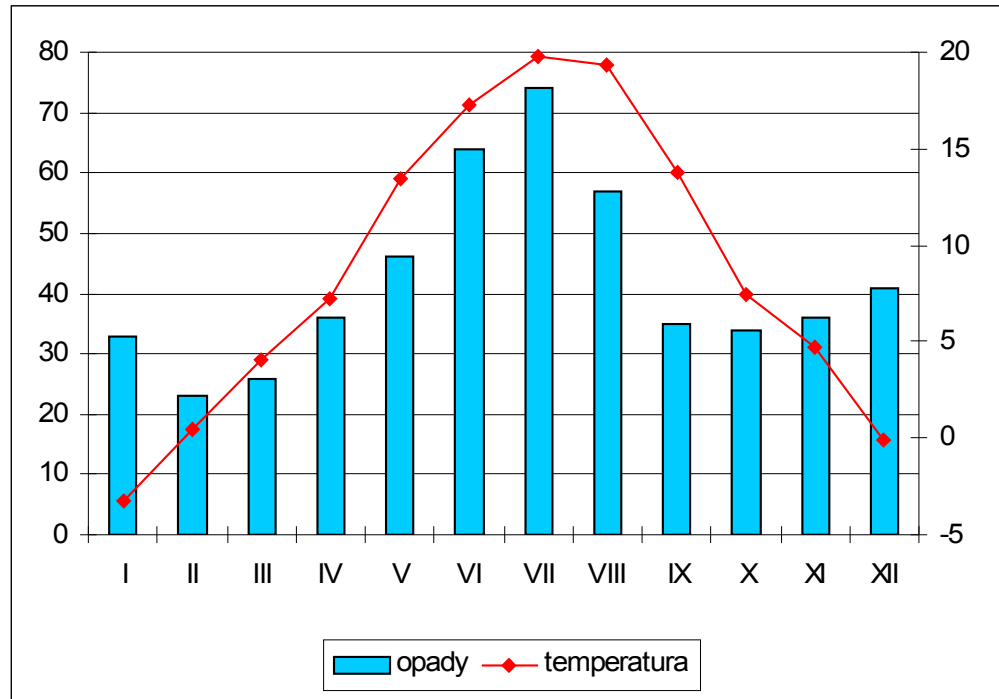
Miesiąc	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Opad w mm	33	23	26	36	46	64	74	57	35	34	36	41

TABELA 4: Gmina Zębowice – sumy opadów.

Opady	Wartość
Suma roczna	600 – 750 mm
Suma półrocza chłodnego	200 – 250 mm
Suma półrocza ciepłego	400 – 500 mm
Grubość pokrywy śnieżnej	10 – 15 cm

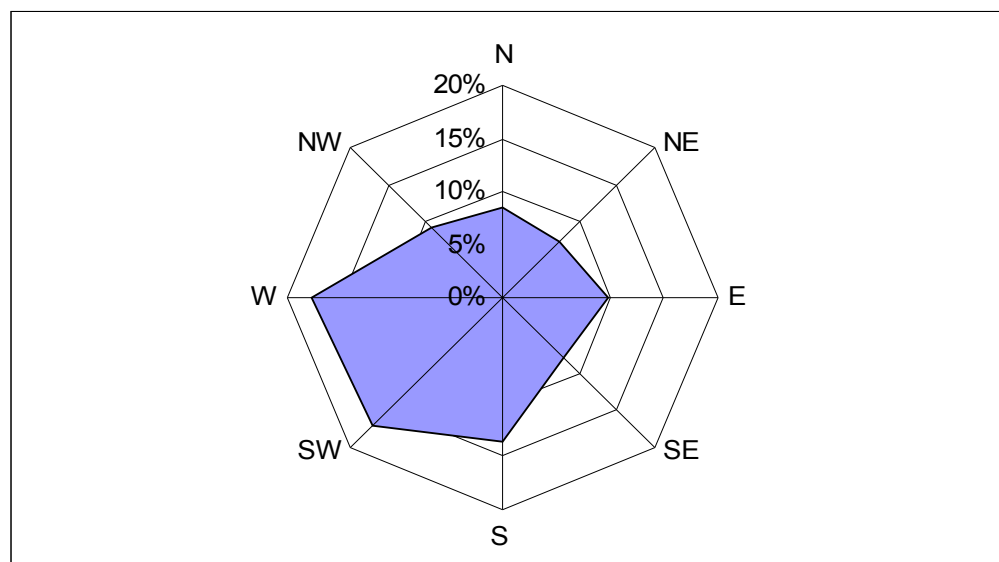
Średnia liczba dni pogodnych w roku wynosi 62, a pochmurnych 108 i jest jedną z najmniejszych w Polsce. Usłonecznienie przekracza w roku 1500 godzin, natomiast miesiącem o największym usłonecznieniu jest maj – 224 godziny.

RYCINA 1: Gmina Zębowice – rozkład średnich temperatur oraz opadów.

Najczęstsze wiatry wieją z kierunków: zachodniego, południowo – zachodniego oraz południowego. Stanowią 48,3 % częstotliwości wiatru. Ich średnia prędkość oscyluje w granicach 3 m / s.

RYCINA 2: Gmina Zębowice – róża wiatrów.

Okres wegetacyjny jest jednym z najdłuższych w Polsce i trwa około 210 – 220 dni. Początek robót polnych przypada na drugą dekadę marca. Reasumując, warunki klimatyczne panujące na terenie gminy są bardzo korzystne. Szczególnie sprzyjają rozwojowi rolnictwa i turystyki oraz pozwalają na osiąganie wyższego komfortu osiedlania się.

Generalnie wydzielić można trzy typy klimatów lokalnych, charakterystycznych dla zróżnicowanego morfologicznie i topograficznie obszaru gminy:

- obszar wysoczyzny plejstocenijskiej ze średnią temperaturą około 8 °C, długością okresu bezprzymrozkowego od 160 do 175 dni, średnią długością okresu wegetacyjnego od 210 do 225 dni, średnią sumą opadów w granicach 600 – 650 mm, średnią prędkością wiatru 2.0 – 3.5 m/s;
- obszary dolinne z występującym płytkim poziomem wody gruntowej oraz wodą powierzchniową, cechujące się gorszymi warunkami wilgotnościowymi, występowaniem zastoisk chłodnego i mroźnego powietrza, zwiększoną częstotliwością przymrozków w okresie półrocza chłodnego;
- obszary kompleksów leśnych, cechujące się modulującym wpływem wiatru na warunki mikroklimatyczne poprzez obniżenie temperatury i wilgotności.

1.3.2. Geologia.

Podłoże geologiczne stanowią utwory trzeciorzędowe i czwartorzędowe okresu plejstocenijskiego i holocenijskiego, zalegające na utworach starszych ery paleozoicznej. Utwory paleozoiczne występują na całym obszarze w postaci ilów, iłolupków oraz iłowców czerwonych i pstrych z przewarstwieniami piasków, wapieni i dolomitów górnotriasowych.

Utwory trzeciorzędowe o miąższości od kilkunastu do kilkudziesięciu metrów, występujące szczytkowo na utworach paleozoicznych, reprezentowane są przez ility szare, ciemnoszare, niebiesko – szare z przewarstwieniami piasków drobnych oraz pylastych facji przybrzeżnej miocenu lądowego.

Generalnie najważniejszą formacją decydującą o budowie geologicznej gminy są osady czwartorzędowe, reprezentowane przez kompleks utworów plejstocenijskich i holocenijskich. Plejstocen buduje kompleks utworów wodnolodowcowych piasków różnoziarnistych, pospółek, żwirów, glin i pyłów, lokalnie z domieszką otoczków i głazów narzutowych. Wykształcony jest w postaci warstw nieregularnie ułożonych naprzemianlegle, o zróżnicowanych miąższościach.

Północna część gminy zbudowana jest przez utwory plejstocenijskie, genezy wodno – lodowcowej. Utwory te w postaci rozległej równiny sandrowej rozwinęły się w strefie ablacyjnej przedpola lądolodu stadiału odrzańskiego, zlodowacenia środkowopolskiego. W ich budowie biorą udział piaski i żwiry wodnolodowcowe, różnoziarniste, lokalnie rozwinięte na glinach zwałowych stadiału Odry. Lokalnie, w północnej części gminy (na północ od wsi Radawie) rozwinęły się formy związane z

deglacją arealną czoła lodowcowego – pagóry kemowe. Zbudowane są one z piasków i żwirów krzyżowo warstwowanych. W obrębie utworów piaszczysto – żwirowych rozwinęły się formy wydmore, budowane przez piaski eoliczne wieku holoceńskiego.

W strefie dolin rzecznych wykształciły się dna dolinne z systemem teras rzecznych wieku plejstoceniowego (terasy nadzalewowe), piaszczysto – żwirowe, na ogół różnoziarniste oraz terasy współczesne, zalewowe, wieku holoceńskiego, lokalnie z namułami organicznymi w postaci mady rzecznej i gleb murszowo – torfowych.

Budowa geologiczna gminy, ze zdecydowaną przewagą utworów piaszczysto – żwirowych genezy wodnolodowcowej i lodowcowej oraz eolicznych, stwarza warunki do prowadzenia eksploatacji surowców mineralnych dla potrzeb lokalnej społeczności. Utwory te w przeszłości podlegały małoskalowej eksploatacji, jednak nigdy nie udokumentowano tutaj większych zasobów o charakterze przemysłowym.

1.3.3. Geomorfologia.

Pod względem morfologicznym obszar gminy Zębowice cechuje się mało urozmaiconą, monotonna rzeźbą o charakterze równinnym, urozmaicony płaskodennymi dolinami lokalnych cieków wodnych o przebiegu równoleżnikowym. Na obszarze gminy można wyróżnić następujące jednostki morfologiczne:

- wysoczyznę morenową falistą o deniwelacjach terenu od 10 do 20 m, zbudowaną z piasków i żwirów akumulacji lodowcowej i wodno – lodowcowej, lokalnie podścielonych glinami zwałowymi, o spadkach terenu w granicach do 5 – 10 %. Jednostka ta występuje we wschodniej części gminy i związana jest ze strefą przejściową od Progu Woźnickiego do Równiny Opolskiej;
- wysoczyznę morenową płaską o deniwelacjach terenu od 5 do 10 m, zbudowaną z piasków i żwirów akumulacji wodno – lodowcowej (równina sandrowa), lokalnie podścielonych i przewarstwionych wkładkami glin zwałowych, lokalnie o spadkach terenu do 3 – 5 %. Jednostka ta występuje w zachodniej i centralnej części gminy;
- doliny rzeczne z wykształconymi strefami den dolinnych oraz systemem teras holoceńskich i plejstoceniowych, zlewowych (1 – 3 m n.p.w.) i nadzalewowych (3 – 5 m n.p.w.), z lokalnie rozwiniętymi pokrywami madowymi;
- pola i pojedyncze formy wydmore wieku holoceńskiego, rozwiniętymi w obrębie równiny sandrowej oraz w strefie przykrawędziowej dolin rzecznych, szczególnie w części zachodniej.

Generalnie powierzchnia terenu obniża się z kierunku wschodniego (od krawędzi denudacyjnej Progu Woźnickiego) od wysokości w przedziale 250 – 280 m n.p.m w rejonie Osiecka, w kierunku zachodnim, o wysokościach 200 – 240 m n.p.m w strefie Knieji, Łąki i Radawia. Cechą charakterystyczną wschodniej części gminy jest występowanie płaskich i lekko falistych, rozległych powierzchni rozwiniętych na terenach sandrowych zlodowacenia środkowopolskiego, z rzadkimi i płytkimi w czę-

ści początkowej odcinkami dolin rzecznych. Dla części zachodniej cechą charakterystyczną są szerokie płaszczyzny terenów równinnych, porozcinane płaskodennymi dolinami rzecznyymi o zmiennej szerokości.

1.3.4. Hydrologia.

Wody podziemne.

Wody podziemne na obszarze gminy reprezentowane są przez wody przypowierzchniowe, gruntowe i wody wgłębne. Wody przypowierzchniowe występują na terenie całej gminy w strefach lokalnych obniżen terenowych (lokalne podmokłości, zabagnienia, torfowiska) oraz zalegania utworów nieprzepuszczalnych, na głębokościach w przedziale 0.1 – 0.5 m.

Poziom wód gruntowych na obszarze gminy wykazuje lokalne zróżnicowanie, dostosowane do rzeźby terenu i jego budowy geologicznej. Najpłycej poziom wód gruntowych występuje w dolinach rzecznych i obniżeniach bezodpływowych, gdzie jest spotykany już na głębokościach 0.5 – 1.5 m p.p.t. Poziom ten wykształcony jest w utworach piaszczysto – żwirowych dolin rzecznych, lokalnie przykryty pokrywą utworów organicznych i madowych. Zasilanie poziomu odbywa się głównie poprzez przepływ rzeczny oraz spływ powierzchniowy z otoczenia doliny. Zwierciadło wody ma charakter napięty lub występuje pod niewielkim napięciem. Bardzo dobra przepuszczalność gruntu skutkuje dużą wrażliwością na oddziaływanie zanieczyszczeń z powierzchni ziemi.

W obrębie utworów piaszczystych, wysoczyznowych, wykształconych na piaskach i żwirach wodnolodowcowych, woda gruntowa na ogół o zwierciadle swobodnym występuje na głębokości 1.5 – 5.0 m p.p.t. Poziom ten jest rozwinięty powszechnie na terenie całej gminy. Dobra przepuszczalność gruntu skutkuje średnią wrażliwością na oddziaływanie zanieczyszczeń z powierzchni ziemi.

W obrębie utworów piaszczystych, wysoczyznowych, wykształconych na utworach gliniastych oraz piaszczysto – gliniastych, woda gruntowa na ogół o zwierciadle napiętym lub lekko napiętym występuje na zróżnicowanych głębokościach. Słaba przepuszczalność gruntu skutkuje niską wrażliwością na oddziaływanie zanieczyszczeń z powierzchni ziemi.

Wody wgłębne, o podstawowym znaczeniu dla warunków hydrogeologicznych, związane są z utworami czwartorzędowymi, w szczególności z kopalnymi strukturami wodonośnymi wieku czwartorzędowego: rynnami kopalnych struktur wodonośnych dolin kopalnych Stobrawy i Knieji – Lasowic. W obrębie czwartorzędowego piętra wodonośnego wydzielić można dwa poziomy hydrauliczne:

- górny – związane z utworami piaszczysto – żwirowymi o miąższościach od 5 do 20 m i wydajności od 5 do 50 m³ / h;

- dolny – o miąższości przekraczającej 20 m, występujący głównie w obrębie dolin kopalnych, o wydajności od 70 do 120 m³ / h.

Struktura kopalna Knieja – Lasowice posiada szacowane zasoby eksploatacyjne na poziomie 98000 m³ / dobę. Zasilanie poziomemu o charakterze meteorycznym, częściowo z infiltracji cieków powierzchniowych w dolinach rzecznych, podlegające znaczącej odnawialności. Przewodność zbiornika w granicach 336 – 1200 m³ / dobę, przy wydajności 70 – 120 m³ / h.

Wody powierzchniowe.

Obszar gminy Zębowice leży w dorzeczu rzeki Odry, w zlewni II rzędu rzeki Mała Panew. Głównymi ciekami są: Libawa, Potok Pruskowski, Potok Łomnicki i Potok Radawka, które uchodzą do Jeziora Turawskiego. Są to cieki o charakterze nizinnym, z deszczowo – śnieżnym reżimem zasilania, o stosunkowo znacznych przyborach wody w okresie roztopów wiosennych i małych przyborach w okresie maksimum opadów letnich. Wylewy w czasie roztopów wiosennych są umiarkowane i nie wywołują większych szkód w rolnictwie ze względu na łatwo przepuszczalne gleby i zmeliorowanie gruntów. Czystość wód kwalifikuje się w I – III klasie czystości.

1.3.5. Gleby.

Wytworzenie się określonych profilów glebowych oraz ich przydatność rolnicza pozostaje w ścisłym związku z budową geologiczną i morfologią danego obszaru. Na terenie gminy Zębowice dominują gleby piaszczyste oraz gliniaste i pylaste. Na tym podłożu wykształciły się gleby bielnicowe i pseudobielnicowe, gleby brunatne, czarne ziemie i gleby bagienne. Na obszarze gminy występują następujące typy gleb:

- bielnicowe i pseudobielnicowe – utworzone z glin zwałowych, morenowych, lekkie i średnie oraz z utworów pyłowych pochodzenia wodnego. W wierzchnich warstwach gleby te posiadają skład mechaniczny zbliżony do piasków gliniastych, glin piaszczystych i glin pylastych o dobrze wykształconym profilu próchnicznym. Gleby te cechują się optymalnym uwilgoceniem. Są to gleby na ogół III i IV klasy bonitacyjnej oraz kompleksu żytniego bardzo dobrego, korzystnego dla upraw żytnio – ziemniaczanych;
- bielnicowe i pseudobielnicowe – utworzone z glin morenowych, lekkie i średnie oraz z utworów pyłowych pochodzenia wodnego, podścielone na ogół piaskami. Charakteryzują się dobrze wykształconym poziomem akumulacyjnym o znacznej ilości próchnicy. Są dobrze nawilgocone lub występuje w nich lekki niedobór wilgoci glebowej. Są to gleby IV klasy bonitacyjnej, korzystne dla pól żyta, jęczmienia czy ziemniaków;
- gleby bielnicowe i pseudobielnicowe – utworzone z utworów pyłowych pochodzenia wodnego oraz z piasków gliniastych mocnych i lekkich, podścielonych piaskiem gliniastym. Stanowią dominujący udział w strukturze gruntów ornych gminy. Na ogół są to gleby przesuszone o niskim poziomie wody gruntowej i

słabej podsiąkliwości. Bonitacyjnie należą do IV klasy. Są korzystne dla żyta, jęczmienia i ziemniaków;

- bielicowe i pseudobielicowe – utworzone z utworów piaszczystych pochodzenia wodnego, na piaskach luźnych całkowitych lub słabogliniastych. Poziom wody gruntowej występuje głęboko, co powoduje przesuszenie gleb i ich niską przydatność dla produkcji rolnej. Są to gleby V i VI klasy bonitacyjnej kompleksu żytniego bardzo słabego. Optymalny kierunek ich użytkowania to uprawy leśne;
- madowe i piaszczyste – utworzone na podłożu madowo – piaszczystym i baziennym. Są charakterystyczne dla obszarów dolin rzecznych. Z uwagi na niski poziom wody gruntowej, podtopienia, słabe przewietrzanie, częste zamglenia i zastoiska chłodnego powietrza, są głównie przydatne dla utrzymywania użytków zielonych.

TABELA 5: Gmina Zębowice – powierzchnia gruntów ornych według klas bonitacyjnych.

Klasa bonitacyjna	Powierzchnia w ha	Struktura w %
I	-	-
II	-	-
III a	3,5850	0,15
III b	28,7765	1,18
IV a	320,4400	13,15
IV b	722,8232	29,66
V	780,5353	32,03
VI	573,5498	23,54
VI z	7,1420	0,29

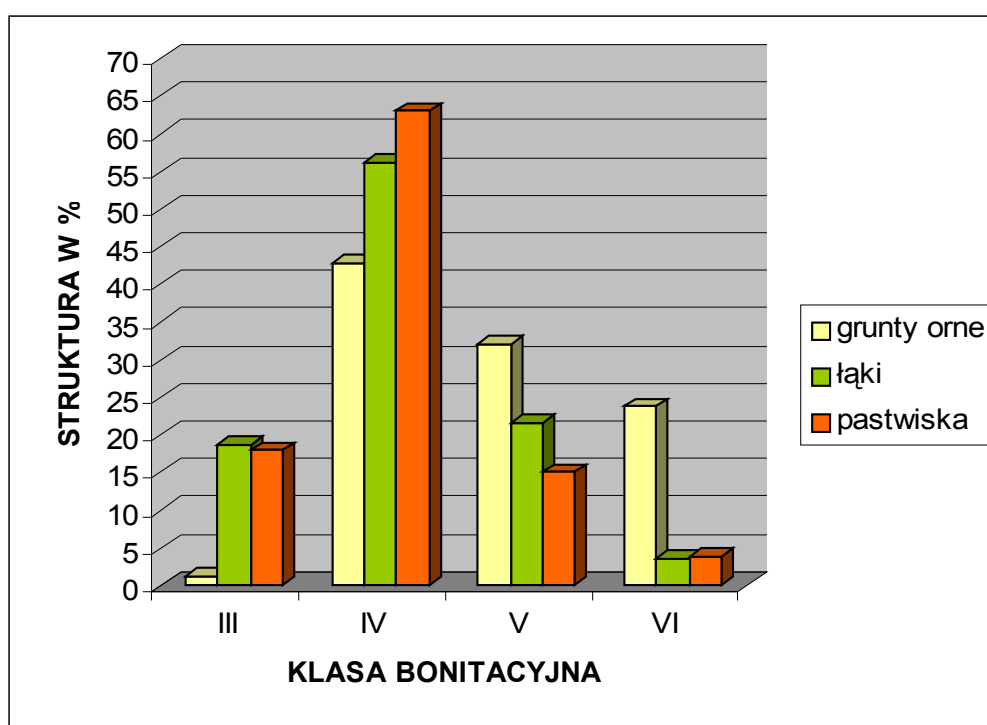
TABELA 6: Gmina Zębowice – powierzchnia łąk według klas bonitacyjnych.

Klasa bonitacyjna	Powierzchnia w ha	Struktura w %
I	-	-
II	-	-
III	113,2532	18,62
IV	341,5548	56,15
V	131,8858	21,68
VI	21,5895	3,55

TABELA 7: Gmina Zębowice – powierzchnia pastwisk według klas bonitacyjnych

Klasa bonitacyjna	Powierzchnia w ha	Struktura w %
I	-	-
II	-	-
III	26,0549	17,98
IV	91,3256	63,03
V	21,8273	15,06
VI	5,6914	3,93

RYCINA 3: Gmina Zębowice – struktura powierzchni gruntów ornych, łąk i pastwisk według klas bonitacyjnych.

Z powyższych zestawień wynika, że w przypadku gruntów ornych udział gleb dobrych, będących III klasie bonitacyjnej wynosi zaledwie 1,33 %. Gleby średnie IV klasy bonitacyjnej to 42,81 % ogółu, zaś gleby słabe i bardzo słabe V i VI klasy bonitacyjnej stanowią aż 55,86 %. Natomiast udział użytków zielonych (sady, łąki, pastwiska) będących w III klasie bonitacyjnej wynosi 18,29 %, w IV klasie – 57,38 %, zaś najłabsze V i VI klasy to 24,35 % ogółu.

TABELA 8: Gmina Zębowice – struktura klas bonitacyjnych gruntów ornych według sołectw.

Sołectwo	Struktura w % poszczególnych klas bonitacyjnych					
	III a	III b	IV a	IV b	V	VI
Kadłub Wolny	0,04	0,21	9,46	31,43	38,52	20,35
Knieja	0,00	0,00	0,87	10,95	32,34	55,84
Łąka	0,00	0,64	1,00	28,87	31,48	38,01
Osiecko	0,00	0,00	0,00	3,70	71,82	24,48
Poczołków	0,00	0,21	0,39	20,86	32,44	46,10
Prusków	0,00	1,36	16,00	30,08	42,84	9,72
Radawie	0,16	1,01	23,57	38,10	17,74	19,43
Siedliska	0,00	0,00	1,89	37,50	50,94	9,67
Zębowice	0,40	2,97	17,37	29,88	31,59	17,80

Z powyższego zestawienia wynika, że grunty orne o najwyższym wskaźniku bonitacji występują w sołectwach: Radawie i Zębowice (ponad 50 % gleb w III i IV klasie bonitacyjnej), zaś o wskaźniku najniższym w miejscowościach: Osiecko, Knieja i Poczołków (ponad 75 % gleb w klasie V – VI).

TABELA 9: Gmina Zębowice – struktura klas bonitacyjnych użytków zielonych według sołectw.

Sołectwo	Struktura w % poszczególnych klas bonitacyjnych			
	III	IV	V	VI
Kadłub Wolny	13,15	71,18	14,96	0,72
Knieja	3,89	74,21	16,56	5,34
Łąka	4,16	24,32	67,91	3,61
Osiecko	1,43	86,32	12,25	0,00
Poczołków	12,07	52,34	30,68	4,91
Prusków	30,19	41,67	27,02	1,12
Radawie	26,40	55,04	17,85	0,72
Siedliska	2,86	84,88	12,26	0,00
Zębowice	30,21	36,37	22,06	11,36

Z powyższego zestawienia wynika, że użytki zielone o najwyższym wskaźniku bonitacji występują w sołectwach: Zębowice, Prusków i Radawie (około 30 % użytków zielonych w III klasie bonitacyjnej), zaś o wskaźniku najniższym w miejscowości Łąka (ponad 70 % użytków zielonych w klasie V – VI).

Według opracowanej przez Instytut Upraw, Nawożenia i Gleboznawstwa w Puławach (IUNG Puławy) kompleksowej metody waloryzacji rolniczej przestrzeni produkcyjnej, obliczony dla gminy Zębowice wskaźnik jest bardzo niski i wynosi 62,9 punktów.

1.3.6. Roślinność.

Według podziału geobotanicznego Polski (Szafer 1977) gmina Zębowice leży w granicach Okręgu Nadodrzańskiego należącego do Krainy Śląskiej. Natomiast według podziału geobotanicznego Opolszczyzny (Kuczyńska 1974) obszar gminy należy do regionu północnego, charakteryzującego się małą ilością gatunków ciepłolubnych oraz brakiem gatunków górskich i podgórskich.

Na terenie gminy Zębowice tereny leśne zajmują obszar 5861 ha, to jest 61,17 % powierzchni ogólnej. Lasy w gminie należą do rozległego kompleksu Lasów Stobrawsko – Turawskich, które występują tutaj w postaci dużych powierzchni leśnych przedzielonych terenami rolniczymi. Według regionalizacji przyrodniczo – leśnej (Mroczkiewicz), lasy w gminie należą do Krainy Śląskiej oraz Dzielnic: Równiny Opolskiej i Wzgórz Dolnośląskich. Dość ubogie siedliska glebowe powstałe z piasków lodowcowych warunkują występowanie głównie lasów iglastych. Według Matuszkiewicza (1991) dominującymi zespołami potencjalnej roślinności naturalnej, czyli takiej, która opanowałaby ten teren po zaprzestaniu na nim obecnej działalności człowieka są kontynentalne bory mieszane *Pino – Quercetum*, a na siedliskach żyzniejszych grąd środkowoeuropejski *Galio – Carpinetum*. Pod względem żyzności i wilgotności siedliska lasy na terenie gminy są znacznie zróżnicowane. Wyodrębniono tutaj 10 typów siedliskowych lasu:

- Bór świeży;
- Bór wilgotny;
- Bór mieszany świeży;
- Bór mieszany wilgotny;
- Las mieszany świeży;
- Las mieszany wilgotny;
- Las świeży;
- Las wilgotny;
- Ols;
- Ols jesionowy.

Dominującymi siedliskami na terenie gminy są siedliska borowe: bór świeży i bór mieszany świeży oraz bór mieszany wilgotny. Najmniejszy udział w strukturze siedlisk ma ols i ols jesionowy, a następnie las wilgotny i świeży. Dominującym gatunkiem jest sosna, która zajmuje ponad 90 % powierzchni leśnej w gminie. Pozostała część przypada głównie na: dęby, brzozy, olchy i świerki. W domieszce występują również: buk, modrzew, jodła, grab, jesion, osika, jawor i topola. Najliczniej reprezentowane są młode drzewostany (do 60 lat), zaś najmniejszą powierzchnię zajmują drzewostany dojrzałe (powyżej 100 lat).

TABELA 10: Gmina Zębowice – gatunki drzew występujące na terenie Nadleśnictwa Olesno – Obręb Olesno. Stan na 01.01.1999.

Gatunek drzewa	Symbol	Powierzchnia w ha	Struktura w %
Sosna	So	8955,74	93,29
Modrzew	Md	24,42	0,25
Świerk	Św	36,27	0,38
Buk	Bk	9,99	0,10
Dąb	Db	263,37	2,74
Jesion	Js	1,45	0,02
Grab	Gb	4,99	0,05
Brzoza	Brz	211,00	2,20
Ols	OI	89,06	0,93
Olsza	Olsz	2,72	0,03
Topola	Tp	0,80	0,01
Osika	Os	0,30	0,003

TABELA 11: Gmina Zębowice – gatunki drzew występujące na terenie Nadleśnictwa Olesno – Obręb Zębowice. Stan na 01.01.1999.

Gatunek drzewa	Symbol	Powierzchnia w ha	Struktura w %
Sosna	So	5941,95	95,82
Modrzew	Md	6,84	0,11
Świerk	Św	42,39	0,68
Jodła	Jd	3,82	0,06
Buk	Bk	24,95	0,40
Dąb	Db	32,70	0,53
Grab	Gb	4,61	0,07
Brzoza	Brz	63,91	1,03
Ols	OI	79,33	1,28
Olsza	Olsz	0,51	0,01

Obszar gminy Zębowice ze względu na znaczny udział lasów w strukturze użytkowania gruntów posiada znaczną ilość naturalnych i mało przekształconych ekosystemów. Mozaika lasów i łąk, licznie występujące ciekі wodne oraz grunty podmokłe powodują, że teren gminy charakteryzuje się dużym zróżnicowaniem siedlisk i zbiorowisk roślinnych. W związku z powyższym obfituje w chronione i rzadkie gatunki roślin. Wiele z nich znalazło się na „Czerwonej liście roślin naczyniowych zagrożonych w Polsce” (Zarzycki, Szelaǳ 1992), regionalnej „Czerwonej liście roślin naczyniowych Górnego Śląska (Parusel i in. 1996) oraz wojewódzkiej „Czerwonej liście roślin zagrożonych w województwie opolskim” (Spatek 1997). Ze względu na brak inwentaryzacji przyrodniczej gminy Zębowice dokumentacja stanu przyrody prowadzona przez Wojewodę Opolskiego zawiera ograniczoną ilość informacji do-

tyczących ilości stanowisk chronionych oraz rzadkich gatunków roślin i zwierząt. Na terenie gminy Zębowice dotychczas stwierdzono:

- 3 stanowiska widłaka jałowcowatego – *Lycopodium annotinum*;
- 1 stanowisko widłaka goździstego – *Lycopodium clavatum*;
- 2 stanowiska rosiczki okrągłolistnej – *Drosera rotundifolia*;
- 1 stanowisko modrzewnicy zwyczajnej – *Andromeda polifolia*;
- 1 stanowisko rdestnicy stępiej – *Potamogeton obtusifolius*;
- 1 stanowisko bobrka trójlistkowego – *Menyanthes trifoliata*;
- 1 stanowisko przygiełki białej – *Rhynchospora alba*;
- 1 stanowisko czartawy drobnej – *Circaea alpina*;
- 1 stanowiska bagna zwyczajnego – *Ledum palustre*;
- 1 stanowisko czermieni błotnej – *Calla palustris*;
- 1 stanowisko żurawiny błotnej – *Oxycoccus palustris*;
- 1 stanowisko narecznicy grzebieńastej – *Dryopteris cristata*;
- 1 stanowisko szczyrzyka czerniejącego – *Lembotropis nigricans*.

Oprócz formacji leśnych istotnym elementem uzupełniającym i różnicującym obszar gminy są użytki zielone, występujące głównie w dolinach cieków wodnych. Na terenach niezalesionych występują ekosystemy łąkowe. W obrębie terenów intensywnej produkcji rolnej do najcenniejszych elementów przyrodniczych zaliczyć należy zadrzewienia i zakrzaczenia śródpolne, a także układy zieleni przydrożnej i obudowy biologicznej cieków. Pełnią one istotne funkcje ekologiczne, krajobrazowe i ochronne. Ekosystemy łąkowe wraz z ekosystemami leśnymi i zadrzewionymi tworzą mozaikę o dużym znaczeniu biocenotycznym – środowiskowym, stanowiąc element urozmaicający krajobraz gminy.

1.3.7. Zwierzęta.

Zróznicowanie świata zwierzęcego gminy Zębowice jest ściśle związane z jej położeniem geograficznym oraz występującymi tutaj typami środowisk. Gminę zamieszkują głównie gatunki typowe dla niżu polskiego i charakterystyczne dla środowisk leśnych i leśno – łąkowych. Najcenniejsze i najbogatsze siedliska to małe przekształcone kompleksy leśne, ekosystemy ekotonowe lasów, łąk i pól oraz tereny podmokłe i bagna (głównie w dolinach rzek).

Podobnie jak w przypadku roślinności, ze względu na brak inwentaryzacji przyrodniczej gminy Zębowice, dokumentacja stanu przyrody prowadzona przez Wojewodę Opolskiego zawiera ograniczoną ilość informacji dotyczących rzadkich gatunków zwierząt. Niemniej należy podkreślić, że kompleks Lasów Stobrawsko – Turawskich pod względem faunistycznym zdecydowanie wyróżnia się spośród innych cennych przyrodniczo obszarów województwa opolskiego. Szczególne znaczenie mają położone na jego terenie doliny rzeczne. Związane z nimi łąki i lasy są miejscem występowania wielu gatunków zwierząt, które gdzie indziej stają się coraz radsze. Na łąkach możemy spotkać derkacze, czajki, bociany oraz polujące kanie. Wiosną w trakcie przelotów pojawiają się tutaj stada gęsi i żurawi. W nadrzecznych

zaroślach gnieźdzą się dziwonie i remizy budujące wiszące gniazda. Bogaty jest również świat ptaków zamieszkujących zwarte tereny leśne. Żyją tutaj między innymi: dzięcioły, muchotłówki i trzmielojady. Na całym terenie Lasów Stobrawsko – Turawskich można spotkać bociany czarne i żurawie oraz rzadkie orliki krzykliwe. Oprócz ssaków chronionych na terenach leśnych występuje duża ilość zwierzyny łownej takiej jak: jeleń, sarna, dzik, lis, borsuk, zając, kuna, itp.

1.3.8. *Obszary chronione.*

Do podstawowych form ochrony przyrody w Polsce należy tworzenie rezerwatów przyrody, parków narodowych, parków krajobrazowych i obszarów chronionego krajobrazu. Coraz większe znaczenie mają także użytki ekologiczne, stanowiska dokumentacyjne oraz zespoły przyrodniczo – krajobrazowe. Formami ochrony indywidualnej są: gatunkowa ochrona roślin i zwierząt oraz pomniki przyrody w rodzaju: pojedynczych drzew, alei, głazów narzutowych, skałek itp., które są akcentami wydatnie wpływającymi na urozmaicenie krajobrazu.

Jedną z ważniejszych inicjatyw krajów Wspólnoty Europejskiej, przyczyniającą się do integracji współpracy w dziedzinie ochrony przyrody, jest koncepcja utworzenia Europejskiej Sieci Ekologicznej (EECONET). Sieć EECONET mają stanowić obszary powiązane przestrzennie i funkcjonalnie oraz objęte różnymi, wzajemnie się uzupełniającymi formami ochrony przyrody. W krajowej sieci ekologicznej **EECONET – PL** teren gminy Zębowice leży na obszarze węzłowym o znaczeniu krajowym (10 K – Obszar Borów Stobrawskich), położonym w strefie ujściowej do Odry rzek: Nysy Kłodzkiej, Małej Panwi i Stobrawy. Obszar 10 K objęty jest w dużej części prawną ochroną jako Stobrawski Park Krajobrazowy. Odcinek ten został uznany za obszar ważny dla ptaków – ostoja ptaków o randze międzynarodowej.

Zgodnie z art. 23 ustawy o ochronie przyrody z 16 kwietnia 2004 roku „**Obszar Chronionego Krajobrazu** obejmuje tereny chronione ze względu na wyróżniający się krajobraz o zróżnicowanych ekosystemach, wartościowe ze względu na możliwość zaspokajania potrzeb związanych z turystyką i wypoczynkiem lub pełnioną funkcją korytarzy ekologicznych”. Uchwałą Wojewódzkiej Rady Narodowej w Opolu nr XXIV/193/88 z dnia 26 maja 1988 roku powołano Obszar Chronionego Krajobrazu Lasów Stobrawsko – Turawskich. Obszar ten zajmuje północną część województwa opolskiego i obejmuje rozległy, rozczłonkowany kompleks leśny. Na terenie gminy Zębowice jego powierzchnia wynosi 8335 ha co stanowi 87 % ogólnej powierzchni gminy. „Lasy Stobrawsko – Turawskie” objęto ochroną ze względu na znaczące walory przyrodnicze i krajobrazowe, atrakcyjność turystyczną i słabe zurbanizowanie. Duża ilość cieków wodnych, silnie rozwinięta granica lasu, polodowcowa rzeźba terenu, występowanie wielu chronionych gatunków roślin i zwierząt stanowi o wysokich walorach przyrodniczych i krajobrazowych tego terenu. Obszary chronionego krajobrazu powoływane są także dla zapewnienia ludności miejskiej terenów do rekreacji i wypoczynku. Tutejsze drzewostany to przeważnie siedliska borowe, a więc sprzyjające penetracji ludzkiej oraz mające walory bioterapeutycz-

ne. Bliskie sąsiedztwo ośrodków miejskich (Opole, Kluczbork) i dobrze rozwinięta sieć dróg stwarzają dogodne warunki dla rozwoju turystyki rekreacyjno – wypoczynkowej.

Według art. 42 ustawy o ochronie przyrody z 16 kwietnia 2004 roku „**Użytkami ekologicznymi** są zasługujące na ochronę pozostałości ekosystemów mających znaczenie dla zachowania różnorodności biologicznej – naturalne zbiorniki wodne, śródpolne i śródleśne oczka wodne, kępy drzew i krzewów, bagna, torfowiska, wydmy, płaty nieużytkowanej roślinności, starorzecza, wychodnie skalne, skarpy, kamieńce, siedliska przyrodnicze oraz stanowiska rzadkich lub chronionych gatunków roślin, zwierząt i grzybów, ich ostoje oraz miejsca rozmnażania lub miejsca sezonowego przebywania”. Użytki ekologiczne uwzględnia się w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego i uwidacznia w ewidencji gruntów”. Na terenie gminy Zębowice znajdują się 2 użytki ekologiczne o łącznej powierzchni 3,97 ha. Są to: łąka i obszar bagienny, powołane dla ochrony pozostałości ekosystemów, które mają znaczenie dla zachowania unikatowych zasobów genowych i typów środowisk.

➤ Użytek ekologiczny „Łąka przy pomnikach przyrody”:

Użytek został ustanowiony rozporządzeniem Wojewody Opolskiego nr P/3/97 z dnia 12 lutego 1997 roku (Dz. Urz. Woj. Opol. Nr 4 poz. 27).

- powierzchnia – 1,38 ha;
- rodzaj gruntów – łąka;
- położenie geograficzne – Równina Opolska;
- położenie administracyjne – Nadleśnictwo Olesno.

➤ Użytek ekologiczny „Knieja”:

Użytek został ustanowiony rozporządzeniem Wojewody Opolskiego nr P/3/97 z dnia 12 lutego 1997 roku (Dz. Urz. Woj. Opol. Nr 4 poz. 27).

- powierzchnia – 2,59 ha;
- rodzaj gruntów – bagno śródleśne;
- położenie geograficzne – Równina Opolska;
- położenie administracyjne – Nadleśnictwo Opole – Obręb Leśny Krasiejów.

Według art. 40 ustawy o ochronie przyrody z 16 kwietnia 2004 roku „**Pomnikami przyrody** są pojedyncze twory przyrody żywej i nieożywionej lub ich skupienia o szczególnej wartości przyrodniczej, naukowej, kulturowej, historycznej lub krajobrazowej oraz odznaczające się indywidualnymi cechami, wyróżniającymi je wśród innych tworów, okazałych rozmiarów drzewa, krzewy gatunków rodzimych lub obcych, źródła, wodospady, wywierzyska, skałki, jary, głazy narzutowe, jaskinie”. Pomniki przyrody są ważnym elementem składowym krajobrazu, podnoszą jego piękno, posiadają wysokie walory dydaktyczne i edukacyjne. Na terenie gminy znajduje

się 8 obiektów objętych ochroną w formie pomników przyrody ożywionej. Ich wykaz znajduje się w poniższej tabeli.

TABELA 12: Gmina Zębowice – wykaz pomników przyrody.

Przedmiot ochrony	Liczba egzemplarzy	Najbliższa miejscowość	Numer w rejestrze	Opis lokalizacji
Cis pospolity	1	Kadłub Wolny	19	Dz. 449
Dąb szypułkowy	6	Radawie	66	Dz. 87
Dąb szypułkowy	2	Osiecko	76	Oddz. 240 g
Miłorząb dwukłapowy	1	Zębowice	363	Dz. 468/1
Dąb szypułkowy	1	Radawie	383	Dz. 247/36
Klon jawor	1	Osiecko	384	Oddz. 205 b
Dąb szypułkowy	1	Osiecko	385	Oddz. 240 g
Dąb szypułkowy	1	Osiecko	386	Oddz. 240 k

Parki podworskie nie są szczególną formą ochrony przyrody. Podlegają ochronie konserwatorskiej jako zabytki kultury. Jednak duże walory przyrodnicze ich terenów, a także bezpośrednie sąsiedztwo terenów zurbanizowanych dla których pełnią ogromną rolę środowiskotwórczą i biocenotyczną, predysponują do przedstawienia tych obszarów w rozdziale dotyczącym ochrony środowiska. Na terenie gminy Zębowice są 2 parki. Występują one w miejscowościach:

- Radawie – nr rejestru: 16/48 z dnia 19 stycznia 1948 roku oraz 149/87 z dnia 14 stycznia 1987 roku;
- Zębowice (park z 3 alejami grabowymi) – nr rejestru: 128/85 z dnia 8 lipca 1985 roku.

Reasumując na obszarze gminy ochronie przyrodniczo – rolniczej podlegają:

- Obszar chronionego krajobrazu „Lasy Stobrawsko – Turawskie”;
- Użytki ekologiczne: „Łąka przy pomnikach przyrody” oraz „Knieja”;
- cały areal gruntów rolnych zaliczanych do III – IV klasy bonitacyjnej;
- grupy śródpolnej zieleni wysokiej;
- istniejące ciągi zadrzewione;
- tereny leśne;
- ciągi ekosystemów wodno – łąkowych wzdłuż cieków;
- parki podworskie i wiejskie;
- aleje drzew;
- pomniki przyrody;
- gatunki roślin i zwierząt prawnie chronionych;
- ujęcia wód podziemnych;
- Główny Zbiornik Wód Podziemnych (GZWP) nr 333.

Tym samym niemal 90 % powierzchni gminy podlega różnym formom prawnej ochrony. Prawne zabezpieczenie w zakresie polityki ekologicznej powoduje, że walory naturalne wschodniej części województwa opolskiego, w tym gminy Zębowice pozostaną pod ochroną. Jednocześnie istniejące zasoby przyrodnicze mogą być głównym źródłem rozwoju turystyki i rekreacji w gminie.

Wydział Środowiska i Rolnictwa Opolskiego Urzędu Wojewódzkiego jako jedno z zadań priorytetowych z zakresu ochrony przyrody dla gminy Zębowice wymienia wykonanie inwentaryzacji i waloryzacji przyrodniczej.

1. 4. Walory kulturowe.

1.4.1. Historia.

Podrozdział dotyczący historii i osadnictwa w gminie Zębowice został przedstawiony w formie opisu dziejów trzech najważniejszych miejscowości: Zębowic, Radawia i Kadłuba Wolnego. Pochodzi on ze strony internetowej gminy Zębowice i został opracowany przez Małgorzatę Tracz oraz Marię Sułek.

Pierwsze wzmianki pisane dotyczące miejscowości zlokalizowanych na terenie gminy pochodzą z VIII wieku. Kolejne dzieje gminy związane są nierozłącznie z historią Śląska: okres piastowski – Polska (990 – 1335 rok), okres czeski i węgierski (1335 – 1526 rok), okres habsburski – Austria (1526 – 1740 rok), czasy Pruskie i Niemieckie (1740 – 1945 rok) oraz ponownie od 1945 roku w granicach Polski.

Zębowice:

Za czasów Bolesława II Opolczyka w dokumentach pojawia się dziedzic z Zębowic (Sambowicz). Był to Stasco (Staszko, Stanisław), który występował obok Franciszka z Łąki, jako świadek dla Bolka z Pruskowa. Następni znani właściciele Zębowic to Hartwig i Herbert. Poza tym, że byli stanu szlacheckiego nic więcej o nich nie wiadomo. W kolejnym źródle – wykazie rycerzy górnośląskich, którzy zostali włączeni do XIII Wieluńskiej Chorągwi Królestwa Polskiego, po tym jak w dniu 3 i 4 lipca 1410 roku przesłali na ręce Wielkiego Mistrza Krzyżackiego list z wypowiedzeniem wojny – znalazł się na pierwszym miejscu rycerz z Zębowic Wernko Szeliha. Również i o tym rycerzu brak jest dalszych informacji. Wiadomo jednak, że obok rycerzy walczyli również chłopci. Byli to strzelcy i pachołkowie. Za czasów Bolka V w 1447 roku Zębowice stały się parafią. Wybudowano drewniany barokowy kościółek, który przetrwał do naszych czasów i obecnie znajduje się w Gliwicach. Inne źródła podają (kronika Radawia), że kościółek istniał w Zębowicach już w 1305 roku. Był to zapewne poprzednik kościoła z XV wieku.

Z okresu panowania Habsburgów Austriackich zachowały się wzmianki o Zębowicach w źródłach niemieckich. Wiadomo między innymi, że w 1538 roku Zębowice kupił Bernard z Wysokiej za wiano żony, a świadkiem transakcji był sędzia powia-

towy z Olesna i całe rycerstwo opolskie. Synowie Bernarda sprzedali wieś Janowi Spiegelowi za 900 talarów. Ten wkrótce zmarł i nie spłacił całej należności, a rachunek w wysokości 500 talarów uregulowała po nim wdowa. W XVII wieku posiadaczami Zębowic byli: od 1615 roku Zornberg, a od 1628 roku Jan ze Steblowa. Ten ostatni sprzedał wieś Waławowi Paczyńskiemu herbu Topór. Właścicielem Łąki był wtedy Adam Paczyński – prokurator powiatowy w Oleśnie. Ojciec Adama i Waława – Leopold Paczyński pełnił funkcję kanclerza i jego podpis widnieje na jednym z dokumentów kupna w Kadłubie Wolnym. Waław Paczyński jako właściciel Zębowic w 1657 roku ufundował dla kościoła w Zębowicach renesansową monstrancję ze srebra i pozłacaną (wys. 68 cm), która zachowała się do dzisiaj i jest używana w czasie wielkich uroczystości kościelnych. Dla upamiętnienia tego wydarzenia w herbie gminy Zębowice widnieje owa stylizowana monstrancja oraz herb rodu Paczyńskich – Topór. Od 1671 roku kolejnym właścicielem Zębowic był Jan Blonkowski, a Bogusław Blonkowski otrzymał Knieję i Poczołków. Za ich czasów odbyły się dwie wizytacje biskupa Laurentiusa: pierwsza w 1679 roku zaś druga w 1688 roku. Zachowane protokoły powizytacyjne są ciekawym dokumentem gdyż oprócz spraw kościelnych poruszono w nich wiele innych spraw dotyczących życia wsi. Ze sprawozdania dowiedzieć się można, że np.: kościół był pod opieką Jana Blonkowskiego (luteranina); był zbudowany z drewna, nie konserwowany, pod wezwaniem Najświętszej Panny Wniebowziętej; przy kościele była drewniana zakrystia, cmentarz, dzwonnica z drewna z dwoma dzwonami; księgi kościelne były dobrze prowadzone; ołtarz był z desek, nie konserwowany, zbudowany w stylu barokowym (malowany i pozłacany); w bocznych ołtarzach znajdowały się figury Matki Boskiej i św. Walentego; tabernakulum rzeźbione i malowane. Jedynym zaleceniem powizytacyjnym był zakaz wstępu Żydowi na plac kościelny z napojami alkoholowymi w czasie uroczystości Wniebowzięcia. Proboszczem był wtedy Andreas Clava, który ukończył w czeskim Ołomuńcu filozofię i teologię, a święcenia otrzymał we Wrocławiu. W 1671 roku został wyznaczony proboszczem kościoła parafialnego w Zębowicach i filialnego w Radawiu. Był to człowiek wykształcony, pilny i skromny. Mieszkał w drewnianym domu i uprawiał pół łana ziemi. Posiadacz Zębowic nie oddawał dziesięciny, gdyż właściciele wioski odmówili jej składania. Wieśniacy składali proboszczowi żyto i owies. Parafię tworzyły wsie: Zębowice, Kadłub Wolny, Poczołków, Osiecko, Prusków i Radawie. Pan Radawia miał oddawać dziesięcinę z pól położonych między drogą radawską, a zębowicką lecz nie czynił tego. Szkołę prowadził Paweł Piska służący kościołowi. Zapłatą nauczyciela były snopki zboża od wieśniaków. Sprawozdanie z drugiej wizytacji przynosi kolejne informacje. Patronat nad kościołem przejął Bogusław Blonkowski – katolik. Kościół nadal nie był konsekrowany, ozdobiony w części prezbiterialnej, bez ozdób w nawach bocznych. Nie było konfesjonałów, a spowiedzi słuchano na schodach. Przy kościele był cmentarz i drewniana kostnica. Kazania głoszone były po polsku, a posługi religijne miały swój cennik. Sytuacja kościoła katolickiego była trudna gdyż rozpowszechniał się protestantyzm. Proboszcz zmuszony był grzebać ewangelików w podziemiach kościoła. W Zębowicach mieszkali też Żydzi – dzierżawcy karczem w Zębowicach i Zakrzowie. Nauczycielem nadal był Paweł Piska (z zawodu kowal). W szkole uczono prawd wiary, czytania i pisania. Jeden z absolwentów stu-

diował na Uniwersytecie w Pradze. Był to Adam Wilik – Ślązak z Zębowic. Ukończył filozofię oraz teologię i został proboszczem w Ligocie Toszeckiej.

Za czasów pruskich Zębowice należały do rejencji opolskiej i landatury oleskiej. W 1748 roku w Zębowicach było 26 gospodarzy i 13 zagrodników. Płacili oni rocznie ponad 66 talarów podatku gruntowego. W 1853 roku pańszczyznę zamieniono na rentę pieniężną. Pojedyncze akty uwłaszczenia miały miejsce już 10 lat wcześniej, a mieszkańcy Kadłuba Wolnego byli ludźmi wolnymi już od 1605 roku. Sami wykupili się z pańszczyzny i poddaństwa, co na ówczesne czasy było zjawiskiem bez precedensu, a dzisiaj godnym przypomnienia. W czasach pruskich właścicielami Zębowic byli kolejno: Ludwik Franciszek Ziemecki, Jerzy Traugutt, Karol Józef Wallhofen (starosta powiatowy). Spadkobiercy Wallhofena sprzedali wieś hrabiemu Wiktorowi Amadeuszowi von Hessen – Rothenburg. Po jego śmierci, w 1834 roku posiadłość odziedziczył książę raciborski – Wiktor Maurycy Hohenlohe. W posiadaniu książąt raciborskich Zębowice pozostały do II wojny światowej. W połowie XIX wieku wieś liczyła 598 mieszkańców. Był tutaj: pałac z początków XIX wieku, 73 domy, dwór z owczarnią, jedna katolicka szkoła, dwa młyny wodne, browar, gorzelnia, warzelnia potażu dla huty szkła w Kniei na Poliwodzie, wapiennik, dwie książęce kuźnie żelaza sztabowego, młotownia sztab kruszcu i świeżarka w Borowianach. Do dnia dzisiejszego niektóre części wsi noszą nazwy nawiązujące do pierwszych ośrodków hutniczych. Np.: część wsi po prawej stronie drogi do Kadłuba Wolnego nazywana jest Huciska lub Huta, a ta w kierunku Borowian – U Moja na Klepce – gdzie znajdowała się młotownia. Dalsze informacje pochodzą z 1864 roku. Priest wspomina o 4 stawach, 2 świeżarkach i 2 młynach. Pisze też o rozwarstwieniu wsi (gospodarze, zagrodnicy, chałupnicy). Kolejne informacje podaje Emanuel Halama – nauczyciel katolickiej szkoły w Zębowicach i pisarz gminny. Z kroniki dowiedzieć się można, że domy we wsi kryte były gontami, rozpoczęła działalność tartak, a w 1868 roku oddano do użytku przebiegającą przez Zębowice linię kolejową Kluczbork – Fosowskie. W Zębowicach istniał także folwark, który liczył 25352 morgi. Do folwarku należały wsie: Radawie, Prusków, Osiecko, Poczółków, Leśna, Wachów i Turza. Na ten obszar składały się: dwór i zabudowania, ogród, grunty orne, łąki, stawy rybne, grunty wspólne (serwituty), lasy i nieużytki. Dużą rolę odgrywała hodowla owiec, koni, wołów, krów, cieląt i trzody chlewnej. Na początku XX wieku (lata 1910 – 1911) we wsi wybudowano nowy kościół, a stary, na którego utrzymanie brakowało pieniędzy sprzedano w 1925 roku do Gliwic, gdzie posadowiony został na cmentarzu i służył jako kaplica cmentarna. Jego zębowickie podziemia z trumnami dziedziców i proboszczów zostały zamurowane i przysypane ziemią. Przełom XIX i XX wieku to dla Zębowic czas rozwoju ruchu oświatowo – politycznego. Działało wtedy Towarzystwo Czytelni Ludowych, Towarzystwo Gimnastyczne Sokół, koła śpiewacze i chóry. Organizowano pielgrzymki do Częstochowy skąd przywożono książki religijne i historyczne. Po I wojnie światowej, powstaniach śląskich i plebiscycie Zębowice znalazły się w granicach Niemiec, a do Polski zostały włączone w 1945 roku po zakończeniu II wojny światowej.

Radawie:

W drugiej połowie XIII wieku książę opolski nadał jednemu ze swoich rycerzy – Radowojowi obszar łąk i lasów wzdłuż stawów ciągnących się przy drodze z Opola do Olesna. Z jego przybyciem nad rzekę Libawkę wiąże się powstanie zamku rycerskiego i licznych zagród chłopskich w osadzie radawskiej (sedawskiej). Pierwotna nazwa Radawia to właśnie Sedawa, wzmiankowana wśród parafii należących do archidiecezji oleskiej w połowie XIII wieku. Radawoj otrzymał te dobra ziemskie w nagrodę za powstrzymanie konnicy tatarskiej w 1241 roku przez podpalenie lasów. Pożar powstrzymujący natarcie Tatarów wyrządził im jednocześnie wielkie szkody i w konsekwencji spowodował zmianę kierunku ich pochodu, dzięki czemu przed spustoszeniem ocalało wiele okolicznych wiosek. W latach 50 – tych XIII wieku Radawoj sprowadził osadników: chłopów i rzemieślników, którzy zamieszkali w Małej, Wielkiej Łące, Kosicach i w Nowej Wsi. W 1382 roku powstają też pierwsze zagrody nowej rolniczo – leśnej osady Radawka. Po 1213 roku przybył do Radawia duchowny o nazwisku Silvius, który przywożąc ze sobą relikwie św. Krzyża i budując drewnianą kaplicę zapoczątkował wśród dzieci wieśniaków naukę religii. Zasłynął także z umiejętności leczniczych i wielkiego miłosierdzia dla biednych. Znany też jest rycerz Ulryk z Radawia, który walczył pod sztandarem księcia Władysława Opolskiego z wojskami króla Jagiełły w olsztyńskim zamku, broniąc Ziemi Wieluńskiej. Ulryk jest też pierwszym znanym sołtysem z Radawia.

W 1428 roku zebranie miejscowej szlachty na zamku w Radawiu postanowiło walczyć z husytami, którzy wyruszyli z Gliwic i doszli aż do Jemielnicy. Szlachta postanowiła walczyć w obronie wolności i religii. Bardzo aktywnym wodzem był Szymek z Radawia ze swoją drużyną. W Dobrodzieniu połączone siły szlachty i mieszczan liczyły ponad 1000 ludzi, co tak przerażyło husytów, że wycofali się do Gliwic. Luteranie nie znaleźli zbyt wielu zwolenników w tych stronach. Byli to ludzie mówiący przede wszystkim innym językiem, prowadzili gorszące życie bez zasad moralnych, a ich ubogie świątynie nie mogły podobać się miejscowej ludności. W okresie kontrreformacji na obszarze dwóch parafii: Radawia i Zębowic było tylko 8 protestantów, a miejscowy proboszcz – Franciszek Młodziński nawrócił 69 luteran. On też bronił swych parafian przed wyzyskiem miejscowych panów, założył szkołę zimą i rozpowszechnił książki drukowane.

Wojna trzydziestoletnia, która wybuchła w 1618 roku doprowadziła do takiego spustoszenia Radawia, że pozostała tylko 1/3 jego ludności i przestało ono istnieć jako samodzielna parafia aż do 1945. Jednak za sprawą Mikołaja Śmiałka – proboszcza urodzonego w Radawiu w 1815 roku, w miejscowości tej msze święte odprawiane były regularnie w każdą niedzielę i święto w istniejącym kościele, który powstał na fundamentach dawnego, wzmiankowanego w 1500 roku. Przez kolejne lata kościół był wielokrotnie przebudowywany przybierając ostatecznie styl barokowy. Kościół ten ujęty został w katalogu Zabytków Sztuki w Polsce (tom VII, zeszyt 10). W Radawiu powstała w 1875 roku straż pożarna. Zorganizowano ją tuż po pożarze jaki wybuchł w zameczku grafa Baltazara von Aulock i choć technika gaszenia polegała

na podawaniu sobie wiader z wodą to była to dobrze zorganizowana, zdyscyplinowana grupa, którą wyposażono w gaśnicę ręczną dopiero w 1903 roku.

Kadłub Wolny:

Z historią tej ponad 700 – letniej miejscowości wiąże się przede wszystkim wspólnota chłopów, którzy już w roku 1605 sami wykupili się z pańszczyzny i poddaństwa, co na ówczesne czasy feudalizmu i poddaństwa było zjawiskiem bez precedensu. Cesarzem rzymskim, królem Niemiec, Czech, księciem Opola i Raciborza był wtedy Rudolf II z rodu Habsburgów. Jednym z jego zaufanych dworzan był rycerz Jan von Bess – podstoli cesarski. Cesarz podarował mu w 1581 roku dobra w Oleśnie. Sam Jan von Bess, już za własne fundusze, dokupił w 1593 roku majątek Wojciechów i Wysoki Las w Szumiradzie i Wielkim Kadłubie. Jan von Bess ożenił się w 1583 roku z Małgorzatą Żyrowską z Żyrowa. Ślub odbył się w Oleśnie, a na weselu honorowym gościem był sam cesarz Rudolf II z orszakiem dworskim. W 1609 roku Jan von Bess za zasługi dla cesarza został baronem. To właśnie rycerz von Bess sprzedał w 1605 roku swój majątek w Wielkim Kadłubie chłopom tej wsi. To, że majątek został sprzedany nie powinno dziwić, natomiast sprzedanie wsi chłopom, co wiązało się z ich uwolnieniem od poddaństwa jest wielce zastanawiające. Na pytanie dlaczego, z dużym prawdopodobieństwem można założyć, że Janowi von Bess potrzebna była duża suma pieniędzy. Gdyby sprzedał majątek cesarzowi otrzymałby jedynie pieniądze za sprzedaż ziemi. Chłopi natomiast mogli zapłacić dodatkowo dużą kwotę za wyzwolenie z poddaństwa. Wybór wydaje się więc prosty. Do transakcji doszło dokładnie 5 kwietnia 1605 roku, jak w dokumencie zapisano *"we wtorek po niedzieli palmowej"*. Odbyło się to w uroczyscie przybranej sali wiejskiej karczmy, na twardym dębowym stole nakrytym obrusem. Poza rycerzem Janem von Bess i zainteresowanymi chłopami, jako świadkowie byli obecni: proboszcz Zębowic oraz Krzysztof Hoff od Kantorów na Osiecku. W dokumencie kupna pan von Bess stwierdził, że: *"jego (...) kadłubskim poddanym, z których przez tę sprzedaż wymieniony z wszystkimi tymi prawami, które nad niemi miał z poddaństwa wypuszcza cały ten majątek kadłubski sprzedawa (...) z folwarkami, łąkami, stawami, miejscami stawnymi, młynami, miejscami młyńskimi, jeden tartak, las z gąszczami odrośniętymi i nieodrośniętymi, wszelkie polowania, wielkie i małe użytki"*. Sprzedażą objęta została także karczma. Kwota, za którą sprzedano majątek wyniosła 2500 talarów. Pod dokumentem Jan von Bess wytoczył swoją pieczęć. Chłopi kadłubscy poprosili aby dla podkreślenia ważności transakcji swoje pieczęcie dołożyli zacni panowie: rodzeni bracia Zygmunt, Jan Wichowski von Wachow na Leśnej, pan Hildebrand Hoff v. Kaspar, Kantorow w Osiecku. Po podpisaniu dokumentu obchodzono ten dzień bardzo odświętnie. W kościele w Zębowicach odprawiono specjalną mszę. Dokument ten mimo, że podpisany nie miał żadnej mocy prawnej, ponieważ uwolnienie od poddaństwa musiało być poświadczane przez panującego. Strony zwróciły się więc do cesarza Rudolfa II, który 13 grudnia 1605 roku udzielił zezwolenia na zawarcie kontraktu. Wydano je w kancelarii księstwa opolsko – raciborskiego w Opolu. List został przywieziony do Kadłuba Wielkiego. Umieszczono go skrzętnie w dębowej szkatule. Pisany na pergaminie, staro-

rzeckim językiem informuje, że przed cesarzem, który pisze o sobie *"My Rudolf z bożej łaski wybrany rzymski cesarz, po wsze czasy rozmnożyciel rzeszy w Niemczech, Węgrzech, Czechach, Dalmacji, Kroacji, król i arcyksiążę Austrii, margrabia od Moraw, Luksemburga i Śląska, księżę margrabia łużycki i księżę na Śląsku, w Opolu i Raciborzu stanął pochwały godny, wierny, miły Jan von Bess na Szumiradzie, zdrowy na ciele i rozumie"* potwierdzona została sprzedaż majątku i wyzwolenie poddanych oraz ich spadkobierców - *"... przez tę sprzedaż ze wszystkimi prawami, które on nad niemi miał z poddaństwa wypuszcza tak, że (...) będą mogli kupiony majątek odziedziczyć porządkowo i prawnie mieć, posiadać, użytkować, rozdawać, sprzedać, zostawić, zamieniać..."*. Cesarz nie tylko potwierdził uwolnienie kadłubskich chłopów ale zobowiązał w dokumencie swoich spadkobierców, przyszłych czeskich królów, najwyższe księżęta Śląska w Opolu i Raciborzu oraz wszystkich innych ludzi do przestrzegania cesarskiej woli w tej sprawie. Dokument potwierdza królewska pieczęć. Kadłubscy chłopci znali wartość tego dokumentu. To była ich wolność i własność. Strzegli go jak prawdziwego skarbu. Dębowa skrzynia przechowywana była w tajnym miejscu znanym tylko kilku zaufanym. Nigdy nie spuścili z oczu dokumentu Rudolfa II. Bardzo rzadko pokazywali go publicznie.

Chłopi zmienili nazwę wsi na Kadłub Wolny chcąc w ten sposób podkreślić uzyskanie wolności. Postanowili podzielić kupioną ziemię na 25 części według włożonego wkładu pieniężnego (podział taki przetrwał całe wieki). Postanowili także nie dzielić lasów, a także stawów i karczmy. Utworzyli wspólnotę chłopską i razem zarządzali nie podzieloną częścią majątku. Działy leśne, działy w karczmie i w stawach połączyli i gospodarzyli na nich wspólnie. Wspólnie rąbali las, wspólnie go zalesiali i wspólnie czerpali z tego korzyści. Nikt nie miał prawa sprzedawać swojej części lasu i tak zostało do dzisiaj. Nadal jest to wspólna własność kadłubskich gospodarzy.

Różne koleje losu przechodziła kadłubska wspólnota. Zmieniali się cesarz i królowie. Od każdego trzeba było na nowo uzyskiwać potwierdzenie przywilejów z roku 1605. Przybywało też dokumentów, które były skrzętnie gromadzone i pieczołowicie przechowywane. Znamienny w skutki prawne był XIX wiek. W 1845 roku na walnym zgromadzeniu wspólnoty potwierdzono zasady działania spółki określając władzę zasadniczą – walne zebranie i władzę wykonawczą – zarząd wspólnoty. Protokół z tego zgromadzenia został zatwierdzony sądownie, dzięki temu spółka nabrała osobowości prawnej. W XIX wieku wyodrębniły się też w drodze podziałów: wspólnota lasu i wspólnota karczmy. Przyjęto także zasadę, że udziały w spółce leśnej są niepodzielne i dziedziczone wraz z ziemią przez tylko jedno z dzieci. W czasach hitlerowskich owe lasy próbowano chłopom zabrać. Jednak dokumenty poświadczające własność i okazywane (bez wypuszczania z rąk) podczas rozpraw sądowych, na które razem jeździli, uniemożliwiły takie działanie. Również po II wojnie światowej władze polskie próbowały upaństwowić kadłubskie lasy. I w tym przypadku upór chłopów i waga dokumentów zwyciężyły.

Dziś mieszkańcy Kadłuba Wolnego gospodarują swoją własnością nadal w ramach spółki o nazwie "Wspólnota Chłopska Lasów Drobnowłościańskich Wsi Kadłub Wolny", działając w oparciu o statut. Ważnym dniem dla Kadłubian jest corocznie 29 czerwca. W sali należącej do wspólnoty odbywa się przy udziale członków spółki podział zysków, czyli tzw. "tajlowanie". Duża część tych zysków przeznaczana jest na potrzeby lasu i karczmy. Znajdują się także pieniądze na cele społeczne. Na przykład szkoła w Kadłubie Wolnym otrzymała w latach 90 – tych od wspólnoty lasu ok. 100 mln złotych. Dla Kadłubian las i ich wspólnota to jak mówią: "*największy skarb, który chronili i przekazywali nam pradziadowie i ojcowie*".

1.4.2. Osadnictwo.

Osadnictwo na terenie gminy rozwinęło się bardzo wcześnie i na stosunkowo dużą skalę. Już w XIII wieku wykształciła się istniejąca do dzisiaj część sieci osadniczej gminy. Powstałe wsie miały charakter rolniczy oraz wykorzystywały zasoby leśne. Stanowiły głównie prywatną własność możnowładców, toteż sytuowane były w nich majątki ziemskie oraz ich zabudowa gospodarcza. XVIII i XIX wiek to okres ostatecznego wykształcenia się dzisiejszej sieci osadniczej gminy. Osadnictwo w gminie należy do zwartych. Spowodowały to głównie korzystne uwarunkowania gruntowe. Większość wsi zlokalizowana jest przy drogach. Były to najczęściej powstałe w średniowieczu popularne ulicówki, łąncuchówki, owalnice bądź wsie folwarczne, które późniejszy rozwój osadnictwa przekształcił w wielodrożnice. Powstało także wiele przysiółków. Brak jest miejscowości o typie miejskim. W wielu wsiach znajdują lub znajdowały się zespoły dworskie z parkami i folwarkami. Po 1945 roku wiele z nich uległo znacznej degradacji. Zabudowa na obszarze gminy pochodzi głównie z końca XIX oraz 1 połowy XX wieku.

1.4.3. Zabytki.

Zabytki architektury i budownictwa występują na terenie całej gminy. Są to: kościoły, plebanie, budynki mieszkalne i gospodarcze, wiejskie aleje, założenia dworskie i parki. Zachowały one elementy pierwotnych układów urbanistycznych. W okresie powojennym stopień zachowania historycznie ukształtowanych układów zabudowy poszczególnych miejscowości nie uległ zasadniczym zmianom. Obecnie na terenie gminy kilkadziesiąt obiektów objętych jest ewidencją konserwatorską, z czego 4 figurują w rejestrze zabytków.

TABELA 13: Gmina Zębowice – wykaz obiektów znajdujących się w rejestrze.

Miejscowość	Obiekt	Wiek	Rejestr zabytków
Radawie	Kościół parafialny p.w. Podwyższenia Krzyża	XVIII	88/54
Radawie	Park	XIX	16/48 i 149/87
Zębowice	Pałac	XVIII/XIX	1037/65
Zębowice	Park	XVIII/XIX	128/85

Do najcenniejszych zabytków, również w skali regionu, a zarazem stanowiących wizytówkę gminy Zębowice, zaliczyć można drewniany kościółek zlokalizowany w Radawiu. Posiada on wielką wartość nie tylko religijną lecz również historyczną i turystyczną. Charakterystyczne w gminie są również założenia pałacowo – dworskie, z których najcenniejsze występuje w Zębowicach – zespół pałacowy z przełomu XVIII i XIX wieku.

Obiekty wpisane do rejestru zabytków podlegają ścisłej ochronie konserwatorskiej, a obiekty znajdujące się w ewidencji – ochronie w zakresie ich architektury zewnętrznej. Gminny zasób wartości kulturowych podlegających ochronie uzupełniają 42 stanowiska archeologiczne. Żadne z nich nie zostało wpisane do rejestru.

1.4.4. Strefy konserwatorskie.

Walory kulturowe chronione są także prawem miejscowym, to jest poprzez ustanowienie stref ochrony konserwatorskiej w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego. Obecnie w gminie Zębowice nie ma prawnie usankcjonowanych stref konserwatorskich, niemniej występujące tutaj zasoby kulturowe i krajobrazowe proponuje się objąć ochroną konserwatorską. Typy oraz granice stref należy, w porozumieniu z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków, rozważyć na etapie opracowywania Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego oraz ująć w nowo opracowywanych miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.

2. Sfera społeczna.

2. 1. Demografia.

2.1.1. Podstawowe dane o ludności.

Podstawowymi miernikami charakteryzującymi zbiorowość ludzką jest jej liczebność i rozmieszczenie. Gmina wiejska Zębowice 31 grudnia 2002 roku liczyła 4230 mieszkańców. Zamieszkiwało ją 2140 mężczyzn oraz 2090 kobiet. Współczynnik feminizacji, to jest stosunek liczby kobiet do mężczyzn wynosi 0,98 i jest znacznie mniejszy zarówno od średniej dla powiatu oleskiego – 1,04 jak i od wartości charakteryzującej województwo opolskie – 1,06.

Na 1 km² powierzchni gminy przypada 44,06 mieszkańców. Gęstość zaludnienia jest więc blisko 2 razy niższa od średniej dla powiatu oraz blisko 3 razy niższa od średniej w województwie (odpowiednio 71,62 i 112,73 osób / km²). Współczynnik występujący w Zębowicach jest jednak charakterystyczny dla gmin wiejskich.

TABELA 14: Gmina Zębowice – współczynnik feminizacji i gęstość zaludnienia w 2002 roku.

Wyszczególnienie	Gmina Zębowice	Powiat Oleski	Województwo Opolskie
Współczynnik feminizacji	0,98	1,04	1,06
Gęstość zaludnienia	44,06	71,62	112,73

RYCINA 4: Gmina Zębowice – zaludnienie w latach 1975 – 2003.

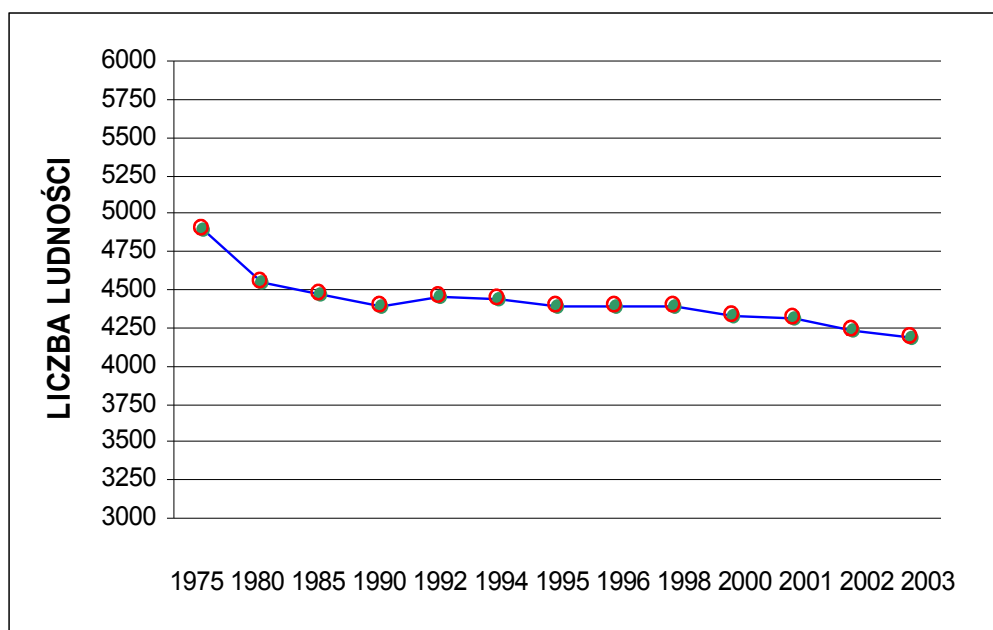

TABELA 15: Gmina Zębowice – zaludnienie w latach 1975 – 2003.

Rok	Liczba ludności
1975	4899
1980	4545
1985	4466
1990	4389
1992	4459
1993	4449
1994	4432
1995	4394
1996	4391
1997	4396
1998	4392
1999	4356
2000	4326
2001	4304
2002	4230
2003	4187

Na przestrzeni ostatnich 30 lat obserwowane są ciągłe zmiany w liczbie ludności gminy Zębowice. W okresie 1975 – 2003 ludność gminy zmniejszyła się o 712 osób, to jest o 15 %. Najgwałtowniejsza zmiana w krótkim okresie czasu zaszła pomiędzy 1975 a 1980 rokiem. Wtedy to liczba mieszkańców spadła z 4899 do 4545 czyli o 354 osoby, to jest o ponad 7 %. Ówczesna tendencja spadkowa spowodowana była głównie przewagą migracji, zarówno zagranicznej jak i wewnętrznej, nad przyrostem naturalnym. Spadek liczby ludności w latach 70 – tych XX wieku był charakterystyczny dla wielu gmin wiejskich. Poza wyjazdem zagranicę dotyczył również migracji ze wsi do dynamicznie rozwijających się ówczesnie, głównie poprzez industrializację, ośrodków miejskich. Natomiast zaludnienie gminy Zębowice w ostatnich 15 latach charakteryzuje względna stabilność. Liczba ludności w tym okresie oscylowała pomiędzy 4200 a 4400 mieszkańców.

TABELA 16: Gmina Zębowice – rozkład zaludnienia według miejscowości w 2003 roku.

Miejscowość	Liczba mieszkańców
1	2
Kadłub Wolny	576
Knieja	327
Kosice	148
Łąka	194
Osiecko	119
Poczółków	149

1	2
Prusków	148
Radawie	899
Siedliska	137
Zębowice	1473

Najludniejszą miejscowością w gminie jest wieś Zębowice, w której mieszka 1/3 mieszkańców gminy (1473 osoby). Drugą co do liczebności (899 osób) jest wieś Radawie. Więcej niż 500 mieszkańców liczy jeszcze miejscowość Kadłub Wolny (576). Zaludnienie w granicach od 200 do 500 reprezentuje wieś Knieja (327). Pozostałe miejscowości, to jest: Łąka (194), Poczółków (149), Prusków (148), Kosice (148), Siedliska (137) i Osiecko (119) liczą pomiędzy 100 a 200 mieszkańców.

2.1.2. Struktura wieku mieszkańców.

Na liczbę ludności decydujący wpływ mają dwa czynniki: ruch naturalny oraz wędrówkowy ludności. Te z kolei zdeterminowane są przez strukturę ludności według wieku i płci. Struktura ludności według wieku określa proces starzenia się ludności, definiowany najogólniej jako zmiany stanu i struktury według wieku ludności, polegające na wzroście w ogólnej liczbie udziału osób starszych. Za granicę starości przyjmuje się umownie wiek 60 lat. Obecnie ludność województwa opolskiego, podobnie jak całej Polski starzeje się. Jednak na wsi udział dzieci i młodzieży jest większy co powoduje, że pod względem struktury wieku mieszkańców gminę Zębowice obecnie możemy określić jako jednostkę młodą.

TABELA 17: Gmina Zębowice – ludność według wieku w 2002 roku.

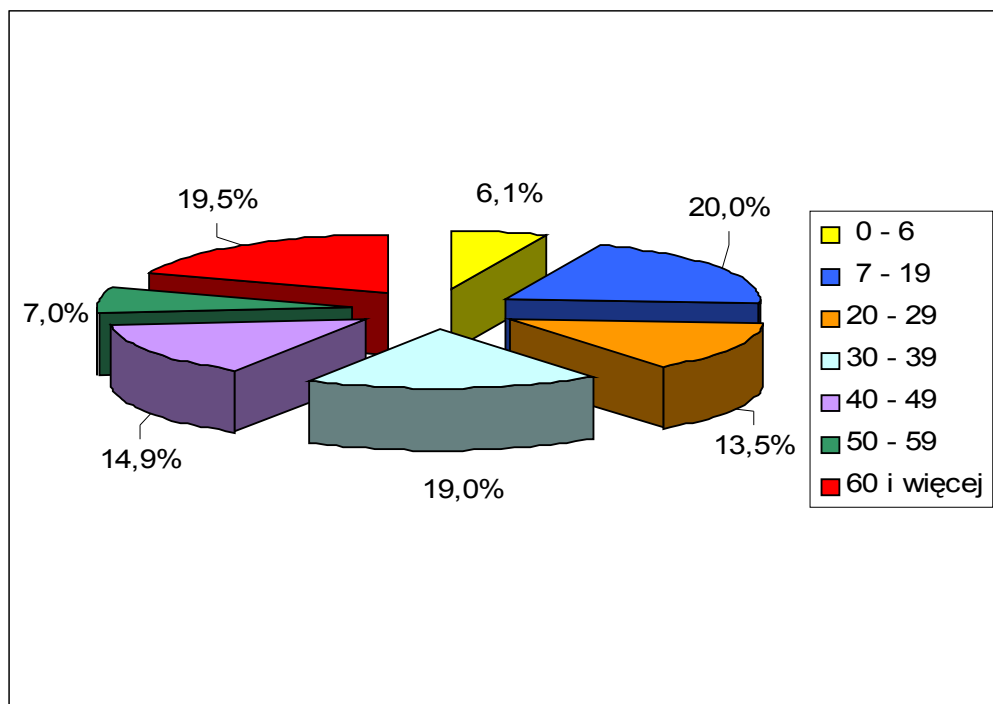
Grupa wieku	Liczba mieszkańców
0 – 2	100
3 – 6	160
7 – 14	495
15 – 17	222
18 – 19	128
20 – 29	570
30 – 39	802
40 – 49	630
50 – 59	298
60 – 64	249
65 i więcej	576

TABELA 18: Gmina Zębowice – struktura ludności według wieku w 2002 roku.

Grupa wieku	Gmina Zębowice (%)	Powiat Oleski (%)	Województwo Opolskie (%)
0 – 2	2,36	2,79	2,64
3 – 6	3,78	4,15	4,07
7 – 14	11,70	11,37	10,84
15 – 17	5,25	5,37	5,16
18 – 19	3,03	3,48	3,59
20 – 29	13,48	14,33	15,44
30 – 39	18,96	14,79	14,03
40 – 49	14,89	15,46	15,83
50 – 59	7,04	10,34	11,22
60 – 64	5,89	5,05	4,89
65 i więcej	13,62	12,87	12,29

23,10 % mieszkańców zameldowanych w gminie, to jest 977 osób liczy poniżej 18 roku życia. Natomiast 17,85 % obywateli – 755 osób nie ukończyło jeszcze 14 roku życia. Struktura mieszkańców gminy Zębowice według wieku jest bardzo zbliżona do wartości charakteryzujących zarówno populację powiatu oleskiego jak i województwa opolskiego, prezentując się nieco mniej korzystniej w młodszych i starszych kategoriach wiekowych.

RYCINA 5: Gmina Zębowice – struktura ludności według wieku w 2002 roku.

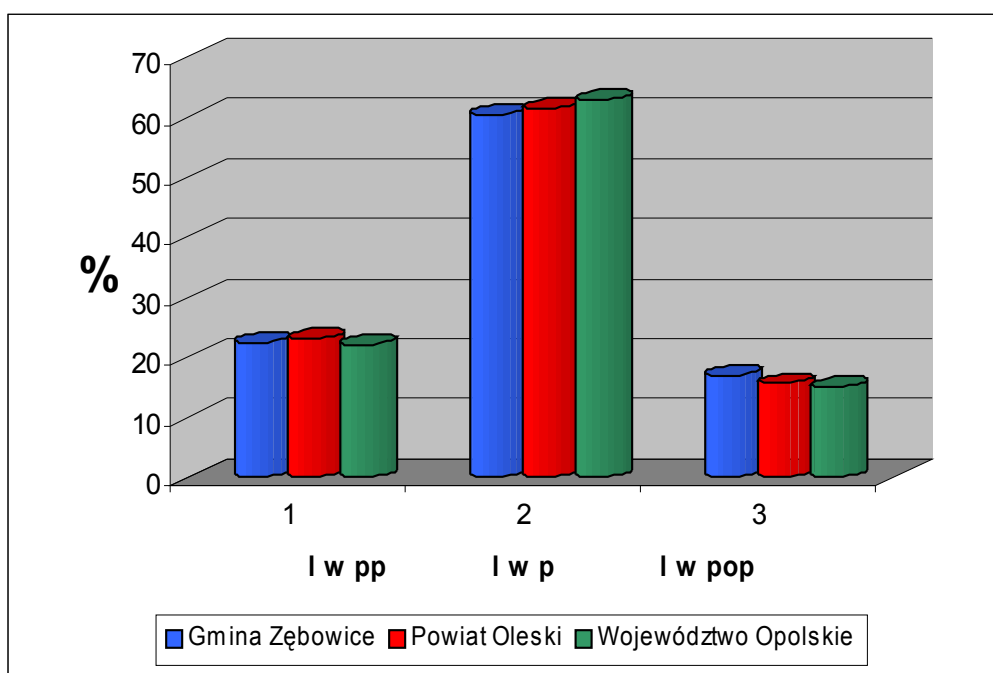
Korzystny rozkład demograficzny ludności potwierdza struktura mieszkańców w wieku produkcyjnym i nieprodukcyjnym. Przez ludność w wieku produkcyjnym rozumie się ludność w wieku zdolności do pracy. Dla mężczyzn przyjęto wiek 18 – 64 lata, a dla kobiet 18 – 59 lat.

TABELA 19: Gmina Zębowice – ludność wieku produkcyjnego i nieprodukcyjnego w 2002 roku.

Ludność w wieku	Gmina Zębowice	Gmina Zębowice (%)	Powiat Oleski (%)	Województwo Opolskie (%)
Przedprodukcyjnym	951	22,48	23,03	22,11
Produkcyjnym	2556	60,43	61,32	62,81
Poprodukcyjnym	723	17,09	15,65	15,08

Obywatele wieku nieprodukcyjnego (przedprodukcyjni i poprodukcyjni) stanowią 39,57 % całej zbiorowości. Od kilku lat rośnie, także w ujęciu relatywnym, zbiorowość mieszkańców zdolnych do pracy. Wpływ na to ma wejście w wiek dorosły osób z wyżu demograficznego, urodzonych w latach 1978 – 1983. Jednocześnie zmniejsza się tak zwane „obciążenie” ludności jej nieprodukcyjną częścią. Struktura wieku produkcyjnego i nieprodukcyjnego mieszkańców gminy Zębowice nieznacznie odbiega od średnich wartości przyporządkowanych dla powiatu i województwa.

RYCINA 6: Gmina Zębowice – ludność w wieku produkcyjnym i nieprodukcyjnym w 2002 roku.

Współczynnik obciążenia demograficznego, ustalony jako stosunek ludności nieprodukcyjnej do liczebności wieku produkcyjnego dla gminy Zębowice wynosi 0,65 i jest wyższy od średniej w powiecie oleskim (0,63) i województwie opolskim (0,59). Jego wartość rozkłada się jednak korzystnie, ponieważ wśród obywateli „nieprodukcyjnych” jest 1,32 razy więcej osób „przedprodukcyjnych” niż „poprodukcyjnych”. Odnotowując jednak zmiany struktury mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym oraz rosnącą liczebność roczników poprodukcyjnych, za kilkanaście lat można przewidywać odwrócenie dotychczasowych tendencji wskaźników „obciążenia”.

2.1.3. Ruch naturalny i wędrownikowy ludności.

Na przyrost naturalny ludności składają się zmiany w jej liczbie, powodowane przez urodzenia i zgony. Charakteryzujące go wartości określają nie tylko strukturę populacji według płci i wieku, ale także liczbę zawartych małżeństw, osób w wieku rozrodczym oraz zgonów. Wartości charakteryzujące ruch naturalny gminy Zębowice w 2002 roku rozkładają się nieco mniej korzystnie od średniej dla powiatu i województwa. Wpływ na to mają szczególnie niższy wskaźnik urodzeń oraz małżeństw oraz wyższy wskaźnik zgonów. Jednak z drugiej strony należy wziąć pod uwagę fakt stosunkowo niskiej populacji gminy Zębowice powodującej, że nawet jednostkowe przypadki mogą wyraźnie wpłynąć na końcowy obraz poszczególnych wskaźników statystycznych.

Przeciętna stopa przyrostu naturalnego na wsi jest wyższa niż w mieście. Ta tendencja nie utrzymuje się jednak w województwie opolskim i gminie Zębowice. Współczynnik przyrostu naturalnego w 2002 roku był ujemny i wyniósł (-1,4 ‰) i był niższy od średniej dla powiatu oleskiego (-1,1 ‰) oraz całego województwa (-0,8 ‰).

TABELA 20: Gmina Zębowice – ruch naturalny ludności w 2002 roku.

Ruch naturalny ludności	Wartości bezwzględne dla gminy Zębowice
Małżeństwa	12
Urodzenia żywe	35
Zgony	41
Przyrost naturalny	-6
Saldo migracji	-27

Współczynnik małżeństw, to jest liczba zawartych małżeństw na 1000 ludności ogółem, w 2002 roku w gminie Zębowice wyniósł 2,8 i był niższy od wartości dla powiatu (4,5) oraz województwa (4,5). Współczynnik rodności, określający liczbę urodzeń żywych badanego okresu na 1000 ludności ogółem, wyniósł w 2002 roku 8,3 i był również niższy od średniej dla powiatu (8,4) oraz wyższy niż w wojewódz-

twie (7,9). Natomiast umieralność społeczeństwa, mierzona współczynnikiem zgonów (liczba zgonów na 1000 ludności), wyniosła 9,7 i była wyższa od wartości charakteryzującej powiat oleski (9,5) i województwo opolskie (8,7).

TABELA 21: Gmina Zębowice – podstawowe współczynniki określające ruch naturalny ludności w 2002 roku.

Współczynnik	Gmina Zębowice	Powiat Oleski	Województwo Opolskie
Małżeństwa	2,8	4,5	4,5
Urodzenia żywe	8,3	8,4	7,9
Zgony	9,7	9,5	8,7
Przyrost naturalny	-1,4	-1,1	-0,8
Saldo migracji	-6,4	-3,5	-4,4

Migracje są drugim, obok przyrostu naturalnego, czynnikiem wpływającym bezpośrednio na liczbę ludności oraz jej rozmieszczenie. Obecna tendencja przemieszczania się, szczególnie młodych mieszkańców, z mniejszych do większych ośrodków osiedleńczych wewnątrz kraju oraz wyjazdy za granicę charakteryzujące szczególnie województwo opolskie powodują, że saldo migracji gminy Zębowice jest ujemne i wynosi w wartościach bezwzględnych (-27).

TABELA 22: Gmina Zębowice – ruch wędrowny ludności w 2002 roku.

Napływ ¹			Odpływ ²			Saldo migracji ogółem
z miast	ze wsi	z zagranicy	do miast	na wieś	za granicę	
7	21	1	10	19	27	-27

Saldo migracji stałej liczone na 1000 ludności wyniosło w 2002 roku (-6,4) i było niższe zarówno od średniej dla powiatu oleskiego (-3,5) jak i dla województwa opolskiego (-4,4). Przyrost rzeczywisty dla gminy Zębowice, liczony jako suma wartości przyrostu naturalnego oraz salda migracji, był również ujemny i wyniósł w 2002 roku w liczbach bezwzględnych (-33).

¹ Zameldowania na pobyt stały.

² Wymeldowania z pobytu stałego.

2. 2. Rynek pracy.

2.2.1. Podmioty gospodarki narodowej³ zarejestrowane w rejestrze REGON.

Gmina ma charakter rolniczy toteż większość mieszkańców pracuje we własnych gospodarstwach rolnych, których jest 530. Część znajduje zatrudnienie w kilkunastu miejscowych zakładach pracy, które rozwijają się stosownie do nowych realiów gospodarki rynkowej. Są to firmy zajmujące się głównie handlem, budownictwem oraz zakłady rzemieślnicze. Na koniec 2002 roku urząd zarejestrował 139 podmiotów gospodarki narodowej w rejestrze REGON.

TABELA 23: Gmina Zębowice – formy własności podmiotów gospodarki narodowej będących w rejestrze REGON w 2002 roku.

Forma własności	Ilość podmiotów w gminie Zębowice
Sektor publiczny	15
Spółki handlowe z kapitałem polskim	3
Spółki handlowe z kapitałem zagranicznym	2
Spółki cywilne	4
Spółdzielnie	3
Zakłady osób fizycznych	101
Inne formy własności	11

Własnością publiczną jest 15 podmiotów, natomiast prywatną 124 przedsiębiorstwa, to jest 89,21 % ogółu. Spośród firm prywatnych 101 to zakłady należące do osób fizycznych, co stanowi 81,45 % ogółu podmiotów sektora prywatnego.

TABELA 24: Gmina Zębowice – struktura podmiotów gospodarczych według form własności w 2002 roku.

Forma własności	Gmina Zębowice (%)	Powiat Oleski (%)	Województwo Opolskie (%)
Sektor publiczny	10,79	4,82	5,68
Spółki z kapitałem polskim	2,16	2,06	3,16
Spółki z kapitałem zagranicznym	1,44	0,59	1,25
Spółki cywilne	2,88	5,99	7,41
Spółdzielnie	2,16	0,78	0,64
Zakłady osób fizycznych	72,66	80,67	75,80
Inne formy własności	7,91	5,08	6,06

³ Dane dotyczą osób prawnych, samodzielnych jednostek organizacyjnych nie mających osobowości prawnej i osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą; bez jednostek lokalnych tych podmiotów; bez rolników indywidualnych.

Powyższe uwarunkowania w gminie Zębowice nieznacznie różnią się od przeciętnej dla powiatu i województwa. Wśród przedsiębiorstw z Zębowic jest stosunkowo najwięcej podmiotów z sektora publicznego, spółdzielni i spółek handlowych z udziałem kapitału zagranicznego, kosztem spółek cywilnych oraz zakładów osób fizycznych w ogólnej strukturze przedsiębiorstw, w stosunku do porównywanych wartości.

Poniższa tabela przedstawia rozkład podmiotów gospodarki narodowej, będących w rejestrze REGON według sekcji PKD. Dokonano w niej także dodatkowego pogrupowania, np.: ujmując pod pojęciem przemysł: górnictwo i kopalnictwo, działalności produkcyjne i przetwórstwo przemysłowe. W skład sekcji handel i naprawy wchodzi: handel hurtowy i detaliczny, naprawy pojazdów mechanicznych, motocykli oraz artykułów przeznaczenia osobistego i użytku domowego.

TABELA 25: Gmina Zębowice – podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w rejestrze REGON według sekcji PKD w 2002 roku.

Sekcje według PKD	Gmina Zębowice – ilość podmiotów
Ogółem	139
Rolnictwo, łowiectwo i leśnictwo	28
Przemysł	20
Budownictwo	15
Handel i naprawy	25
Hotele i restauracje	3
Transport, gospodarka magazynowa i łączność	6
Pośrednictwo finansowe	2
Obsługa nieruchomości i firm; nauka	11
Administracja publiczna i obrona narodowa ⁴	7
Edukacja	5
Ochrona zdrowia i opieka społeczna	7
Pozostała działalność usługowa ⁵	10

Spśród wymienionych sekcji najwięcej firm (28) prowadzi działalność związaną z rolnictwem, łowiectwem i leśnictwem. 25 podmiotów zajmuje się handlem, 20 przemysłem (w tym 19 to przetwórstwo przemysłowe), natomiast 15 budownictwem. Te cztery grupy stanowią łącznie ponad połowę (63 %) wszystkich zarejestrowanych firm.

⁴ Pełna nazwa: administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe ubezpieczenia społeczne i zdrowotne.

⁵ Pełna nazwa: pozostała działalność usługowa, komunalna, społeczna i indywidualna.

RYCINA 7: Gmina Zębowice – struktura podmiotów gospodarki narodowej zarejestrowanych w rejestrze REGON według sekcji PKD w 2002 roku.

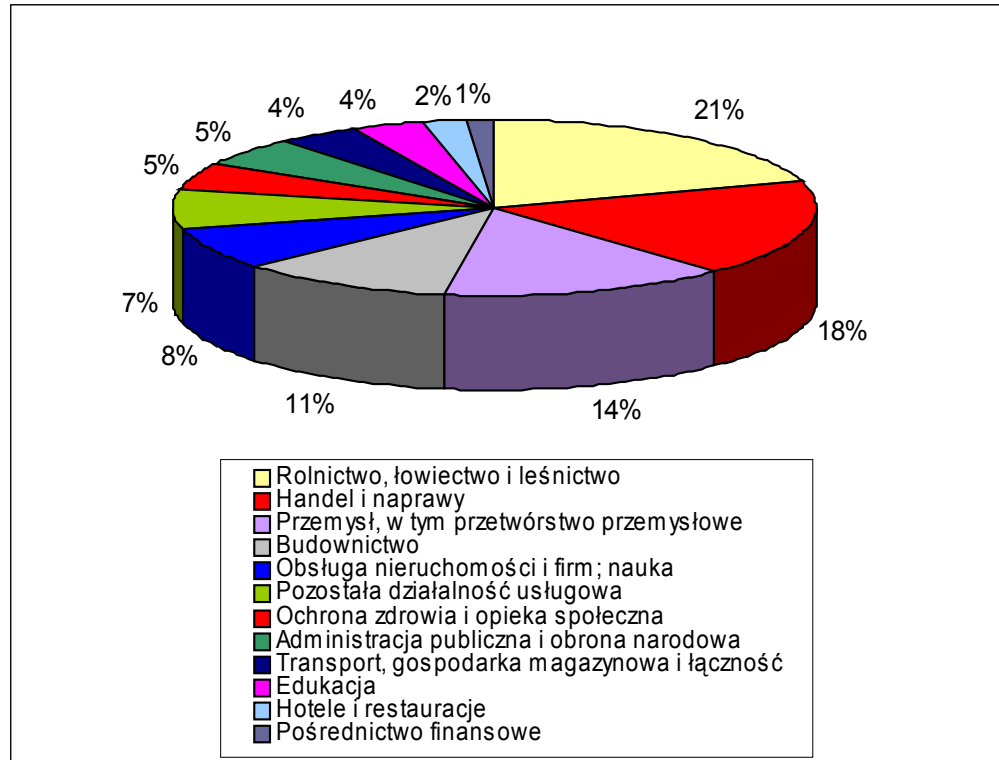

TABELA 26: Gmina Zębowice – struktura podmiotów gospodarki narodowej zarejestrowanych w rejestrze REGON według sekcji PKD w 2002 roku.

Sekcje według PKD	Gmina Zębowice (%)	Powiat Oleski (%)	Województwo Opolskie (%)
Rolnictwo, łowiectwo i leśnictwo	20,14	7,39	3,45
Przemysł	14,39	15,01	9,66
Budownictwo	10,79	10,08	10,90
Handel i naprawy	17,99	31,50	31,10
Hotele i restauracje	2,16	2,89	3,04
Transport, gospodarka magazynowa i łączność	4,32	5,32	6,24
Pośrednictwo finansowe	1,44	3,11	4,02
Obsługa nieruchomości i firm; nauka	7,91	8,69	17,71
Administracja publiczna	5,04	1,96	1,01
Edukacja	3,60	3,11	2,34

Ochrona zdrowia i opieka społeczna	5,04	5,24	4,63
Pozostała działalność usługowa	7,19	5,71	5,91

Udział sekcji: przemysł, budownictwo, edukacja, ochrona zdrowia i opieka socjalna jest zbliżony do przeciętnych uwarunkowań charakteryzujących powiat oleski oraz województwo opolskie. Zdecydowanie mniejszy odsetek przedsiębiorstw z sekcji: handel i naprawy oraz obsługa nieruchomości i firm w gminie Zębowice w stosunku do powiatu i województwa jest zjawiskiem naturalnym, bowiem statystyka dla powiatu, a w szczególności województwa obejmuje również jednostki miejskie, w których te firmy mają przeważnie swoje siedziby. Naturalna jest również zdecydowana przewaga sekcji „rolnictwo, łowiectwo i leśnictwo” na terenie rolniczej gminy Zębowice w stosunku do porównywanych jednostek.

2.2.3. Zatrudnienie.

Według danych z końca 2002 roku liczba pracujących⁶ w gospodarce narodowej na obszarze gminy Zębowice wyniosła 212 osób. Pracujących kobiet było 155 i stanowiły 73,11 % ogółu pracujących.

TABELA 27: Gmina Zębowice – pracujący w 2002 roku według sekcji PKD.

Sekcje według PKD	Gmina Zębowice – ilość pracujących
Ogółem	212
Rolnictwo, łowiectwo i leśnictwo	15
Przemysł	1
Budownictwo	0
Handel i naprawy	34
Transport, gospodarka magazynowa i łączność	5
Pośrednictwo finansowe	7
Obsługa nieruchomości i firm; nauka	0
Administracja publiczna i obrona narodowa ⁷	25
Edukacja	49
Ochrona zdrowia i opieka społeczna	69
Pozostała działalność usługowa ⁸	7
Pozostałe sekcje	0

⁶ Według faktycznego stałego miejsca pracy; bez pracujących w jednostkach budżetowych prowadzących działalność w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego, podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących nie przekracza 9 osób oraz rolników indywidualnych.

⁷ Pełna nazwa: administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe ubezpieczenia społeczne i zdrowotne.

⁸ Pełna nazwa: pozostała działalność usługowa, komunalna, społeczna i indywidualna.

RYCINA 8: Gmina Zębowice – struktura pracujących w 2002 roku.

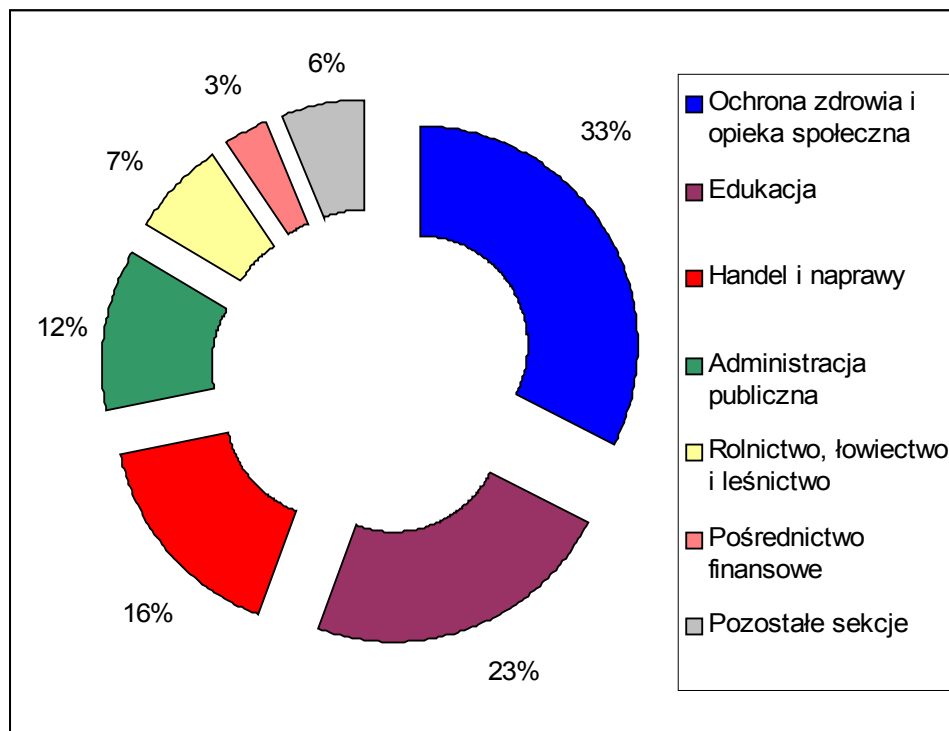

TABELA 28: Gmina Zębowice – struktura pracujących w gospodarce narodowej według sekcji PKD w 2002 roku.

Sekcje według PKD	Gmina Zębowice (%)	Powiat Oleski (%)	Województwo Opolskie (%)
Rolnictwo, łowiectwo i leśnictwo	7,08	3,66	4,17
Przemysł	0,47	44,57	33,60
Budownictwo	0,00	3,49	5,93
Handel i naprawy	16,04	8,12	8,13
Transport, gospodarka magazynowa i łączność	2,36	2,90	6,70
Pośrednictwo finansowe	3,30	1,77	2,50
Obsługa nieruchomości i firm; nauka	0,00	3,06	5,69
Administracja publiczna	11,79	5,96	7,44
Edukacja	23,11	14,03	11,65
Ochrona zdrowia i opieka społeczna	32,55	10,27	11,03
Pozostała działalność usługowa	3,30	1,72	2,20

Pozostałe sekcje	0,00	0,46	0,98

Niniejsze statystyki nie odzwierciedlają faktycznej struktury zatrudnienia na terenie gminy, powiatu i województwa. Odnoszą się bowiem do liczby pracujących, zgodnie z przedstawioną powyżej definicją, odzwierciedlającą strukturę pracujących w większych podmiotach gospodarczych. Jednakże na podstawie powyższej tabeli obserwujemy naturalną prawidłowość. Liczba pracujących w sektorze publicznym (np.: edukacja, ochrona zdrowia i opieka społeczna, administracja publiczna) oraz rolnictwie i leśnictwie jest wyższa w wiejskiej gminie Zębowice, ze względu na fakt, że największą ilość gminnych firm zatrudniających powyżej 9 osób stanowią podmioty państwowe (np.: Dom Pomocy Społecznej w Radawiu) oraz te związane z I sektorem gospodarki narodowej czyli rolnictwem i leśnictwem.

2. 3. Bezrobocie.

2.3.1. Bezrobocie w latach 1999 – 2004.

Jednym z ważniejszych kryteriów oceny warunków bytu mieszkańców jest możliwość uzyskania zatrudnienia. Zjawiskiem, które nieustannie wywiera istotny wpływ na poziom życia ludności jest bezrobocie. 30 czerwca 2004 roku Powiatowy Urząd Pracy w Oleśnie zarejestrował 100 bezrobotnych z gminy Zębowice. Oznacza to, że na 100 osób w wieku produkcyjnym 3,91 % zarejestrowano jako bezrobotne. Współczynnik obliczany w stosunku do 100 osób czynnych zawodowo jest wyższy, jednakże i tak kształtuje się na zdecydowanie niższym poziomie w stosunku do innych gmin wiejskich województwa opolskiego.

TABELA 29: Stopa bezrobocia rejestrowanego w powiecie oleskim i województwie opolskim w czerwcu 2004 roku.

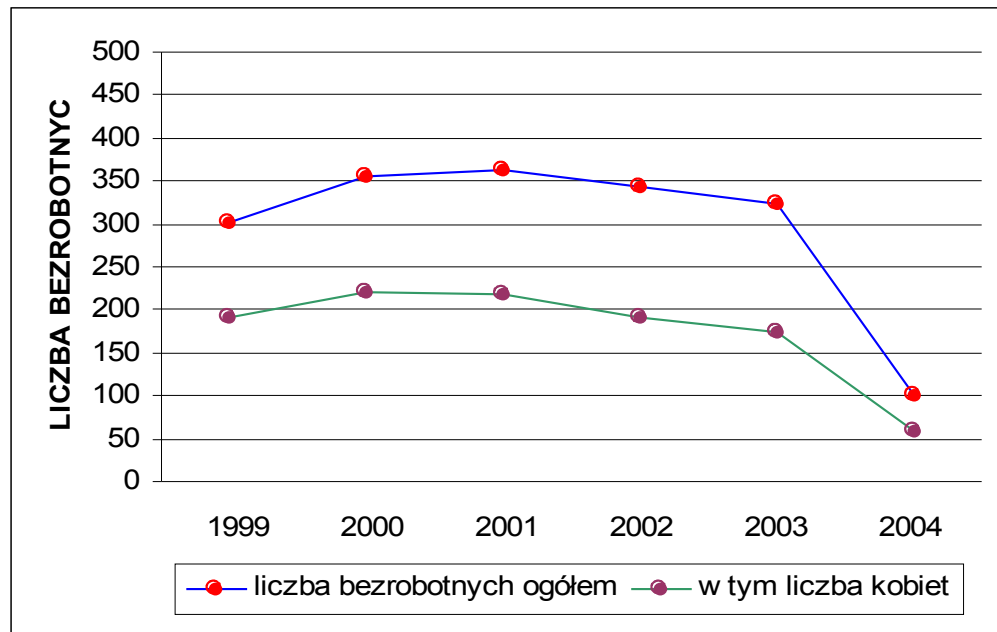
Wyszczególnienie	Powiat Oleski	Województwo Opolskie
Stopa bezrobocia w %	11,8	20,4

TABELA 30: Gmina Zębowice – bezrobocie w latach 1999 – 2004.

Rok	Liczba bezrobotnych ogółem	W tym kobiety	Udział kobiet w %
1999	302	191	63,25
2000	356	220	61,80
2001	363	217	59,78
2002	344	190	55,23
2003	323	174	53,78
30 czerwca 2004	100	58	58,00

Przez cały powyższy okres udział kobiet w ogólnej liczbie bezrobotnych przekroczył 50 %. 30 czerwca 2004 współczynnik ten wyniósł 58 %. Obecnie 88 osób, to jest 88 % ogółu zarejestrowanych bezrobotnych nie posiada prawa do zasiłku. Jest to jeden z wyższych wskaźników od początku występowania zjawiska bezrobocia.

RYCINA 9: Gmina Zębowice – dynamika kształtowania się bezrobocia w latach 1999 – 2004.

Na przestrzeni ubiegłych 15 lat największe bezrobocie w gminie Zębowice, podobnie jak i w całej Polsce występowało w latach 1994 – 1996 oraz w latach 2000 – 2002. Wyraźnie zarysował się spadek liczby bezrobotnych na 1997 rok w stosunku do lat 1994 – 1996. Spowodowane to było między innymi zmianą klasyfikacji statystycznej bezrobotnych, wprowadzonej na początku 1997 roku. Wpływ na to miała także koniunktura gospodarcza obserwowana w latach 1995 – 1997. Zaznaczający się wyraźnie wzrost bezrobocia w latach 1999 – 2002 należy przypisać między innymi dekoniunkturze oraz innym niekorzystnym wynikom makroekonomicznym, notowanym w latach 1999 – 2002. Począwszy od początku 2003 roku, bezrobocie na terenie gminy Zębowice spada. Obecny niski poziom rejestrujemy głównie wskutek masowych wyjazdów, szczególnie ludzi młodych, do pracy zagranicę (głównie do Niemiec).

TABELA 31: Gmina Zębowice – bezrobotni bez prawa do zasiłku w latach 1999 – 2004.

Rok	Liczba bezrobotnych bez prawa do zasiłku	Udział w % ogółu bezrobotnych
1999	261	86,42

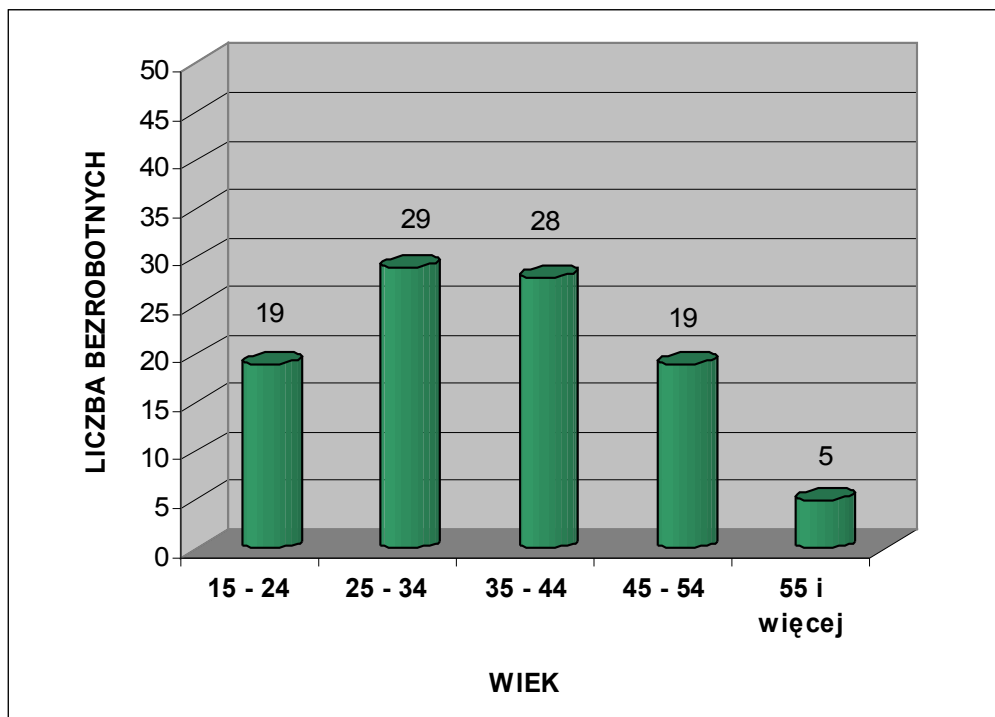
2000	315	88,48
2001	305	84,02
2002	311	90,41
2003	296	91,46
30 czerwca 2004	88	88,00

2.3.2. *Struktura bezrobotnych według wieku, wykształcenia i stażu pracy.*

TABELA 32: Gmina Zębowice – bezrobotni zarejestrowani według wieku. Stan na 30 czerwca 2004 roku.

Grupa wieku	Liczba bezrobotnych ogółem	Struktura (%)	W tym liczba kobiet
15 – 17	0	0,00	0
18 – 24	19	19,00	11
25 – 34	29	29,00	23
35 – 44	28	28,00	20
45 – 54	19	19,00	3
55 – 59	4	4,00	1
60 – 64	1	1,00	-

RYCINA 10: Gmina Zębowice – bezrobotni zarejestrowani według wieku. Stan na 30 czerwca 2004 roku.

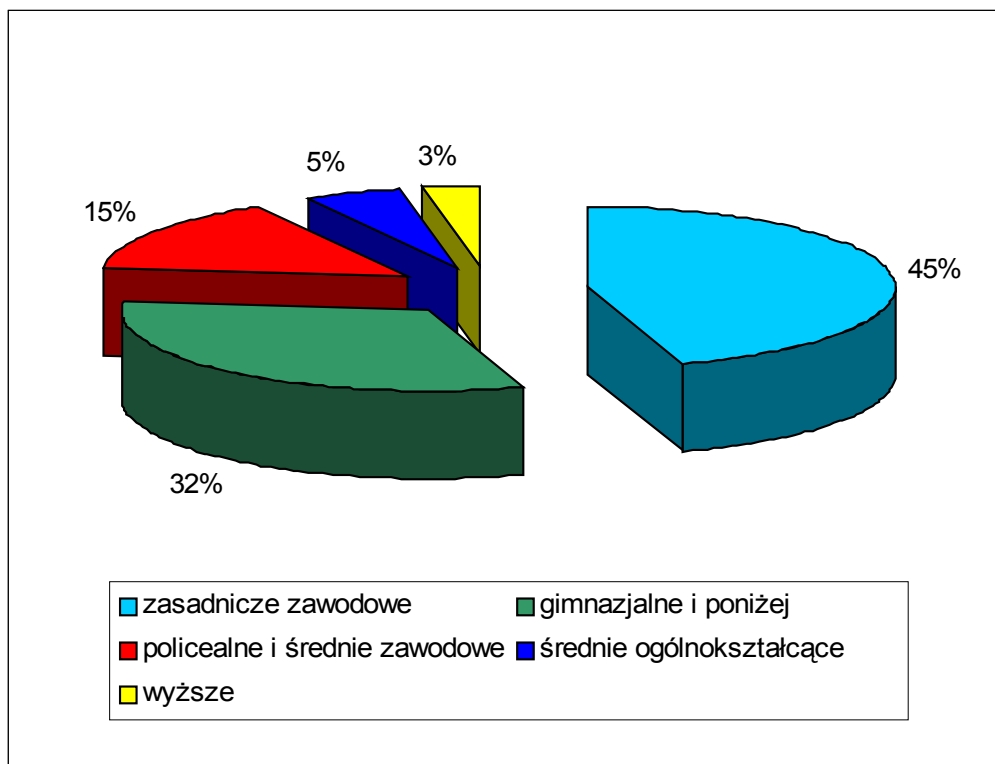

Struktura bezrobotnych według wieku jest zróżnicowana. Niepokojące jest zjawisko, że jedną z najliczniejszych grup bezrobotnych (19 %), to osoby najmłodsze w wieku 15 – 24 lata. Natomiast aż 38 % ogółu zarejestrowanych bezrobotnych stanowią osoby do 34 roku życia. Jedynie grupa bezrobotnych powyżej 55 roku życia jest nieliczna, między innymi ze względu wcześniejszego przejścia na emeryturę lub systemu zasiłków i świadczeń przedemerytalnych.

TABELA 33: Gmina Zębowice – bezrobotni zarejestrowani według poziomu wykształcenia. Stan na 30 czerwca 2004 roku.

Wykształcenie	Liczba bezrobotnych ogółem	Struktura (%)	W tym liczba kobiet
Wyższe	3	3,00	2
Policealne i średnie zawodowe	15	15,00	11
Średnie ogólnokształcące	5	5,00	4
Zasadnicze zawodowe	45	45,00	24
Gimnazjalne i poniżej	32	32,00	17

RYCINA 11: Gmina Zębowice – bezrobotni zarejestrowani według poziomu wykształcenia. Stan na 30 czerwca 2004 roku.

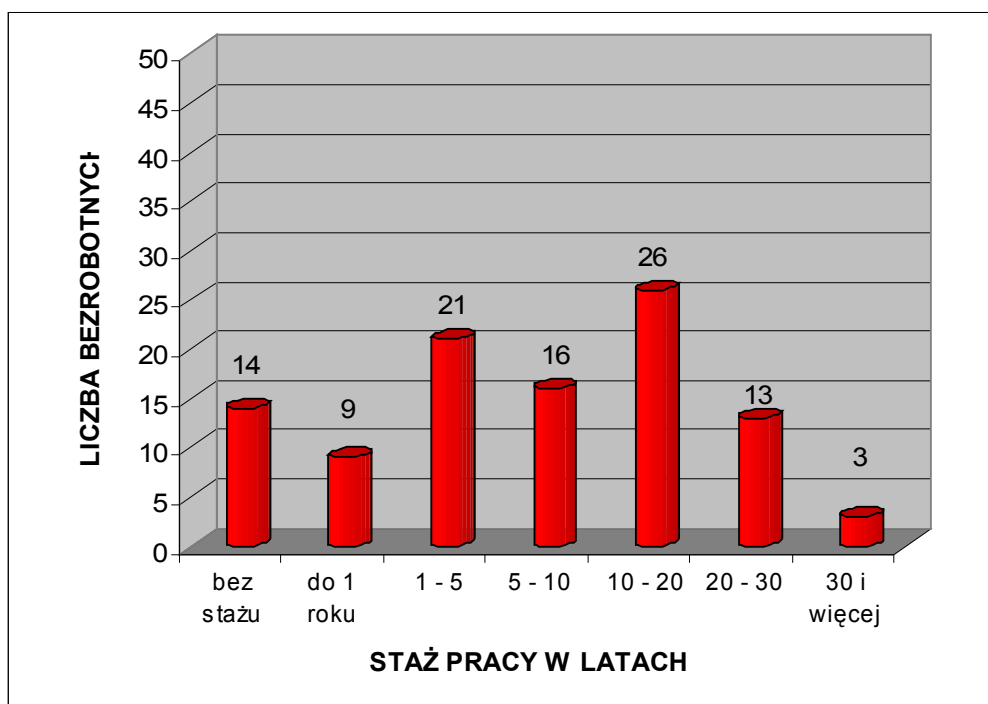
Bezrobotni z wykształceniem zasadniczym zawodowym oraz gimnazjalnym i niższym stanowią 77 % ogółu zarejestrowanych. Natomiast osoby pozostające bez

pracy i legitymujące się wykształceniem wyższym stanowią zaledwie 3 % ogółu bezrobotnych. Wskaźnik ten, podobnie jak powyższe odpowiadają średnim wartościom charakteryzującym kraj oraz region.

TABELA 34: Gmina Zębowice – bezrobotni zarejestrowani według stażu pracy. Stan na 30 czerwca 2004 roku.

Staż pracy w latach	Liczba bezrobotnych ogółem	Struktura (%)	W tym liczba kobiet
Bez stażu	14	14,00	9
Do 1 roku	9	9,00	6
1 – 5	21	21,00	15
5 – 10	16	16,00	10
10 – 20	26	26,00	16
20 – 30	13	13,00	2
30 lat i więcej	3	3,00	0

RYCINA 12: Gmina Zębowice – bezrobotni zarejestrowani według stażu pracy. Stan na 30 czerwca 2004 roku.

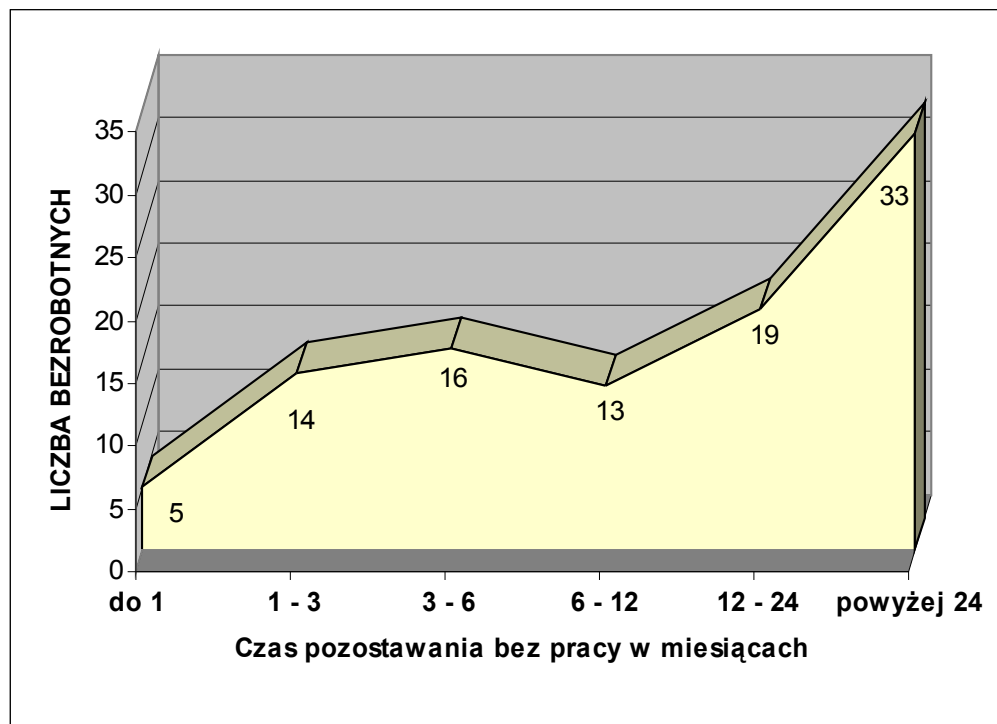
Ponad połowa, to jest 58 % zarejestrowanych bezrobotnych ma za sobą staż pracy dłuższy niż 5 lat. Bardzo liczną grupę stanowią bezrobotni, którzy nie podejmowali

jeszcze pracy bądź mają staż do 1 roku. Społeczność ta stanowi łącznie 23 % ogółu zarejestrowanych. Niepokojącym zjawiskiem jest fakt, że w tej drugiej grupie są głównie ludzie młodzi, absolwenci szkół zawodowych oraz ogólnokształcących. Powyższe wskaźniki charakteryzujące strukturę bezrobotnych według stażu pracy w gminie Zębowice przedstawiają się mniej korzystnie od średniej w powiecie oraz województwie, szczególnie ze względu na krótszy staż pracy obecnie bezrobotnych.

TABELA 35: Gmina Zębowice – bezrobotni zarejestrowani według czasu pozostawania bez pracy. Stan na 30 czerwca 2004 roku.

Czas pozostawania bez pracy w miesiącach	Liczba bezrobotnych ogółem	Struktura (%)	W tym liczba kobiet
Do 1	5	5,00	2
1 – 3	14	14,00	7
3 – 6	16	16,00	8
6 – 12	13	13,00	6
12 – 24	19	19,00	10
Powyżej 24 miesięcy	33	33,00	25

RYCINA 13: Gmina Zębowice – bezrobotni zarejestrowani według czasu pozostawania bez pracy. Stan na 30 czerwca 2004 roku.

67 % bezrobotnych pozostaje bez pracy nie dłużej niż 24 miesiące. Jest to grupa osób objęta zwolnieniami w latach 2001 – 2003 oraz dodatkowo zasiloną absol-

wentami szkół średnich, zwłaszcza zawodowych i technicznych. Natomiast za negatywny należy uznać fakt, że 33 % bezrobotnych pozostaje bez pracy dłużej niż 2 lata. Jest to jeden z symptomów bezrobocia strukturalnego.

Mimo niskiego współczynnika bezrobocia niepokojącym zjawiskiem jest brak ofert pracy. Problematykę tą potęguje wchodzący w wiek produkcyjny i zawodowy wyz demograficzny z początku lat 80 – tych XX wieku. Natychmiastowe stworzenie kilkuset miejsc pracy, oparte tylko o środki własne samorządu jest praktycznie niemożliwe. Młodzi ludzie zmuszeni są do poszukiwania pracy poza gminą, głównie zagranicą. Wyjazdy te (migracje) niekorzystnie wpływają na strukturę demograficzną gminy, która z roku na rok wyraźnie się starzeje. Szansę na poprawę sytuacji upatruje się w restrukturyzacji sektora rolniczego i znalezieniu grupy inwestorów strategicznych, mogących zatrudnić kilkudziesięciu – kilkuset pracowników. Gmina posiada tereny i warunki infrastrukturalne do przyjęcia niezbędnych zamierzeń. Ważnym atutem jest również położenie geograficzne, zwłaszcza w pobliżu aglomeracji opolskiej.

2. 4. Ochrona zdrowia i opieka społeczna.

2.4.1. Służba zdrowia.

Całość infrastruktury służby zdrowia w gminie została sprywatyzowana i reprezentowana jest przez Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Zębowicach i Niepubliczny Gabinet Stomatologiczny w Zębowicach. Ośrodki zdrowia składają się z następującego personelu medycznego:

NZOZ:

- 2 lekarzy medycyny;
- 4 pielęgniarki.

Gabinet Stomatologiczny:

- 1 lekarz medycyny.

Niepubliczne Zakłady Opieki Zdrowotnej świadczą tylko podstawowe usługi medyczne. Mieszkańcy samorządu korzystają ze specjalistycznych usług medycznych w placówkach zlokalizowanych poza granicami gminy, głównie w Oleśnie i Opolu. Na terenie gminy jest 1 apteka w Zębowicach. Nie ma żłobków.

Z powyższych danych wynika, że w gminie liczba ludności przypadająca na 1:

- lekarza medycyny wynosi 2433 osoby;
- pielęgniarkę – 1057 osób.

TABELA 36: Gmina Zębowice – dostępność do usług służby zdrowia w 2002 roku.

Liczba mieszkańców przy-	Gmina	Powiat	Województwo

padająca na 1 obiekt:	Zębowice	Oleski	Opolskie
Apteki	4230	4651	4935
Ośrodki zdrowia ⁹	2115	2250	1922

Powyższe parametry występujące w gminie Zębowice są zbliżone do warunków w innych gminach wiejskich oraz nieco korzystne od uwarunkowań charakteryzujących powiat oleski, a w przypadku aptek również województwo opolskie.

2.4.2. Opieka społeczna.

W 2003 roku 347 rodzin skorzystało z pomocy społecznej. Były to następujące świadczenia:

- zasiłki stałe – 8 rodzin;
- zasiłki okresowe gwarantowane – 2 rodziny;
- zasiłki okresowe specjalne – 11 rodzin;
- zasiłki okresowe – 54 rodziny;
- renty socjalne – 100 rodzin;
- zasiłki z tytułu macierzyństwa – 4 rodziny;
- zasiłki rodzinne – 8 rodzin;
- zasiłki pielęgnacyjne – 27 rodzin;
- posiłki – 34 rodziny;
- usługi opiekuńcze – 1 rodzina;
- zasiłki celowe – 98 rodzin.

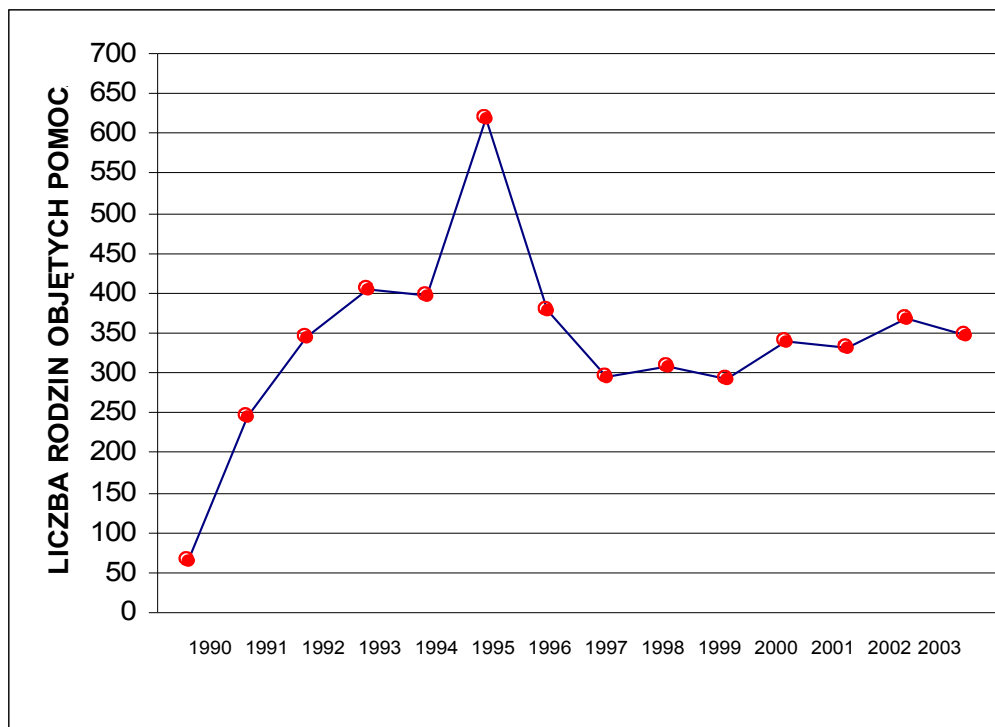
TABELA 37: Gmina Zębowice – liczba rodzin objętych pomocą społeczną w latach 1990 – 2003.

Rok	Liczba rodzin objętych świadczeniami pomocy społecznej
1990	66
1991	246
1992	346
1993	405
1994	396
1995	619
1996	378
1997	295
1998	307
1999	293
2000	339
2001	332

⁹ Powyższa statystyka obejmuje: przychodnie, ośrodki zdrowia oraz praktyki lekarskie łącznie z zarejestrowanymi w przychodniach medycyny pracy.

2002	369
2003	347

RYCINA 14: Gmina Zębowice – dynamika kształtowania się świadczeń pomocy społecznej w latach 1990 – 2003.

Powyższy rozkład odzwierciedla dynamikę kształtowania się bezrobocia na przestrzeni ostatnich 15 lat, ponieważ nadal głównym powodem ubiegania się o pomoc społeczną jest brak pracy zarobkowej.

Nadmienić należy, że na terenie gminy w miejscowości Radawie funkcjonuje Dom Pomocy Społecznej dla osób niepełnosprawnych intelektualnie. Obiekt posiada 65 miejsc dla pacjentów, a personel medyczny składa się z 2 lekarzy i 4 pielęgniarek.

2. 5. Oświata i wychowanie.

W roku szkolnym 2003 / 2004 sieć oświatowa na terenie gminy składała się z:

- Przedszkola w Zębowicach – obsługuje rejon: Zębowice i Knieja;
- Przedszkola w Kadłubie Wolnym – obsługuje rejon: Kadłub Wolny, Siedliska, Poczółków, Prusków i Osiecko;

- Przedszkola w Radawiu – obsługuje rejon: Radawie, Kosice i Łąka;
- Szkoły Podstawowej w Zębowicach – obsługuje rejon: Zębowice i Knieja;
- Szkoły Podstawowej w Kadłubie Wolnym – obsługuje rejon: Kadłub Wolny, Poczółków, Siedliska, Prusków, Osiecko;
- Szkoły Podstawowej w Radawiu – obsługuje rejon: Radawie, Kosice i Łąka;
- Gimnazjum w Zębowicach – obsługuje teren całej gminy.

TABELA 38: Gmina Zębowice – charakterystyka wychowania przedszkolnego, podstawowego i gimnazjalnego w roku szkolnym 2003 / 2004.

Placówka	Liczba oddziałów	Liczba uczniów	Liczba nauczycieli	Liczba uczniów na 1 nauczyciela
Przedszkole Zębowice	3	50	5	10,0
Przedszkole Kadłub Wolny	1	23	2	11,5
Przedszkole Radawie	1	13	1	13,0
SP Zębowice	6	138	15	9,2
SP Kadłub Wolny	6	79	12	6,6
SP Radawie	6	84	9	9,3
Gimnazjum Zębowice	8	189	20	9,5

Ogółem w roku szkolnym 2003 / 2004 z gminnej sieci oświatowej korzystało:

- 86 dzieci w przedszkolach;
- 301 uczniów w szkołach podstawowych;
- 189 uczniów w gimnazjum.

Pozostają oni pod opieką 64 nauczycieli. Średnio w gminie na 1 nauczyciela przypada:

- 11 uczniów w przedszkolu;
- 8 uczniów w szkołach podstawowych;
- 10 uczniów w gimnazjach.

TABELA 39: Gmina Zębowice – charakterystyka wychowania przedszkolnego w roku szkolnym 2004 / 2005.

Wyszczególnienie	Przedszkole:		
	Zębowice	Kadłub Wolny	Radawie
Liczba wychowanków	56	16	16
Liczba oddziałów	3	1	1
Liczba wychowanków na 1 oddział	18,5	16	16
Liczba nauczycieli	4	2	1
Liczba wychowanków na 1 nauczyciela	14	8	16
Liczba nauczycieli w przeliczeniu na etaty	3,81	2	1

Korzystanie z posiłków w placówce	TAK	TAK	TAK

Począwszy od 1 września 2004 roku przedszkola w Kadłubie Wolnym i Radawiu będą oddziałami zamiejscowymi Publicznego Przedszkola w Zębowicach. Stan techniczny budynku przedszkolnego w Zębowicach jest dobry. Natomiast budynki w Kadłubie Wolnym oraz Radawiu będą remontowane. Zamierza się wykonać remont pokryć dachowych, wymianę stolarki okiennej i drzwi oraz modernizację kuchni.

TABELA 40: Gmina Zębowice – charakterystyka szkolnictwa podstawowego w roku szkolnym 2004 / 2005.

Wyszczególnienie	Szkoła Podstawowa:		
	Zębowice	Kadłub Wolny	Radawie
Liczba uczniów	132	80	79
Liczba oddziałów	6	6	6
Liczba uczniów na 1 oddział	22	13,3	13,2
Liczba nauczycieli	10	8	9
Liczba uczniów na 1 nauczyciela	13,2	10,0	8,8
Liczba nauczycieli w przeliczeniu na etaty	12,22	9,29	8,89
Języki obce	TAK	TAK	TAK
Zajęcia z informatyki	TAK	TAK	TAK
Dostęp do internetu	TAK	NIE	NIE
Pedagog szkolny	NIE	NIE	NIE
Zajęcia dodatkowe	TAK	TAK	TAK
Biblioteka szkolna	TAK	TAK	TAK
Zajęcia w świetlicy szkolnej	TAK	NIE	NIE
Korzystanie z posiłków w szkole	TAK	TAK	TAK
Sala gimnastyczna	NIE	TAK	TAK

Począwszy od 1 września 2004 roku nastąpi przekształcenie pałcówek szkolnych w Kadłubie Wolnym i Radawiu w Zespół Gimnazjalno – Szkolny w Zębowicach. Stan techniczny budynku szkolnego w Radawiu jest dobry. Budynek w Kadłubie Wolnym jest po remoncie w zakresie wymiany stolarki okiennej i drzwi, zmieniono pokrycie dachowe oraz wyremontowano sanitariaty. Natomiast budynek w Zębowicach jest obecnie w trakcie remontu w zakresie modernizacji ogrzewania, wymiany pokrycia dachowego oraz modernizacji instalacji elektrycznej.

TABELA 41: Gmina Zębowice – charakterystyka szkolnictwa gimnazjalnego w roku szkolnym 2004 / 2005.

Wyszczególnienie	Gimnazjum Zębowice
1	2

Liczba uczniów	183
Liczba oddziałów	7
Liczba uczniów na 1 oddział	26,1
Liczba nauczycieli	10
Liczba uczniów na 1 nauczyciela	18,3
Liczba nauczycieli w przeliczeniu na etaty	14,17
1	2
Języki obce w programie nauczania	TAK
Zajęcia z informatyki	TAK
Dostęp do internetu	TAK
Pedagog szkolny	NIE
Zajęcia dodatkowe	Tak
Biblioteka szkolna	TAK
Zajęcia w świetlicy szkolnej	NIE
Korzystanie z posiłków w szkole	TAK
Sala gimnastyczna	TAK

Stan techniczny budynku gimnazjalnego jest dobry. Obiekt jest po kapitalnym remoncie, między innymi w zakresie ogrzewania.

TABELA 42: Gmina Zębowice – wybrane wskaźniki charakteryzujące sieć szkolno – oświatową w roku 2002 / 2003.

Wyszczególnienie	Gmina Zębowice	Powiat Oleski	Województwo Opolskie
Liczba nauczycieli ¹⁰ na 1 przedszkole	2,33	3,03	4,52
Liczba dzieci na 1 przedszkole	37,00	48,33	59,18
Liczba dzieci na 1 nauczyciela w przedszkolach	15,86	15,96	13,10
Liczba nauczycieli ¹¹ na 1 szkołę podstawową	7,67	9,36	12,70
Liczba uczniów na 1 szkołę	102,67	133,38	170,47
Liczba uczniów na 1 nauczyciela w szkole podstawowej	13,39	14,25	13,42
Liczba pomieszczeń do nauczania w 1 szkole podstawowej	7,00	8,59	10,15
Liczba nauczycieli ¹² na 1 gimnazjum	9,00	18,75	17,99
Liczba uczniów na 1 gimnazjum	181,00	270,75	283,49
Liczba uczniów na 1 nauczyciela w gimnazjum	20,11	14,44	15,76

¹⁰ Nauczyciele pełnozatrudnieni.

¹¹ Nauczyciele pełnozatrudnieni.

¹² Nauczyciele pełnozatrudnieni.

Liczba pomieszczeń do nauczania w 1 gimnazjum	10,00	11,25	12,03

Wszystkie powyższe wskaźniki, poza liczbą nauczycieli i pomieszczeń na 1 placówkę, charakteryzujące sieć szkolno – oświatową gminy Zębowice przedstawiają się korzystniej od przeciętnych uwarunkowań charakteryzujących powiat oleski i województwo opolskie. Wpływ na to ma głównie kameralny charakter placówek zlokalizowanych w gminach wiejskich. Z drugiej jednak strony wyposażenie w sprzęt do nauczania odbiega poziomem od większości szkół miejskich. Obecnie gminna sieć oświatowa jest wystarczająca z punktu widzenia potrzeb i nie przewiduje się w najbliższych latach likwidacji żadnej z placówek. Jednakże w dłuższej perspektywie, w związku z występującym niżem demograficznym, należy rozważyć możliwość uszczuplenia sieci przedszkoli i tym samym osiągnąć docelowo 1 zespół Gimnazjalno – Szkolno – Przedszkolny.

Młodzież z gminy Zębowice korzysta również z bogatej sieci placówek zlokalizowanych poza granicami samorządu, głównie w Oleśnie i Opolu oraz na Górnym Śląsku. Dotyczy to pobierania nauki w szkołach zawodowych, technikum o określonych specjalizacjach, liceach oraz na wyższych uczelniach.

2. 6. Kultura i sport.

2.6.1. Kultura.

Na terenie gminy Zębowice funkcję obiektu pełniącego rolę Domu Kultury stanowi Dom Spotkań w Zębowicach. Brak jest świetlic wiejskich. Infrastrukturę kulturalną tworzą natomiast ogólnodostępne remizy strażackie, pozostające w zarządzie gminy, zlokalizowane w miejscowościach:

- Zębowice;
- Kadłub Wolny;
- Radawie;
- Knieja;
- Łąka.

Przy Domu Spotkań w Zębowicach nie funkcjonują zorganizowane zespoły, koła oraz inne sekcje zainteresowań. Na terenie gminy organizowane są natomiast liczne imprezy kulturalno – sportowe o randze lokalnej. Kalendarz imprez kulturalnych przedstawia poniższa tabela.

TABELA 43: Gmina Zębowice – kalendarz cyklicznych imprez kulturalno – sportowych.

Termin imprezy	Wydarzenie
1	2
Styczeń	Dzień Seniora
	Kulig
Luty	Zabawy karnawałowe z wodzeniem niedźwiedzia
Marzec	Dzień Kobiet
1	2
Kwiecień	Konkurs Kroszonkarski
Maj	Dzień Matki
Czerwiec	Dzień Dziecka
	Festyn Strażacki
	Festyn Rodzinny
Lipiec	Festyn Rodzinny
Sierpień	Festyn Sołecki w Zębowicach
Wrzesień	Dożynki Gminne
Październik	Historia lokalna poszczególnych miejscowości
Listopad	Imprezy Andrzejkowe
Grudzień	Mikołajki
	Zabawy Sylwestrowe

Infrastrukturę kulturalną uzupełnia Gminna Biblioteka Publiczna w Zębowicach, z filią w Radawiu. Działalność biblioteki służy zaspokajaniu potrzeb czytelniczych społeczeństwa, jego wychowaniu i upowszechnianiu oraz rozwojowi kultury i wiedzy. Biblioteka Publiczna wraz z filią posiada księgozbiór liczony na 23,4 tysięcy woluminów. Korzysta z niej rocznie ponad 900 osób. W 2002 roku wypożyczenia na 1 czytelnika wyniosły 25,2 woluminów.

TABELA 44: Gmina Zębowice – uwarunkowania charakteryzujące usługi kultury w 2002 roku.

Wyszczególnienie	Gmina Zębowice	Powiat Oleski	Województwo Opolskie
Ilość mieszkańców na 1 bibliotekę	2115	2250	3075
Księgozbiór w woluminach na 1000 mieszkańców	5550	4778	3978
Wypożyczenia w woluminach na 1 czytelnika	25,2	18,2	18,7

Powyższe wskaźniki statystyczne sugerują, że dostęp do infrastruktury kulturalnej oraz jej upowszechnienie w dziedzinie czytelnictwa jest lepiej rozwinięte w gminie Zębowice na tle powiatu i województwa. Z usług kultury wyższego rzędu (np.: kina, teatry, galerie, muzea, wystawy, itp.) mieszkańcy gminy korzystają poza jej granicami, głównie w Opolu.

Niniejszym należy stwierdzić, że obecna sieć i zakres usług kultury jest niewystarczająca z punktu widzenia potrzeb. Mimo, że władze samorządowe widzą potrzebę utrzymania istniejących placówek, jak również planują utworzenie nowych świetlic (klubów) wiejskich, to należy podjąć działania w kierunku umożliwiającym mieszkańcom, szczególnie młodym, zrzeszanie się w ramach różnych grup i sekcji kulturalnych (teatralne, taneczne, muzyczne, itp.). Ponadto przyszłe działania powinny prowadzić do zachęcenia uczestnictwem w życiu kulturalnym gminy coraz większej liczby mieszkańców. Osiągnąć to można między innymi poprzez szersze dostosowanie oferty w kierunku potrzeb różnych grup wiekowych, między innymi na bieżąco wzbogacając ofertę oraz łącząc działalność instytucji kulturalnych z innymi rodzajami aktywności, szczególnie w dziedzinach: sportu, rekreacji, gastronomii czy rozrywki.

2.6.2. Sport.

Działania klubów i licznych sekcji sportowych oraz urozmaicona infrastruktura sportowa to podstawowa możliwość rozwoju kultury fizycznej wśród mieszkańców gminy, szczególnie dzieci i młodzieży. Organizacją aktywności związanych ze sportem zajmuje się Urząd Gminy. Do gminnych obiektów sportowych należy zaliczyć przede wszystkim:

- boisko do piłki nożnej w Zębowicach;
- boisko do piłki nożnej w Radawiu;
- salę gimnastyczną przy Gimnazjum w Zębowicach;
- siłownię w Zębowicach;
- place sportowe przy pozostałych budynkach szkolnych.

Ponadto na terenie gminy funkcjonują 2 Ludowe Zespoły Sportowe (LZS) w ramach których działają 2 zespoły piłki nożnej. Są to:

- LZS Zębowice;
- LZS Radawie.

Działania samorządu powinny nadal koncentrować się wokół rozwoju oraz upowszechniania na terenie gminy różnych form sportu i rekreacji. Analogicznie do pożądanых przedsięwzięć związanych z kulturą, należy tworzyć dla miejscowej młodzieży szerszą możliwość zrzeszania się w klubach i sekcjach sportowych. Ponadto planowanymi przedsięwzięciami w zakresie sportu i rekreacji powinny być również: rozbudowa, modernizacja i aktywizacja bazy sportowo – rekreacyjnej. Pierwszym krokiem są plany budowy hali sportowej.

2. 7. Gospodarka mieszkaniowa.

2.7.1. Zasoby mieszkaniowe.

Przeciętne wskaźniki dotyczące mieszkalnictwa w gminie wiejskiej Zębowice są zbliżone do poziomu występującego w skali kraju i województwa opolskiego. Podobnie kształtuje się problematyka związana z gospodarką mieszkaniową, to jest:

- wysoki odsetek mieszkań o niskim standardzie;
- ograniczone fundusze na remonty bieżące;
- niezaspokojone potrzeby kwaterunkowe ludności;
- wysoka przeciętna liczba osób na 1 mieszkanie;
- mała powierzchnia użytkowa w m² na 1 osobę;
- wysoka przeciętna liczba osób na 1 izbę.

Na terenie gminy występuje głównie zabudowa zagrodowa oraz jednorodzinna i jednorodzinna – usługowa (rzemieślnicza). Zespoły zabudowy wielorodzinnej występują w miejscowościach: Zębowice, Radawie, Kadłub Wolny i Prusków. Powierzchnie działek w zależności od typu zabudowy wahają się od 500 do 2000 m². Przeciętna wysokość zabudowy wynosi 2, a maksymalnie 3 kondygnacje. Ponad połowa domostw powstała przed 1945 rokiem, z czego blisko 27 % zostało wybudowanych przez 1918 rokiem.

TABELA 45: Gmina Zębowice – struktura zasobów mieszkaniowych według wieku.

Okres budowy mieszkania	Ilość mieszkań	Struktura w %
przed 1918 rokiem	138	14,07
1918 – 1944	374	38,12
1945 – 1970	300	30,58
1971 – 1978	92	9,38
1979 – 1988	60	6,12
1989 – 2002	17	1,73

RYCINA 15: Gmina Zębowice – mieszkania według okresu rozpoczęcia budowy.

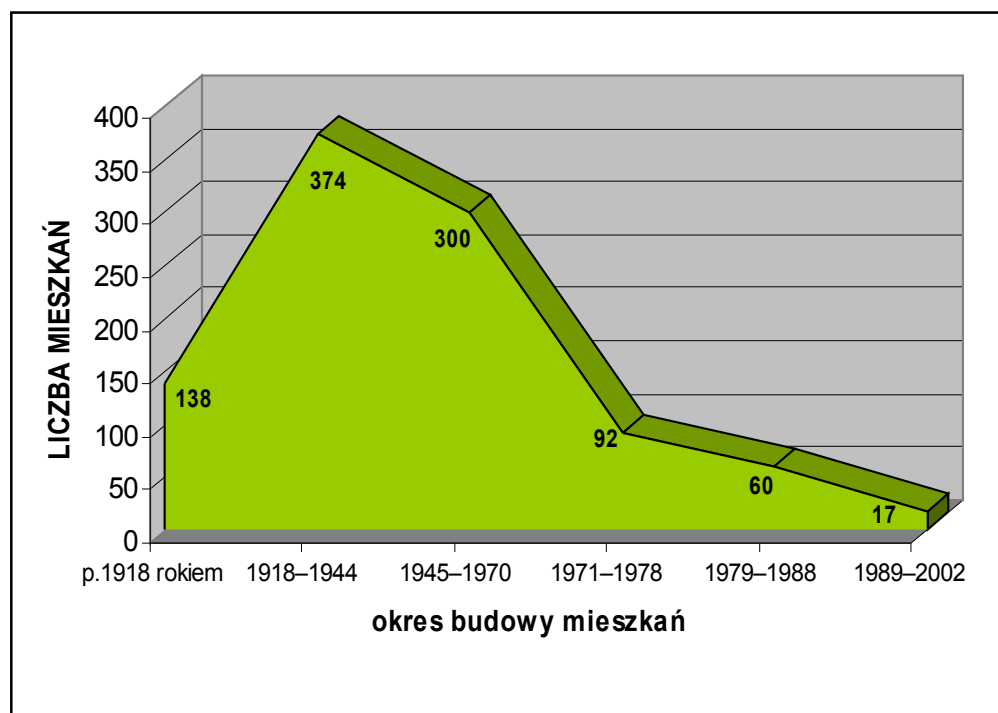

TABELA 46: Gmina Zębowice – zasoby mieszkaniowe w 2002 roku.

Wyszczególnienie	Gmina Zębowice
Liczba mieszkań	983
Liczba izb	5156
Całkowita powierzchnia mieszkań w m ²	99900

TABELA 47: Gmina Zębowice – budynki mieszkalne według sołectw w 2003 roku.

Miejscowość	Ilość budynków mieszkalnych	Liczba mieszkańców na 1 budynek mieszkalny
Kadłub Wolny	139	4,1
Knieja	79	4,1
Łąka	46	4,2
Osiecko	26	4,6
Poczółków	37	4,0
Prusków	33	4,5
Radawie	206	4,4
Siedliska	35	3,9
Zębowice	336	4,4

Łącznie na terenie gminy Zębowice jest 937 budynków mieszkalnych. Statystycznie więc na 1 budynek przypadają 4,4 osoby.

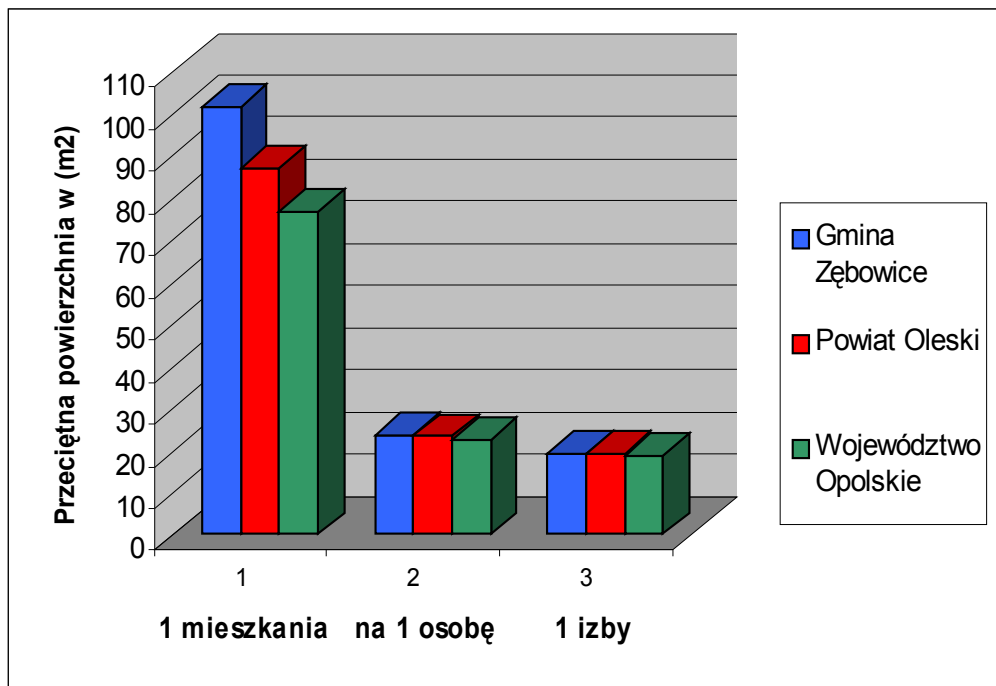
TABELA 48: Gmina Zębowice – wskaźniki charakteryzujące warunki zamieszkania w 2002 roku.

Przeciętna:	Gmina Zębowice	Powiat Oleski	Województwo Opolskie
Powierzchnia użytkowa w m ² 1 mieszkania	101,63	86,88	76,65
Powierzchnia użytkowa w m ² 1 izby	19,38	19,34	18,82
Liczba izb w 1 mieszkaniu	5,25	4,49	4,07
Powierzchnia użytkowa w m ² na 1 osobę	23,62	23,21	22,53
Liczba osób w 1 mieszkaniu	4,30	3,74	3,40
Liczba osób w 1 izbie	0,82	0,83	0,84

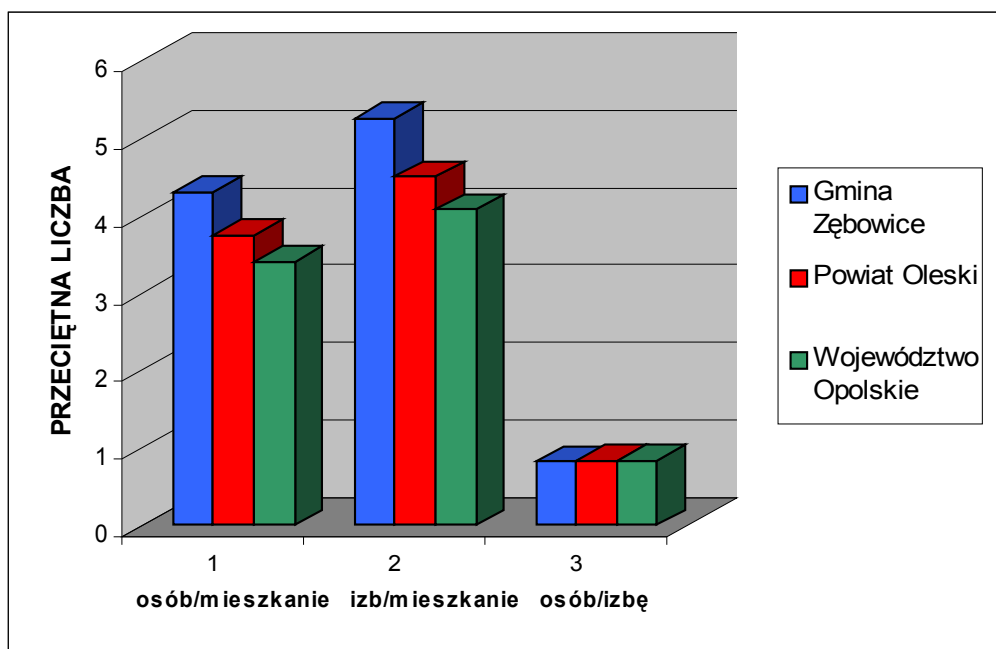
Powyższe wskaźniki statystyczne dotyczące gminy Zębowice są charakterystyczne dla gmin wiejskich. Odznaczają się korzystniejszymi uwarunkowaniami na tle powiatu i województwa w zakresie powierzchni użytkowej oraz liczbie izb, zaś mniej

korzystniejszymi w kontekście przeciętnej liczby osób na 1 mieszkanie. Powodem tego stanu jest z jednej strony znacznie większa kubatura przeciętnego zabudowania na wsi niż w mieście, zaś z drugiej większa liczba osób składających się na 1 gospodarstwo domowe w gminach wiejskich od gospodarstwa charakteryzującego gminy miejsko – wiejskie i miejskie.

RYCINA 16: Gmina Zębowice – wybrane wartości charakteryzujące warunki zamieszkania w 2002 roku (I).

RYCINA 17: Gmina Zębowice – wybrane wartości charakteryzujące warunki zamieszkania w 2002 roku (II).

2.7.2. Własność komunalna.

Własnością komunalną objętych jest 36 mieszkań, składających się ze 122 izb, o łącznej powierzchni użytkowej wynoszącej 2015 m². Zarządza nimi Urząd Gminy Zębowice. Nie przewiduje się wyłączenia z użytkowania żadnego komunalnego budynku mieszkalnego ze względu na zły stan techniczny. Cena 1 m² powierzchni użytkowej mieszkania komunalnego wynosi 250 złotych.

TABELA 49: Gmina Zębowice – komunalne zasoby mieszkaniowe w 2003 roku.

Wyszczególnienie	Własność Gminy Zębowice	% ogółu zasobów
Mieszkania	36	3,66
Izby	122	2,37
Powierzchnia użytkowa w m ²	2015	2,02

Własność komunalna stanowi zaledwie 2,02 % ogółu zasobów mieszkaniowych w gminie Zębowice. Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania komunalnego wynosi 55,97 m² i składa się ono średnio z 3,39 izb. Obecnie na przydział mieszkania komunalnego oczekują 3 rodziny.

2.7.3. Standard mieszkań.

Ważnym elementem określającym poziom życia mieszkańców jest standard zamieszkiwanych przez nich lokali. Odsetek mieszkań wyposażonych w wodociąg, ustęp, łazienkę, gaz z sieci i centralne ogrzewania przedstawia poniższa tabela.

TABELA 50: Gmina Zębowice – mieszkania zamieszkane stale według wyposażenia w instalacje w 2002 roku.

Wyposażenie	% ogółu mieszkań		
	Gmina Zębowice	Powiat Oleski	Województwo Opolskie
Wodociąg	96,0	96,7	98,3
Ustęp	81,6	88,7	91,4
Łazienka	90,1	90,0	91,6
Gaz z sieci	-	11,9	47,1
Centralne ogrzewanie	77,0	77,5	80,1

Powyższe wskaźniki charakteryzujące gminę Zębowice tylko nieznacznie odbiegają od uwarunkowań przypisanych średniej w powiecie oraz w województwie. Reasumując standard mieszkań w gminie Zębowice należy uznać za wysoki zważywszy na fakt, że średnia wieku przeciętnego zabudowania w gminie sięga ponad 60 lat.

2.7.4. Budownictwo mieszkaniowe.

Na terenie gminy Zębowice w 2002 roku oddano do użytku 2 mieszkania, składających się z 9 izb. Obie inwestycje zrealizowano jako budownictwo indywidualne. Łączna powierzchnia użytkowa nowo oddanych mieszkań wyniosła 187 m². Obecnie cena 1 m² terenu przeznaczonego pod budownictwo mieszkaniowe waha się w granicach od 8 do 12 złotych. Jej poziom jest uzależniony od lokalizacji i stopnia uzbrojenia.

TABELA 51: Gmina Zębowice – mieszkania oddane do użytku w 2002 roku.

Wyszczególnienie	Gmina Zębowice	Powiat Oleski	Województwo Opolskie
Mieszkania oddane do użytku na 1000 ludności	0,47	0,62	1,18
Nowe izby mieszkalne na 1000 ludności	2,13	3,13	5,17
Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 nowego mieszkania w m ²	93,50	118,77	108,12
Przeciętna liczba izb w nowym mieszkaniu	4,50	5,07	4,39
Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 izby w nowym mieszkaniu w m ²	20,78	23,43	24,65

W 2002 roku wskaźnik ilości nowych mieszkań oddanych do użytku na 1000 mieszkańców był zbliżony do wartości charakteryzujących większość gmin wiejskich województwa opolskiego. Natomiast na tle całego województwa współczynnik nowych mieszkań oddanych do użytku na 1000 ludności był zdecydowanie mniej korzystny. Poprawę obecnego stanu należy upatrywać między innymi poprzez promocję atrakcyjnych terenów przeznaczonych pod budownictwo mieszkaniowe, licząc głównie na napływ osadników, szczególnie z pobliskiego Opola. Wysokie wartości odnoszące się do powierzchni użytkowych nowych mieszkań, zarówno w gminie jak i powiecie oraz województwie sugerują, że podobnie jak w Zębowicach większość nowo powstałych mieszkań w regionie to zabudowania jednorodzinne.

2.7.5. Kierunki rozwoju budownictwa mieszkaniowego.

Gmina Zębowice jest w trakcie opracowywania Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego, które określi między innymi kierunki rozwoju budownictwa mieszkaniowego. Na etapie niniejszej diagnozy społeczno – gospodarczej, będącej częścią Strategii Rozwoju Gminy Zębowice, nadmienić można, że perspektywiczne potrzeby mieszkaniowe są ściśle powiązane ze skalą rozwoju ludności, istniejącym deficytem mieszkań samodzielnie zamieszkiwanych, jakością

zasobów mieszkaniowych (wiek i stopień zużycia technicznego) oraz aspektami ekonomicznymi wynikającymi z polityki społeczno – gospodarczej państwa (zamożność społeczeństwa, dostępność do tanich kredytów hipotecznych, itp.). W przypadku gminy Zębowice czynnikami decydującymi w głównej mierze o potrzebie wyznaczenia i rezerwowania terenów przeznaczonych pod lokalizację zabudowy mieszkaniowej, pomimo prognozowanej malejącej liczby ludności, będącej konsekwencją dotychczasowych procesów demograficznych są:

- przewidywane dążenie do modelu gospodarstw rodzinnych mieszkających samodzielnie – szacowany deficyt wynosi minimum kilkadziesiąt mieszkań;
- konieczność wymiany zużytej technicznie zabudowy na nową – szacowany deficyt kolejne kilkadziesiąt mieszkań.

Rozwój osadnictwa w gminie powinien sprowadzać się do:

- uzupełniania istniejących luk w zabudowie;
- podnoszenia wartości użytkowych istniejącej substancji mieszkaniowej poprzez wykonywanie remontów, modernizacji oraz rozbudowy;
- wymianę zużytej zabudowy w obrębie dotychczasowego siedliska;
- realizację zabudowy na nowych działkach budowlanych.

Za jednostki rozwojowe w gminie Zębowice uznać należy miejscowości największe i zarazem koncentrujące już wykształcone funkcje usługowe, czyli: Zębowice, Radawie, Kadłub Wony i Knieja. Dla terenów preferowanego rozwoju funkcji mieszkaniowych należy przyjmować zasadę wyposażania ich w niezbędne obiekty i urządzenia infrastruktury społecznej, dopuszczając realizację usług podstawowych w formie urzędzeń wbudowanych lub wolnostojących.

W zakresie osadnictwa i budownictwa mieszkaniowego w Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Zębowice należałoby określić następujące kierunki rozwoju:

- adaptację, uzupełnienia i modernizację istniejącej zabudowy;
- dopuszczenie przekształceń funkcji pierwotnych (zabudowy zagrodowej) do funkcji usług lokalnych;
- ograniczenie możliwości wyznaczania nowych terenów zabudowy na obszarach systemu terenów otwartych;
- kształtowanie nowej zabudowy w ramach strefy dopuszczalnego zainwestowania – tworzenie zabudowy zwartej (wypełnianie luk, enklaw, realizacja zabudowy w bezpośrednim sąsiedztwie terenów zainwestowanych wzdłuż istniejących dróg);
- ograniczenie gabarytu projektowanych budynków maksymalnie do 3 kondygnacji;
- preferowanie regionalnych cech architektonicznych w budownictwie;
- realizację zabudowy usługowej i gospodarczej z dostosowaniem formy architektonicznej do otaczającej zabudowy i krajobrazu;
- uzupełnienie niezbędnego zakresu usług podstawowych.

2. 8. Bezpieczeństwo publiczne.

2.8.1. Policja.

Stan bezpieczeństwa w gminie w znacznym stopniu jest zdeterminowany przez funkcjonowanie stosownych jednostek powołanych w tym celu. Rejon Zębowic podlega Komisariatowi Policji zlokalizowanemu w Dobrozdzeniu. Do obsługi gminy oddelegowany jest 1 dzielnicowy. Dzielnicowy obsługujący obszar gminy Zębowice dysponuje pojazdem służbowym. Na terenie gminy nie ma stałego posterunku Policji.

TABELA 52: Gmina Zębowice – przestępczość w latach 1995 i 2003.

Działania	Rok 1995	Rok 2003
Przestępstwa stwierdzone	22	42
Przeprowadzone dochodzenia	19	42
Postępowania dotyczące wykroczeń	36	10
Pouczenia	121	134
Mandaty karne	56	48
Wykrywalność przestępstw	77,3 %	78,6 %

Statystyki obejmujące rok 2003 i dla porównania rok 1995 wskazują na to, że liczba przestępstw stwierdzonych i przeprowadzonych dochodzeń wzrosła blisko 2 – krotnie. Natomiast wykrywalność pozostaje na niezmiennym, wysokim poziomie około 78 %.

2.8.2. Ochrona przeciwpożarowa.

Na terenie samorządu funkcjonuje 5 jednostek Ochotniczych Straży Pożarnych (OSP). Wszystkie oddziały są ze sobą w stałej łączności. Gminne OSP liczą łącznie 261 członków. Jednostka Państwowej Straży Pożarnej, obsługująca rejon gminy usytuowana jest w Oleśnie. System gminnej ochrony przeciwpożarowej wzbogaca 5 strażnic OSP zlokalizowanych w następujących miejscowościach:

- Zębowice;
- Kadłub Wolny;
- Radawie;
- Knieja;
- Łąka.

Wyposażenie techniczne miejscowych jednostek OSP obejmuje :

- OSP Zębowice:
 - samochód STAR P244;
 - samochód STAR A26
 - 2 autopompy PO 5;

- pompy pływające Niagara GXU;
- piły spalinowe;
- agregat prądotwórczy;
- OSP Kadłub Wolny:
 - samochód STAR P244;
 - autopompa PO 5;
 - pompy pływające Niagara GXU;
- OSP Radawie:
 - samochód STAR P244;
 - samochód STAT 200;
 - samochód ŻUK 125;
 - autopompa PO 5;
 - pompy pływające Niagara GXU;
 - aparaty tlenowe;
- OSP Knieja:
 - samochód STAR A25;
 - autopompa PO 5;
 - pompy pływające Niagara GXU;
- OSP Łąka:
 - samochód ŻUK A15G

Statystycznie w ciągu roku odnotowuje się około 57 wyjazdów do zagrożeń.

2.8.3. Ochrona przeciwpowodziowa.

Ze względu na uwarunkowania naturalne takie jak między innymi: brak większych cieków i zbiorników wodnych oraz duże kompleksy leśne, teren gminy nie jest zagrożony występowaniem powodzi. W okresie powodzi z lipca 1997 roku rejon Zębowic był poza zasięgiem wód zalewowych rzeki Odry i jej dopływów.

Na terenie gminy początek mają następujące ciek wodne: Libawa, Potok Łomnicki, Potok Pruszkowski oraz Potok Radawka. Wskutek nadmiernych opadów, gwałtownego topnienia pokrywy śnieżnej i wysokiego poziomu wód gruntowych, lokalnie mogą wylewać wody tych cieków. W ich bezpośrednim obrębie tworzą się miejscami lokalne zastoiska wodne. Jednak z uwagi na niskie zagospodarowanie terenu siedliskami ludzkimi oraz infrastrukturą techniczną i społeczną nie wywołuje to istotnych zniszczeń.

Na terenie gminy został powołany Gminny Komitet Przeciwpowodziowy, który dysponuje odpowiednim planem operacyjnym. Gmina posiada także magazyny przeciwpowodziowe, gdzie zgromadzony jest niezbędny sprzęt taki jak: worki, buty gumowe, łopaty, szpadle, itp.

2. 9. Administracja samorządowa.

2.9.1. Urząd Gminy.

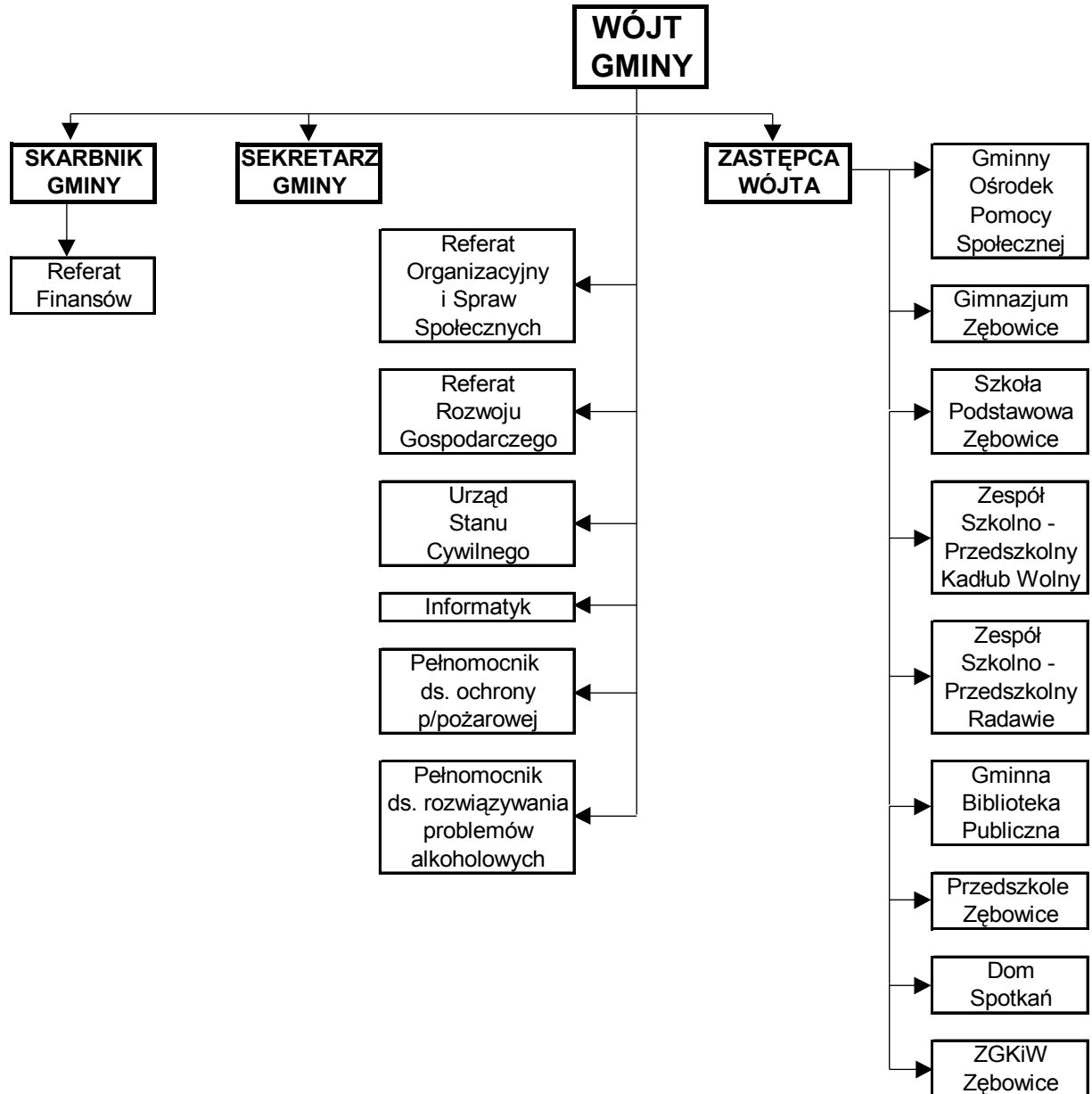
Urząd Gminy, mieszczący się w miejscowości Zębowice, nadzoruje aktywności społeczno – gospodarcze w gminie. Zgodnie z ustawą o samorządzie gminnym na czele urzędu gminy wiejskiej stoi Wójt. Jest on kierownikiem Urzędu i zwierzchnikiem służbowym pracowników Urzędu oraz kierowników gminnych jednostek organizacyjnych. Struktura organizacyjna Urzędu Gminy Zębowice składa się z następujących referatów i stanowisk:

- Wójt;
- Zastępca Wójta;
- Skarbnik Gminy;
- Sekretarz Gminy;
- Referat Finansów;
- Referat Organizacyjny i Spraw Społecznych;
- Referat Rozwoju Gospodarczego;
- Urząd Stanu Cywilnego;
- Informatyk – administrator bezpieczeństwa informacji;
- Pełnomocnik ds. ochrony przeciwpożarowej;
- Pełnomocnik ds. rozwiązywania problemów alkoholowych.

Ogółem w Urzędzie Gminy Zębowice pracują 33 osoby. Ponadto Radzie Gminy podlegają następujące jednostki organizacyjne:

- Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Zębowicach;
- Gimnazjum w Zębowicach;
- Szkoła Podstawowa w Zębowicach;
- Przedszkole w Zębowicach;
- Zespół Szkolno – Przedszkolny w Kadłubie Wolnym;
- Zespół Szkolno – Przedszkolny w Radawiu;
- Gminna Biblioteka Publiczna w Zębowicach z filią w Radawiu;
- Dom Spotkań w Zębowicach;
- Zakład Gospodarki Komunalnej i Wodociągów w Zębowicach.

RYCINA 18: Gmina Zębowice – schemat organizacyjny Urzędu Gminy.

2.9.2. Współpraca międzynarodowa i międzygminna.

Gmina Zębowice podpisała umowę o współpracy partnerskiej z niemiecką gminą Birkenfeld. Współpraca polega między innymi na wymianie młodzieży, wspólnym udziale w świętach i imprezach kulturalnych oraz wymianie doświadczeń na temat funkcjonowania samorządów.

Na arenie regionalnej gmina jest członkiem Związku Gmin Śląska Opolskiego w Opolu oraz członkiem Związku Gmin „Dolna Mała Panew” z siedzibą w Turawie. Związek w Turawie powstał w celu ochrony środowiska poprzez uporządkowanie gospodarki wodno – ściekowej na terenie zlewni rzeki Mała Panew.

2.9.3. Gremia samorządowe.

Zgodnie z ustawą o samorządzie gminnym władzę wykonawczą w gminie Zębowice sprawuje Wójt, wyłoniony na podstawie bezpośrednich wyborów. Władzę uchwałodawczą, odpowiednik władzy ustawodawczej Sejmu RP, pełni Rada Gminy Zębowice, składająca się z 15 osób. W wyniku wyborów samorządowych, które odbyły się jesienią 2002 roku, Rada Gminy Zębowice składa się z 11 mężczyzn i 4 kobiet. Udział kobiet w ogólnej liczbie radnych wynosi 26,67 % i jest to współczynnik zbliżony do przeciętnej występującej w samorządach wchodzących w skład powiatu oleskiego oraz województwa opolskiego.

TABELA 53: Gmina Zębowice – Radni Gminy według wieku w 2004 roku.

Wiek	Liczba radnych	Struktura w %
29 i mniej	1	6,67
30 – 39	5	33,33
40 – 59	7	46,67
60 i więcej	2	13,33

W porównaniu ze średnią charakteryzującą strukturę wieku radnych samorządów powiatu i województwa oraz kraju, skład Rady Gminy Zębowice należy uznać za młody, bowiem 40 % radnych stanowią osoby w wieku poniżej 40 lat.

2. 10. Organizacje społeczne i polityczne.

Organizacje społeczne i polityczne na terenie gminy reprezentują wyłącznie stowarzyszenia. Należą do nich:

- Ochotnicza Straż Pożarna w Zębowicach;
- Ochotnicza Straż Pożarna w Kadłubie Wolnym;
- Ochotnicza Straż Pożarna w Radawiu;
- Ochotnicza Straż Pożarna w Knieji;
- Ochotnicza Straż Pożarna w Łące;
- Ludowy Zespół Sportowy w Zębowicach;
- Ludowy Zespół Sportowy w Radawiu;
- Stowarzyszenie Rozwoju Wsi Zębowice.

3. Gospodarka.

3. 1. Rolnictwo i leśnictwo.

Gospodarka gminy Zębowice to przede wszystkim I sektor gospodarki narodowej czyli rolnictwo i leśnictwo. Przeważają małe gospodarstwa rolne o areale około 10 ha, zajmujące się głównie uprawą ziemi oraz hodowlą. Współpracują na terenie gminy z licznymi podmiotami gospodarczymi.

3.1.1. Struktura użytkowania i własnościowa gruntów.

TABELA 54: Gmina Zębowice – użytkowanie gruntów w 2002 roku (w hektarach).

Powierzchnia ogólna	Użytki rolne					Lasy i grunty leśne	Pozostałe grunty i nieużytki
	Razem	W tym					
		grunty orne	sady	łąki	pastwiska		
9581	2876	2256	1	495	124	5861	844

Użytki rolne stanowią 30,02 % ogólnej powierzchni gminy, lasy i grunty leśne 61,17 %, a pozostałe grunty i nieużytki 8,81 %. Natomiast w strukturze użytków rolnych największy obszar zajmują grunty orne 78,44 % i łąki 17,21 %.

RYCINA 19: Gmina Zębowice – struktura użytkowania gruntów w 2002 roku.

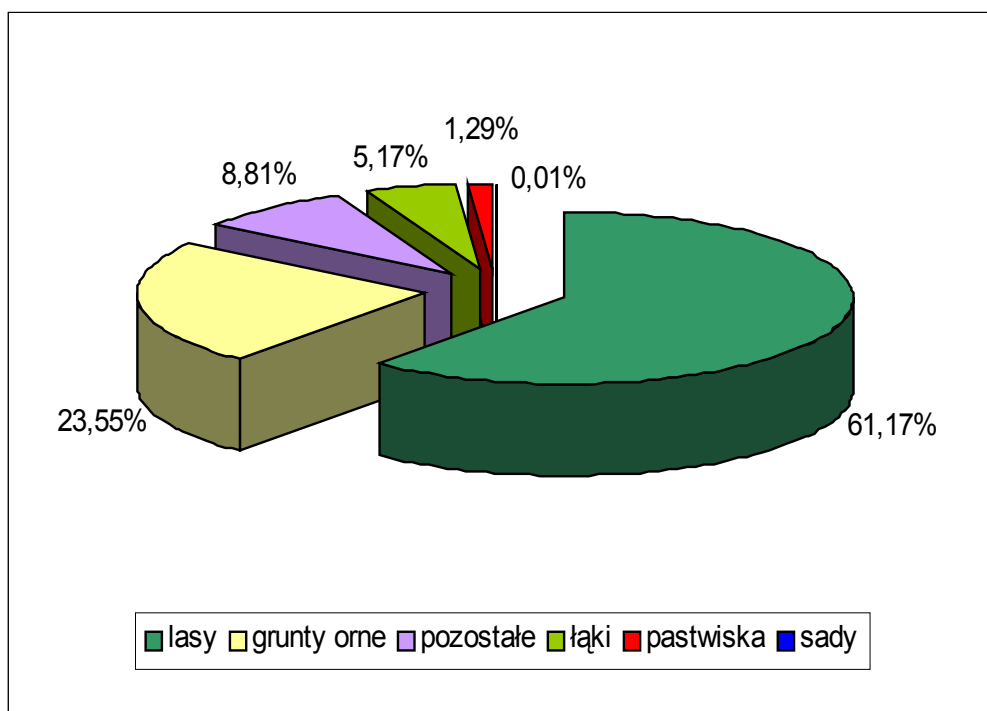
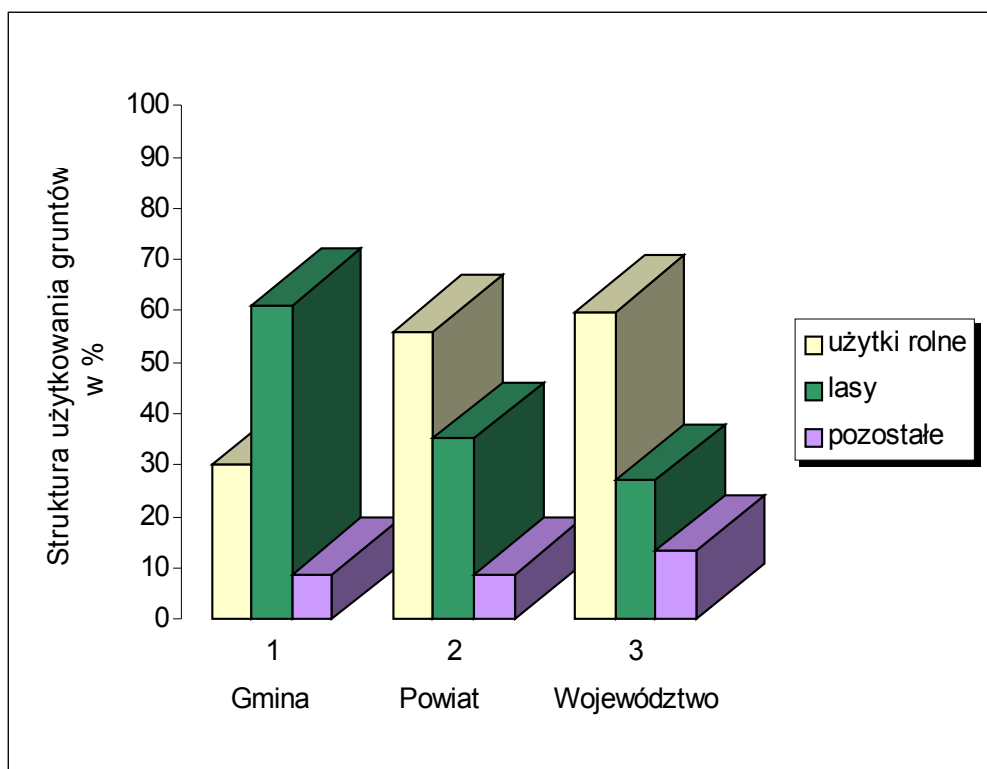

TABELA 55: Gmina Zębowice – struktura użytkowania gruntów w 2002 roku (w %).

Jednostka administracyjna	Użytki rolne					Lasy i grunty leśne	Pozostałe grunty i nieużytki
	Razem	W tym					
		Grunty orne	sady	łąki	pastwiska		
Gmina Zębowice	30,02	78,44	0,03	17,21	4,31	61,17	8,81
Powiat Oleski	55,95	84,39	0,22	12,47	2,92	35,31	8,74
Województwo Opolskie	59,92	88,17	0,31	9,45	2,07	26,94	13,13

RYCINA 20: Gmina Zębowice – struktura użytkowania gruntów w 2002 roku (w %).

Z powyższej ryciny oraz tabeli wynika, że w porównaniu ze średnią charakteryzującą zagospodarowanie w powiecie i województwie, w gminie Zębowice zdecydowanie dominują lasy i grunty leśne. Położone tylko na terenie gminy lasy stanowią blisko 20 % wszystkich lasów w powiecie oleskim. Użytki rolne oraz tereny określone kategorią „pozostałe”, w skład których wchodzi między innymi: obszary zabudowy mieszkaniowej, tereny przemysłowe, place, ulice, skwery, parki, tereny wodne, nieużytki itp., w gminie Zębowice stanowią mniejszy udział w strukturze zagospodarowania w stosunku do powiatu i województwa.

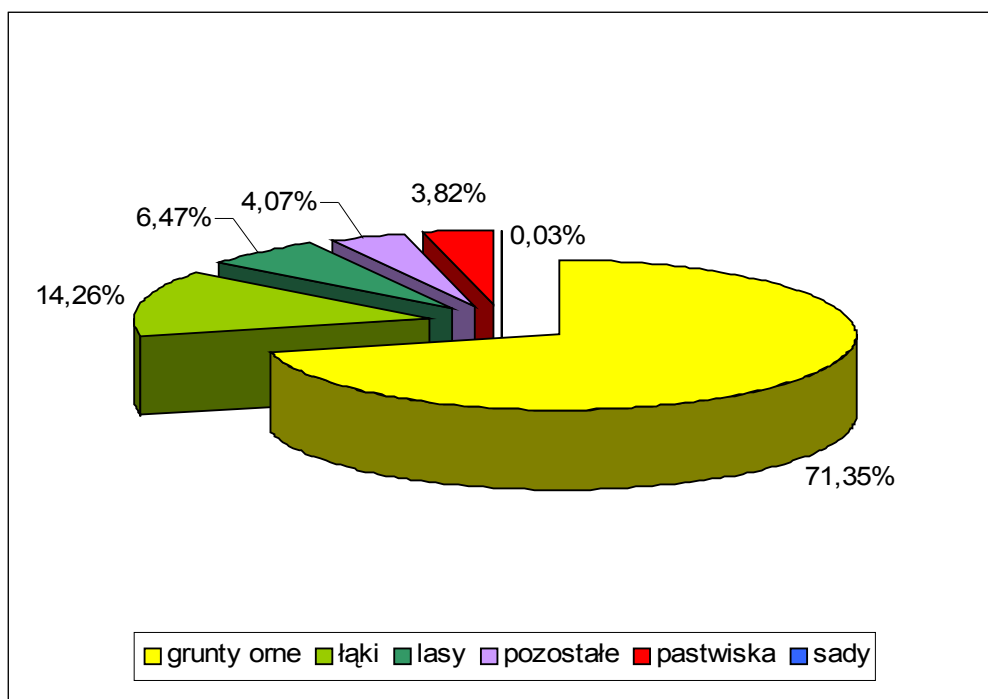
TABELA 56: Gmina Zębowice – użytkowanie gruntów w gospodarstwach indywidualnych w 2002 roku (w hektarach).

Powierzchnia ogólna	Użytki rolne					Lasy i grunty leśne	Pozostałe grunty i nieużytki
	Razem	W tym					
		Grunty orne	sady	łąki	pastwiska		
3093	2767	2207	1	441	118	200	126

Gospodarstwa indywidualne stanowią 32,28 % powierzchni ogólnej gminy. Użytki rolne stanowią 89,46 % ogólnej powierzchni gruntów gospodarstw indywidualnych, lasy i grunty leśne 6,47 %, a pozostałe ziemie oraz nieużytki 4,07 %. Natomiast struktura użytków rolnych będących we władaniu gospodarstw indywidualnych kształtuje się w następujący sposób:

- grunty orne – 79,76 %;
- sady – 0,04 %;
- łąki – 15,94 %;
- pastwiska – 4,26 %.

RYCINA 21: Gmina Zębowice – struktura użytkowania gruntów w gospodarstwach indywidualnych w 2002 roku.

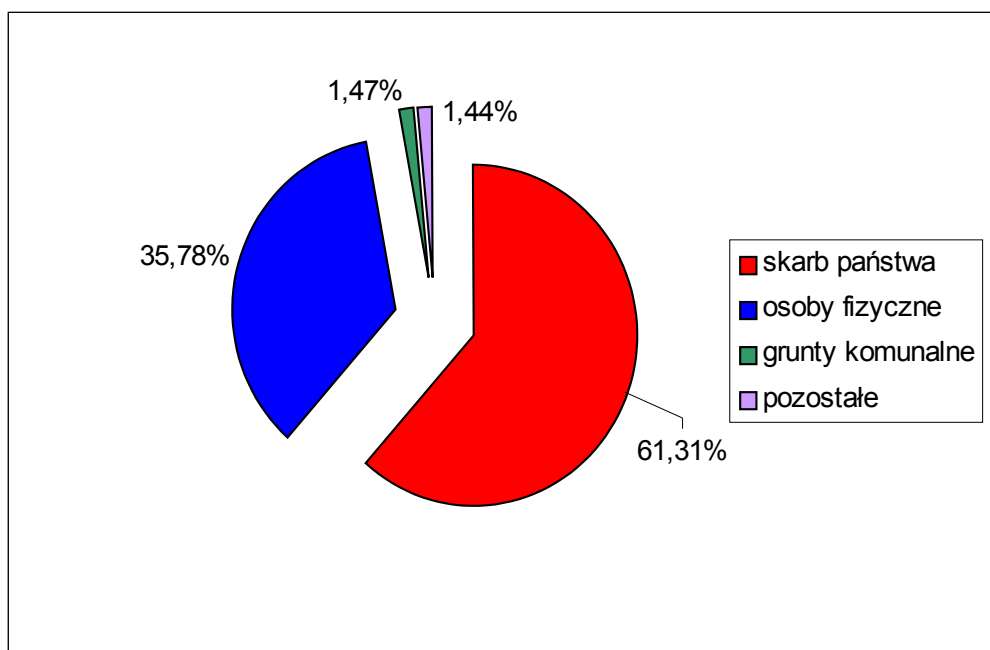
Udział gospodarstw indywidualnych w stosunku do ogólnej powierzchni poszczególnych elementów kształtujących przestrzeń gminy Zębowice przedstawia się w następujący sposób:

- użytki rolne razem – 96,21 %;
- grunty orne – 97,83 %;
- sady – 100 %;
- łąki – 89,09 %;
- pastwiska – 95,16 %;
- lasy – 3,41 %;
- pozostałe grunty – 14,93 %.

TABELA 57: Gmina Zębowice – struktura własności gruntów w 2003 roku.

Własność	Powierzchnia w ha	Struktura (%)
Grunty Skarbu Państwa ogółem	5874	61,31
<i>Agencja Własności Rolnej Skarbu Państwa</i>	269	4,58
<i>Agencja Lasów Państwowych</i>	5485	93,38
<i>Pozostałe grunty skarbu państwa</i>	120	2,04
Grunty komunalne	141	1,47
Grunty osób fizycznych	3428	35,78
Grunty spółdzielni, kościołów i innych osób prawnych	138	1,44

RYCINA 22: Gmina Zębowice – struktura własności gruntów w 2003 roku.

Najwięcej użytków rolnych w powierzchni ogólnej mają sołectwa: Osiecko – 88,67 %, Łąka – 82,44 % i Siedliska – 81,93 %. Najmniej: Knieja – 12,79 %, Prusków – 21,83 % i Radawie – 29,05 %. W pozostałych sołectwach użytki rolne stanowią pomiędzy 39 a 50 % powierzchni ogólnej, co szczegółowo prezentuje poniższa tabela:

TABELA 58: Gmina Zębowice – struktura użytkowania gruntów według sołectw w 2004 roku (w %).

Sołectwo	Użytki rolne	Lasy	Pozostałe grunty
Kadłub Wolny	50,50	42,31	7,19
Knieja	12,79	84,71	2,50
Łąka	82,44	7,31	10,25
Osiecko	88,67	3,67	7,66
Poczołków	39,31	56,61	4,07
Prusków	21,83	74,13	4,04
Radawie	29,05	66,09	4,87
Siedliska	81,93	9,92	8,15
Zębowice	47,28	44,65	8,07

W strukturze użytków rolnych największy odsetek gruntów ornych jest w sołectwie Radawie – 86,17 % (najmniej: Prusków – 63,48 %), sadów w sołectwie Knieja 0,64 % (najmniej: Poczołków – 0,00 %), łąk w Pruskowie – 33,14 % (najmniej: Radawie – 10,80 %), zaś pastwisk również w Knieji – 7,50 % (najmniej: Radawie – 2,78 %).

TABELA 59: Gmina Zębowice – struktura użytków rolnych według sołectw w 2004 roku (w %).

Sołectwo	Grunty orne	Sady	Łąki	Pastwiska
Kadłub Wolny	67,59	0,06	26,52	5,83
Knieja	69,46	0,64	22,40	7,50
Łąka	84,09	0,62	11,90	3,39
Osiecko	67,44	0,51	26,89	5,17
Poczołków	84,20	0,00	12,84	2,96
Prusków	63,48	0,05	33,14	3,32
Radawie	86,17	0,25	10,80	2,78
Siedliska	70,50	0,09	25,55	3,87
Zębowice	78,67	0,40	15,78	5,15

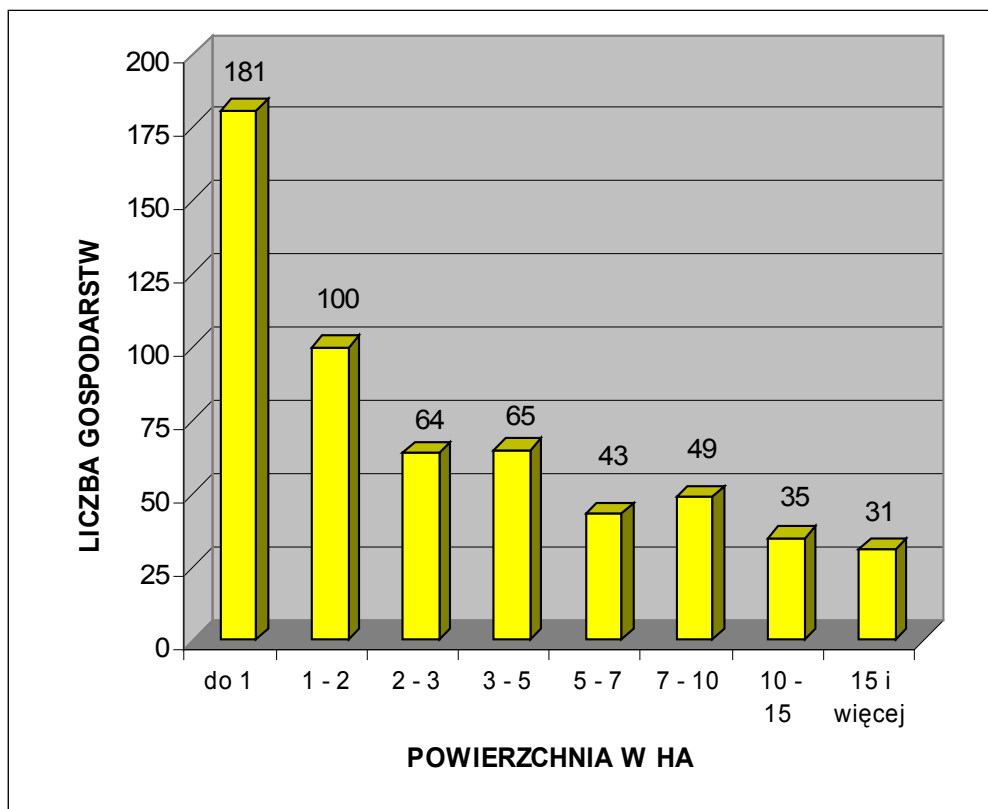
3.1.2. Charakterystyka gospodarstw rolnych.

Na terenie gminy Zębowice funkcjonuje obecnie 530 gospodarstw rolnych. Średnia wielkość gospodarstwa prywatnego zajmuje areał około 5 ha i jest zbliżona do przeciętnej wartości występującej w powiecie oleskim oraz województwie opolskim.

TABELA 60: Gmina Zębowice – struktura powierzchni gospodarstw rolnych w 2002 roku (I).

Powierzchnia gospodarstwa w ha	Ilość gospodarstw	Struktura (%)
do 1 ha	181	31,87
1 – 2	100	17,61
2 – 3	64	11,27
3 – 5	65	11,44
5 – 7	43	7,57
7 – 10	49	8,63
10 – 15	35	6,16
15 i więcej	31	5,46

RYCINA 23: Gmina Zębowice – charakterystyka struktury agrarnej w 2002 roku.

Gospodarstwa bardzo małe, to jest o areale do 1 ha, stanowią aż 32 % ogólnej liczby gospodarstw w gminie. Gospodarstwa małe, to jest o areale od 1 do 10 ha stanowią 56 %, natomiast gospodarstwa średnie jak na polskie warunki, czyli powyżej 10 ha, to zaledwie 12 % ogółu. Należy więc przyjąć, że struktura obszarowa gospodarstw rolnych jest bardzo rozdrobniona. Większość małych gospodarstw będzie poszukiwać dodatkowych, pozarolniczych źródeł dochodu. Aby sprostać realiom współczesnej gospodarki rynkowej należy przyspieszyć tempo restrukturyzacji sektora rolniczego, celem poprawy struktury agrarnej gospodarstw. Należy nadmienić, że na podstawie Powszechnego Spisu Rolnego z 2002 roku, 383 gospodarstwa (to jest 67,43 % ogółu) prowadziły wyłącznie działalność rolniczą.

TABELA 61: Gmina Zębowice – struktura powierzchni gospodarstw rolnych w 2002 roku (II).

Powierzchnia gospodarstw w ha	Gmina Zębowice (%)	Powiat Oleski (%)	Województwo Opolskie (%)
do 1 ha	31,87	23,95	43,50
1 – 2	17,61	16,30	16,23
2 – 3	11,27	10,69	7,60
3 – 5	11,44	12,96	7,94
5 – 7	7,57	9,71	5,05
7 – 10	8,63	9,83	5,82
10 i więcej	11,62	16,56	13,86

TABELA 62: Gmina Zębowice – rozkład gospodarstw rolnych według miejscowości w 2004 roku.

Miejscowość	Ilość gospodarstw rolnych
Kadłub Wolny	111
Knieja	63
Łąka	26
Osiecko	20
Poczołków	27
Prusków	23
Radawie	105
Siedliska	30
Zębowice	125

Według danych z Powszechnego Spisu Rolnego (2002 rok) gospodarstwa rolne w gminie dysponowały: 350 ciągnikami, 8 samochodami ciężarowymi, 39 kombajnami zbożowymi, 29 kombajnami buraczanymi, 5 silosokombajnami, 108 dojarkami

bańkowymi, 18 konwiowymi schładzarkami do mleka oraz 6 zbiornikowymi schładzarkami do mleka. Ponadto:

- 208 gospodarstw dysponowało oborami;
- 148 gospodarstw – chlewniami;
- 156 gospodarstw – kurnikami;
- 361 gospodarstw – budynkami wielofunkcyjnymi;
- 301 gospodarstw – stodołami.

3.1.3. Jakość gleb, uprawy, hodowla i ceny gruntów.

Gmina Zębowice posiada ogólnie bardzo przeciętne warunki do produkcji rolniczej. Areal gruntów dobrych i średnich należących do III – IV klasy bonitacyjnej wynosi 44,14 %. Według opracowanej przez Instytut Upraw, Nawożenia i Gleboznawstwa w Puławach (IUNG Puławy) kompleksowej metody waloryzacji rolniczej przestrzeni produkcyjnej, obliczony dla gminy Zębowice wskaźnik wartości wynosi 62,9 pkt.

Grunty orne o najwyższym wskaźniku bonitacji występują w sołectwach: Radawie i Zębowice (ponad 50 % gleb w III i IV klasie bonitacyjnej), zaś o wskaźniku najniższym w miejscowościach: Osiecko, Knieja i Poczółków (ponad 75 % gleb w klasie V – VI).

TABELA 63: Gmina Zębowice – odsetek gleb dobrych i średnich (III – IV klasa bonitacyjna) według sołectw.

Miejscowość	Odsetek gleb w III – IV klasie
Kadłub Wolny	41,14
Knieja	11,82
Łąka	30,51
Osiecko	3,70
Poczółków	21,46
Prusków	47,44
Radawie	62,84
Siedliska	39,39
Zębowice	50,62

Powyższe uwarunkowania decydują, że głównym kierunkiem w produkcji rolniczej jest uprawa roślinna dostosowana do potrzeb produkcji zwierzęcej, na potrzeby ludności i przemysłu przetwórczego oraz hodowla zwierząt. Największe znaczenie w gminie w 2003 roku miały następujące uprawy:

- zboża podstawowe – 1580 ha (76,55 % ogólnej powierzchni zasiewów);
- kukurydza – 240 ha (11,63 %);
- ziemniaki – 90 ha (4,36 %);
- kukurydza na zielonkę – 60 ha (2,91 %);
- mieszanki zbożowo – strączkowe na ziarno – 30 ha (1,45 %);

- koniczyna, inne pastewne i trawy – 30 ha (1,45 %);
- pozostałe – 34 ha (1,65%).

Natomiast wśród upraw zbożowych dominują:

- mieszanki zbożowe – 550 ha (34,81 % ogólnej powierzchni zasiewów zbóż);
- jęczmień – 360 ha (22,78 %);
- pszenica – 260 ha (16,46 %);
- pszenżyto – 200 ha (12,66 %);
- żyto – 150 ha (9,49 %);
- owies – 60 ha (3,80 %).

Ogólnie można przyjąć, że na terenie gminy Zębowice uprawia się bardzo mało roślin wymagających dużej chemizacji, to jest: rzepaku czy buraka cukrowego. To zjawisko należy uznać za objaw pozytywny w stosunku do obecności bogatych walorów środowiska przyrodniczego. Warunki glebowe gminy, mniej korzystne od średniej występującej w województwie opolskim powodują, że plony głównych ziemiopłodów są niższe od wartości osiąganych w regionie.

TABELA 64: Gmina Zębowice – plony głównych ziemiopłodów w indywidualnych gospodarstwach rolnych w 2003 roku.

Wyszczególnienie	Gmina Zębowice – plony z 1 ha w dt
Zboża podstawowe ogółem	31,5
Pszenica ozima	33,0
Pszenica jara	33,0
Żyto	31,0
Jęczmień ozimy	34,0
Jęczmień jary	32,0
Owies	31,0
Pszenżyto ozime	34,0
Pszenżyto jare	31,0
Mieszanki zbożowe jare	30,0
Mieszanki zbożowo – strączkowe na ziarno	34,0
Kukurydza	40,0

Produkcja zwierzęca dostosowana jest do bieżących potrzeb na rynku. Na terenie gminy Zębowice główne kierunki hodowli w 2002 roku to:

- drób ogółem – 7847 sztuk;
- trzoda chlewna – 3135 sztuk;
- bydło – 1015 sztuk;
- króliki – 177 sztuk;
- kozy – 59 sztuk;
- konie – 35 sztuk;
- owce – 19 sztuk.

Według obecnych danych ceny gruntów ornych III i IV klasy kształtują się na poziomie 4800 złotych za 1 ha, natomiast V i VI klasy 3500 – 3600 złotych za 1 ha.

3.1.4. Leśnictwo.

Gmina charakteryzuje się znacznym zalesieniem. Lasy i grunty leśne stanowią 61,17 % powierzchni gminy, to jest 5861 ha. Jest to wskaźnik zdecydowanie wyższy od średniej charakteryzującej powiat oleski – 35,31 % i województwo opolskie – 26,94 %. Gminne lasy znajdują się w gestii trzech Nadleśnictw: Olesno, Opole i Lubliniec. Na terenie gminy zlokalizowane są 3 leśniczówki: Prusków, Radawka i Knieja.

TABELA 65: Gmina Zębowice – wskaźnik lesistości w 2002 roku.

	Gmina Zębowice	Powiat Oleski	Województwo Opolskie
Lesistość (%)	61,17	35,31	26,94

Zwarte kompleksy leśne porastają głównie zachodnią oraz północną część gminy. Największą lesistością charakteryzują się sołectwa: Knieja – 84,71 %, Prusków – 74,13 % oraz Radawie – 66,09 %, zaś najmniejszą: Siedliska – 9,92 %, Łąka – 7,31 % i Osiecko zaledwie 3,67 %. W pozostałych sołectwach wskaźnik lesistości waha się w granicach od 40 do 60 %. We władaniu gospodarstw indywidualnych jest zaledwie 200 ha lasów i gruntów leśnych, to jest 3,41 % ich ogólnej powierzchni.

TABELA 66: Gmina Zębowice – wskaźniki lesistości według sołectw w 2004 roku.

Sołectwo	Wskaźnik lesistości w %
Kadłub Wolny	42,31
Knieja	84,71
Łąka	7,31
Osiecko	3,67
Poczołków	56,61
Prusków	74,13
Radawie	66,09
Siedliska	9,92
Zębowice	44,65

Dominującymi siedliskami na terenie gminy są siedliska borowe: bór świeży i bór mieszany świeży oraz bór mieszany wilgotny. Najmniejszy udział w strukturze siedlisk ma ols i ols jesionowy, a następnie las wilgotny i świeży. Dominującym gatunkiem jest sosna, która zajmuje ponad 90 % powierzchni leśnej w gminie. Pozostała

część przypada głównie na: dęby, brzozy, olchy i świerki. W domieszce występują również: buk, modrzew, jodła, grab, jesion, osika, jawor i topola. Najliczniej reprezentowane są młode drzewostany (do 60 lat), zaś najmniejszą powierzchnię zajmują drzewostany dojrzałe (powyżej 100 lat).

Ponadto zgodnie z zarządzeniem MOŚZNiL z dnia 26 marca 1996 roku dla Nadleśnictwa Olesno większość lasów w gminie uznano za ochronne. Za ochronne uznane zostały drzewostany:

- uszkodzone na skutek działalności przemysłu;
- wodochronne;
- stanowiące ostoje zwierzyny podlegające ochronie gatunkowej;
- drzewostany nasienne;
- lasy mające szczególne znaczenie dla obronności i bezpieczeństwa państwa.

TABELA 67: Gmina Zębowice – typy siedliskowe lasów będące w zarządzie Nadleśnictwa Olesno – Obręb Olesno.

Typ siedliskowy lasu	Symbol	Powierzchnia w ha	Struktura w %
Bór świeży	Bśw	2772,35	28,88
Bór wilgotny	Bw	747,24	7,78
Bór mieszany świeży	BMśw	2668,02	27,79
Bór mieszany wilgotny	BMw	1244,81	12,97
Las mieszany świeży	LMśw	1148,34	11,96
Las mieszany wilgotny	LMw	670,19	6,98
Las świeży	Lśw	290,83	3,03
Las wilgotny	Lw	22,54	0,23
Ols	OI	13,33	0,14
Ols jesionowy	OIJ	20,76	0,22

TABELA 68: Gmina Zębowice – typy siedliskowe lasów będące w zarządzie Nadleśnictwa Olesno – Obręb Zębowice.

Typ siedliskowy lasu	Symbol	Powierzchnia w ha	Struktura w %
Bór świeży	Bśw	1846,94	29,78
Bór wilgotny	Bw	119,11	1,92
Bór mieszany świeży	BMśw	2185,04	35,24
Bór mieszany wilgotny	BMw	883,04	14,24
Las mieszany świeży	LMśw	164,36	7,49
Las mieszany wilgotny	LMw	652,77	10,53
Las świeży	Lśw	3,54	0,06
Las wilgotny	Lw	2,40	0,04
Ols	OI	38,90	0,63

Ols jesionowy	OIJ	4,91	0,08

Podobnie jak w całym kraju oraz województwie opolskim dzisiejszy las na terenie gminy Zębowice posiada strukturę gatunkową korzystną z punktu widzenia zysków, ale niekorzystną z punktu widzenia optymalnego wykorzystania siedlisk i bioróżnorodności zespołów leśnych. Obecnie dominują następujące gatunki drzew: sosna, świerk, brzoza oraz olsza, kosztem pożądaných z biologicznego punktu widzenia: dębów, jesionów, klonów czy lip. Nadrzędność pozaprodukcyjnych funkcji lasu nad produkcją drewna pojawiło się i funkcjonuje od 1991 roku wraz z datą wejścia w życie „Ustawy o lasach”. Las gospodarczy bliższy wzorcowi lasu naturalnego jest bardziej odporny na działanie szkodliwych czynników. Do najgroźniejszych z nich należą:

- cyklicznie pojawiające się susze;
- skażenie powietrza i gleb zanieczyszczeniami;
- gradacje szkodliwych owadów;
- odbiegająca od przepisów penetracja terenów leśnych przez ludzi;
- ewentualne zmiany struktury własnościowej lasów.

Nadrzędnym celem ochrony ekosystemów leśnych jest utrzymanie i odtwarzanie ich charakteru, zbliżonego do pierwotnego oraz naturalnego, a także prowadzenie racjonalnej gospodarki leśnej związanej z pozyskaniem drewna.

Zgodnie z tendencją zwiększenia lesistości kraju wskazane byłoby przeznaczenie pod zalesienie miejscowych gruntów rolnych V i VI klasy bonitacyjnej. Ich areał to 1542 ha. Przeznaczenie tych terenów pod zalesienie spowodowałoby wzrost lesistości gminy z 61,17 % do około 77 %. Natomiast zalesienie jedynie gruntów VI klasy bonitacyjnej spowodowałoby wzrost lesistości gminy z 61,17 % do 67 %.

3. 2. Działalności produkcyjne.

Dzięki dużej powierzchni użytków rolnych gospodarka gminy związana jest głównie z rolnictwem. Wśród zakładów produkcyjnych dominują firmy związane z przetwórstwem rolnym, przetwórstwem przemysłowym oraz budownictwem. Większość podmiotów gospodarczych w gminie ma swoje siedziby w Zębowicach.

TABELA 69: Gmina Zębowice – wykaz większych zakładów pracy (pracodawców) w 2004 roku.

Nazwa zakładu	Lokalizacja	Opis klasy działalności według EKD	Zatrudnienie z terenu gminy
1	2	3	4
Dom Pomocy Społecznej	Radawie	Pozostałe placówki opieki socjalnej wraz	37

		z zakwaterowaniem	
1	2	3	4
Piekarstwo – Ciastkarstwo Gerard Kotarski	Kadłub Wolny	Produkcja chleba oraz świeżych wyrobów piekarniczych; produkcja ciast i ciastek	30
Urząd Gminy	Zębowice	Kierowanie podstawowymi rodzajami działalności publicznej	30
Spółdzielnia Handlowo – Produkcyjna	Zębowice	Sprzedaż detaliczna w nie wyspecjalizowanych sklepach z przewagą żywności, napojów i wyrobów tytoniowych	25
Gimnazjum Publiczne	Zębowice	Szkolnictwo podstawowe	20
Zespół Szkolno – Przedszkolny	Kadłub Wolny	Szkolnictwo podstawowe	18
Publiczna Szkoła Podstawowa	Zębowice	Szkolnictwo podstawowe	17
Zespół Szkolno – Przedszkolny	Radawie	Szkolnictwo podstawowe	15
Tartak Drzewny	Zębowice	Cięcie i heblowanie drewna; impregnacja drewna	10
Przedszkole Publiczne	Zębowice	Szkolnictwo podstawowe	9
Bank Spółdzielczy Zawadzkie	Zębowice	Pozostałe pośrednictwo walutowe	7
Stolarstwo Józef Kurowski	Radawie	Produkcja drewnianych elementów konstrukcyjnych i wyrobów stolarki budowlanej	6
Zakład Gospodarki Komunalnej i Wodociągów	Zębowice	Pobór, oczyszczanie i rozprowadzanie wody	6
Urząd Pocztowy	Zębowice	Działalność poczty państwowej	4
Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej	Zębowice	Opieka socjalna bez zakwaterowania	4

Powyższa tabela obejmuje również zakłady pracy z I i III sektora gospodarki narodowej, zarówno publiczne jak i prywatne, ponieważ głównym kryterium doboru była tutaj liczba zatrudnionych. Wyżej wymienione zakłady pracy generują zatrudnienie na poziomie 238 osób. Liczba ta stanowi około 9,3 % wszystkich obywateli gminy w wieku produkcyjnym.

Gmina Zębowice jest w trakcie opracowywania Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego, które określi między innymi kierunki rozwoju działalności rolniczo – produkcyjno – usługowych. Na etapie niniejszej diagnozy społeczno – gospodarczej, będącej częścią Strategii Rozwoju Gminy Zębowice, nadmienić można, że z racji pełnionych funkcji, uwarunkowań historycznych i tradycji gospodarczych obszaru, gmina posiada predyspozycje dla rozwoju produkcji rolnej i leśnej. Istniejące zainwestowanie i warunki naturalne stwarzają możliwości rozwoju produkcji rolnej, między innymi: warzywnictwa, sadownictwa, hodowli bydła i trzody oraz przetwórstwa i przechowalnictwa. Rejony rolnicze mogą stać się zapleczem żywnościowym dla ludności pobliskich miast: Ozimka, Dobrodzienia, Kluczborka, Olesna i Opola. Rozwój w tym kierunku (realizacja małych przetwórnictw mięsnych, owocowo – warzywnych, chłodni i przechowalni) może przyczynić się do powstania nowych miejsc pracy. Funkcja przemysłowa nie odgrywa w gminie znaczącej roli i w ciągu ostatnich lat uległa dalszej marginalizacji. Rozwój funkcji produkcyjnych w przemyśle może być realizowany w wyniku uruchomienia drobnych zakładów przetwarzających lokalny surowiec (drewno), a także prowadzących działalność rzemieślniczą. Z racji dużych walorów przyrodniczo – krajobrazowych rozwój funkcji wytwórczych należy ograniczyć do przedsięwzięć nie powodujących degradacji powietrza, gleb i wód lub uciążliwych jako źródło hałasu, wibracji bądź innych powodujących przekraczanie dopuszczalnych normatyw.

W polityce gospodarczej gminy należy dążyć między innymi do:

- intensyfikacji wykorzystania bazy produkcyjno – składowej;
- efektywnego wykorzystania bazy produkcyjno – magazynowej na potrzeby przetwórstwa rolno – spożywczego i rzemiosła produkcyjnego;
- dopuszczenie przekształceń funkcji pierwotnych do funkcji usługowo – wytwórczych, w tym budynków inwentarskich i gospodarczych w zabudowie zagrodowej.

Wszystkie planowane tereny wymagają opracowania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, które przede wszystkim powinny rozwiązać problemy: powiązań komunikacyjnych, zaopatrzenia w energię elektryczną, wodę, gaz oraz usuwania i unieszkodliwiania odpadów, jak również skutków oddziaływania planu na środowisko naturalne.

3. 3. Usługi.

Gmina Zębowice ma charakter rolniczy. Większość mieszkańców pracuje we własnych gospodarstwach rolnych. Pod względem struktury funkcjonalno – przestrzennej wiodącą rolą miejscowości: Zębowice, Radawie oraz Kadłub Wolny jest funkcja usługowo – rolnicza. Są to ośrodki, w którym koncentrują się usługi o znaczeniu gminnym dla obsługi ludności i produkcji żywności oraz budownictwo mieszkaniowe. Ponadto Zębowice są gminnym ośrodkiem administracyjnym. W pozosta-

tych miejscowościach koncentruje się funkcja mieszkaniowo – rolnicza bądź tylko rolnicza.

Charakterystyczny w ostatnich 30 latach XX wieku dla krajów rozwiniętych proces serwicyzacji gospodarki postępuje w Polsce od 15 lat. Rośnie odsetek zatrudnionych w III sektorze gospodarki narodowej. Dogodne położenie geograficzne gminy Zębowice, zasób walorów krajobrazowo – przyrodniczych oraz obecna struktura gospodarcza powoduje, że pożądany staje się rozwój sektora usług towarzyszących rolnictwu: handlowych, gastronomicznych, sportowych i rekreacyjnych.

3.3.1. Handel i gastronomia.

Ogółem w 2002 roku na terenie gminy Zębowice funkcjonowały 22 sklepy, w których pracowało 39 osób. Na 1 obiekt handlowy przypadało 192 mieszkańców. Większość sklepów to placówki małe i średnie, o powierzchni sprzedaży nie przekraczającej 100 m². Głównymi ośrodkami handlowymi w gminie są wsie: Zębowice, Radawie oraz Kadłub Wolny. Każda miejscowość, poza wsiami: Poczółków, Siedliska i Osiecko, posiada przynajmniej jeden obiekt handlowy zaopatrujący miejscową ludność w podstawowe produkty.

TABELA 70: Gmina Zębowice – dostępność oraz nasycenie placówkami handlowymi w 2002 roku.

Wyszczególnienie	Gmina Zębowice	Powiat Oleski	Województwo Opolskie
Liczba mieszkańców na 1 sklep	192	91	97
Liczba sklepów na 10 km ²	2,92	7,83	11,61
Liczba pracujących na 1 sklep	1,77	2,19	2,39
Przeciętna powierzchnia sprzedażowa 1 sklepu w m ²	71,36	81,86	87,20

Dostępność oraz nasycenie placówkami handlowymi dla mieszkańców gminy Zębowice jest zdecydowanie mniej korzystne od przeciętnej w powiecie i województwie. Jednakże odpowiada średniej charakteryzującej gminy wiejskie. Natomiast niska liczba pracujących na 1 sklep świadczy o tym, że miejscowy handel to głównie zakłady osób fizycznych oraz firmy rodzinne. Na terenie gminy nie ma targowisk stałych. Stacja paliw funkcjonuje w Zębowicach.

Niezbędnym elementem współtworzącym prestiż danego rejonu jest świadcząca wysoki poziom gastronomia. Należy rozwijać sieć tego typu placówek. W tym celu należy wykorzystać obecne rezerwy lokalizacyjne oraz budynki typu: świetlice wiejskie czy dawne folwarki. Obecnie obiekty gastronomiczne i gastronomiczno – rozrywkowe reprezentuje 5 placówek. Są to:

- restauracja w Zębowicach;
- 2 bary w Radawiu;

- 2 bary w Kadłubie Wolnym.

TABELA 71: Gmina Zębowice – placówki handlowe oraz gastronomiczne według sołectw w 2004 roku.

Sołectwo	Sklepy	Gastronomia
Kadłub Wolny	2	2
Knieja	1	0
Łąka	1	0
Osiecko	0	0
Poczołków	0	0
Prusków	1	0
Radawie	4	2
Siedliska	0	0
Zębowice	7	1

3.3.2. Pozostałe placówki usługowe i rzemiosło.

Oferta zakładów rzemieślniczych jest bogata i zróżnicowana. W szczególności świadczą one usługi: transportowe, budowlane, gastronomiczne, mechaniki pojazdowej, pośrednictwo oraz inne czynności związane z budownictwem czy obsługą rolnictwa. W Zębowicach i Radawiu zlokalizowane są Urzędy Pocztowe. Łącznie na terenie gminy funkcjonują 72 punkty usługowe poza handlem i gastronomią.

TABELA 72: Gmina Zębowice – placówki usługowe (poza handlem i gastronomią) oraz zakłady rzemieślnicze według sołectw w 2004 roku.

Sołectwo	Zakłady rzemieślnicze	Usługi poza handlem i gastronomią
Kadłub Wolny	1	10
Knieja	0	7
Łąka	0	0
Osiecko	0	1
Poczołków	0	3
Prusków	0	3
Radawie	2	15
Siedliska	0	1
Zębowice	1	28

3.3.3. Pośrednictwo finansowe.

W miejscowości Zębowice działalność gospodarczą prowadzi Bank Spółdzielczy w Zawadzkiem. Obecność oddziału banku pozytywnie wpływa na prestiż gminy. Zarówno klienci detaliczni jak i przedsiębiorcy mogą korzystać z pełnego wachlarza

nowoczesnych usług finansowych. Na miejscu można ubiegać się o bardzo ważne w nowoczesnej gospodarce rynkowej kredyty konsumpcyjne lub inwestycyjne.

Z większości usług ponadpodstawowych, związanych między innymi z: handlem, kulturą, szkolnictwem, służbą zdrowia, pośrednictwem finansowym itd., mieszkańcy gminy korzystają w pobliskim Oleśnie, Dobrodzieniu, Ozimku i Kluczborku oraz w stolicy województwa – Opolu.

3. 4. Turystyka.

3.4.1. Główne atrakcje turystyczne.

Atrakcje turystyczne gminy związane są głównie z walorami krajobrazowymi północnej i wschodniej części województwa opolskiego, to jest rozległych kompleksów leśnych, objętych ochroną w postaci Obszaru Chronionego Krajobrazu „Lasy Stobrowsko – Turawskie”. Naturalny krajobraz powinien przyciągać coraz większe rzesze turystów. Znajdą oni tutaj piękne krajobrazy, czystą wodę, kompleksy leśne, użytki ekologiczne, pomniki przyrody oraz inne urokliwe zakątki. Ponadto atrakcje turystyczne uzupełnia bogaty zasób zabytków z zespołem pałacowym oraz parkami podworskimi na czele.

3.4.2. Znakowane trasy turystyczne.

Infrastrukturę turystyczną na terenie gminy wzbogaca znakowany szlak pieszy im. Józefa Jeziorowskiego (kolor czerwony), będący w gestii Oleskiego Oddziału Polskiego Towarzystwa Turystyczno – Krajoznawczego (PTTK Olesno), relacji Olesno – Chudoba o długości 55,8 km. Na obszarze gminy Zębowice prowadzi on między innymi przez miejscowości: Prusków, Zębowice, Kadłub Wolny oraz Radawie. Trasa udostępnia turystom najciekawsze atrakcje krajoznawcze i krajobrazowe gminy. Dzięki gęstej sieci dobrze utrzymanych dróg polnych i leśnych, turyści w każdej chwili mają możliwość skrócenia trasy i zjechania do dowolnie wybranego sołectwa lub przejścia w inne rejony zwiedzanego obszaru.

3.4.3. Kierunki rozwoju turystyki.

Pomimo istniejących rzeczywistych i potencjalnych możliwości rozwoju turystyki na obszarze gminy, funkcja ta nie była dotychczas należycie rozwijana. W związku ze zmieniającymi się uwarunkowaniami społeczno – gospodarczymi w skali kraju i gmin, a także zwarzywszy na niewykorzystane walory oraz zasoby przyrodnicze gminy Zębowice, wydaje się być zasadne organizowanie tej dochodowej działalności.

Zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju należy promować inwestycje sportowe i turystyczne oparte na koncepcji ekorozwoju, harmonijnie wpisanego w struktury przyrodnicze, gospodarcze oraz społeczne regionu. Ekologiczny rozwój turystyki powinien być nastawiony na budowę małych ośrodków dla turystów poszukujących

spokoju i odosobnienie oraz kontaktu z naturą. Ten kierunek, zgodny z ideą ekorozwoju, zakłada unikanie degradacji walorów przyrodniczych. Teren gminy predysponowany jest do rozwoju dwóch rodzajów aktywizacji ekoturystycznej:

- agroturystyka – tworzona w oparciu o bazę noclegową i żywieniową indywidualnych gospodarstw rolnych;
- turystyka wiejska – baza noclegowa i żywieniowa w specjalnie przygotowanych punktach. Mogą to być: nowo budowane niewielkie ośrodki, istniejące zabudowania folwarczne, pola biwakowe, campingi.

Biorąc pod uwagę zasoby przyrodniczo – krajobrazowe regionu oczekuje się rozwoju następujących form ekoturystyki:

- krajoznawcza – polegająca na zwiedzaniu różnych miejsc i obiektów. Ta forma dotyczy zarówno turystów wypoczywających kilka godzin, jak i kilkunastu dni;
- rekreacyjna weekendowa – przyjazdy w wolne dni od pracy z możliwością zakwaterowania oraz uprawiania: wędkarstwa, pływania, grzybobrania itp.;
- wczasowo – urlopowo – dłuższy pobyt w jednym miejscu polegający na ogólnym wypoczynku, połączonym z różnymi formami turystyki specjalistycznej;
- turystyka specjalistyczna:
 - turystyka rowerowa;
 - obserwacje przyrody;
 - fotografika i malarstwo;
 - hippika;
 - myślistwo;
 - wędkarstwo;
 - turystyka zdrowotna;
 - „zielone szkoły”.

Aby osiągnąć wyżej wymienione cele należy przede wszystkim:

- zainwestować w budowę nowych funkcjonalnych obiektów sportowo – rekreacyjnych;
- przygotować nową bazę noclegową i gastronomiczną, zwłaszcza w większych wsiach;
- przygotować zabytki kultury i przyrody na przyjęcie turystów poprzez: urządzenie parkingów, ogrodzenia oraz inne działania zależne od specyfiki miejsca;
- uzgodnić z właścicielami zbiorników wodnych zasady bezkolizyjnego użytkowania turystycznego;
- zorganizować tereny do liniowej i obszarowej penetracji turystycznej na przyjęcie wypoczywających: pola biwakowe, wiaty, punkty widokowe, stanowiska do łowienia ryb, amfony;
- oznakować sieć szlaków dla turystyki rowerowej, konnej oraz ścieżek przyrodniczo – dydaktycznych.

Walory przyrodnicze regionu powinny wpłynąć na rozbudowę infrastruktury turystycznej, szczególnie bazy noclegowo – gastronomicznej. Równie istotne jest stałe zwiększanie standardu istniejących obiektów. Wskazane jest wprowadzanie funkcji turystycznych do obiektów zabytkowych. Przede wszystkim poprzez adaptację zespołów pałacowo – parkowych i zabudowań folwarcznych na hotele, zajazdy lub pensjonaty z towarzyszącymi im ośrodkami sportów np.: jeździeckimi. Aby wykorzystać istniejący potencjał tych obiektów należy doskonalić ich standard, dostosować infrastrukturę do wymogów architektonicznych, ekologicznych oraz ogólnych uwarunkowań ładu przestrzennego.

Ze względu na unikalne walory florystyczne i faunistyczne zdeterminowane obecnością rozległych kompleksów leśnych, niewskazany jest rozwój turystyki motoryzacyjnej np.: rajdów samochodowych lub motocyklowych.

4. Infrastruktura techniczna.

4. 1. Komunikacja.

Z punktu widzenia połączeń lokalnych, regionalnych i międzynarodowych położenie komunikacyjne gminy jest korzystne. Już od średniowiecza przebiegały w pobliżu Zębowic szlaki łączące historyczne krainy Polski Piastowskiej: Śląsk i Małopolskę z Niemcami.

Drogi krajowe:

Przez teren gminy Zębowice nie przebiegają drogi krajowe.

W odległości 10 km od Zębowic przebiega droga krajowa nr 46 relacji: Kłodzko – Nysa – Opole – Lubliniec – Częstochowa – Szczekociny. Natomiast w odległości około 20 km od Zębowic bieżą drogi:

- nr 45 relacji: Chałupki – Racibórz – Opole – Kluczbork – Wieluń – Złoczew;
- nr 11 relacji: Kołobrzeg – Koszalin – Piła – Poznań – Ostrów Wielkopolski – Kluczbork – Katowice.

Drogi wojewódzkie:

- nr 901: Olesno – Dobrodzień – Zawadzkie – Pyskowice – Gliwice.

Droga wojewódzka nr 901 umożliwia alternatywne połączenie do Gliwic z rejonu Olesna i Kluczborka, z pominięciem obciążonych dużym ruchem dróg krajowych nr 11 i 78. Na terenie gminy Zębowice długość trasy nr 901 wynosi 2,790 km.

Droga pozostaje w gestii Zarządu Dróg Wojewódzkich w Opolu, Oddział Terenowy w Oleśnie.

Drogi powiatowe:

TABELA 73: Gmina Zębowice – wykaz dróg powiatowych.

Numer drogi	Przebieg	Długość w km	Nawierzchnia
1	2	3	4
1941 O	Zębowice – droga nr 901	6,666	asfaltobeton
1705 O	Zawada – Dobrodzień	10,273	asfaltobeton
1733 O	Łąka – Radawie	2,048	asfaltobeton
1734 O	Łąka – Nowa Wieś	1,600	asfaltobeton
1735 O	Nowa Wieś – droga nr 1941 O	1,709	asfaltobeton
1736 O	Kadłub Wolny – Osiecko	2,741	asfaltobeton

1	2	3	4
1737 O	Zębowice – droga nr 1705 O	4,361	asfaltobeton
1738 O	Grodziec – Zębowice	6,317	asfaltobeton
1758 O	Zębowice – Chobie	5,250	gruntowa (4,396 km) i asfaltobeton

Wyszczególnione w powyższej tabeli trasy pełnią rolę dróg obsługujących obszar całej gminy Zębowice oraz w ramach powiatu łączą miejscowości będące siedzibami poszczególnych samorządów. Łączna długość dróg powiatowych przebiegających przez gminę Zębowice wynosi 40,9650 km. Nawierzchnię twardą posiada 36,5690 km dróg, to jest 89,27 % ogółu. Obecnie nie ma zamierzeń inwestycyjnych dotyczących dróg powiatowych na terenie gminy Zębowice. Wyżej wymienione drogi są pod nadzorem Zarządu Dróg Powiatowych w Oleśnie.

Drogi gminne:

TABELA 74: Gmina Zębowice – wykaz dróg gminnych.

Nr drogi	Relacja	Długość w km
102801	Knieja – Borowiany – Zębowice	4,330
102802	Zębowice – granica gminy	1,967
102803	Zębowice – Osiny	0,500
102804	Wypychów – Poczołków	1,708
102805	Zębowice – Osiedle II	1,133
102806	Zębowice – Siedliska	2,200
102807	Nowa Wieś – Malinów	1,000
102808	Radawie – Kopalina	0,520
102809	Radawie – Radawka – granica gminy	6,106
102810	Radawie – Łąka	1,500
102811	Prusków – Siedliska – Kadłub Wolny	2,283
102812	Siedliska – Susznia	1,260
102813	Prusków – Susznia – Łąki – Piłat	1,460
102814	Kadłub Wolny – Olszyny	4,331
102815	Kadłub Wolny – Poczołków	1,000
102816	Zębowice – Prusków	2,837
102817	Prusków – droga nr 102809	4,440

Dzięki gęstej sieci utwardzonych dróg, zwłaszcza powiatowych i gminnych, do każdego sołectwa można dojechać asfaltową trasą. Łączna długość dróg gminnych wynosi 38,575 km.

Gmina Zębowice zamierza gruntownie zmodernizować sieć dróg gminnych. Przyszłe zamierzenia inwestycyjne dotyczą następujących dróg:

Planowane remonty:

- Kadłub Wolny – Prusków: na długości 2,283 km;
- Kadłub Wolny ulica Główna: 1,460 km;
- Kadłub Wolny – Siedliska: 0,616 km;
- Łąka: 0,580 km;
- Zębowice ulica Stokrotek: 0,350 km;
- Zębowice ulica Borowiańska: 2,145 km;
- Radawie ulica Główna: 0,900 km;
- Radawie ulica Szkolna: 0,290 km.

Planowana budowa dróg:

- Kadłub Wolny ulica Skośna: 0,200 km;
- Kadłub Wolny ulica Wąska: 0,200 km;
- Kadłub Wolny ulica Cicha: 0,210 km;
- Kadłub Wolny ulica Krótka: 0,200 km;
- Kadłub Wolny ulica Murka: 1,657 km;
- Zębowice ulica Bratków: 0,337 km;
- Zębowice ulica Astrów: 0,120 km;
- Zębowice ulica Tulipanów: 0,220 km;
- Zębowice ulica Niezapominajek: 0,184 km;
- Zębowice ulica Torowa: 0,400 km;
- Zębowice ulica Stokrotek: 0,575 km;
- Zębowice ulica Leśna: 0,360 km;
- Knieja ulica Szkolna: 0,850 km;
- Knieja ulica Nowa: 0,600 km;
- Knieja ulica Leśna: 0,700 km;
- Radawie ulica Cicha: 0,220 km;
- Radawie ulica Wąska: 0,210 km;

Ponadto:

- Zębowice – Nowa Wieś: 0,850 km;
- Prusków: 0,700 km;
- Kadłub Wolny: 0,800 km;
- Radawie: 1,410 km;
- Zębowice: 1,450 km;
- Osiecko: 0,437 km;
- Łąka: 0,557 km;
- Poczółków: 1,400 km;
- Siedliska: 1,200 km.

Komunikacja samochodowa:

Dobrze rozwinięta jest sieć komunikacji autobusowej, obsługiwanej głównie przez Przedsiębiorstwa Komunikacji Samochodowej (PKS) z: Opolą, Kluczborka i Lublińca. Dzięki niej można bezpośrednio dotrzeć do każdego sołectwa gminy oraz do miejscowości sąsiednich takich jak między innymi: Olesno, Dobrodzień, Ozimek, Kluczbork, Lubliniec czy Opole.

Linie kolejowe:

- Kluczbork – Fosowskie.

Jest to dwutorowa, zelektryfikowana, drugorzędna linia kolejowa. Na trasie Kluczbork – Fosowskie przebiegającej przez gminę Zębowice zlokalizowany jest jeden przystanek kolejowy w Zębowicach (Nowa Wieś). Zgodnie z obecnym sieciowym rozkładem jazdy Polskich Kolei Państwowych (PKP SA) na stacji Zębowice zatrzymują się codziennie 2 pary pociągów osobowych relacji Kluczbork – Fosowskie.

Fakt istnienia różnorodnej i dogodnej sieci komunikacyjnej podnosi prestiż gminy oraz stanowi istotny argument, pozwalający stymulować jej gospodarczy rozwój, zwłaszcza w zakresie funkcji pozarolniczych.

4. 2. Sieć wodociągowa i kanalizacyjna.

4.2.1. Zaopatrzenie w wodę.

Obecnie gmina Zębowice jest zaopatrywana w wodę przez sieć wodociągową rozdzielczą o długości 60,5 km wraz z 878 połączeniami prowadzącymi do budynków o łącznej długości 29,4 km. Siecią objęte są wszystkie miejscowości w gminie poza przysiółkami, w których mieszkańcy korzystają z indywidualnych ujęć.

TABELA 75: Gmina Zębowice – wyposażenie w sieć wodociągową w 2003 roku.

Miejscowość	Długość czynnej sieci rozdzielczej w km	Połączenia do budynków:	
		ilość	długość w km
1	2	3	4
Kadłub Wolny	8,6	134	5,2
Knieja	9,9	78	2,7
Łąka	1,2	45	0,7
Kosice	0,9	28	1,3
Poczołków	1,2	25	0,5
Prusków	2,3	35	1,3
Radawie	10,2	149	6,1
1	2	3	4

Siedliska	5,3	26	1,0
Zębowice	20,9	358	10,6

Obiektem zaopatrującym cały obszar gminy w wodę jest Stacja Ujęcia Wody (SUW) w Knieji. Zdolność produkcyjna SUW w Knieji wynosi 1662 m³ / dobę i w całości pokrywa bieżące zapotrzebowanie. W 2002 roku łączne zużycie wody z wodociągów w gospodarstwach domowych wyniosło 48,7 dam³ co daje 11,5 m³ na 1 mieszkańca gminy.

TABELA 76: Gmina Zębowice – gęstość sieci wodociągowej w 2002 roku.

Wyszczególnienie	Gmina Zębowice	Powiat Oleski	Województwo Opolskie
Gęstość sieci wodociągowej ¹³ w km / 100 km ²	63,02	75,63	67,00
Zużycie wody na 1 mieszkańca w m ³	11,51	24,57	31,95

Nasylenie siecią wodociągową oraz średnie jednostkowe zużycie wody w gospodarstwach domowych korzystających z wodociągu w gminie Zębowice należy uznać za bardzo wysokie, ponieważ wartości dotyczące powiatu i województwa obejmują również dane z gmin miejskich.

4.2.2. Kanalizacja.

Obecnie na terenie gminy Zębowice żadna z miejscowości nie jest wyposażona w sieć kanalizacyjną. Lokalną oczyszczalnię posiada jedynie Dom Pomocy Społecznej w Radawiu. Brak systemowego rozwiązania gospodarki ściekowej przy jednoczesnym pełnym zwodociągowaniu gminy powoduje powstawanie większej ilości ścieków. Miejscowa społeczność zmuszona jest gromadzić płynne nieczystości w zbiornikach zlokalizowanych na terenie własnych posesji. To z kolei wpływa na zwiększone zanieczyszczenie gleb oraz wód powierzchniowych i podziemnych.

Gmina posiada opracowaną w 1997 roku przez Przedsiębiorstwo Consultingowo – Usługowe Gospodarki Wodno – Ściekowej i Ochrony Środowiska OPWiK sp. z o.o. z Opola koncepcję odprowadzania i oczyszczania ścieków. Niniejsza koncepcja zakłada przejęcie wszystkich ścieków bytowo – gospodarczych powstających na terenie gminy. Z zorganizowanego sieciowego odprowadzania ścieków proponuje się wyłączyć rozproszoną zabudowę wsi Borowiany. Ścieki z tego rejonu bilansuje się do dowozu do kanalizacji zbiorczej. Ze względu na ochronę czystości rzek założono budowanie systemu kanalizacyjnego z unikaniem lokalnych małych oczyszczalni ścieków, trudnych do eksploatacji i utrzymania reżimów jakości odpływu. Zaproponowano więc stworzenie systemu ujmującego całość ścieków i skierowanie

¹³ Sieć rozdzielcza, bez połączeń prowadzących do budynków i innych obiektów.

ich do większych oczyszczalni. Odprowadzanie ścieków z gminy realizowałby główny ciąg ściekowy przebiegający równoleżnikowo na linii wsi: Szemrowice – Zębowice – Łąka. Do głównego ciągu wprowadzane byłyby ścieki z położonych na północ i południe wsi. Większość przerzutów ścieków byłaby realizowana poprzez pompownie zbiorcze wsi i przewody tłoczne. Poszczególne wsie proponowane są do skanalizowania w systemie grawitacyjnym. Z takiego rozwiązania wyłączone są dzielnice Zębowic: Nowa Wieś, Zębowice II i Bąkowina oraz wieś Siedliska, które ze względu na znaczne rozproszenia zabudowy oraz płaski teren, proponowane są do skanalizowania w układzie kanalizacji ciśnieniowej. W analizowanych 3 wariantach lokalizacji urządzeń do oczyszczania, w wariantcie I przewidziano lokalizację oczyszczalni w rejonie wsi Łąka. Pozostałe warianty przewidują oczyszczanie ścieków zbiorczo z płynnymi nieczystościami z innych gmin. Odbiornikiem ścieków z oczyszczalni w Łące byłaby rzeka Libawa. Dla uzyskania wymaganych zaostrożonych parametrów jakościowych odpływu oczyszczonych ścieków, należałoby zrealizować oczyszczalnię mechaniczno – biologiczną, dla której najważniejszym parametrem limitującym technologię i wyposażenie byłoby stężenie fosforu w odpływie. Proponowane parametry ilościowo jakościowe oczyszczalni to:

Ilość ścieków dopływających:

- $Q_{d\acute{s}r} = 804,1 \text{ m}^3 / \text{d};$
- $Q_{d\text{max}} = 1005,1 \text{ m}^3 / \text{d};$
- $Q_{h\text{max}} = 75,4 \text{ m}^3 / \text{h}.$

Ładunki zanieczyszczeń:

- $BZT_5 = 405,05 \text{ O}_2 / \text{d};$
- $ChZT = 1005,13 \text{ kg O}_2 / \text{d};$
- $Zawiesina \text{ og} = 435,55 \text{ kg} / \text{d};$
- $Fosfor \text{ og} = 20,1 \text{ kg P} / \text{d};$
- $Azot \text{ og} = 100,51 \text{ kg N} / \text{d}.$

4. 3. Sieć gazowa.

Na terenie gminy Zębowice nie ma rozdzielczej sieci gazowej, która umożliwi pobór medium odbiorcom indywidualnym. Mieszkańcy samorządu zaopatrywani są w gaz bezprzewodowy. Wymiana butli gazowych dokonywana jest w punktach wymiany zlokalizowanych na terenie gminy. Obecnie opracowywana jest koncepcja gazyfikacji terenów województwa opolskiego, obejmująca swoim zasięgiem również gminę Zębowice. Na dzień dzisiejszy Górnośląska Spółka Gazownictwa sp. z o.o. w Zabrze nie przewiduje żadnych inwestycji związanych z budową nowych odcinków gazociągów przebiegających przez teren gminy Zębowice. Również Polskie Górnictwo Naftowe i Gazownictwo SA (PGNIG SA) nie posiada i nie planuje budowy urządzeń, to jest gazociągów przesyłowych wysokiego ciśnienia przebiegających przez teren gminy Zębowice.

Ewentualna przyszła budowa sieci gazowej powinna być realizowana z uwzględnieniem obowiązującego prawa energetycznego – ustawy z dnia 10.04.1997 roku (Dz. U. Nr 54 poz. 348) oraz rozporządzeń wykonawczych, w szczególności w oparciu o:

- wnioski podmiotów ubiegających się o przyłączenie do sieci gazowej posiadających tytuł prawny do korzystania z przyłączanego obiektu;
- sporządzony przez przedsiębiorstwo energetyczne plan rozwoju w zakresie sieci gazowej, uwzględniający wytyczne miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego, ograniczony do zadań, dla których istnieją warunki techniczne oraz ekonomiczne dostarczania paliwa gazowego.

Opłacalność przedsięwzięcia uzależniona jest między innymi od zawarcia odpowiedniej ilości umów o przyłączenie do sieci gazowej oraz długości projektowanych gazociągów i przyłączy odpowiednich dla umożliwienia zaistnienia warunków technicznych przyłączenia. Stacje redukcyjno – pomiarowe oraz gazociągi stanowią układy hermetycznie zamknięte i wyłączając stany awaryjne nie zagrażają środowisku naturalnemu. Wprowadzenie gazyfikacji sprzyja ochronie środowiska poprzez eliminację lokalnej emisji pyłów i toksycznych składników spalin.

4. 4. Elektroenergetyka.

Na terenie gminy Zębowice nie ma i nie przewiduje się budowy nowych obiektów elektroenergetycznych, to jest stacji oraz linii o napięciu 220 kV i 400 kV krajowej sieci przesyłowej, której właścicielem są Polskie Sieci Elektroenergetyczne SA.

Przez teren gminy nie przebiegają również linie elektroenergetyczne 110 kV. Energii elektryczną niskiego napięcia pobierają mieszkańcy wszystkich sołectw. Rozprowadzenie energii odbywa się poprzez sieci średniego napięcia SN 15 kV oraz sieci niskiego napięcia. Za gospodarkę energetyczną na terenie gminy odpowiada EnergiaPro Koncern Energetyczny SA, Oddział w Opolu.

4. 5. Ciepłownictwo.

Na obszarze gminy Zębowice nie ma sieciowych systemów centralnego ogrzewania. Lokalne kotłownie posiadają jedynie większe zakłady produkcyjne i usługowe oraz gospodarstwa rolne. Poprzez kotłownie zasilane są również mieszkaniowe budynki wielorodzinne. Kotłownie opalane węglem kamiennym i jego pochodnymi stopniowo wymienia się na urządzenia wykorzystujące olej opałowy lub gaz.

Potrzeby grzewcze zdecydowanej większości mieszkańców gminy pokrywane są ze źródeł lokalnych, do których należą głównie piece opalane węglem kamiennym i jego pochodnymi, olejem opałowym lub gazem propan – butan. W najbliższym okresie nie przewiduje się realizacji centralnych urządzeń ciepłowniczych, umożliwiających dostawę ciepła dla odbiorców indywidualnych.

Wymogi ochrony powietrza atmosferycznego wymuszają potrzebę podjęcia inicjatyw związanych ze zmianą obecnego rodzaju paliw używanych do celów grzewczych, w kierunku szerszego wykorzystania paliw uznawanych za ekologiczne. Takim nośnikiem energii może stać się np.: gaz przewodowy.

4. 6. Telekomunikacja i łączność.

Gmina Zębowice wyposażona jest w nowoczesne systemy telekomunikacyjne. Dzieje się tak dzięki włączeniu do central obsługujących przepływ automatyczny oraz inwestycji z 1999 i 2000 roku poczynionych przez Telekomunikację Polską SA na terenie gminy Zębowice. Zwiększa się liczba numerów telefonicznych. W każdej miejscowości zainstalowani są abonenci telefonii przewodowej. Umożliwia to nawiązanie łączności praktycznie z całym światem.

Operujące na terenie gminy Telekomunikacja Polska SA zapewnia szeroką gamę usług. Są wśród nich usługi powszechne: telefoniczne, telegraficzne, teleksowe i telefaksowe oraz specjalistyczne w dziedzinie transmisji danych, radiokomunikacji i dostępu do internetu.

Według danych z 1999 roku w gminie zarejestrowane były 663 łącza telefonii przewodowej. Na 1000 ludności przypadały więc 152,2 numery telefoniczne. Niemal cały obszar samorządu znajduje się w zasięgu działania telefonii komórkowej systemu GSM: Plus GSM, Era GSM, Idea Centertel.

Obecnie w gminie funkcjonują 2 placówki pocztowe zlokalizowane w Zębowicach i Radawiu, świadczące również usługi telekomunikacyjne. Daje to 4,73 placówki na 10 tysięcy ludności.

Trudności z pozyskaniem szerokiej gamy najświeższych informacji dotyczących telekomunikacji, związane z zastrzeżeniem danych ze względu na konkurencję, spowodowały, że w poniższej tabeli analizowane są dane z 1999 roku.

TABELA 77: Gmina Zębowice – telekomunikacja i łączność¹⁴ w 1999 roku.

Wyszczególnienie	Gmina Zębowice	Powiat Oleski	Województwo Opolskie
Ludność na 1 placówkę pocztową	2115,00	3487,90	3900,77
Liczba placówek pocztowych na 10 tysięcy ludności	4,73	2,87	2,56
Liczba placówek na 10 km ²	0,21	0,21	0,29
Linie telefoniczne na 1000 ludności	152,20	180,07	226,11
Linie telefoniczne na 1000 mieszkań	638,11	644,65	766,95

Nasylenie usługami łączności na terenie gminy Zębowice jest statystycznie korzystniejsze od uwarunkowań charakteryzujących powiat oleski oraz województwo opolskie. Natomiast w poziom telefonizacji gminy Zębowice, o którym świadczy liczba linii na 1000 mieszkańców odbiegał od średniej dla powiatu i województwa. W tym przypadku niewątpliwie wyższą średnią ilość linii w powiecie i regionie zwiększa duża liczba podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w gminach miejskich. Jeszcze bardziej wymiernym jest wskaźnik nasycenia telefonią na 1000 mieszkań, który w przypadku gminy Zębowice również odbiega od średniej dla powiatu oleskiego i województwa opolskiego. Tym samym, mając na uwadze zaspokojenie potrzeb mieszkańców oraz instytucji publicznych i prywatnych należy przedsięwziąć inwestycje, które spowodują wzrost liczby łącz do około 300 na 1000 mieszkańców gminy. Jest to proces niezbędny w dzisiejszych realiach gospodarki rynkowej, z uwagi na zwiększone potrzeby telekomunikacyjne oraz teleinformatyczne mieszkańców, obecnych przedsiębiorców i potencjalnych inwestorów.

4. 7. Gospodarka odpadami.

Na terenie gminy funkcjonuje wysypisko odpadów komunalnych Zębowice – Malinów zlokalizowane w odległości około 500 m od najbliższych zabudowań gospodarczych wsi. Powierzchnia składowiska wynosi 0,8449 ha. Docelowo ma ono odbierać odpady komunalne do 2009 – 2012 roku. Zorganizowany system gromadzenia i wywozu odpadów obejmuje mieszkańców gminy oraz wszystkie obiekty użyteczności publicznej. Każde gospodarstwo wyposażone jest w indywidualny pojemnik na odpady o pojemności 110 l, 120 l, 140 l lub 240 l. Łącznie na terenie gminy jest¹⁵:

- 60 kubłów o pojemności 110 l;
- 6 kubłów – 120 l;
- 317 kubłów – 140 l;
- 94 kubły – 240 l;

¹⁴ Dane dotyczące łączności pochodzą z końca 2002 roku.

¹⁵ Suma danych podanych przez ZGKiW Zębowice i ECO – RECYCLING sp. z o.o. Rada-wie.

- 3 kubły – 1100 l.

Ponadto na terenie gminy rozstawione są ogólnodostępne kontenery na:

- szkło – 4 x grumbach;
- szkło – 1 x 240 l;
- plastik – 3 x grumbach.

Obsługę w zakresie zbiórki i wywozu odpadów prowadzą następujące podmioty:

- „ECO – RECYCLING” sp. z o.o. z Dębskiej Kuźni;
- „RETHMANNOpole” sp. z o.o. z Opola;
- Zakład Gospodarki Komunalnej i Wodociągów w Zębowicach.

W gminie Zębowice powstaje rocznie około 250 ton odpadów komunalnych. Odpady poprodukcyjne oraz odpady niebezpieczne odbierane są i wywożone poza teren gminy przez wyspecjalizowane podmioty w ramach indywidualnie zawieranych umów.

Mając na uwadze dbałość o stan środowiska naturalnego należy utrzymać 100 % wartość wskaźnika gospodarstw objętych zorganizowanym wywozem odpadów, między innymi poprzez działania w celu podniesienia świadomości ekologicznej. Ponadto należy wdrożyć system segregacji odpadów „u źródła” oraz ich racjonalnego zagospodarowania poprzez wtórne przetwarzanie. W najbliższym czasie firma ECO – RECYCLING sp. z o.o. planuje utworzenie sortowni odpadów na terenie byłej cegielni w Radawiu.

Obecnie na terenie gminy nie notuje się występowania dzikich wysypisk śmieci. W przypadku pojawienia się dzikich składowisk, działania samorządu powinny skupić się na ich skutecznej eliminacji, począwszy od gorliwiej stosowanych kar administracyjnych, poprzez likwidację obiektów, a skończywszy na biologicznej rekultywacji zanieczyszczonych przez składowiska terenów. Gmina jest w trakcie opracowywania Planu Gospodarki Odpadami.

4. 8. Cmentarze.

Na terenie gminy Zębowice funkcjonują 2 cmentarze parafialne. Zlokalizowane są w następujących miejscowościach:

- Zębowice – o powierzchni 1,23 ha;
- Radawie – 0,30.

Łączna powierzchnia cmentarzy wynosi 1,53 ha. Istniejące miejsca pochówku mogą nie zaspokoić potrzeb mieszkańców gminy w perspektywie najbliższych kilkunastu lat. W związku z powyższym należy rozważyć lokalizację nowego cmentarza lub poszerzenie powierzchni obecnie funkcjonujących na etapie opracowywania nowego miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego.

Na terenie gminy nie ma grzebowiska dla zwierząt. Martwe zwierzęta odbierane są od rolników, po wcześniejszym zgłoszeniu, przez wyspecjalizowane przedsiębiorstwa.

4. 9. Obiekty obrony cywilnej.

Obrona cywilna na terenie gminy Zębowice nie posiada obiektów typu schrony lub studnie zapasowe, przeznaczonych do wykorzystania w razie potencjalnych zagrożeń. Rolę zapasów wody pełnią jedynie:

- studnia głębinowa w Knieji;
- 2 studnie głębinowe w Radawiu (zaczopowane);
- 392 studnie kopane zlokalizowane przy indywidualnych gospodarstwach domowych.

5. Finanse.

5. 1. Budżet.

TABELA 78: Gmina Zębowice – dochody budżetu w latach 2003 i 2004 (w złotych).

Pozycja w budżecie	Rok 2003		Rok 2004
	Plan	Wykonanie	Plan
Dochody razem	6.096.470	6.032.496	5.639.935
Rolnictwo i łowiectwo	4.000	755	-
Leśnictwo	2.000	783	1.000
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	13.000	10.765	1.200
Transport i łączność	608.000	808.155	-
Gospodarka mieszkaniowa	56.700	88.743	54.350
Administracja publiczna	1.800	7.926	4.450
Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	-	-	4.300
Dochody od osób prawnych, od osób fizycznych i od innych jednostek nie posiadających osobowości prawnej oraz wydatki związane z ich poborem	1.068.351	989.042	1.074.769
Ochrona zdrowia	50.825	30.825	50.000
Oświata i wychowanie	-	-	30.100
Edukacyjna opieka wychowawcza	59.300	52.879	34.000
Subwencje	3.429.859	3.429.859	3.898.466
Dotacje ¹⁶	802.635	792.764	487.300

TABELA 79: Gmina Zębowice – dochody budżetu na 1 mieszkańca w 2002 roku.

Dochody w złotych na 1 mieszkańca:	Gmina Zębowice	Gminy wiejskie	Województwo Opolskie
Ogółem	1351,8	1379,9	1313,9
W tym z dochodów własnych	298,5	625,1	686,4

Dochody budżetu gminy Zębowice w przeliczeniu na 1 mieszkańca samorządu były w 2002 roku tylko nieznacznie niższe od średniej charakteryzującej gminy wiejskie województwa opolskiego. Jednakże średnie dochody na 1 mieszkańca osiągnięte z dochodów własnych samorządu, były ponad 2 razy niższe od porównywanych jednostek. W tym przypadku należy nadmienić, że były to najniższe dochody spośród wszystkich gmin województwa opolskiego.

TABELA 80: Gmina Zębowice – wydatki budżetu w latach 2003 i 2004 (w złotych).

Pozycja w budżecie	Rok 2003		Rok 2004
	Plan	Wykonanie	Plan

¹⁶ Dotacje.

Wydatki razem	6.082.204	5.738.259	6.254.019
Rolnictwo i łowiectwo	2.600	2.020	2.600
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną i gaz	25.700	25.580	915
Transport i łączność	750.600	735.975	594.422
Gospodarka mieszkaniowa	7.300	7.282	8.000
Działalność usługowa	23.492	6.185	65.106
Administracja publiczna	1.192.467	1.103.173	1.188.994
Urzędy naczelnych organów władzy państwowej, kontroli i ochrony prawa oraz sądownictwa	7.626	7.626	6.024
Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	73.000	64.671	51.400
Obsługa długu publicznego	59.500	36.353	29.000
Różne rozliczenia	43.000	-	53.000
Oświata i wychowanie	2.011.475	1.979.319	3.127.937
Ochrona zdrowia	55.825	52.207	50.000
Pomoc społeczna i pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej	831.209	820.217	627.421
Edukacyjna opieka wychowawcza	595.574	569.753	94.550
Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	266.996	204.285	198.150
Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	105.840	94.113	107.000
Kultura fizyczna i sport	29.500	29.500	30.000

TABELA 81: Gmina Zębowice – wydatki budżetu na 1 mieszkańca w 2002 roku.

Wydatki w złotych na 1 mieszkańca:	Gmina Zębowice	Gminy wiejskie	Województwo Opolskie
Ogółem	1240,3	1327,2	1303,9
W tym inwestycyjne	95,4	209,0	154,5

Wydatki budżetu gminy Zębowice ogółem w przeliczeniu na 1 mieszkańca samorządu były w 2002 roku nieznacznie niższe od średniej dla gmin wiejskich wchodzących w skład województwa. Natomiast wydatki inwestycyjne były 2 razy niższe w porównaniu ze średnią dla całego województwa jak i opolskich samorządów wiejskich.

5. 2. Analiza pionowa budżetu.

W niniejszym podrozdziale budżet gminy został poddany zabiegom analitycznym, w celu zobrazowania jego podstawowych elementów struktury. W analizie pionowej

wej budżetu przeanalizowano udział poszczególnych elementów w stosunku do całości dochodów oraz wydatków, przyjmując te wartości jako bazowe 100 %.

5.2.1. Dochody.

TABELA 82: Gmina Zębowice – struktura dochodów budżetu w latach 2003 i 2004.

Pozycja w budżecie	Rok 2003		Rok 2004
	Plan	Wykonanie	Plan
Dochody razem	100 %	100 %	100 %
Rolnictwo i łowiectwo	0,07	0,01	0,00
Leśnictwo	0,03	0,01	0,02
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	0,21	0,18	0,02
Transport i łączność	9,97	10,08	0,00
Gospodarka mieszkaniowa	0,93	1,47	0,96
Administracja publiczna	0,03	0,13	0,08
Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	0,00	0,00	0,08
Dochody od osób prawnych, od osób fizycznych i od innych jednostek nie posiadających osobowości prawnej oraz wydatki związane z ich poborem	17,52	16,40	19,06
Ochrona zdrowia	0,83	0,84	0,89
Oświata i wychowanie	0,00	0,00	0,53
Edukacyjna opieka wychowawcza	0,97	0,88	0,60
Subwencje	56,26	56,86	69,12
Dotacje ¹⁷	13,17	13,14	8,64

TABELA 83: Gmina Zębowice – struktura dochodów budżetu w 2002 roku.

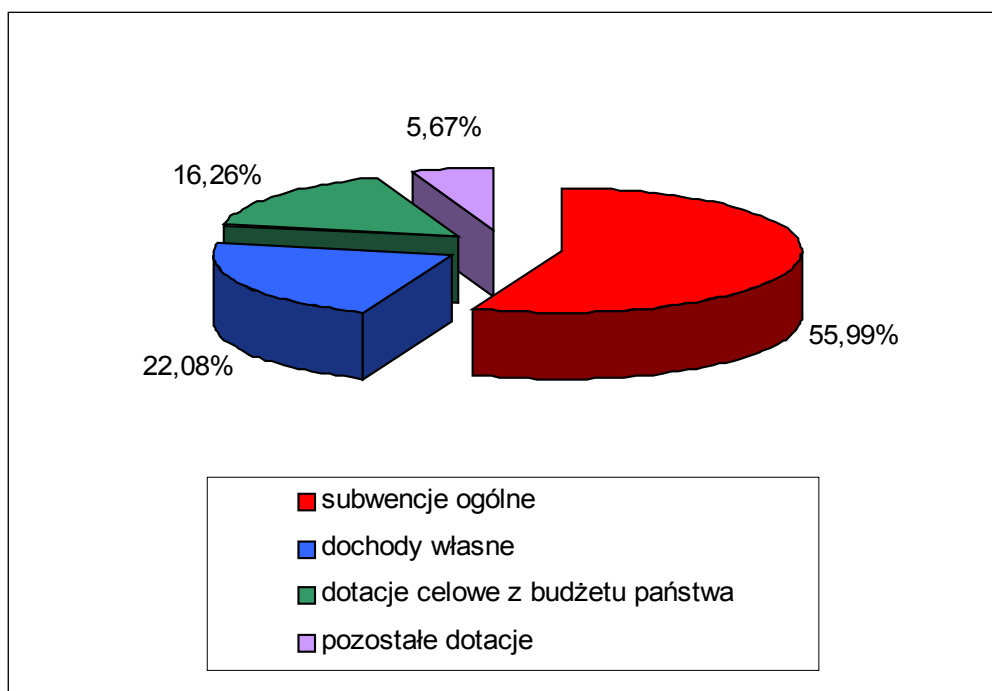
Źródło dochodu	Gmina Zębowice	Gminy wiejskie	Województwo Opolskie

¹⁷ Dotacje.

	(%)	(%)	(%)
Dochody własne	22,08	45,30	52,24
<i>W tym podatek od nieruchomości</i>	37,59	47,48	41,26
<i>W tym podatek od osób fizycznych</i>	22,52	18,17	21,78
<i>W tym podatek od osób prawnych</i>	0,08	0,39	1,37
<i>Pozostałe dochody własne</i>	39,81	33,97	35,59
Subwencje ogólne	55,99	42,24	36,11
Dotacje z budżetu państwa	16,26	10,24	10,31
Pozostałe dotacje	5,67	2,22	1,34

Różnica w strukturze dochodów gminy Zębowice, w stosunku do średniej charakteryzującej wszystkie gminy wiejskie wchodzące w skład województwa opolskiego i całe województwo, dotyczyła głównie pozycji dochody własne (przeszło 2 razy niższe od porównywanych jednostek), a w szczególności dochody z tytułu podatku od nieruchomości oraz podatku od osób prawnych na niekorzyść gminy Zębowice. Tym samym odsetek subwencji i dotacji w Zębowicach był znacznie wyższy od średniej w regionie.

RYCINA 24: Gmina Zębowice – struktura dochodów budżetu w 2002 roku.

5.2.2. Wydatki.

TABELA 84: Gmina Zębowice – struktura wydatków budżetu w latach 2003 i 2004.

Pozycja w budżecie	Rok 2003		Rok 2004
	Plan	Wykonanie	Plan
Wydatki razem	100 %	100 %	100 %
Rolnictwo i łowiectwo	0,04	0,04	0,04
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną i gaz	0,42	0,45	0,01
Transport i łączność	12,34	12,83	9,50
Gospodarka mieszkaniowa	0,12	0,13	0,13
Działalność usługowa	0,39	0,11	1,04
Administracja publiczna	19,61	19,22	19,01
Urzędy naczelnych organów władzy państwowej, kontroli i ochrony prawa oraz sądownictwa	0,13	0,13	0,10
Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	1,20	1,13	0,82
Obsługa długu publicznego	0,98	0,63	0,46
Różne rozliczenia	0,71	0,00	0,85
Oświata i wychowanie	33,08	34,49	50,01
Ochrona zdrowia	0,92	0,91	0,80
Pomoc społeczna i pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej	13,67	14,29	10,03
Edukacyjna opieka wychowawcza	9,79	9,93	1,51
Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	4,39	3,56	3,17
Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	1,74	1,64	1,71
Kultura fizyczna i sport	0,49	0,51	0,48

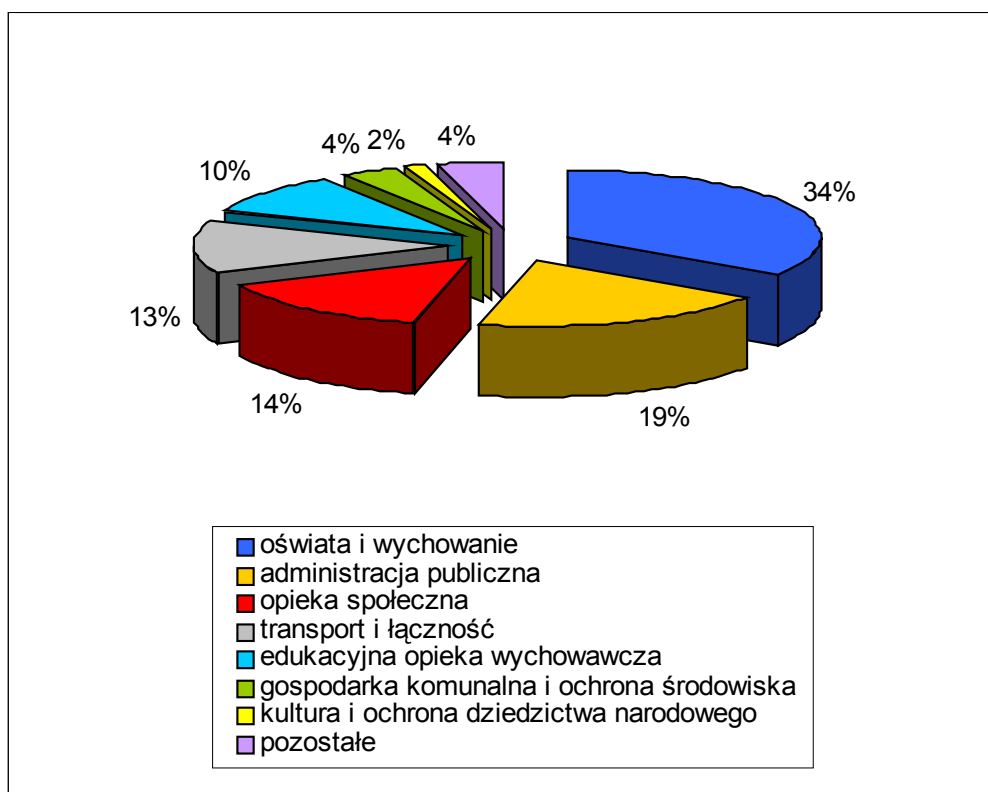
TABELA 85: Gmina Zębowice – struktura wydatków budżetu w 2002 roku.

Wydatki na:	Gmina Zębowice (%)	Gminy wiejskie (%)	Województwo Opolskie (%)
1	2	3	4
Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	2,4	8,6	7,6
Gospodarka mieszkaniowa	1,1	1,6	3,6
Oświata i wychowanie	35,8	39,2	37,8
Ochrona zdrowia	0,8	1,0	1,1
Opieka społeczna	17,4	8,7	12,5
1	2	3	4
Administracja publiczna	18,1	14,1	12,5

Pozostałe wydatki	24,4	26,8	24,9

W stosunku do struktury wydatków budżetowych gmin wiejskich jak i całego województwa opolskiego, w gminie Zębowice stosunkowo największy udział mają wydatki na opiekę społeczną i administrację publiczną. Jednocześnie struktura wydatków na wszystkie pozostałe wymienione powyżej pozycje jest mniejsza od średniej w gminach wiejskich oraz całym województwie.

RYCINA 25: Gmina Zębowice – struktura wydatków budżetu w 2003 roku.

Pozycje: oświata i wychowanie, administracja publiczna, opieka społeczna oraz transport i łączność stanowiły w 2003 roku łącznie 80,83 % wydatków gminnego budżetu.

5. 3. Analiza pozioma budżetu.

W celu zlokalizowania możliwie szerokiego spektrum zmian w dochodach oraz wydatkach budżetu, wykonuje się analizę poziomą. Polega ona na odniesieniu danych z roku analizowanego do parametrów roku poprzedniego.

5.3.1. Dochody.

TABELA 86: Gmina Zębowice – analiza pozioma dochodów budżetu w 2003 roku. (Pozycje w budżecie 2002 roku = 100 %).

Pozycja w budżecie	Plan 2004 / Wykonanie 2003 (%)
Dochody razem	93,49 %
Rolnictwo i łowiectwo	0,00
Leśnictwo	127,71
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	11,15
Transport i łączność	0,00
Gospodarka mieszkaniowa	61,24
Administracja publiczna	56,14
Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	-
Dochody od osób prawnych, od osób fizycznych i od innych jednostek nie posiadających osobowości prawnej oraz wydatki związane z ich poborem	108,67
Ochrona zdrowia	98,38
Oświata i wychowanie	-
Edukacyjna opieka wychowawcza	64,30
Subwencje	113,66
Dotacje ¹⁸	61,47

Według planów dochody budżetowe w 2004 roku mają stanowić 94,39 % dochodów roku poprzedniego. Tym samym zmaleją z 6.032.496 złotych do 5.639.935 złotych. Gmina liczy na wzrost dochodów z tytułu: leśnictwa, dochodów od osób prawnych, od osób fizycznych i od innych jednostek nie posiadających osobowości prawnej oraz subwencji. Pozostałe pozycje w 2004 roku przyniosą mniejszy dochód niż w roku poprzednim.

Przy okazji analizy poziomej budżetu należy nadmienić, że wraz z wejściem Polski do Unii Europejskiej w ciągu roku budżetowego mogą następować dynamiczne zmiany, związane z otrzymywaniem dotacji z funduszy strukturalnych, które spowodują znaczne zmiany w zrealizowanych dochodach w stosunku do planu.

5.3.2. Wydatki.

¹⁸ Dotacje.

TABELA 87: Gmina Zębowice – analiza pozioma wydatków budżetu w 2004 roku. (Pozycje w budżecie w 2002 roku = 100 %).

Pozycja w budżecie	Plan 2004 / Wykonanie 2003 (%)
Wydatki razem	108,99 %
Rolnictwo i łowiectwo	128,71
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną i gaz	3,58
Transport i łączność	80,77
Gospodarka mieszkaniowa	109,86
Działalność usługowa	1052,64
Administracja publiczna	107,78
Urzędy naczelnych organów władzy państwowej, kontroli i ochrony prawa oraz sądownictwa	78,99
Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	79,48
Obsługa długu publicznego	-
Różne rozliczenia	-
Oświata i wychowanie	158,01
Ochrona zdrowia	95,77
Pomoc społeczna i pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej	76,49
Edukacyjna opieka wychowawcza	16,59
Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	97,00
Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	113,69
Kultura fizyczna i sport	101,69

Planowane wydatki w budżecie na 2004 rok mają stanowić 108,99 % budżetu z poprzedniego roku. Tym samym wzrosną z 5.738.259 złotych do 6.254.019 złotych. Według powyższego planu bieżące wydatki budżetowe wzrosną w stosunku do roku 2003 na: rolnictwo i łowiectwo, gospodarkę mieszkaniową, działalność usługową, administrację publiczną, oświatę i wychowanie, kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego oraz kulturę fizyczną i sport. Na pozostałe pozycje budżetowe, na etapie planu przewiduje się mniejsze wydatki niż w zeszłym roku.

Przy okazji analizy poziomej budżetu należy nadmienić, że wraz z wejściem Polski do Unii Europejskiej w ciągu roku budżetowego mogą następować dynamiczne zmiany, związane z otrzymywaniem dotacji z funduszy strukturalnych, które spowodują znaczne zmiany w zrealizowanych wydatkach w stosunku do planu.

5. 4. Bilans.

TABELA 88: Gmina Zębowice – bilans budżetów w latach 2002 – 2004.

Rok	Dochody w złotych	Wydatki w złotych	Bilans w złotych
2002	5.712.000	5.240.000	+ 472.000
2003	6.032.496	5.738.259	+ 294.237
2004 (plan)	5.639.935	6.254.019	- 614.084

5.4.1. Dochody.

Poniżej jako dodatkową wykonano analizę „rozejścia się planu z wykonaniem” w 2003 roku. W tym celu porównuje się wykonanie dochodów jak i wydatków w danym roku. Efekty obliczeń prezentuje poniższa tabela.

TABELA 89: Gmina Zębowice – budżet: wykonanie dochodów w stosunku do planu w 2003 roku.

Pozycja w budżecie	Wykonanie w 2003 (%)
Dochody razem	98,95 %
Rolnictwo i łowiectwo	18,88
Leśnictwo	39,15
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	82,81
Transport i łączność	100,03
Gospodarka mieszkaniowa	156,51
Administracja publiczna	440,33
Dochody od osób prawnych, od osób fizycznych i od innych jednostek nie posiadających osobowości prawnej oraz wydatki związane z ich poborem	92,58
Ochrona zdrowia	100,00
Edukacyjna opieka wychowawcza	89,17
Subwencje	100,00
Dotacje ¹⁹	98,77

5.4.2. Wydatki.

¹⁹ Dotacje.

TABELA 90: Gmina Zębowice – budżet: wykonanie wydatków w stosunku do planu w 2003 roku.

Pozycja w budżecie	Wykonanie w 2003 (%)
Wydatki razem	94,35 %
Rolnictwo i łowiectwo	77,69
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną i gaz	99,53
Transport i łączność	98,05
Gospodarka mieszkaniowa	99,75
Działalność usługowa	26,33
Administracja publiczna	92,51
Urzędy naczelnych organów władzy państwowej, kontroli i ochrony prawa oraz sądownictwa	100,00
Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	88,59
Obsługa długu publicznego	61,10
Różne rozliczenia	-
Oświata i wychowanie	98,38
Ochrona zdrowia	93,52
Pomoc społeczna i pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej	98,68
Edukacyjna opieka wychowawcza	95,66
Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	76,51
Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	88,92
Kultura fizyczna i sport	100,00

Jak wynika z powyższych danych zamieszczonych w tabelach nr 89 i 90, zmiany w stosunku do planu nie są znaczne. Większość pozycji, zarówno po stronie dochodów jak i wydatków, było dobrze oszacowanych. Wykonanie dochodów okazało się tylko nieznacznie niższe od planowanych założeń, z drugiej jednak strony zaoszczędzono środki ze względu na wykonanie niższych wydatków niż pierwotnie założono.

STRATEGIA ROZWOJU

GMINY ZĘBOWICE

CZĘŚĆ II – KIERUNKI ROZWOJU

1. Wnioski z diagnozy społeczno – gospodarczej.

Na podstawie diagnozy społeczno – gospodarczej gminy Zębowice, której zadaniem było przedstawienie i zanalizowanie obecnej sytuacji społeczno – ekonomicznej samorządu, opracowano wnioski, z których najważniejsze elementy są wyszczególnione poniżej.

1. 1. Uwarunkowania geograficzne, przyrodnicze i kulturowe.

- korzystne położenie geograficzne w regionie;
- sprzyjający rolnictwu i mieszkańcom (osadnictwu) klimat;
- rzeźba terenu nie kolidująca z rozwojem budownictwa mieszkaniowego;
- gęsta sieć cieków wodnych;
- brak zagrożeń powodziowych;
- przewaga gleb ze średnią i niską klasą bonitacyjną;
- duża różnorodność fauny i flory;
- duża lesistość gminy;
- występowanie cennych przyrodniczo terenów objętych ochroną;
- zasób interesujących zabytków z możliwością komercyjnego użytkowania.

1. 2. Sfera społeczna.

- obecnie młoda demograficznie gmina;
- ujemny przyrost naturalny i ujemne saldo migracji = ujemny przyrost rzeczywisty;
- masowe wyjazdy w celach zarobkowych poza teren gminy (głównie do Niemiec), zwłaszcza wśród ludzi młodych;
- mało zróżnicowana struktura branżowa przedsiębiorstw;
- bezrobocie niższe od średniej w regionie i wśród innych gmin wiejskich;
- dostęp do podstawowych usług służby zdrowia;
- rozwinięta sieć usług szkolnictwa;
- zróżnicowana działalność kulturalna;
- zróżnicowanie etniczne i narodowościowe mieszkańców gminy;
- brak antagonizmów społecznych;
- niska przestępczość;
- współpraca z zagraniczną gminą partnerską;
- wskaźniki zamieszkania wyższe od przeciętnych;
- zasób terenów przeznaczonych pod budownictwo mieszkaniowe;
- atrakcyjność krajobrazowa terenów przeznaczonych pod budownictwo mieszkaniowe;
- dobrze zorganizowana administracja samorządowa;
- korzyści wynikające z opracowania strategii rozwoju i planu rozwoju lokalnego.

1. 3. Gospodarka.

- wysoki odsetek gruntów w rękach prywatnych;
- bliskość hurtowych odbiorców płodów rolnych;
- potencjalnie duży rynek zbytu na produkty rolne – Olesno, Ozimek, Kluczbork, Dobrodzień, aglomeracja opolska;
- problematyka w rolnictwie zbieżna z ogólnokrajową tendencją;
- monofunkcyjny charakter gminnej gospodarki;
- mały udział działalności produkcyjnej w strukturze przedsiębiorstw;
- zróżnicowana struktura branżowa rzemiosła;
- rozwinięta sieć podstawowych usług handlowych;
- zasób terenów przeznaczonych pod działalności gospodarcze;
- brak rodzimego kapitału;
- wysoka atrakcyjność krajobrazu umożliwiającą rozwój funkcji turystycznych i wypoczynkowych, zwłaszcza w dziedzinie agroturystyki;
- konkurencja ze strony sąsiednich gmin.

1. 4. Infrastruktura techniczna.

- dogodne połączenia komunikacyjne;
- przebieg linii kolejowej;
- infrastruktura stacji kolejowej nie przystosowana do przeładunku towarów;
- konieczność modernizacji dróg powiatowych i gminnych;
- rozwinięta sieć wodociągowa;
- brak sieci kanalizacyjnej;
- brak sieci gazowej;
- ciepłownictwo oparte na tradycyjnych surowcach;
- rozwinięte usługi telekomunikacyjne i łączności;
- zorganizowana gospodarka odpadami;
- konieczność opracowania obligatoryjnych materiałów planistycznych: plan rozwoju lokalnego, miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego, program ochrony środowiska, plan gospodarki odpadami w celu uzyskania późniejszych dotacji UE.

2. Dokumentacja strategiczno – planistyczna.

W niniejszym rozdziale zanalizowano zapisy wybranej dokumentacji planistyczno – strategicznej odnoszącej się bezpośrednio lub pośrednio do terenu gminy Zębowice.

2. 1. Strategia Rozwoju Gminy Zębowice.

Pierwsze próby nakreślenia strategicznego planu rozwoju gminy podjęto w 2000 roku opracowując Strategię Rozwoju Gminy Zębowice. Dokument ten przyjęto uchwałą Rady Gminy Zębowice nr 11/90/2000 dnia 28 lutego 2000 roku. Ze względu na oszczędną formę oraz wąski zakres opracowania pełni ono raczej rolę materiału wyjściowego do dalszych prac nad szerszym strategicznym planem rozwoju.

W części dotyczącej kierunków rozwoju opracowano analizę SWOT oraz listę priorytetów i celów strategicznych:

Analiza SWOT – mocne strony:

- bliskość miasta powiatowego;
- malownicze położenia wśród lasów;
- funkcjonowanie podmiotów gospodarczych z kapitałem niemieckim;
- funkcjonowanie warsztatów rzemieślniczych;
- niski wskaźnik bezrobocia;
- dobra sieć dróg powiatowych i gminnych;
- kompleksowa telefonizacja;
- dobre zabezpieczenie w energię elektryczną;
- zwodociągowanie gminy w 95 %;
- zorganizowana gospodarka odpadami stałymi;
- funkcjonująca sieć przedszkoli, szkół podstawowych i gimnazjum;
- dobrze zorganizowana opieka zdrowotna;
- dobrze funkcjonująca działalność kulturalna;
- zorganizowana działalność w zakresie sportu;
- brak antagonizmów społecznych i przestępczości zorganizowanej.

Analiza SWOT – słabe strony:

- duża liczba osób pracująca poza gminą, w tym większość zagranicą;
- brak kanalizacji ściekowej;
- zły stan dróg gminnych – około 50 % wymaga utwardzenia;
- brak gazyfikacji sieciowej;
- nie dofinansowane obiekty szkolne (gimnazjum);
- niskie dochody budżetowe;
- spadek przewozu na liniach kolejowych;
- grunty rolne niskiej klasy – spadek produkcji rolnej;
- brak zorganizowanej turystyki;
- brak przedsiębiorstw przetwórstwa rolnego;
- brak ofert pracy;
- brak mieszkań komunalnych i socjalnych lub ich zły stan techniczny;

- rozproszona zabudowa wsi: Siedliska, Prusków, Poczółków.

Analiza SWOT – szanse:

- przyciąganie inwestorów zewnętrznych i rozwój drobnego przemysłu;
- wzrost dochodów własnych gminy;
- powstrzymanie fali wyjazdów do Niemiec;
- rozwój budownictwa mieszkaniowego na terenach wyłączonych z produkcji rolnej (V i VI klasa);
- przynależność gminy do Związku Celowego „Dolna Mała Panew”;
- wykorzystanie funduszy europejskich;
- tworzenie zespołów producentów rolnych.

Analiza SWOT – zagrożenia:

- brak środków pieniężnych w budżecie gminy na inwestycje;
- pogłębianie się procesu zubożenia części mieszkańców i brak środków na pomoc społeczną;
- zły stan dróg gminnych.

Cele długoterminowe:

- budowa kanalizacji ściekowej – lata 2000 – 2015;
- gazyfikacja gminy – lata 2010 – 2020;
- rozwój agroturystyki – lata 2000 – 2015.

Cele średnioterminowe:

- budowa dróg;
- zakończenie wodociągowania gminy – wsie: Osiecko i Leśnioki w latach 2000 – 2003;
- rozwój agroturystyki – lata 2000 – 2005;
- restrukturyzacja rolnictwa i tworzenie grup producenckich – lata 2000 – 2005;
- tworzenie nowych miejsc pracy – lata 2000 – 2015;
- rozwój współpracy zagranicznej i międzygminnej.

Priorytety i cele strategiczne:

- kanalizacja ścieków komunalnych;
- budowa dróg gminnych;
- restrukturyzacja rolnictwa;
- tworzenie nowych miejsc pracy;
- ochrona środowiska i czystość wód, powietrza, segregacja odpadów, ochrona przyrody;
- remont budynków komunalnych;
- gazyfikacja gminy;
- wspieranie działalności kulturalnej i wspieranie sportu;
- tworzenie bazy turystycznej, wypoczynkowej i rekreacji.

2. 2. Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Zębowice.

Obecnie Gmina Zębowice jest w trakcie opracowywania Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego, które sporządzone będzie zgodnie z ustawą o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym z dnia 27 marca 2003.

2. 3. Strategia społeczno – gospodarczego rozwoju powiatu oleskiego na lata 2001 – 2015.

Strategia społeczno – gospodarczego rozwoju powiatu oleskiego na lata 2001 – 2015 została przyjęta w dniu 25 czerwca 2001 roku uchwałą Rady Powiatu w Oleśnie nr XXX/175/01. We wstępie dokumentu czytamy, że do prac nad Strategią powołano Radę Programową Strategii Rozwoju, której zadaniem było przygotowanie aktualnych danych statystycznych i analitycznych w wyznaczonych obszarach problemowych. Do realizacji tego etapu zostały utworzone Zespoły Problemowe, w skład których weszli merytoryczni pracownicy Starostwa i Urzędów Gmin wyznaczeni przez Burmistrzów lub Wójtów oraz zaproszeni do współpracy specjaliści. Po przeprowadzeniu, na bazie zebranych danych, odpowiednich analiz zdefiniowane zostały słabe i mocne strony regionu oraz szanse i zagrożenia jego rozwoju, które stały się podstawą określenia strategicznych celów rozwojowych. Ten etap prac poddano szerokiej konsultacji społecznej w celu ewentualnego zweryfikowania przyjętych priorytetów. Wyznaczenie realnych celów strategicznych było podstawą do określenia konkretnych projektów i zadań programu rozwoju.

Efektom prac Rady Programowej jest między innymi Misja Powiatu Oleskiego. W oparciu o analizę strategiczną i przeprowadzoną dyskusję, sformułowano misję rozwoju powiatu oleskiego następującej treści: **„Zintegrowane działanie wielokulturowego społeczeństwa powiatu oleskiego dla poprawy poziomu życia mieszkańców z wykorzystaniem położenia w sąsiedztwie aglomeracji śląskiej”**.

Następnie w poszczególnych czterech obszarach rozwoju zdefiniowano priorytety, a także cele strategiczne rozwoju powiatu.

Priorytety:

Infrastruktura społeczna:

Poprawa zdrowia i związanej z nim jakości i długości życia mieszkańców poprzez zmiany stylu życia i kształtowania środowiska sprzyjającego zdrowiu.

Gospodarka i rynek pracy:

Kształtowanie mechanizmów stymulujących zrównoważony rozwój gospodarczy miast i gmin powiatu, zapewniający obniżenie bezrobocia oraz wzrost poziomu życia mieszkańców.

Rolnictwo, obszary wiejskie i ochrona środowiska:

Restrukturyzacja działalności gospodarczej na obszarach wiejskich dla wielofunkcyjnego rozwoju wsi.

Infrastruktura techniczna:

Podnoszenie atrakcyjności osadniczej i inwestycyjnej regionu poprzez rozbudowę infrastruktury komunalnej i komunikacyjnej.

Cele strategiczne:

Infrastruktura społeczna:

1. Tworzenie powiatowej infrastruktury ochrony zdrowia dostosowanej do potrzeb społecznych.
2. Rozwijanie indywidualnych umiejętności kontroli zdrowia i propagowanie zdrowych stylów życia.
3. Wspieranie rodzin w sytuacjach problemowych i profilaktyka.
4. Stworzenie warunków sprzyjających zachowaniu tradycji lokalnych i rozwojowi twórczości ludowej.
5. Tworzenie powiatowych instytucji kultury.
6. Podejmowanie współpracy z zagranicznymi partnerami samorządowymi w zakresie wymiany kulturalnej.
7. Poprawa bazy techniczno – dydaktycznej oświaty.
8. Opracowanie racjonalnej polityki oświatowej w środowisku lokalnym.
9. Wspieranie doskonalenia zawodowego nauczycieli oraz motywowanie ich do zdobywania wyższych kwalifikacji.
10. Rozwinięcie infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej.
11. Stworzenie warunków do aktywnego spędzania czasu przez promocję różnorodnych form wypoczynku.

Gospodarka i rynek pracy:

12. Ukształtowanie zintegrowanego układu podmiotowego w zakresie polityki rozwoju gospodarczego powiatu i stymulowanie współpracy urzędów, instytucji, organizacji i podmiotów otoczenia przedsiębiorczości.
13. Rozwój przemysłu i usług dla ludności na bazie małych i średnich przedsiębiorstw.
14. Promocja lokalnych firm i ich produktów na rynkach zewnętrznych.

15. Opracowanie atrakcyjnej oferty dla inwestorów i stworzenie warunków sprzyjających przyciągnięciu kapitału.
16. Tworzenie nowych miejsc pracy w oparciu o roboty publiczne.
17. Opracowanie i wdrożenie programów edukacyjnych pozwalających zdobywać nowe kwalifikacje mieszkańcom wsi.

Rolnictwo, obszary wiejskie i ochrona środowiska:

18. Opracowanie i wdrożenie programów zwiększających konkurencyjność gospodarstw rolnych.
19. Działanie na rzecz tworzenia i rozwoju instytucji rynku rolnego oraz organizowanie struktur grup producenckich.
20. Opracowanie i wdrożenie programu zwiększenia lesistości.
21. Opracowanie i wdrożenie programów w zakresie ochrony środowiska i gospodarki odpadami.

Infrastruktura techniczna:

22. Modernizacja dróg i systemów komunikacyjnych w powiecie.
23. Rozwój budownictwa mieszkaniowego i przemysłowego.

2. 4. Strategia Rozwoju Województwa Opolskiego na lata 2000 – 2015.

Według autorów dokumentu sformułowanie, uchwalonej przez Sejmik Samorządowy Województwa Opolskiego uchwałą nr XIX/129/2000 w dniu 30 maja 2000 roku, Strategii Rozwoju Województwa Opolskiego na lata 2000 – 2015 stanowi podstawowe zadanie Samorządu Województwa i jest dla niego głównym instrumentem oddziaływania na ewolucję regionu. Dla mieszkańców Opolszczyzny zaś, Strategia powinna stać się programem współdziałania w sferze dobra wspólnego i miarą poczynionych dokonań. Misję regionu wyrażono słowami: **„Województwo Opolskie regionem ludzi wykształconych i otwartych na świat”**.

Zgodnie z zapisem diagnozy aktualnego stanu województwa opolskiego, w regionie tym można wyróżnić trzy podstawowe strefy funkcjonalne:

- strefę uprzemysłowienia i urbanizacji;
- strefę rolną;
- strefę rolno – leśną.

Według powyższego podziału tereny gminy Zębowice znajdują się w strefie rolno – leśnej, obejmującej północną i północno – wschodnią część województwa, stanowiącą tereny rolne o średniej wartości rolniczej. W południowej części tej strefy dominuje gospodarka leśna. Układ strefowy obszaru tworzą tereny o dominacji: funkcji produkcyjnych, tereny chronione dla produkcji rolnej i dla intensywnej produkcji leśnej oraz funkcji turystyczno – wypoczynkowych, zwłaszcza w oparciu o środowisko leśne i wodne w rejonie turawskich zbiorników wodnych. Układ węzłowy strefy tworzą wielofunkcyjne ośrodki regionalne: Kluczbork, Namysłów i Olesno.

Priorytety rozwojowe dla województwa opolskiego ustalono w następujący sposób:

- *Wzmocnienie konkurencyjności województwa opolskiego;*
- *Wyrównanie szans rozwoju w regionie.*

Osiągnięcie efektów w obu kierunkach priorytetowych wymagało ustalenia celów strategicznych o następującym brzmieniu:

- **(A)** Dobrze wykształcone społeczeństwo;
- **(B)** Rozbudowa i modernizacja infrastruktury technicznej oraz istniejącego potencjału gospodarczego;
- **(C)** Aktywizacja gospodarcza regionu z wykorzystaniem europejskiego korytarza transportowego przebiegającego przez województwo opolskie;
- **(D)** Restrukturyzacja rolnictwa i rozbudowa sektora przetwórstwa rolno – spożywczego oraz wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich i małych miast;
- **(E)** Rozwój współpracy międzynarodowej, kontaktów indywidualnych oraz współpracy transgranicznej.
- **(F)** Poprawa warunków życia w regionie.

Wśród celów operacyjnych skierowanych pośrednio do obszaru gminy Zębowice, wynikających z celów strategicznych wymienia się między innymi:

(A) Dobrze wykształcone społeczeństwo:

- system ustawicznego kształcenia społeczeństwa dla przygotowania do wymogów europejskiego rynku pracy;
- integracja i rozwój tożsamości wielokulturowej społeczności regionalnej;
- system wspierający edukację obywatelską.

(B) Rozbudowa i modernizacja infrastruktury technicznej oraz istniejącego potencjału gospodarczego:

- wysoki standard infrastruktury komunikacyjnej;
- rozwój systemów telekomunikacyjnych i informatycznych;
- pełna dostępność mediów technicznych;
- systematyczna poprawa stanu środowiska przyrodniczego;
- zabezpieczenie przeciwpowodziowe Odry i jej dorzecza;
- rozwój małych i średnich przedsiębiorstw.
- rozwój sektora usług;
- racjonalne wykorzystanie istniejących zasobów surowcowych;

(D) Restrukturyzacja rolnictwa i rozbudowa sektora przetwórstwa rolno – spożywczego oraz wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich i małych miast:

- wysoka jakość produktów rolno – spożywczych wyróżnikiem regionu;
- silne, specjalistyczne gospodarstwa rolne;
- wspieranie rozwoju infrastruktury dla gromadzenia i przetwarzania produktów rolnych;
- poprawa struktury agrarnej gospodarstw rolnych;

- wspieranie organizacji społecznych działających na rzecz rolnictwa;
- realizacja programu „Odnowa wsi”;
- poprawa dochodowości gospodarstw rolnych;
- agroturystyka, rzemiosło, drobna wytwórczość i handel źródłami nowych miejsc pracy;
- budowa infrastruktury technicznej dla rozwoju osadnictwa i inwestycji;

(E) Rozwój współpracy międzynarodowej, kontaktów indywidualnych oraz współpracy transgranicznej:

- dostosowanie regionu do funkcjonowania w Unii Europejskiej;
- wspieranie współpracy partnerskiej gmin i powiatów;
- kreowanie dobrego wizerunku regionu.

(F) Poprawa warunków życia w regionie:

- rozwój budownictwa mieszkaniowego;
- rozwój instytucji oświaty, zdrowia i kultury dla podniesienia standardu życia;
- województwo opolskie bezpiecznym regionem;
- dążenie do przedłużenia życia mieszkańców przy jednoczesnym stałym podnoszeniu jego jakości.

3. Analiza SWOT.

3. 1. Założenia metodologiczne.

Według definicji Analiza SWOT (**S**trengths, **W**eaknesses, **O**pportunities, **T**hreats) identyfikuje oraz ocenia mocne i słabe strony społeczności oraz przyszłe szanse i zagrożenia wynikające z wpływu otoczenia i zmian w nim zachodzących (Kłosowski S., Adamski J., 1999).

TABELA 91: Czynniki współtworzące analizę SWOT.

MOCNE STRONY: zalety społeczności, zasoby: ludzkie, środowiska, finansowe dostępne w rozwiązywaniu problemów, elementy przewagi nad innymi	SŁABE STRONY: obecnie istniejące problemy i bariery, przeszkody do podjęcia działań, brakujące elementy
SZANSE: zmiany w otoczeniu sprzyjające działaniom, konkretne zyski, możliwi partnerzy	ZAGROŻENIA: Negatywne skutki uboczne działań, próba przewidzenia nieoczekiwanych skutków, zagrożenia i rozwiązania, których należy unikać

Na podstawie wnikliwych studiów i analiz oraz po zapoznaniu się z diagnozą społeczno – gospodarczą gminy Zębowice jako dokumentem przedstawiającym faktyczne informacje określono:

- **mocne strony** – uwarunkowania, stanowiące mocne strony gminy, elementy przewagi nad innymi, które należy wykorzystać aby osiągnąć zamierzone cele;
- **słabe strony** – obecnie istniejące problemy i bariery, które należy wyeliminować aby nie utrudniały osiągnięcia misji;
- **szanse** – czynniki, które mogą być traktowane jako pomocne i przy odpowiednich działaniach wykorzystane jako uwarunkowania sprzyjające rozwojowi gminy;
- **zagrożenia** – czynniki zagrażające realizacji misji, których wpływ może osłabić podejmowane działania.

Strategiczny plan rozwoju powinien opierać się na mocnych stronach lokalnej społeczności i środowiska, eliminować słabości, wykorzystywać pojawiające się szanse oraz unikać przyszłych zagrożeń. Analizę SWOT dla gminy Zębowice wykonano w 3 obszarach tematycznych: środowisko przyrodnicze i infrastruktura techniczna, sfera społeczna oraz gospodarka.

3. 2. Środowisko przyrodnicze i infrastruktura techniczna.

TABELA 92: Gmina Zębowice – analiza SWOT (środowisko przyrodnicze i infrastruktura techniczna).

SILNE STRONY	SŁABE STRONY
➤ sprzyjający rolnictwu i mieszkańcom klimat; ➤ duża lesistość gminy; ➤ brak zagrożeń powodziowych; ➤ rozwinięta sieć wodociągowa; ➤ rozwinięte usługi telekomunikacyjne i łączności; ➤ zorganizowana gospodarka odpadami; ➤ linia kolejowa: Fosowskie – Kluczbork; ➤ zasób obiektów zabytkowych; ➤ kultywowane, bogate tradycje historyczne; ➤ zasób cennych przyrodniczo terenów objętych ochroną.	➤ niekorzystne położenie w stosunku do ważnych (głównych) szlaków komunikacyjnych; ➤ peryferyjne położenie w stosunku do dużych aglomeracji; ➤ niska bonitacja gleb; ➤ zła jakość urządzeń melioracyjnych; ➤ brak sieci kanalizacyjnej; ➤ ciepłownictwo oparte na tradycyjnych surowcach; ➤ zła jakość dróg powiatowych i gminnych; ➤ słaby zasięg telefonii GSM; ➤ brak efektywnej promocji istniejących walorów krajobrazowo – przyrodniczych.
SZANSE	ZAGROŻENIA
➤ modernizacja dróg; ➤ budowa znakowanych tras rowerowych i szlaków pieszych; ➤ poprawa warunków sanitarnych gminy; ➤ turystyczne i rekreacyjne wykorzystanie terenów leśnych; ➤ współpraca z sąsiednimi gminami w zakresie ochrony środowiska i infrastruktury technicznej: komunikacja, kanalizacja, odpady, sieć gazowa; ➤ korzystanie z unijnych funduszy strukturalnych na rozbudowę infrastruktury technicznej; ➤ przeznaczenie gleb o niskiej jakości pod zalesienie; ➤ rozwój sieci teleinformatycznych.	➤ zanieczyszczenie środowiska płynnymi nieczystościami do czasu uregulowania gospodarki wodno – ściekowej; ➤ degradacja gruntów rolnych; ➤ niedoinwestowanie melioracji; ➤ niedoinwestowanie sieci dróg gminnych i powiatowych; ➤ zanieczyszczenia powietrza wynikające z braku modernizacji lokalnych systemów ciepłowniczych; ➤ niewykorzystanie potencjału turystyczno – rekreacyjnego; ➤ likwidacja połączeń kolejowych na linii Fosowskie – Kluczbork; ➤ niewykorzystanie środków unijnych na rozbudowę lokalnej infrastruktury technicznej.

3. 3. Społeczeństwo.

TABELA 93: Gmina Zębowice – analiza SWOT (społeczeństwo).

SILNE STRONY	SŁABE STRONY
➤ młoda demograficznie gmina; ➤ wskaźnik bezrobocia niższy od średniej w regionie; ➤ dostęp do podstawowych usług służby zdrowia; ➤ rozwinięta sieć usług szkolnictwa; ➤ dobrze zorganizowana administracja samorządowa; ➤ zasób terenów pod budownictwo mieszkaniowe; ➤ współpraca z partnerską gminą zagraniczną; ➤ harmonijna współpraca mieszkańców narodowości polskiej i niemieckiej – brak waśni na tle narodowościowym.	➤ ujemny przyrost naturalny i ujemne saldo migracji = ujemny przyrost rzeczywisty; ➤ brak możliwości znalezienia zatrudnienia przez ludzi młodych i wykształconych; ➤ brak działań propagandowych zmierzających do popularyzacji pozarolniczych aktywności gospodarczych; ➤ mało zróżnicowana działalność kulturalna; ➤ brak świetlic wiejskich.
SZANSE	ZAGROŻENIA
➤ wzrost kwalifikacji mieszkańców; ➤ młodzież szansą rozwoju gminy; ➤ właściwe wykorzystanie środków unijnych na rozwój infrastruktury społecznej; ➤ włączenie się lokalnych autorytetów do rozwoju życia społeczno – gospodarczego gminy; ➤ rozwój i popularyzacja imprez kulturalnych; ➤ rozwój i popularyzacja imprez sportowych; ➤ wykorzystanie doświadczeń mieszkańców, którzy osiągnęli sukces; ➤ osiedlanie się ludności miejskiej; ➤ korzyści wynikające z opracowania strategii rozwoju i planu rozwoju lokalnego; ➤ realizacja programu „Odnowy wsi”.	➤ niekorzystne zmiany w strukturze demograficznej gminy; ➤ wzrost bezrobocia; ➤ obniżanie się kwalifikacji długotrwale bezrobotnych; ➤ zubożenie mieszkańców; ➤ wzrost patologii społecznych; ➤ dalsza migracja zarobkowa ludzi młodych i wykształconych poza teren gminy; ➤ zanik tradycji regionalnych; ➤ brak zainteresowania osadnictwem w gminie; ➤ niewykorzystanie środków unijnych na infrastrukturę społeczną.

3. 4. Gospodarka.

TABELA 94: Gmina Zębowice – analiza SWOT (gospodarka).

SILNE STRONY	SŁABE STRONY
➤ wysoki odsetek użytków rolnych w rękach prywatnych;➤ urozmaicona struktura upraw rolnych;➤ bliskość hurtowych odbiorców płodów rolnych;➤ wzrost liczby zakładów usługowych;➤ rozwinięta i zróżnicowana struktura branżowa zakładów produkcyjnych, usługowych i rzemieślniczych;➤ rezerwy na rynku pracy i niskie koszty pracy;➤ zasób terenów przeznaczonych pod działalności gospodarcze.	➤ rozdrobnienie gospodarstw rolnych;➤ trudne warunki upraw na glebach o niskiej klasie bonitacyjnej;➤ mała ilość obiektów gastronomicznych;➤ brak rodzimego kapitału;➤ ograniczony rynek pracy najmniejszej;➤ brak uzbrojenia terenów pod działalności gospodarcze;➤ brak bazy noclegowej i gastronomicznej;➤ brak ważnego miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego
SZANSE	ZAGROŻENIA
➤ wszechstronna promocja gminy;➤ stworzenie systemu zorganizowanego skupu płodów rolnych;➤ dopłaty bezpośrednie dla rolników;➤ tworzenie rolniczych grup producenckich;➤ rozwój przetwórstwa rolno – spożywczego;➤ rozwój gospodarstw specjalistycznych, agroturystycznych i ekologicznych;➤ wytworzenie i promocja produktów regionalnych;➤ potencjalnie duży rynek zbytu na produkty rolne;➤ uzbrojenie terenów pod działalności gospodarcze;➤ rozwój usług turystyczno – rekreacyjnych i budowa infrastruktury towarzyszącej turystyce;➤ popularyzacja myślistwa;➤ rozwój usług gastronomiczno – hotelarskich na bazie istniejących obiektów zabytkowych;	➤ brak stabilnej polityki rolnej państwa;➤ konkurencja ze strony rolnictwa zachodnioeuropejskiego;➤ zwężenie rynków zbytu;➤ mała inicjatywa gospodarcza mieszkańców;➤ brak zorganizowanych podmiotów skupu;➤ brak ubezpieczeń produkcji rolnej;➤ niekorzystna reforma KRUS;➤ brak inwestycji w zakresie infrastruktury towarzyszącej turystyce – niewykorzystanie potencjału turystyczno – rekreacyjnego gminy;➤ konkurencja ze strony sąsiednich gmin;➤ spadek dochodów własnych gminy z powodu stagnacji gospodarczej;➤ zbyt późne opracowanie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego;➤ niewykorzystanie środków unijnych na wsparcie sektora małych i śred-

➤ lokalizacja małych zakładów produkcyjnych;➤ wykorzystanie środków unijnych na wsparcie sektora małych i średnich przedsiębiorstw.	nich przedsiębiorstw.

4. Wizja.

Wizja w myśl definicji to wyraz aspiracji społecznych i wyobrażeń przyszłości określających: rangę, atrakcyjność, efekty wykorzystania atutów i szans rozwojowych oraz eliminację problemów i zagrożeń. Wizja powinna określić ton przyszłych celów strategicznych, przedstawić gminę naszych marzeń.

Gmina Zębowice - bogata tradycją historyczną, znana, zadbana i gościnna opolska gmina; wyposażona w pełen zakres nowoczesnej infrastruktury technicznej, oferująca znakomite warunki dla osadnictwa; sprawnie zarządzana, w której zrównoważony rozwój funkcji: rolniczych, produkcyjnych i usługowych zapewnia utrzymanie naturalnego środowiska przyrodniczego oraz tworzenie nowych miejsc pracy; posiadająca bogatą ofertę turystyczno - rekreacyjną, zamieszkiwana przez zintegrowane, aktywne i bezpieczne społeczeństwo.

5. Cele strategiczne.

Po wyłonieniu najważniejszych problemów nakreślonych przez diagnozę społeczno – gospodarczą oraz analizę SWOT następuje proces opracowywania planów działania. Etap ten rozpoczyna się od sformułowania celów strategicznych, opierając się na przyjętej wcześniej wizji. Cele strategiczne w myśl definicji powinny wyrażać idealne zakończenie tego, co chce się osiągnąć lub do czego dążyć. Winny być wskazówkami dla ogółu strategii i działań. Przed strategią działania na najbliższych 10 lat postawiono 3 podstawowe cele strategiczne. Zgodnie z wcześniej przyjętą metodologią pracy nad Strategią Rozwoju Gminy Zębowice, wyodrębniono 3 sfery do których przypisano po 1 celu. Są to: środowisko przyrodnicze i infrastruktura techniczna, gospodarka oraz sfera społeczna. W porównaniu z podziałem na obszary tematyczne przyjętym we wnioskach z diagnozy społeczno – gospodarczej, zgrupowano w jeden obszar infrastrukturę techniczną oraz ochronę środowiska. W tym przypadku kierowano się między innymi ideą, że wynikiem rozwoju infrastruktury technicznej będzie mniejsze obciążenie zanieczyszczeniami środowiska naturalnego gminy. Stopień osiągnięcia poniższych celów będzie zarazem stopniem skutecznego zrealizowania strategii. Cele strategiczne winny podporządkować sobie wszystkie działania rozwojowe w gminie w ciągu najbliższych 10 lat.

ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE I INFRASTRUKTURA TECHNICZNA

CEL STRATEGICZNY:

Rewitalizacja i ochrona walorów naturalnych i kulturowych oraz wyposażenie gminy w pełen zakres infrastruktury technicznej.

GOSPODARKA

CEL STRATEGICZNY:

Wizerunek aktywnej i przyjaznej przedsiębiorczości gminy poprzez stworzenie warunków do funkcjonowania różnorodnych zakładów pracy, aktywizację obszarów wiejskich i wypromowanie oferty turystyczno – rekreacyjnej.

SFERA SPOŁECZNA

CEL STRATEGICZNY:

Wspierająca lokalne inicjatywy i otwarta na zewnątrz gmina, zapewniająca wysokiej jakości usługi swoim mieszkańcom, aktywnie uczestniczącym w jej codziennym życiu.

6. Zadania strategiczne.

Najbardziej szczegółowym elementem strategii rozwoju są zadania strategiczne. Są to przedsięwzięcia organizacyjne, modernizacyjne, inwestycyjne, prawotwórcze i restrukturyzacyjne, których wdrożenie do praktyki gospodarczej gminy Zębowice będzie warunkiem realizacji nakreślonej uprzednio wizji. Każde z nich musi prowadzić do osiągnięcia jednego z 3 celów strategicznych. W wyniku prac nad Strategią Rozwoju uzgodniono, że w ciągu najbliższych 10 lat w gminie Zębowice realizowanych będzie 28 zadań strategicznych.

6. 1. Środowisko przyrodnicze i infrastruktura techniczna.

ZADANIA STRATEGICZNE

- Rewitalizacja i zagospodarowanie gminnych parków.
- Zagospodarowanie terenów zielonych wzdłuż cieków wodnych.
- Poprawa wizerunku i estetyki w gminie.
- Program podnoszenia świadomości ekologicznej wśród mieszkańców.
- Modernizacja urządzeń melioracyjnych.
- Dokończenie budowy sieci wodociągowej i budowa sieci kanalizacyjnej.
- Rozbudowa i modernizacja dróg.
- Sporządzenie „Projektu założeń do planu zaopatrzenia gminy w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe”
- Gazyfikacja gminy.

6. 2. Gospodarka.

ZADANIA STRATEGICZNE

- Sporządzenie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego.
- Przygotowanie oferty gruntów pod inwestycje.
- Stworzenie pionu obsługi inwestorów na poziomie Urzędu Gminy.
- Stworzenie systemu wszechstronnej promocji gminy.
- Nowoczesne doradztwo dla rolników i przedsiębiorców.
- Pomoc Urzędu Gminy w pozyskiwaniu środków unijnych.
- System informacji rynkowej dla rolników i przedsiębiorców.
- Stymulowanie kooperacji wśród rolników i producentów.
- Promocja rodzimych produktów rolnych.
- Tworzenie gospodarstw specjalistycznych, agroturystycznych i ekologicznych.
- Rozwój bazy turystycznej i stworzenie oferty rekreacyjnej.

6. 3. Sfera społeczna.

ZADANIA STRATEGICZNE

- Utrzymanie obecnego profilu usług opieki medycznej na terenie gminy.
- Modernizacja i budowa nowych obiektów sportowo – rekreacyjnych.
- Wsparcie funkcjonowania Ludowych Zespołów Sportowych, Ochotniczych Straży Pożarnych oraz pozostałych stowarzyszeń i organizacji społecznych.
- Upowszechnianie i rozwój cyklicznych imprez kulturalnych.
- Upowszechnianie i rozwój imprez sportowych i rekreacyjnych.
- Realizacja programu „Odnowy wsi”.
- Kontynuacja i poszerzenie współpracy międzynarodowej z gminą partnerską.
- Przygotowanie oferty terenów pod budownictwo mieszkaniowe.

7. Dokumentacja zadań strategicznych.

7. 1. Środowisko przyrodnicze i infrastruktura techniczna.

7.1.1. Rewitalizacja i zagospodarowanie gminnych parków.

Zlokalizowane na terenie gminy Zębowice parki podlegają ochronie przyrodniczej oraz jako zabytki kultury. Ponadto parki w Radawiu i Zębowicach figurują w rejestrze zabytków. Obecnie są w większości zaniedbane i wymagają gruntownej rewitalizacji. W porozumieniu z właścicielami parków, Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków oraz Wojewódzkim Konserwatorem Przyrody należy opracować koncepcję nowego zagospodarowania i prac modernizacyjnych na tych terenach. Powinny one obejmować między innymi:

- prace porządkowe – oczyszczenie terenu poprzez rekultywację biologiczną, w szczególności oczek wodnych i stawów;
- utrzymanie i systematyczną pielęgnację drzewostanu;
- wytypowanie i objęcie ochroną ciekawszych okazów;
- wytyczenie alejek spacerowych;
- oznakowanie obiektów tablicami informacyjnymi;
- zamontowanie oświetlenia wzdłuż ciągów spacerowych.

W stosunku do obiektów będących w rękach prywatnych gmina oferuje pomoc, między innymi poprzez dostosowanie otoczenia obiektów do ich docelowego charakteru. Realizacja niniejszego zadania umożliwi utrzymanie wysokich walorów przyrodniczych parków. Będą one również pełnić rolę środowiskotwórczą i biocenotyczną dla położonych w ich sąsiedztwie terenów zurbanizowanych.

7.1.2. Zagospodarowanie terenów zielonych wzdłuż cieków wodnych.

Poza parkami podworskimi oraz rozległymi kompleksami leśnymi dolinki lokalnych cieków wodnych są jednymi z większych atrakcji przyrodniczych gminy. Obecnie wody tych cieków charakteryzują się zróżnicowaną klasą czystości. Strategia Rozwoju Województwa Opolskiego oraz szereg innych dokumentów planistyczno – strategicznych przewiduje cykl działań, które mają umożliwić oczyszczenie wód wszystkich cieków docelowo do II oraz I klasy czystości. Mając na uwadze powyższe zamierzenia należy przedsięwziąć zawczasu działania, związane z zagospodarowaniem gminnej części dolin w kierunku rekreacyjnym. Realizacja niniejszego zadania strategicznego powinna obejmować:

- prace porządkowe i rekultywacyjne w pasie około 100 – 150 m od brzegu rzeki;
- wytyczenie i oznakowanie miejsc do leżakowania, biwakowania, rekreacji i bezpośredniego kontaktu z wodą;
- wytyczenie i oznakowanie przebiegu: drogi rowerowej, szlaków dla jeźdźców, ścieżek dydaktycznych, tras spacerowych.

Wybrane trasy wzdłuż rzek należy powiązać z istniejącymi alejami wiejskimi łączącymi doliny z wybranymi miejscowościami, tworząc tym samym zorganizowaną sieć ciągów spacerowo – rekreacyjnych. Należy również umożliwić powiązanie miejscowej sieci do podobnych w sąsiednich gminach.

Należy pamiętać, że obszary te pełnią równocześnie rolę lokalnych korytarzy ekologicznych. W związku z powyższym przyszłe zagospodarowanie należy dopasować do lokalnych uwarunkowań oraz uzależnić je od wyników inwentaryzacji przyrodniczej.

7.1.3. Poprawa wizerunku i estetyki w gminie.

Na to zadanie składać się będzie całokształt pomniejszych działań związanych między innymi z ochroną środowiska oraz rozbudową gminnej infrastruktury technicznej i społecznej. Wrażenia estetyczne wywierają ogromny wpływ na mieszkańców, a w szczególności na odwiedzających. Wzorem niektórych polskich gmin, a głównie niemieckich i austriackich, należy wygospodarować środki na cykliczne odnawianie elewacji na głównych ciągach komunikacyjnych. Należy to powiązać z systemem motywującym właścicieli lub najemców poprzez instrumenty ekonomiczne (np.: obniżając stawki podatków od nieruchomości) oraz prawne (warunki umów najmu, dzierżawy lub sprzedaży). Program działań dotyczący niniejszego zadania strategicznego należy powiązać między innymi z poprzednimi zadaniami dotyczącymi:

- uporządkowania dolin rzecznych jako atrakcyjnych elementów krajobrazu;
 - wytworzenia zielonych ciągów spacerowych spinających poszczególne wsie z atrakcyjnymi miejscami wycieczek;
 - renowacją zieleni (parków, alei, tras spacerowych);
- oraz poprzez:
- budowę wygodnych i bezpiecznych chodników wzdłuż ciągów komunikacyjnych;
 - ujednoczenie wizerunku przystanków komunikacji autobusowej;
 - czytelne i jednolite plansze z nazwami miejscowości i ulic;
 - organizowanie konkursów na najładniejsze ogródki, obejścia itp.

Ponadto nowo opracowywany miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego powinien wyznaczyć jasne standardy urbanistyczne oraz przestrzenne dla poszczególnych zespołów zabudowy, zarówno dla obecnej jak i nowo budowanej. Efektem prac winna być spójność tych obiektów (linie zabudowy, wysokość, detal architektoniczny) z zabudową historyczną i atrakcyjnością krajobrazu. Obraz „kolorowej” i zadbanej gminy spowoduje, że odwiedzający staną się jej żywą reklamą, polecając Zębowice i okolice swoim znajomym.

7.1.4. Program podnoszenia świadomości ekologicznej wśród mieszkańców.

Niektórzy mieszkańcy są słabo uświadomieni co do wpływu ich sposobu życia oraz działalności na wodę, powietrze, glebę i inne komponenty środowiska przyrodniczego. Niniejsze zadanie ma charakter prawno – organizacyjny. Egzekwowanie norm emisji zanieczyszczeń powietrza dotyczy zarówno osób fizycznych jak i przedsiębiorstw. Polskie prawodawstwo reguluje maksymalne normy emisji zanieczyszczeń. Należy je tylko skutecznie monitorować oraz egzekwować. Odpowiedzialne za to są służby wojewódzkie i powiatowe. Samorząd powinien również nawiązać kontakty z przedsiębiorstwami zajmującymi się gospodarką odpadami i ich powtórным wykorzystaniem. Współpraca ta zaowocowałaby wyposażeniem każdego z gospodarstw domowych, w kilka rodzajów pojemników na odpady: kompost, szkło, papier, szmaty itp. Korzyści finansowe jakie dzięki tej współpracy odniósłby samorząd, należałoby zainwestować w przedsięwzięcia proekologiczne np.: dofinansowanie zadań nr 7.1.1 – 7.1.3.

Wszelkie inwestycje związane z inżynierią środowiska powinny być poprzedzone szeroko rozpowszechnioną kampanią informacyjno – edukacyjną wśród mieszkańców. Należy prowadzić także pracę u podstaw, polegającą na obowiązkowym uczestnictwie uczniów szkół podstawowych i gimnazjum na zajęciach lub pogadankach dotyczących ekologii. Będzie to miało wpływ na codzienne zachowania mieszkańców dotyczące odpadów, ścieków, uprawy ziemi czy zużycia energii. Wysoka świadomość ekologiczna całego społeczeństwa bez względu na wiek i wykształcenie jest podstawą rozwoju gminy bez degradacji środowiska.

7.1.5. Modernizacja urządzeń melioracyjnych.

Nowoczesne rolnictwo to nie tylko zapewnienie zbytu i opłacalność produkcji, ale również dbałość o warsztat pracy czyli w tym przypadku użytki rolne. Ważnym ich elementem są melioracje. Działania właścicieli gruntów jak również administracji zarządzającej urządzeniami melioracyjnymi powinny skoncentrować się na inwestycjach, które spowodują zwiększenie obecnego wskaźnika gruntów zmeliorowanych w stosunku do ogółu użytków rolnych oraz na odbudowie istniejących cieków melioracyjnych podstawowych i szczegółowych. Ponadto na bieżąco należy modernizować oraz konserwować istniejące urządzenia. Nakład na harmonijne i cykliczne działania w tym zakresie przyniesie zysk w postaci np.: zmniejszenia kosztów produkcji oraz zwiększenia wydajności pracy i plonów. Ważnym elementem tego zadania strategicznego jest również zapewnienie możliwości nawadniania i odwadniania terenu. Ponadto niezbędne działania to poszerzenie oraz oczyszczenie i pogłębienie koryt większych cieków oraz rowów melioracyjnych na całej długości. Wieloletnie zaniedbania w tym zakresie spowodowały podniesienie się ich dna.

7.1.6. Dokończenie budowy sieci wodociągowej i budowa sieci kanalizacyjnej.

Siecią wodociągową objęte są wszystkie miejscowości w gminie poza przysiółkami, w których mieszkańcy korzystają z ujęć indywidualnych. Plany doposażenia sieci wodociągowej obejmują między innymi:

- rozbudowę wodociągu we wsiach: Osiecko i Leśnioki w latach 2005 – 2006;
- remont i rozbudowę ujęcia wodnego we wsi Knieja w latach 2007 – 2013;
- przebudowę przepompowni w Kadłubie Wolnym w latach 2007 – 2013.

Natomiast żadna z miejscowości nie jest wyposażona w sieć kanalizacyjną. Brak systemowego rozwiązania gospodarki ściekowej przy jednoczesnym pełnym zwodociągowaniu gminy powoduje powstawanie zwiększonej ilości płynnych nieczystości, które nierzadko są nielegalnie odprowadzane, zanieczyszczając tym samym glebę oraz wody powierzchniowe i podziemne. Budowa sieci kanalizacyjnej jest jednym z najważniejszych zadań strategicznych i powinna być priorytetem inwestycyjnym. Przed rozpoczęciem inwestycji należy uprzednio opracować koncepcję programową budowy sieci kanalizacyjnej. Charakter, zakres i cel przedsięwzięcia umożliwi pozyskanie dofinansowania zarówno ze środków krajowych jak i unijnych. Budowę miejscowej sieci kanalizacyjnej zamierza zrealizować się w latach 2005 – 2013.

7.1.7. Rozbudowa i modernizacja dróg.

Celem niniejszego zadania jest sukcesywna modernizacja dróg gminnych w celu polepszenia ich obecnej klasy technicznej, a w kilku przypadkach także zastępowanie nawierzchni gruntowej na asfaltowo – bitumiczną. Niezbędna z punktu widzenia potrzeb jest również budowa: tras dojazdowych do gospodarstw i posesji, dróg wewnętrznych, parkingów, oświetlenia i chodników wzdłuż dróg w każdej wsi, ze szczególnym uwzględnieniem zorganizowania bezpiecznej drogi dla dzieci i młodzieży do szkół. Potrzeby oraz plany rozbudowy i modernizacji dróg gminnych ujęte zostały w I części Strategii Rozwoju „Diagnozie społeczno – gospodarczej” w rozdziale 4.1.

Modernizacji wymagają również odcinki obecnie istniejących, nierzadko zdekapitalizowanych dróg będących w gestii Zarządu Dróg Powiatowych w Oleśnie oraz Zarządu Dróg Wojewódzkich w Opolu. Niezbędne działania zmierzające do zwiększenia ich klasy technicznej to przede wszystkim:

- budowa chodników i oświetlenia w miejscowościach położonych wzdłuż trasy;
- budowa zjazdów i parkingów w celu bezkolizyjnego korzystania z punktów usługowych oraz dróg wewnętrznych;
- budowa poboczy;
- poszerzenie jezdni.

7.1.8. Sporządzenie „Projektu założeń do planu zaopatrzenia gminy w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe”.

Oczekiwany rozwój funkcji produkcyjnych oraz turystyczno – rekreacyjnych powinien być poprzedzony szeregiem działań zmierzających do poprawy stanu środowiska przyrodniczego. Jednym z ważniejszych przedsięwzięć jest zmian systemu ogrzewania. Kotłownie, zarówno w budynkach użyteczności publicznej jak i w zabudowie wielorodzinnej oraz indywidualnej, zasilane obecnie węglem kamiennym i jego pochodnymi, proponuje się zastąpić np.: gazem ziemnym, wykorzystaniem pomp ciepłych czy biomasy. W tym celu należy przygotować obligatoryjny dokument „Projekt założeń do planu zaopatrzenia gminy w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe”. Na jego podstawie należy opracować długofalową koncepcję podmiany paliw stałych. Niezbędna jest także analiza ekonomiczna tego planu, ponieważ jednym z zagrożeń na drodze do wyeliminowania uciążliwego dzisiaj systemu grzewczego jest np.: wzrost cen gazu i energii elektrycznej.

Ponadto obecnie gmina Zębowice jest w trakcie opracowywania Programu Ochrony Środowiska wraz z Planem Gospodarki Odpadami.

7.1.9. Gazyfikacja gminy.

Opracowywana koncepcja programowa gazyfikacji województwa opolskiego przewiduje praktyczną możliwość doprowadzenia gazu na obszar gminy Zębowice dla potrzeb indywidualnych i gospodarczych. W zależności od potrzeb energetyczno – cieplnych samorządu obecność gazociągu otwiera możliwość zaopatrzenia obszaru gminy w to medium. Na dzień dzisiejszy jest to bardzo odległa perspektywa, o której świadczy między innymi fakt, że spółki gazownicze nie są zainteresowane inwestycjami związanymi z budową gazociągów przebiegających przez teren gminy.

Niemniej ewentualna przyszła budowa sieci gazowej powinna być realizowana z uwzględnieniem obowiązującego prawa energetycznego – ustawy z dnia 10.04.1997 roku (Dz. U. Nr 54 poz. 348) oraz rozporządzeń wykonawczych, w szczególności w oparciu o:

- wnioski podmiotów ubiegających się o przyłączenie do sieci gazowej posiadających tytuł prawny do korzystania z przyłączanego obiektu;
- sporządzony przez przedsiębiorstwo energetyczne plan rozwoju w zakresie sieci gazowej, uwzględniający wytyczne miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego, ograniczony do zadań, dla których istnieją warunki techniczne oraz ekonomiczne dostarczania paliwa gazowego.

Opłacalność przedsięwzięcia uzależniona jest między innymi od zawarcia odpowiedniej ilości umów o przyłączenie do sieci gazowej oraz długości projektowanych

gazociągów i przyłączy odpowiednich dla umożliwienia zaistnienia warunków technicznych przyłączenia. Stacje redukcyjno – pomiarowe oraz gazociągi stanowią układy hermetycznie zamknięte i wyłączając stany awaryjne nie zagrażają środowisku naturalnemu. Wprowadzenie gazyfikacji sprzyja ochronie środowiska poprzez eliminację lokalnej emisji pyłów i toksycznych składników spalin.

7. 2. Gospodarka.

7.2.1. Sporządzenie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego.

Obecnie gmina Zębowice jest na etapie opracowywania Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego. Kolejnym niezbędnym etapem będzie przystąpienie do opracowywania nowego miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego, obejmującego obszar całej gminy. Sporządzenie nowego planu jest jednym z najważniejszych zadań w niniejszej Strategii. Odnosi się praktycznie do każdego z zadań strategicznych. Opisy poszczególnych zadań nawiązują do miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego i odzwierciedlają jego znaczenie w całokształcie problematyki rozwoju społeczno – gospodarczego gminy Zębowice.

7.2.2. Przygotowanie oferty gruntów pod inwestycje.

Zadanie to jest nierozłącznie związane z opracowaniem miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego. W pierwszej kolejności należy wyodrębnić tereny, które nadają się na ofertę dla potencjalnych inwestorów oraz określić profile oczekiwanych inwestycji. W powiązaniu z harmonogramem realizacji inwestycji w zakresie infrastruktury technicznej należy określić ramy czasowe i kolejność przedsięwzięć, mających za zadanie zwiększenie atrakcyjności poszczególnych terenów. W tym celu należy podjąć współpracę z właścicielami gruntów oraz lokalnymi przedsiębiorcami. Ofertę inwestycyjną należy opracować w formie katalogu. Katalog ten powinien odróżniać się od innych materiałów promocyjnych gminy szczegółowością oraz technicznym charakterem opracowania. Jego zawartość można wzbogacić o informacje dotyczące niewykorzystanych obecnie obiektów, nadających się pod działalność gospodarczą. Spośród licznych informacji możliwych do zamieszczenia, minimum stanowią:

- sytuacja prawna gruntu;
- przeznaczenie w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego;
- opis położenia z wyeksponowaniem dostępnych połączeń komunikacyjnych;
- podział geodezyjny;
- wielkość działki oraz opis stanu technicznego budynku;
- sytuacja w zakresie wyposażenia w infrastrukturę techniczną;
- wszelkie ewentualne ograniczenia w przeznaczeniu terenu lub obiektu wynikające z przepisów prawnych itp.

Jednocześnie z realizacją tego zadania należy opracować program zindywidualizowanego systemu ulatwień fiskalnych dla inwestorów. Zawierać on powinien możliwie szeroką gamę upustów podatkowych ze strony gminy, które będą dostosowywane indywidualnie do potencjalnych inwestorów. Promując poszczególne grunty przeznaczone pod aktywności gospodarcze można wstępnie przedstawić politykę fiskalną gminy dotyczącą inwestycji i późniejszej działalności gospodarczej na tych obszarach.

7.2.3. Stworzenie pionu obsługi inwestorów na poziomie Urzędu Gminy.

Zadanie ma charakter czysto organizacyjny. Z punktu widzenia mechanizmów nowoczesnej gospodarki rynkowej istotną rolę odgrywa fakt, aby potencjalny inwestor był traktowany nie tylko jako ważny klient lecz jako pożądaný partner Urzędu Gminy. Na wszystkich etapach wzajemnych kontaktów i procedur winien znajdować się pod opieką jednej osoby. Osoba ta musi charakteryzować się wysoką kulturą osobistą, wyższym wykształceniem, gruntowną wiedzą o gminie i regionie oraz znajomością co najmniej jednego języka obcego. Głównym zadaniem takiego urzędnika byłoby między innymi załatwianie wszelkich kłopotliwych formalności w tutejszym urzędzie oraz pomoc i doradztwo w sprawach załatwianych poza urzędem w Zębowicach. Osoba odpowiedzialna za obsługę inwestora będzie np.: pomagała wypełniać wszelkie dokumenty skierowane do właściwych urzędów i wydziałów, umożliwiające rozpoczęcie inwestycji.

7.2.4. Stworzenie systemu wszechstronnej promocji gminy.

To zadanie ma na celu promowanie inwestycyjno – gospodarczych walorów gminy Zębowice. Podstawowym elementem każdego działania skierowanego na przyciągnięcie inwestorów jest promocja, a nawet reklama gminy. W tym celu należy wykorzystać wszelkie nowoczesne formy prezentacji, takie jak:

- materiały reklamowe w formie katalogów i folderów;
- prasa lokalna;
- prasa branżowa;
- prasa ogólnopolska;
- internet;
- reklama medialna;
- uczestnictwo na targach, wystawach oraz innych imprezach gromadzących osoby z grup docelowych;
- akcje mailingowe;
- organizowanie własnych, powiatowych lub wojewódzkich imprez promocji gospodarczej.

Gmina powinna posiadać profesjonalnie nagrany kilkunastominutowy film wyodrębniający jej walory oraz przedstawiający konkretne oferty. Należałoby także wyasygnować środki w celu umieszczenia artykułu w dużych ogólnopolskich czasopiśmie. Efekt publikacji w tych wydawnictwach bywa nieporównywalnie większy niż wszelkie anonse w pismach branżowych czy folderach lub katalogach. Niezbędne jest również opracowanie witryny internetowej gminy Zębowice, która powinna mieć odnośnik na profesjonalnie przygotowaną stronę o tematyce gospodarczej. W związku z niniejszym zadaniem zaleca się opracowanie planu marketingu i promocji gminy w perspektywie kilku lat.

7.2.5. Nowoczesne doradztwo dla rolników, przedsiębiorców i bezrobotnych – rozwój zasobów ludzkich..

Jednym z największych problemów małych i średnich przedsiębiorstw jest mała możliwość skutecznego promowania się, niska wiedza z zakresu ekonomii, zarządzania, marketingu czy brak dostępu do najnowszych rozwiązań know – how. Małe firmy nie posiadają odpowiednich środków aby skorzystać z profesjonalnego konsultingu. Zadanie to, wychodząc naprzeciw wskazanym barierom, ma na celu utworzenie gminnego bądź w porozumieniu z sąsiednimi gminami, regionalnego ośrodka doradztwa. Należy w porozumieniu z sąsiednimi samorządami oraz administracją powiatową i wojewódzką znaleźć dla niego odpowiednią formę prawno – organizacyjną (np.: na zasadzie partnerstwa publiczno – prywatnego), zapewniającą współdziałanie oparte na Urzędzie Gminy, miejscowej wykwalifikowanej kadrze, Powiatowym Urzędzie Pracy i Opolskim Wojewódzkim Urzędem Pracy, agencjami i organizacjami rolniczymi czy większymi lokalnymi zakładami pracy. Może to być zarówno samodzielna komórka w jednym z urzędów jak i osobny publiczno – prywatny podmiot. Doradcy świadczyliby lokalnym przedsiębiorcom usługi związane między innymi z:

- przygotowaniem biznes planów oraz wniosków kredytowych dla banków i innych instytucji finansowych;
- bieżącym doradztwem w zakresie księgowości i rachunkowości;
- dostarczaniem wiedzy o najnowszych trendach rynkowych;
- doradztwem technologicznym;
- wycenami majątku;
- poszukiwaniem kooperantów itp.

Ośrodek doradztwa powinien również wspomagać obecnych i potencjalnych bezrobotnych, organizując kursy podnoszące ich kwalifikacje oraz służące przekwalifikowaniu. Odpowiednio zorganizowany ośrodek z różnorodnym programem doradczym, wspomagający rozwój społeczno – gospodarczy gminy ma szansę otrzymać dofinansowanie unijne na realizację swoich programów z Sektorowego Programu Operacyjnego SPO „Rozwój Zasobów Ludzkich” (SPO RZL). Realizacja tego programu stawia sobie za zadanie „budowę otwartego, opartego na wiedzy społeczeństwa, poprzez zapewnianie warunków do rozwoju zasobów ludzkich w drodze kształcenia, szkolenia i pracy”. Wszystkie działania podejmowane w ra-

mach tego programu są finansowane ze środków krajowych oraz Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS). SPO RZL otwiera dodatkową możliwość przeciwdziałania bezrobociu oraz korzystania z unijnych środków w celu usuwania takich negatywnych zjawisk, jak np.: wykluczenie społeczne, długotrwałe bezrobocie, nierówność szans na rynku pracy wśród różnych grup społecznych. Realizacja SPO RZL ma między innymi doprowadzić do poprawy jakości usług świadczonych przez personel zajmujący się aktywizacją zawodową, ma wzmocnić działania idące w kierunku zwiększania dostępu do edukacji, promować kształcenie przez całe życie, poprawić perspektywy dla młodzieży, a także zapewnić integrację zawodową i społeczną osób niepełnosprawnych.

7.2.6. Pomoc Urzędu Gminy w pozyskiwaniu środków unijnych.

Wejście Polski do Unii Europejskiej otwiera szerokie możliwości korzystania z różnego rodzaju funduszy i dotacji zarówno dla samorządów jak i konkretnych przedsiębiorców. W przypadku rolników będą to dopłaty bezpośrednie, a dla przedsiębiorców z sektora małych i średnich firm innego rodzaju wsparcie finansowe. Realizacją tego przedsięwzięcia zajmować się będzie również gminny (regionalny) ośrodek doradztwa. Podobnie jak w poprzednim zadaniu dotyczącym informacji rynkowej dla rolników, pracownicy ośrodka będą służyć pełnym doradztwem w zakresie możliwości korzystania ze wsparcia unijnego. Wykwalifikowana kadra doradcza po zapoznaniu się z konkretnym przypadkiem powinna wskazać możliwości pozyskania środków, udzielić pomocy w przygotowaniu dokumentacji oraz do końca monitorować przebieg procesu przyznania funduszy, włączając się w razie potrzeby w żmudne negocjacje. Pomoc ta powinna dotyczyć głównie przedsiębiorców z sektora małych i średnich przedsiębiorstw, bowiem rolnicy korzystają już z pomocy miejscowych ośrodków doradztwa rolniczego. Niemniej powinno nastąpić skoordynowanie pracy lokalnych urzędów administracji państwowej i samorządowej w zakresie pomocy i doradztwa w przyznawaniu środków.

7.2.7. System informacji rynkowej dla rolników i przedsiębiorców.

Gospodarka gminy to przede wszystkim rolnictwo i leśnictwo. Z uwagi na ubogie możliwości uzyskiwania informacji rynkowej przez rolników oraz w celu zwiększenia szybkości do nich dostępu konieczne jest zorganizowanie punktu informacji rynkowej dla lokalnego rolnictwa. W ramach utworzenia gminnego (regionalnego) ośrodka doradztwa, o którym mowa w poprzednim zadaniu strategicznym oraz w oparciu o współpracę z agencjami i organizacjami rolniczymi, należy stworzyć komórkę zajmującą się tym zagadnieniem, to jest: zbieraniem, przetwarzaniem oraz rozpowszechnianiem niezbędnych informacji dla rolników. Każdy zainteresowany mógłby dowiedzieć się na miejscu przede wszystkim o takich kategoriach rynkowych jak:

- ceny;
- podaż poszczególnych produktów;

- popyt na poszczególne produkty;
- tendencje rynkowe;
- wymogi standardów jakości.

Komórka odpowiedzialna za udzielanie powyższych informacji powinna na bieżąco pozyskiwać dane, współpracując z powiatową, wojewódzką i centralną administracją oraz także z organizacjami publicznymi jak i komercyjnymi zajmującymi się problematyką rolnictwa. Niezbędne będzie również monitorowanie trendów na: giełdach towarowych, rynkach hurtowych oraz w jednostkach przetwórstwa rolno – spożywczego.

7.2.8. Stymulowanie kooperacji wśród producentów i rolników.

Ze względu na fakt istnienia dużej rywalizacji o rynek produktów rolnych i przemysłowych, którą niewątpliwie jeszcze zwiększy wejście Polski do Unii Europejskiej, fundamentalną sprawą jest wzmocnienie pozycji lokalnych przedsiębiorców na rynku. Rozproszenie i rozdrobnienie produkcji spowodowane aktualną strukturą agrarną, niskie kwalifikacje zawodowe oraz małe umiejętności marketingowe, przy jednoczesnym słabo rozwiniętym systemie dystrybucji powoduje, że większość przedsiębiorców i producentów rolnych nie jest i nie będzie w stanie sprostać konkurencji. Z uwagi na to konieczne jest utworzenie silnych lokalnych grup producentów. Grupy te są podstawowym elementem nowoczesnego zorganizowanego rynku oraz w przypadku rolnictwa ważnym czynnikiem obszarowej i produkcyjnej restrukturyzacji. Umożliwiają poprawę ekonomicznej efektywności gospodarowania i zapewniają dostarczanie dobrych jakościowo i możliwie tanich produktów. Powstałe zrzeszenia producentów będą miały szersze możliwości uzyskania wsparcia finansowego ze strony państwa oraz Unii Europejskiej. Dzięki powstaniu takich organizacji rolnicy i drobni producenci z gminy Zębowice uzyskają również korzyści wynikające z:

- wspólnego zaopatrzenia w środki produkcji;
- wspólnego użytkowania specjalistycznych maszyn;
- łatwiejszego dostępu do kredytów preferencyjnych;
- zmniejszenia ryzyka prowadzenia działalności gospodarczej;
- przygotowania dużych, standaryzowanych partii produktów;
- zorganizowania systemu skupu i przechowania produktów rolnych;
- zastosowania nowych technologii, marketingu i zbytu produktów rolnych.

Administracja samorządowa za pomocą gminnego (regionalnego) ośrodka doradztwa powinna stymulować rozwój grup i zrzeszeń producenckich poprzez:

- edukację na bazie zorganizowania cyklu szkoleń i spotkań;
- załatwianie procedur formalnych niezbędnych do powstania grup;
- przekazania na zasadzie dzierżawy budynków z zasobów gminy;
- finansowanie grup w pierwszym okresie działalności;
- ciągłe doradztwo.

7.2.9. Promocja rodzimych produktów rolnych.

Proces promocji produktów czy usług nie odbiega w żaden sposób od definicji działań promocyjnych stosowanych w naukach ekonomicznych. Wymaga on dobrego produktu czy usługi, pomysłowego działania marketingowego oraz niekoniernie dużych nakładów finansowych. Niniejsze zadanie ma głównie na celu oznakowanie możliwie szerokiej partii produktów różnych producentów ujednoczonym logo, przedstawiającym np.: nazwę gminy oraz jej herb. Produkcją logo, w postaci naklejki może zająć się miejscowy zakład rzemieślniczy. Największe korzyści wynikające z tego działania promocyjnego początkowo będą miały miejsce na obszarze graniczącym z gminą, a zwłaszcza na terenie powiatu oleskiego. Mieszkańcy tego regionu, którym znana jest gmina Zębowice, mogą na fali patriotyzmu lokalnego zaopatrywać się w możliwie szeroki asortyment produktów pochodzących z ich terenu. Jednakże również konsumenci z innych rejonów kraju po stwierdzeniu, że te produkty odpowiadają ich wymaganiom, mogą za każdym razem kupować dobrze im znany, wyróżniający się oznakowaniem towar. Koszty produkcji oznakowania towarów (np.: naklejki) może ponosić Urząd Gminy. Ponadto ośrodek doradztwa powinien służyć kompetentną radą w zakresie organizowania i przeprowadzania innych akcji promocyjno – marketingowych stosowanych przez rodzimych producentów. W przypadku gminy Zębowice sensowne wydają się być wspólne działania promocyjne prowadzone przez kilka firm jednocześnie. Najlepszą okazją do tego typu promocji są targi krajowe oraz zagraniczne. Produkty, o promocji których mowa, powinny charakteryzować się lokalną oryginalnością. Największe szanse powodzenia ma promocja produktów związanych historycznie z gminą i regionem.

7.2.10. Tworzenie gospodarstw agroturystycznych, specjalistycznych i ekologicznych.

Agroturystyka jest czynnikiem aktywizującym wieś i zapewnia dodatkowe dochody rolnikom. Turystyką wiejską interesują się głównie mieszkańcy miast i większych aglomeracji, którzy dążą do bliskiego kontaktu z przyrodą, poszukują ciszy i spokoju, chcą aktywnie spędzić wolny czas itp. Agroturystyka jest bardzo opłacalna, jednakże należy liczyć się z dużą konkurencją w tej branży. Umiejętność sprostania konkurencji nie może opierać się tylko na intuicji oraz przypadkowych rozwiązaniach indywidualnych osób. Należy przygotować cały pakiet programów, które pozwolą usatysfakcjonować przyjeżdżających turystów. Oferta turystyki wiejskiej powinna być skoordynowana między innymi z miejscowym kalendarzem cyklicznych imprez sportowych i kulturalnych. Niezbędnej pomocy w tym zakresie udzielałyby

gminny ośrodek doradztwa, informując jednocześnie o prawnych i finansowych uwarunkowaniach agroturystyki.

Zachęta do tworzenia gospodarstw specjalistycznych, w tym również ekologicznych powinna być skierowana przede wszystkim do rolników indywidualnych. Bieżący monitoring sytuacji panującej na rynkach rolnych, konsultowany z gminnym ośrodkiem doradztwa, może owocować rozpoznaniem nisz rynkowych. Dalsze prace powinny skoncentrować się głównie na jednym wiodącym produkcie, któremu zostanie podporządkowana cała organizacja danego gospodarstwa rolnego. Należy również liczyć się z częstymi zmianami profilu produkcji, w zależności od uwarunkowań podaży i popytu na rynkach.

7.2.11. Rozwój bazy turystycznej i stworzenie oferty rekreacyjnej.

Atrakcje krajoznawcze i turystyczne gminy związane są głównie z rozległymi kompleksami leśnymi. Naturalny krajobraz powinien przyciągać coraz większe rzesze turystów. Obecnie lokalny sektor turystyczny praktycznie nie istnieje. Wskazane jest stymulowanie rozwoju tego sektora w oparciu o trzy elementy: zespoły pałacowo – parkowe i inne zabytki, kompleksy leśne oraz agroturystykę i ekoturystykę.

W porozumieniu z właścicielami obiektów wskazane jest wprowadzenie szeroko rozumianych funkcji turystycznych do licznych obiektów zabytkowych. Przede wszystkim poprzez adaptację zespołów pałacowo – parkowych i zabudowań dworskich na np.: hotele, zajazdy lub pensjonaty z towarzyszącymi im ośrodkami sportów np.: jeździeckimi. Budynek te mogą pełnić również rolę ośrodków szkoleniowo – konferencyjnych oraz centrów kulturalno – towarzyskich. Aby wykorzystać istniejący potencjał tych obiektów należy doskonalić ich standard, dostosować infrastrukturę do wymogów architektonicznych, ekologicznych oraz ogólnych wymogów ładu przestrzennego. Podjęcie powyższych działań powinno być skoordynowane z realizacją następujących zadań strategicznych:

- rewitalizacja i zagospodarowanie gminnych parków;
- zagospodarowanie terenów zielonych wzdłuż cieków wodnych;
- poprawa wizerunku i estetyki gminy;
- tworzenie gospodarstw specjalistycznych, agroturystycznych i ekologicznych.

Budowę bazy turystycznej i rekreacyjnej, którą najpewniej podejmą głównie prywatne podmioty, należy wspierać inwestycyjnie ze środków gminnych poprzez rozbudowę infrastruktury towarzyszącej usługom turystycznym. Dotyczy to następujących przedsięwzięć:

- wspieranie rozwoju bazy noclegowej;
- wyznaczenie atrakcyjnych miejsc dla zabudowy pensjonatowej i pól namiotowych;
- wzbogacenie sieci szlaków pieszych i rowerowych;
- wytyczenie nowych szlaków dla: jeździectwa, dorożek, ścieżek dydaktycznych, tras spacerowych;

- oznaczenie punktów widokowych lub obserwacyjnych;
- budowa parkingów, wiat i miejsc odpoczynku;
- pokrycie terenu gminy siecią zharmonizowanych plansz informacyjnych, przedstawiających miejsce w którym się obecnie turysta znajduje.

Ofertę turystyczną należy również odpowiednio wypromować. Działania takie należy wykonać w aspekcie technicznym podobnie do zadania nr 7.2.4. Walory inwestycyjno – gospodarcze z tamtego zadania, w tym przypadku należy zastąpić promocją walorów turystyczno – rekreacyjnych. Wyszczególnić należy szeroki wachlarz możliwości spędzania wolnego czasu w gminie Zębowice, np.:

- myślistwo;
- jeździectwo;
- rajdy w nieznaną;
- rajdy rowerowe;
- jazda konna i wycieczki dorożką;
- zwiedzanie zabytkowych obiektów architektury i budownictwa;
- kuligi zimą;
- spotkania przy ognisku;
- grzybobranie;
- imprezy „na życzenie”;
- oferta agroturystyczna;
- współuczestnictwo w lokalnych imprezach kulturalnych i sportowych;
- miejsca noclegowe dla zielonych szkół;
- uwarunkowania sprzyjające odbywaniu szkoleń, konferencji, praktyk studenckich i zawodowych;
- wyjazdy do miejsc godnych zwiedzania w okolicznych miastach i gminach.

Oferty należy pogrupować co do wieku potencjalnych turystów, czasu jaki można spędzić na terenie gminy (dzień, weekend, turnusy tygodniowe itp.). Gmina Zębowice wspólnie z sąsiednimi samorządami powinna regularnie prezentować się na każdej imprezie typu targi turystyczne, zarówno o zasięgu regionalnym (Opole, Wrocław), ogólnopolskim (Poznań) czy nawet międzynarodowym (Berlin). Szczegółowe informacje dotyczące perspektyw rozwoju turystyki na terenie gminy Zębowice znajdują się w rozdziale nr 3.4. diagnozy społeczno – gospodarczej.

7. 3. Sfera społeczna.

7.3.1. Utrzymanie obecnego profilu usług opieki medycznej na terenie gminy.

Zasadnicze decyzje dotyczące funkcjonowania służby zdrowia zapadają na szczeblu centralnym, wojewódzkim i powiatowym. Działania samorządu lokalnego powinny skoncentrować się na ewentualnym wsparciu w celu utrzymania obecnego profilu i zakresu świadczeń poprzez niedopuszczenie do likwidacji Niepublicznych Zakładów Opieki Zdrowotnej, z usług których mieszkańcy gminy mogą korzystać na miejscu. Potencjał istniejącej infrastruktury można w miarę potrzeb i możliwości

wykorzystać w celu przejmowania pacjentów z innych gmin oraz organizacji szerokiego spektrum komercyjnych medycznych usług podstawowych.

7.3.2. Modernizacja i budowa nowych obiektów sportowo – rekreacyjnych.

Obecność infrastruktury sportowo – rekreacyjnej gwarantuje podstawową możliwość rozwoju kultury fizycznej wśród mieszkańców, szczególnie młodzieży. Wychowanie poprzez sport jest również jedną z praktycznych form edukacji. Infrastruktura sportowo – rekreacyjna zwiększa także zasobność gminy i korzystnie wpływa na jej wizerunek zarówno wewnętrzny jak i zewnętrzny.

Z punktu widzenia obecnych potrzeb gminy niezbędna jest budowa hali sportowej w Zębowicach. Obiekt ten pełnił będzie rolę lokalnego centrum sportowo – rekreacyjnego. Służyć będzie głównie lokalnej społeczności. Powstanie nowoczesnego obiektu umożliwi również jego komercyjne wykorzystanie. Nowoczesnej koncepcji zagospodarowania wymagają także boiska (głównie na terenie Zębowic i Radawia) i place sportowe. Powinny być to, w miarę rezerw terenowych i możliwości finansowych samorządu, obiekty z pełnowymiarowym boiskiem do piłki nożnej oraz odpowiedniej wielkości trybunami dla publiczności. Natomiast pomiędzy trybunami a boiskiem należy zostawić miejsce na bieżnię, umożliwiającą uprawianie innych dyscyplin sportu. Modernizacji wymagają również pozostałe elementy infrastruktury sportowej, między innymi przyszkolne place i boiska sportowe.

Funkcjonowanie nowoczesnej i zadbanej infrastruktury sportowej będzie kolejną zaletą wzbogacającą ofertę wypoczynku dla odwiedzających gminę gości. Dzięki niej będzie również można starać się o organizację różnego rodzaju imprez sportowo – rekreacyjnych. Realizację tego zadania należy skoordynować z działaniami wyszczególnionymi w zadaniu strategicznych nr 7.2.11.

Niniejsze zadanie obejmuje również modernizację innych obiektów zarządzanych przez administrację samorządową, to jest: obiektów szkolnych, świetlic wiejskich, strażnic i remiz Ochotniczych Straży Pożarnych oraz budynku Urzędu Gminy.

7.3.3. Wsparcie funkcjonowania Ludowych Zespołów Sportowych, Ochotniczych Straży Pożarnych oraz pozostałych stowarzyszeń i organizacji społecznych.

Na obszarach wiejskich odpowiednikiem zawodowych klubów sportowych są amatorskie Ludowe Zespoły Sportowe (LZS). Sportowcy z różnych dziedzin zrzeszeni w LZS są szerokim zapleczem dla wyższych klas rozgrywkowych. Nierzadko stąd właśnie pochodzą utalentowani zawodnicy, rozślawiający w przyszłości swój region pochodzenia w Polsce jak i cały kraj na arenie międzynarodowej. Funkcjonowanie LZS wiąże się najczęściej ze wsparciem finansowym administracji samorządowej

oraz miejscowych sponsorów. Planowane działania, które umożliwią budowę hali sportowej oraz modernizację miejscowych boisk sportowych będą pierwszym ku temu krokiem. Zadanie to wiąże się również z rozszerzeniem obecnego profilu LZS o inne sekcje sportowe, np.: tenisa ziemnego, koszykówki, siatkówki, itp. Tak szeroka oferta ma szansę zaktywizować do sportowego trybu życia miejscową młodzież. Urząd Gminy powinien również zapewnić im podstawowe wyposażenie, umożliwiające uprawianie danej dyscypliny sportu, jakim są np.: stroje, obuwie, piłki, itp. Dla drużyn LZS, reprezentujących gminę Zębowice na zewnątrz, można znaleźć miejscowych bądź regionalnych sponsorów, którzy za umieszczenie logo swojego produktu na stroju sportowym, będą zasilać sekcje odpowiednimi jak na miejscowe warunki wpłatami.

Natomiast wsparcie funkcjonowania Ochotniczych Straży Pożarnych dotyczy głównie dbałości o wyposażenie techniczne miejscowych jednostek i bieżącego utrzymania infrastruktury strażnic. Ważną częścią tego zadania strategicznego jest również wsparcie pozostałych organizacji i stowarzyszeń. Bogate życie kulturalne gminy jest również jej wizytówką zwłaszcza, że nierzadko tradycje sięgają kilkuset lat.

7.3.4. Upowszechnianie i rozwój cyklicznych imprez kulturalnych.

Zadanie ma na celu opracowanie rodzimego programu imprez kulturalnych, opublikowanie w formie kalendarium i jego upowszechnienie na zewnątrz oraz wśród mieszkańców, zachęcając ich tym samym do wspólnego organizowania takich przedsięwzięć. Istniejący obecnie kalendarz imprez wyszczególniony w diagnozie społeczno – gospodarczej należałoby wzbogacić między innymi o:

- cykliczne wystawy autorskie;
- koncerty zespołów regionalnych i ludowych;
- plenerowe wystawy artystyczne;
- spotkania twórcze;
- koncerty muzyczne na świeżym powietrzu, itp.

Większość imprez powinna być związana z historią i tradycją regionu oraz gminy Zębowice. Ponadto należy przedsięwziąć działania marketingowe promujące cykl dzisiejszych i przyszłych wydarzeń kulturalnych oraz podjąć starania mające na celu pozyskanie atrakcyjnych imprez o zasięgu lokalnym, regionalnym bądź ponadregionalnym, organizowanych przez znane w kraju firmy. Gmina mogłaby zabiegać o to, aby stać się jednym z przystanków na trasach imprez objazdowych organizowanych przez różne instytucje i koncerty.

Ważnym elementem niniejszego zadania jest zaktywizowanie obecnej infrastruktury kulturalnej, to jest: Domu Spotkań w Zębowicach i remiz strażackich. Należy rozwijać sieć świetlic (klubów) wiejskich i promować możliwość zrzeszania się w sekcje i koła zainteresowań o tematyce: muzycznej, teatralnej, sztuk pięknych, itp. Można również połączyć działalność instytucji kulturalnych z innymi rodzajami aktywności, szczególnie w dziedzinach: rekreacji, handlu czy gastronomii.

7.3.5. Upowszechnianie i rozwój imprez sportowych i rekreacyjnych.

Analogicznie do opisanych powyżej przedsięwzięć związanych z kulturą, należy podjąć działania zmierzające do stworzenia programu cyklicznych imprez sportowych. Organizacyjnie mechanizmy imprez sportowych funkcjonowałyby podobnie do tych związanych z kulturą. Mogą się one odbywać w tym samym czasie lub osobno. Obecnie istniejący kalendarz należy wzbogacić o imprezy wyszczególnione w zadaniu 7.2.11, czyli:

- myślistwo;
- jeździectwo;
- rajdy w nieznanie;
- rajdy rowerowe;
- wycieczki dorożką;
- jazda konna;
- spotkania przy ognisku (pieczenie barana), itp.

Atrakcyjność imprez można podnieść poprzez organizowanie wszelakich zawodów z nagrodami np.:

- biegi na orientację;
- kolarstwo przełajowe;
- zawody hipiczne;
- zawody LZS;
- zawody OSP, itp.

Kalendarz cyklicznych imprez o charakterze kulturalnym i sportowo – rekreacyjnym należy ująć we wszelakich materiałach promocyjnych gminy.

7.3.6. Realizacja programu „Odnowy Wsi”.

Szeroka problematyka dotycząca obecnego stanu przestrzeni społeczno – ekonomicznej gminy Zębowice jak również próby zarysowania poszczególnych koncepcji rozwojowych zostały zawarte w licznych zadaniach strategicznych niniejszego dokumentu. Ponadto wśród wielu programów finansowanych przez Unię Europejską w ramach funduszy strukturalnych jest program „Odnowy Wsi”. Ekspertzy zewnętrzni wspólnie z Radą Sołecką oraz przy szerokiej partycypacji lokalnej społeczności tworzą dokument w rodzaju strategii rozwoju danej wsi. Podobnie jak w strategii należy opracować wizję (koncepcję rozwoju), cele oraz konkretne zadania strategiczne (inwestycyjne), które wpłyną na rozwój danej miejscowości. Z funduszu

„Odnowy wsi” w szczególności finansuje się zadania związane z kulturą, sportem, ochroną środowiska (np.: rewitalizacja parków i alei wiejskich) czy komunikacją (np.: piesze ciągi spacerowe). Ostatnim etapem prac jest wypełnienie oraz złożenie odpowiedniego wniosku. Przydział środków finansowych, w zależności od oceny danego projektu, prowadzony jest na szczeblu wojewódzkim – Urząd Marszałkowski.

Na terenie gminy zawiązało się już Stowarzyszenie Rozwoju Wsi Zębowice. Prace zespołu są już dalece zaawansowane. Wzorem Zębowic, korzystając z ich doświadczeń, kolejne miejscowości powinny przystąpić do tego coraz popularniejszego programu.

7.3.7. Kontynuacja i poszerzenie współpracy międzynarodowej z gminą partnerską.

Istotne znaczenie dla gminy Zębowice ma podpisane porozumienie partnerskie o współpracy z niemiecką gminą Birkenfeld. Współpraca pomiędzy samorządami polega głównie za wymianie doświadczeń i przyjacielskim kontaktom w dziedzinach: ochrony środowiska, wymiany młodzieży, szkolnictwa, kultury, rolnictwa, itp. Należy trwale kontynuować raz nawiązane kontakty oraz je rozwijać np.: w dziedzinie turystyki i gospodarki. Jedną z tańszych form promocji zagranicą jest przedstawienie własnej oferty gminom partnerskim. Partnerzy Zębowic z Niemiec wchodzą w skład większej struktury administracyjnej analogicznie do polskich powiatów czy województw. Przedstawiają także swoje oferty promocyjne na rodzimym rynku i różnych imprezach typu targi. Każdy z partnerów mógłby, prezentując siebie – zaprezentować ofertę gminy partnerskiej. Współpracę w dziedzinie turystyki należy wzbogacić hasłem o wymianę np.: młodzieży na czas ferii zimowych czy wakacji letnich. Ofertę należy skierować również do dorosłych mieszkańców, którzy mogliby korzystać z urlopów w regionie oleskim. Celem wzbogacenia współpracy międzynarodowej oraz lokalnej oferty kulturalnej można wprowadzić np.: „święto współpracy”. Byłaby to odpowiednio zareklamowana, otwarta impreza organizowana na przemian na terenie gminy Zębowice i jej niemieckiego partnera, której uczestnikami byłiby mieszkańcy obu samorządów oraz zapewne również okolicznych gmin.

7.3.8. Przygotowanie oferty terenów pod budownictwo mieszkaniowe.

Podczas prac nad nowym miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego należy umiejętnie zaplanować lokalizację atrakcyjnych terenów przeznaczonych pod budownictwo mieszkaniowe dla mieszkańców pobliskich miast oraz bardziej wymagających osadników. Korzyści wynikające z faktu osiedlenia się na terenie gminy osób zamożnych nie ograniczają się tylko do większych wpływów z podatków lokalnych. Grupa takich obywateli może zwiększyć pulę rodzimego kapitału, której część zainwestuje na terenie gminy. Zamożni mieszkańcy stwarzają większy

popyt na miejscowe usługi. Mogą oni także rozreklamować walory gminy wśród innych przedsiębiorców. Pierwszy etap tego zadania należy zrealizować podczas prac nad nowym miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego poprzez wskazanie określonych lokalizacji. Zakładając, że tereny te będą charakteryzowały się atrakcyjnym położeniem np.: odpowiednio większy areal działki, słoneczna ekspozycja, bliskość terenów leśnych czy wodnych, pełen zestaw infrastruktury technicznej itp., to cena takich działek może kilkakrotnie przekraczać przeciętną wartość występującą w gminie za m² gruntu pod budownictwo mieszkaniowe. Informacje o zasobie tego typu terenów należy włączyć do programu promocji gminy.

Częścią niniejszego zadania strategicznego jest również przygotowanie terenów oraz budowa mieszkań socjalnych.

8. Źródła finansowania.

8. 1. Potencjalne źródła finansowania.

Zadania realizowane w ramach Strategii Rozwoju mogą być finansowane z różnych źródeł. W polskim systemie finansowym są to źródła **wewnętrzne i zewnętrzne**. Źródła wewnętrzne oznaczają środki pochodzące z terenu gminy od podmiotów gospodarczych, budżetu lokalnego czy od mieszkańców. Natomiast źródła zewnętrzne to środki pochodzące od podmiotów funkcjonujących poza terenem gminy lub umiejscowionych organizacyjnie poza gminą.

Źródła wewnętrzne i zewnętrzne generować mogą środki o charakterze bezzwrotnym (na przykład dotacje, subwencje, darowizny, itp.) oraz zwrotnym (na przykład kredyty czy pożyczki), a także mogą mieć charakter źródeł generujących środki w sposób stabilny i systematyczny, co do terminu i wielkości lub zmienny i dyskrecjonalny, z punktu widzenia czasu ich kreacji i wielkości tych środków. Cechy te mają istotne znaczenie dla sposobu realizacji poszczególnych przedsięwzięć w ramach Strategii Rozwoju. Decydują bowiem o zakresie tych przedsięwzięć, tempie realizacji i całkowitych kosztach wykonania poszczególnych zadań, a w niektórych przypadkach o skuteczności.

TABELA 95: Podział środków finansujących programy strategiczne.

Środki lokalne	➤ bezzwrotne jednorazowe (samoopodatkowanie, dotacje z budżetu gminy);➤ bezzwrotne systematyczne (pozycja budżetu gminy);➤ zwrotne jednorazowe (obligacje gminne).
Środki krajowe	➤ bezzwrotne jednorazowe (dotacje celowe);➤ bezzwrotne systematyczne (subwencje);➤ zwrotne jednorazowe (kredyty i pożyczki bankowe).
Środki zagraniczne	➤ bezzwrotne jednorazowe (środki pomocowe);➤ zwrotne jednorazowe (środki z linii kredytowych).

Środki lokalne posiadają tą podstawową zaletę, że są narzędziem mobilizacji społeczności lokalnej, zmuszają do racjonalnego ich wykorzystania i podnoszą ich efektywność. Wady związane są ze zwrotnością lub bezzwrotnością. W przypadku środków zwrotnych niezbędne jest określenie źródła, z którego będą one zwraca-

ne, często wraz z odsetkami (kuponami). Wadą zewnętrznym środków bezzwrotnych jest ich niskie oddziaływanie motywujące w kierunku efektywnego wykorzystania. Środki krajowe charakteryzują się mniejszą dostępnością i często, w przypadku środków bezzwrotnych, niższą kontrolą efektywności wykorzystania. Dotyczy to zwłaszcza środków publicznych. W przypadku środków zagranicznych są one z reguły połączone z koniecznością wyasygnowania środków własnych.

Podstawowe rodzaje środków finansowych, które mogą być wykorzystane przy realizacji zadań Strategii Rozwoju można zestawić następująco:

- środki własne podmiotów gospodarczych (przedsiębiorstw) istniejących na terenie gminy;
- środki własne podmiotów gospodarczych (przedsiębiorstw) spoza terenu gminy, krajowych i zagranicznych;
- środki budżetowe z budżetu gminnego, pozyskane w formie racjonalizacji wydatków budżetowych (oszczędności) lub w drodze zaplanowanych wydatków budżetowych;
- środki budżetowe z budżetów powiatowych i wojewódzkich;
- środki rządowe z budżetu centralnego i budżetu wojewody;
- środki celowe funduszy ekologicznych (od Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, poprzez fundusze wojewódzkie, aż po fundusz gminny);
- środki pochodzące z fundacji ekologicznych;
- środki pochodzące z pomocy zagranicznej (w tym ekokonwersji długów zagranicznych Polski);
- środki finansowe pochodzące z zagranicznych linii kredytowych;
- środki z banków komercyjnych;
- środki funduszy inwestycyjnych;
- środki towarzystw leasingowych;
- środki pochodzące z operacji na rynkach kapitałowych lub oprocentowania depozytów bankowych;
- środki pochodzące z budżetów gospodarstw domowych;
- środki pochodzące z samoopodatkowania się społeczności lokalnych;
- środki pochodzące z emisji obligacji komunalnych;
- środki pochodzące z darowizn, specjalnych emisji znaczków i innych wydawnictw;
- środki pochodzące z zasobów finansowych towarzystw ubezpieczeniowych i reasekuracyjnych;
- środki pochodzące z emisji tzw. obligacji ekologicznych (*cat bonds*);
- środki generowane przez system opłat lokalnych (klimatycznych) za korzystanie ze środowiska przyrodniczego.

Z drugiej strony formy finansowania inwestycji proekologicznych dostępne na rynku można podzielić na:

- zobowiązania finansowe:
 - kredyty;
 - pożyczki;
 - obligacje;
 - leasing;
- udziały kapitałowe – akcje i udziały w spółkach;
- dotacje – środki bezzwrotne.

Formy te występują czasami łącznie (np.: dotacje do spłaty odsetek od kredytów bankowych lub pożyczki preferencyjne). Wśród zobowiązań finansowych najbardziej rozpowszechnione są preferencyjne pożyczki przez celowe fundusze ekologiczne oraz Bank Ochrony Środowiska. Obligacje i leasing są formami, które wymagają większego doświadczenia i umiejętności ze strony podmiotu realizującego przedsięwzięcie proekologiczne. Istotną cechą tej formy jest dopasowywanie oferty do lokalnych warunków, które umożliwiają sterowanie strumieniami finansowymi odpowiednio do możliwości i potrzeb klienta. Udziały kapitałowe są nową i rozwijającą się wraz z sektorem bankowym formą finansowania inwestycji ekologicznych. Angażowanie kapitału w finansowaniu inwestycji jest dokonywane na zasadach komercyjnych i najczęściej jest stosowane w prywatyzacji mienia komunalnego (zwłaszcza przy komunalnych oczyszczalniach ścieków, zakładach uzdatniania wody pitnej czy komunalnych wysypiskach odpadów). Dotacje (bezzwrotne formy finansowania) stanowią tradycyjną i bardzo poszukiwaną przez inwestorów formę finansowania przedsięwzięć proekologicznych. W praktyce stosuje się je coraz rzadziej, ponieważ zdaniem przedstawicieli życia gospodarczego tworzą one sytuację nierównego traktowania podmiotów gospodarczych. Nadal wykorzystuje się je często do katalizowania strumienia preferencyjnych pożyczek, które są połączeniem dotacji i kredytów. Najczęściej korzystają z tego instrumentu celowe fundusze ekologiczne, a także fundacje ekologiczne. Te ostatnie czynią to z reguły w postaci uruchamianych w bankach komercyjnych liniach kredytowych z dopłatami do odsetek, które obniżają stopy oprocentowania tych kredytów.

8. 2. Ogólne zasady doboru środków finansowych

W trakcie doboru środków finansowych należy pamiętać o przestrzeganiu kilku podstawowych zasad. **Pierwsza** wiąże się z koniecznością dokładnej oceny wad i zalet poszczególnych potencjalnych źródeł. Ocena ta musi charakteryzować się wysoką rzetelnością i bezstronnością, co implikuje, że najlepiej aby była ona wykonywana przez niezależnych ekspertów.

Dруга zasada dotyczy oceny dostępności i ryzykowności poszczególnych źródeł. Ocena taka jest istotna zwłaszcza z punktu widzenia skuteczności realizacji danego przedsięwzięcia oraz jego całkowitych kosztów.

Trzecia zasada wiąże się z koniecznością wykorzystania przy przygotowywaniu finansowego wsparcia poszczególnych inżynierii finansowej i montażu finansowego.

Według popularnej definicji „*inżynieria finansowa to umiejętność projektowania, konstruowania i wdrażania innowacji finansowych w dziedzinie nowoczesnego zarządzania finansami, umożliwiająca optymalny wybór metod finansowania działalności i efektywne zarządzanie ryzykiem, silnie wsparta przez zaawansowane metody wyceny instrumentów pochodnych i modelowania ryzyka, a także przez nowoczesną technologię informatyczną*”.²⁰ Tak rozumiana inżynieria finansowa, której źródła wywodzą się z rynków kapitałowych, znajduje swoje zastosowanie przy tych wszystkich przedsięwzięciach, które wymagają określenia poziomu ich ryzyka, źródeł finansowania i ryzyka oraz kosztów wykorzystania tych źródeł. Znajduje zatem zastosowanie także przy finansowaniu inwestycji. Optymalny wybór metody finansowania danej inwestycji powinien skupiać się przede wszystkim na maksymalnym obniżeniu kosztów finansowania działalności inwestycyjnej, przy danym założonym poziomie ryzyka ich wykorzystania lub na minimalizacji ryzyka, przy danym założonym poziomie kosztów wykorzystania tych źródeł finansowania. Pomimo swego miejsca i znaczenia rynek finansowy nie jest w pełni znany i zrozumiały dla potencjalnych klientów. Wielość form, źródeł i procedur stosowanych w jego ramach wymaga dobrej orientacji w celu podjęcia właściwej decyzji finansowej. Panuje powszechne przekonanie, że zapotrzebowanie na środki finansowe na inwestycje prorozwojowe znacznie przewyższa dostępne ich zasoby (podaż). Tymczasem wiele uruchomionych w ostatnich latach zagranicznych linii kredytowych nie zostało wykorzystanych z uwagi na brak dobrze przygotowanych projektów inwestycyjnych. Zapotrzebowanie na środki finansowe jest zależne od kosztu pozyskania tych środków. Popyt na „tani pieniądz” będzie zawsze duży. Im wyższy koszt kredytów oraz im trudniejsze do spełnienia warunki uzyskania tych środków, tym mniej będzie chętnych na ich wykorzystanie. Dostęp do kapitału inwestycyjnego oraz koszt jego pozyskania często przesądzają o powodzeniu lub klęsce projektów inwestycyjnych. Na ogół trudno jest sfinansować całość inwestycji z jednego źródła (np.: z jednego funduszu lub jednego banku) lub za pomocą jednego instrumentu (np.: tylko dotacji czy kredytu). Jednocześnie nie należy rozpoczynać inwestycji jeżeli całość zapotrzebowania na nakłady inwestycyjne nie zostaną zbilansowane źródłami finansowymi, czyli jeżeli nie jest zamknięty montaż finansowy. Wyszukiwanie i łączenie wielu różnych źródeł i form finansowania danej inwestycji jest dziedziną inżynierii finansowej. Podmioty przygotowujące się do realizacji inwestycji muszą skrupulatnie obserwować rynek finansowy, aby odpowiednio do swoich planów inwestycyjnych i własnych możliwości finansowych dobrać źródła i formy finansowania realizowanych przez siebie inwestycji. Z trzecią zasadą i wykorzystaniem inżynierii finansowej łączy się potrzeba precyzyjnego opracowania harmonogramów realizacji poszczególnych celów strategicznych, celów pośrednich i zadań strategicznych. Harmonogramy takie są ściśle skorelowane z zakresem, rodzajami i sposobami wykorzystania poszczególnych źródeł finansowania i bezinwestycyjnego wsparcia przedsięwzięć.

²⁰ Tarczyński W., Zwolanowski M., Inżynieria finansowa. Instrumentarium. Strategie. Zarządzanie ryzykiem. Strategie inwestowania. Ryzyko inwestowania., Warszawa 1999

Po czwarte przy doborze środków warunkujących i wspierających przedsięwzięcia w ramach strategii rozwoju, jak również planów rozwoju lokalnego należy również pamiętać o możliwościach wykorzystania wsparcia niefinansowego. Chodzi przede wszystkim o takie formy jak:

- pomoc bezinwestycyjna z gmin partnerskich;
- wsparcie rzeczowe w różnej postaci;
- wkład pracy własnej mieszkańców gminy.

Przedsięwzięcia bezinwestycyjne mogą być, w warunkach niedostatku dostępnych źródeł finansowych, bardzo interesującym uzupełnieniem realizacji zadań. Są także wyrazem bezpośredniego zaangażowania mieszkańców gminy w realizację strategii, a później również planu rozwoju lokalnego.

8. 3. Rozmiary i uwarunkowania źródeł finansowych.

Wdrożenie niniejszej Strategii Rozwoju będzie możliwe dzięki stworzeniu sprawnego systemu finansowania ochrony środowiska. Podstawowymi źródłami finansowania działań proekologicznych są: fundusze ekologiczne, fundacje i programy pomocowe czy własne środki inwestorów. Podstawę tego systemu tworzą natomiast **fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej** czyli:

- Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej;
- Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej;
- Powiatowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej;
- Gminny Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.

Gromadzą one wpływy z opłat płaconych za korzystanie ze środowiska i jego zasobów przez podmioty gospodarcze (opłaty za emisję zanieczyszczeń do powietrza, zrzut ścieków, składowanie odpadów) oraz kar nakładanych za ponadnormatywne zanieczyszczanie środowiska.

Środki własne podmiotów gospodarczych (przedsiębiorstw) będą mogły być uruchomione tylko wówczas, gdy dane przedsięwzięcie jest rentowne ekonomicznie, czyli gwarantuje nadwyżkę przychodów nad kosztami.

Środki finansowe z budżetu gminnego stanowią najbardziej elastyczne źródło finansowania przedsięwzięć, o najszerszym zakresie stosowania.

Środki budżetowe z budżetów powiatowych i wojewódzkich mogą być praktycznie wykorzystywane tylko do takich przedsięwzięć, które mają znaczenie ponadgminne lub są szczególnie ważne dla obszarów problemowych.

Na wsparcie ze **środków budżetu centralnego lub wojewody** mogą liczyć tylko te przedsięwzięcia, które mają strategiczne znaczenie dla gospodarki kraju lub regionu (inwestycje centralne).

Środki celowych funduszy ekologicznych mogą być wykorzystane przy realizacji przedsięwzięć proekologicznych według przygotowanych projektów, które uzyskały akceptację merytoryczną i spełniają warunki formalne. Biorąc pod uwagę, że

większość zadań przedstawionych w ramach Strategii Rozwoju ma taki charakter, możliwość wsparcia ich środkami funduszy jest istotnym źródłem.

Ta sama uwaga dotyczy **środków pochodzących z fundacji ekologicznych i ekokonwersji**. Fundacje istniejące w Polsce, dają również pewne możliwości dla wsparcia finansowego określonych przedsięwzięć. Zgromadzenie odpowiednich informacji w tym zakresie nie jest zadaniem łatwym, ponieważ nie istnieje w naszym kraju żaden ośrodek, który koordynowałby napływ tych środków, lub nawet zbierał odpowiednie informacje.

Interesującym źródłem są również **środki pomocowe**, pochodzące zwłaszcza z Unii Europejskiej. Należy jednak pamiętać, że donatorzy unijni stawiają określone wymagania merytoryczne (wysoka jakość), formalne (kompletna dokumentacja) oraz finansowe (własny wkład) przed składanymi projektami. Wiele projektów przygotowywanych w Polsce nie spełnia tych warunków i nie charakteryzuje się dostateczną rzetelnością merytoryczną i solidnością formalną. W perspektywie naszego członkostwa w Unii Europejskiej podstawowe znaczenie nabierają programy i fundusze pomocowe przygotowujące Polskę do wykorzystania funduszy strukturalnych. W zakresie ochrony środowiska i rozwoju regionalnego funkcjonują między innymi takie organizacje i fundusze jak:

- *ISPA* – fundusz pomocy bezzwrotnej, będący przygotowaniem do funduszy strukturalnych, przeznaczony na finansowanie dużych projektów w zakresie sieci transportowych oraz ochrony środowiska;
- *FUNDACJA EKOFUNDUSZ* – fundacja finansująca projekty ekologiczne o znaczeniu ogólnokrajowym i szerszym ze środków pochodzących z ekokonwersji polskiego zadłużenia;
- *GLOBAL ENVIRONMENTAL FACILITY* – światowa organizacja o charakterze kapitałowego funduszu celowego na rzecz ochrony środowiska;
- *PROGRAM WWF DLA POLSKI* – krajowe przedstawicielstwo międzynarodowej organizacji World Wild Fund;
- *NARODOWA FUNDACJA OCHRONY ŚRODOWISKA* – fundacja zajmująca się opracowywaniem ekspertyz w zakresie ochrony środowiska oraz edukacją ekologiczną;
- *FUNDACJA PARTNERSTWO DLA ŚRODOWISKA* – fundacja promuje działania na rzecz ekorozwoju;
- *REGIONALNE CENTRUM EKOLOGICZNE NA EUROPE ŚRODKOWĄ I WSCHODNIĄ* – wspomaga swobodną wymianę informacji oraz udział społeczeństwa w podejmowaniu decyzji dotyczących ochrony środowiska;
- *PROGRAM PHARE* – największy z programów przedakcesyjnych, wspierających rozwój regionalny;
- *SAPARD* – program przedakcesyjny Unii Europejskiej przeznaczony na rozwój terenów wiejskich.

Środki finansowe pochodzące z **zagranicznych linii kredytowych** są w chwili obecnej dość ważnym źródłem wsparcia realizacji lokalnych inwestycji. Należy jed-

nak pamiętać, że są to środki zwrotne i z reguły przeznaczone na realizację zadań celowych (na przykład wsparcia rozwoju infrastruktury lub przekształceń strukturalnych).

Środki bankowe, przyjmujące postać **kredytów i pożyczek** komercyjnych są dostępnym lecz kosztownym wsparciem przedsięwzięć inwestycyjnych. Oznacza to, że należy je wykorzystywać tylko w sytuacjach koniecznych, zwłaszcza przy finalizacji przedsięwzięć.

Środki pochodzące z funduszy inwestycyjnych wymagają od organów samorządu terytorialnego stworzenia określonych zachęcających warunków do sprowadzenia takich środków. Podobna sytuacja dotyczy **środków z towarzystw leasingowych**.

W przypadku dysponowania przez gminę nadwyżkami środków finansowych w pewnych okresach mogą one być lokowane na **rynkach kapitałowych** lub na **depozytach bankowych**. Pierwszy sposób pozwala przy sprzyjających okolicznościach i umiejętnościach uzyskać większe nadwyżkowe środki. Jest jednak bardziej ryzykowny. Lokaty bankowe, mniej dochodowe, są jednak znacznie bezpieczniejsze.

Środki pochodzące z budżetów gospodarstw domowych mogą stanowić ważny element wsparcia zadań zapisanych w Strategii Rozwoju pod warunkiem zaangażowania mieszkańców w poszczególne przedsięwzięcia i posiadania przez nich odpowiednich nadwyżek finansowych (oszczędności).

Podobna uwaga dotyczy **środków pochodzących z samoopodatkowania się społeczności lokalnych**. Wymaga ono jednak przeprowadzenia referendum i pozytywnej decyzji mieszkańców.

Bardziej atrakcyjna może być **emisja obligacji komunalnych** lub **emisja obligacji ekologicznych**. Ich zaletą jest możliwość pozyskania dość znacznych środków w przypadku odpowiednio wysokiego oprocentowania, wadą natomiast konieczność zwrotu wraz z odsetkami. Środki z obligacji komunalnych mogą być zastosowane do szerszej gamy przedsięwzięć, natomiast z obligacji ekologicznych tylko na działania proekologiczne.

Środki pochodzące z zasobów finansowych towarzystw ubezpieczeniowych i reasekuracyjnych mogą być wykorzystane do przedsięwzięć, w efekcie których spodziewać się można zmniejszenia wysokości wypłacanych odszkodowań (na przykład popowodziowych czy powypadkowych).

Znacznie mniejszą rolę posiadają **środki generowane przez system opłat lokalnych (na przykład klimatycznych)** za korzystanie z walorów środowiska przyrod-

niczego oraz **środki okazjonalne, pochodzące z darowizn, specjalnych emisji znaczków czy innych wydawnictw.**

Istotnymi środkami w realizacji niniejszej Strategii Rozwoju będą po wejściu do Unii Europejskiej **środki Funduszu Spójności i funduszy strukturalnych.** Głównym celem polityki regionalnej Unii Europejskiej jest wyrównanie różnic międzyregionalnych w poziomie życia i w rozwoju gospodarczym pomiędzy najbiedniejszymi a najbogatszymi regionami państw członkowskich, a przez to zwiększenie społecznej i gospodarczej spójności Unii. Polityka strukturalna i regionalna UE realizowana jest poprzez współfinansowanie za pomocą funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności określonych programów i projektów rozwoju regionalnego. Na realizację wymienionego wyżej celu pomoc z funduszy strukturalnych kierowana jest (w okresie budżetowym UE 2000 – 2006) do regionów, których zamożność, liczona za pomocą wskaźnika poziomu produktu krajowego brutto na jednego mieszkańca (za ostatnie trzy lata według parytetu siły nabywczej) jest mniejsza niż 75% przeciętnej wartości tego wskaźnika w całej UE. Obecnie Polska w całości spełnia kryteria zakwalifikowania, bowiem poziom produktu krajowego brutto na jednego mieszkańca liczony za trzy ostatnie lata według parytetu siły nabywczej jest niższy od 75% średniego poziomu w UE. Średnia dla Polski wynosi obecnie 39% przeciętnej dla Unii. Według obecnych regulacji funduszy strukturalnych oznacza to możliwość uzyskania wspólnotowego wsparcia na rozwój społeczno – gospodarczy dla całej Polski, z zasobów wszystkich funduszy strukturalnych (BFESA 2002).

Kolejnym bardzo ważnym instrumentem finansowym Unii jest **Fundusz Spójności.** Z jego środków finansowane są duże (o minimalnej wartości 10 mln EUR) projekty infrastrukturalne w zakresie ochrony środowiska oraz transeuropejskich sieci transportowych. Pomoc z Funduszu Spójności przyznawana jest krajom, w których produkt narodowy brutto na głowę mieszkańca jest mniejszy od 90 % średniej dla Unii Europejskiej. Pomoc ta ma ułatwić krajom – beneficjentom dostosowanie się do wymogów unii walutowej. W przeciwieństwie do zasad obowiązujących w funduszach strukturalnych, Fundusz Spójności finansuje konkretne projekty, a nie programy operacyjne. Projekty takie mogą otrzymać współfinansowanie w wysokości od 80 do 85 % zaangażowanych środków publicznych. Wielkość ta jest odpowiednio obniżana w przypadku projektów przynoszących dochód. W ramach przygotowywania do Funduszu Spójności opracowywany jest i przekazywany do Komisji Europejskiej odrębny dokument programowy Strategy Reference Framework, który stanowi podstawę procesu selekcji projektów. Zawiera on ponadto propozycje projektów, zgodnych z celami wspólnotowej polityki w zakresie ochrony środowiska, które zostaną przedłożone w celu uzyskania wsparcia. Procedura uzyskiwania środków Funduszu przewiduje, że każdy projekt jest przyjmowany przez Komisję w porozumieniu z państwem członkowskim korzystającym z pomocy. Zgodnie z obecnie obowiązującymi kryteriami przyznawania pomocy, Polska po przystąpieniu do Unii Europejskiej będzie beneficjentem tego funduszu. Oznacza to, że wydatkowanie jego środków nie podlega zasadom i procedurom Funduszy Strukturalnych, w szczególności zaś nie wymaga przygotowania złożonych dokumentów progra-

mowych. Wystarczy przygotować dobrze opracowane projekty (grupy projektów) i z należytych uzasadnieniem przedłożyć Komisji Europejskiej. Jakkolwiek nie jest on funduszem strukturalnym, to jednak ze względu na swój charakter jest jednym z najważniejszych instrumentów realizacji polityki spójności społeczno – gospodarczej (BFESA 2002).

Praktyczne znaczenie dla realizacji zadań ujętych w Strategii Rozwoju i Planie Rozwoju Lokalnego Gminy Zębowice mają zwłaszcza **fundusze strukturalne**. W skład funduszy strukturalnych wchodzi między innymi:

- Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego;
- Europejski Fundusz Społeczny.

Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego (EFRR) powstał w 1975 roku jako reakcja na coraz głębsze rozbieżności w rozwoju regionów. Jego głównym zadaniem jest niwelowanie dysproporcji w poziomie rozwoju regionalnego krajów należących do Unii Europejskiej. Z tego funduszu mogą być współfinansowane przedsięwzięcia:

- inwestycje tworzące nowe lub zachowujące aktualne miejsca pracy poprzez:
 - podwyższenie ogólnej atrakcyjności regionów;
 - bezpośrednie wsparcie finansowe planów małych i średnich przedsiębiorstw;
 - badania naukowe i rozwój nowych technologii mających wpływ na wzrost potencjału rozwojowego regionów;
- rozwój infrastruktury, która służy rozwojowi regionów, o ile prowadzi do powstania nowych miejsc pracy lub do zwiększenia zróżnicowania lokalnej gospodarki;
- wspieranie lokalnych inicjatyw modernizacyjnych służących pogłębianiu integracji miejscowych społeczności, szerzeniu i ugruntowaniu wiedzy przydatnej w życiu społecznym i gospodarczym;
- inwestycje w edukację i opiekę zdrowotną;
- rozwój potencjału lokalnego: małych i średnich przedsiębiorstw;
- działalność badawczo – rozwojowa;
- inwestycje związane z ochroną środowiska.

Europejski Fundusz Społeczny (EFS) współfinansuje działania Unii Europejskiej związane z polityką zatrudnienia i programami rozwoju zasobów ludzkich. Pomoc koncentrowana jest w najbardziej ubogich regionach, w których niedostateczne wykształcenie oraz trudności w jego uzyskaniu są przyczyną degradacji ekonomicznej i społecznej. Fundusz wspiera inicjatywy przeciwdziałające bezrobociu, wpływające na wzrost przedsiębiorczości i zatrudnienia oraz kształtujące potencjał kadrowy lokalnych społeczności. Założenia funduszu szczególną troską obejmują równouprawnienie kobiety i problemy marginalizacji społecznej. Działania współfinansowane z Europejskiego Funduszu Społecznego zawarte są w Zintegrowanym Programie Operacyjnym Rozwoju Regionalnego (ZPORR) w **Prioryecie 2 –**

„**Wzmocnienie rozwoju zasobów ludzkich w regionach**”. Są to następujące Działania:

- 2.1 – rozwój umiejętności powiązany z potrzebami regionalnego rynku pracy i możliwości kształcenia ustawicznego w regionie;
- 2.2 – wyrównywanie szans edukacyjnych poprzez programy stypendialne;
- 2.3 – reorientacja zawodowa osób odchodzących z rolnictwa;
- 2.4 – reorientacja zawodowa osób zagrożonych procesami restrukturyzacyjnymi;
- 2.5 – promocja przedsiębiorczości;
- 2.6 – regionalne Strategie Innowacyjne i transfer wiedzy.

Większość zadań inwestycyjnych i modernizacyjnych ujętych w ramach Strategii Rozwoju Gminy Zębowice, a zwłaszcza w Planie Rozwoju Lokalnego będą realizowane w ramach Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego. Szczególne znaczenie ma **Priorytet 3 – „Rozwój Lokalny”**. Celem tego priorytetu, współfinansowanego z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, jest aktywizacja społeczna i gospodarcza obszarów zagrożonych marginalizacją, w celu umożliwienia im włączenia się w procesy rozwojowe kraju i Europy. Cele szczegółowe obejmują:

- wsparcie lokalnych i regionalnych centrów, które w znaczący sposób wpływają na ekonomiczną i społeczną aktywność ich otoczenia;
- wykorzystanie możliwości związanych z realizacją inwestycji infrastrukturalnych i wsparcia dla zasobów ludzkich i przedsiębiorstw realizowanych w ramach priorytetu 1 (rozbudowa i modernizacja infrastruktury służącej wzmocnieniu konkurencyjności regionów) oraz 2 (wzmocnienie rozwoju zasobów ludzkich w regionach), jak również działań realizowanych w ramach Sektorowych Programów Operacyjnych (SPO);
- zwiększenie możliwości zatrudnienia, edukacji i ochrony zdrowia dla społeczności lokalnych, poprzez poprawę stanu infrastruktury;
- tworzenie przyjaznego środowiska rozwoju dla mikroprzedsiębiorstw;
- wykorzystanie potencjału turystycznego, sportowego i kulturowego, historycznego i przyrodniczego, poprzez rozwój i poprawę stanu infrastruktury turystycznej, wypoczynkowej, a także obiektów kulturowych;
- zwiększenie atrakcyjności obszarów wiejskich dla inwestorów lokalnych i inwestorów zewnętrznych;
- poprawa jakości środowiska;
- zapobieganie problemom społecznym.

Wśród działań zawartych w priorytecie 3 (rozwój lokalny), znaczenie dla Gminy Zębowice będą miały działania:

- 3.1 – obszary wiejskie;
- 3.5 – lokalna infrastruktura społeczna.

Działanie 3.1 – obszary wiejskie: inwestycje współfinansowane z EFRR będą wynikały z Planu Rozwoju Lokalnego i będą prowadziły do wzrostu zatrudnienia poza rolnictwem. Wsparcie będzie dotyczyło następujących obszarów:

- zaopatrzenie w wodę, systemy odprowadzania i oczyszczania ścieków;
- lokalna infrastruktura drogowa (drogi powiatowe i gminne);
- gospodarka odpadami na obszarach małych miast i wsi, likwidacja „dzikich” wysypisk;
- kompleksowe zagospodarowanie terenów dla celów inwestycyjnych;
- pozyskiwanie energii poprzez tworzenie lokalnych systemów odnawialnych źródeł energii, zwiększanie efektywności zużycia energii w budynkach publicznych;
- ochrona powietrza (w tym modernizacja i rozbudowa publicznych systemów ciepłowniczych w celu redukcji emisji i poprawy efektywności wykorzystania energii);
- lokalna infrastruktura przeciwpowodziowa;
- lokalna infrastruktura turystyczna i kulturalna (w tym ulepszenie i rewitalizacja dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego) o szczególnym potencjale we wspieraniu wzrostu gospodarczego na lokalną skalę;
- systemy informacji turystycznej i kulturalnej.

Działanie 3.5 – lokalna infrastruktura społeczna: głównym celem Działania 3.5 jest poprawa jakości infrastruktury społecznej, w tym lokalnej infrastruktury edukacyjnej i ochrony zdrowia, szczególnie w kontekście zwalczania dysproporcji pomiędzy obszarami wiejskimi i miejskimi. Wsparcie będzie dotyczyło następujących obszarów:

- budowa, rozbudowa, modernizacja i wyposażenie lokalnej infrastruktury edukacyjnej (przedszkola, szkoły i placówki edukacyjne działające w systemie oświaty), a w szczególności:
 - sale dydaktyczne;
 - biblioteki;
 - obiekty sportowe;
 - laboratoria;
 - poprawa wyposażenia edukacyjnego (z wyjątkiem zakupu komputerów) w przedszkolach, szkołach i placówkach edukacyjnych działających w systemie oświaty;
 - budowa, modernizacja i wyposażenie bazy socjalnej dla uczniów;
 - modernizacja i wyposażenie podstawowej infrastruktury ochrony zdrowia (ośrodki zdrowia). Wsparcie będzie skierowane na podniesienie jakości służby zdrowia nie zaś na zwiększenie wielkości tego sektora;
 - publiczne obiekty sportowe i rekreacyjne.

8. 4. Sposoby finansowania zadań strategicznych w ramach Strategii Rozwoju Gminy Zębowice.

8.4.1. Infrastruktura techniczna i ochrona środowiska.

TABELA 96: Gmina Zębowice – główne źródła finansowania w dziedzinie infrastruktury technicznej i ochrony środowiska.

Nazwa zadania	Źródło finansowania
Rewitalizacja i zagospodarowanie gminnych parków	➤ budżet gminy; ➤ Wojewódzki Konserwator Zabytków; ➤ Wojewódzki Konserwator Przyrody; ➤ Inwestor
Zagospodarowanie terenów zielonych wzdłuż cieków wodnych	➤ WZMIUW²¹; ➤ budżet gminy; ➤ właściciele gruntów; ➤ inwestor; ➤ Unia Europejska
Poprawa wizerunku i estetyki w gminie	➤ budżet gminy; ➤ właściciele obiektów; ➤ budżet państwa
Program podnoszenia świadomości ekologicznej wśród mieszkańców	➤ FOŚiGW²²; ➤ MENiS²³; ➤ Unia Europejska
Modernizacja urządzeń melioracyjnych	➤ WZMiUW; ➤ właściciele gruntów
Dokończenie budowy sieci wodociągowej i budowa sieci kanalizacyjnej	➤ budżet gminy; ➤ Unia Europejska
Rozbudowa i modernizacja dróg	➤ budżet gminy; ➤ Zarząd Dróg Powiatowych Olesno; ➤ Zarząd Dróg Wojewódzkich Opole; ➤ Unia Europejska

²¹ Wojewódzki Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych.

²² Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.

²³ Ministerstwo Edukacji Narodowej i Sportu

Sporządzenie „Projektu założeń do planu zaopatrzenia gminy w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe”	➤ budżet gminy
Gazyfikacja gminy	➤ PGNiG ²⁴

8.4.2. Gospodarka.

TABELA 97: Gmina Zębowice – główne źródła finansowania zadań strategicznych z dziedziny gospodarki.

Nazwa zadania	Źródła finansowania
Sporządzenie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego	➤ budżet gminy
Przygotowanie oferty gruntów pod inwestycje	➤ budżet gminy; ➤ obligacje komunalne; ➤ właściciele gruntów; ➤ inwestor
Stworzenie pionu obsługi inwestorów na poziomie Urzędu Gminy	➤ bezinwestycyjnie
Stworzenie systemu wszechstronnej promocji gminy	➤ budżet gminy; ➤ Unia Europejska
Nowoczesne doradztwo dla rolników, przedsiębiorców i bezrobotnych – rozwój zasobów ludzkich.	➤ budżet gminy; ➤ budżet powiatowy; ➤ budżet państwa; ➤ Unia Europejska
Pomoc Urzędu Gminy w pozyskiwaniu środków unijnych	➤ bezinwestycyjnie
System informacji rynkowej dla rolników i przedsiębiorców	➤ budżet gminy; ➤ izby branżowe; ➤ budżet państwa; ➤ Unia Europejska;
Stymulowanie kooperacji wśród producentów i rolników	➤ budżet gminy; ➤ izby branżowe; ➤ budżet państwa; ➤ Unia Europejska;
Promocja rodzimych produktów rolnych	➤ budżet gminy; ➤ inwestor; ➤ Unia Europejska
Tworzenie gospodarstw specjalistycznych, agroturystycznych	➤ budżet gminy; ➤ inwestor

²⁴ Polskie Górnictwo Naftowe i Gazownictwo.

i ekologicznych	➤ Unia Europejska
Rozwój bazy turystycznej i stworzenie oferty rekreacyjnej	➤ budżet gminy; ➤ właściciele gruntów; ➤ lokalni przedsiębiorcy; ➤ inwestor; ➤ Unia Europejska

8.4.3. Sfera społeczna.

TABELA 98: Gmina Zębowice – główne źródła finansowania zadań strategicznych z dziedziny społeczeństwo.

Nazwa zadania	Źródła finansowania
Utrzymanie obecnego profilu usług opieki medycznej na terenie gminy	➤ budżet państwa
Modernizacja i budowa nowych obiektów sportowo – rekreacyjnych	➤ budżet gminy; ➤ budżet państwa; ➤ Unia Europejska
Wsparcie funkcjonowania Ludowych Zespołów Sportowych, Ochotniczych Straży Pożarnych oraz pozostałych stowarzyszeń i organizacji społecznych	➤ budżet gminy; ➤ budżet państwa
Upowszechnienie i rozwój cyklicznych imprez kulturalnych	➤ bezinwestycyjnie
Upowszechnienie i rozwój cyklicznych imprez sportowo – rekreacyjnych	➤ bezinwestycyjnie
Realizacja programu „Odnowy wsi”	➤ budżet gminy; ➤ Urząd Marszałkowski; ➤ Unia Europejska
Kontynuacja i poszerzenie współpracy międzynarodowej z gminą partnerską	➤ bezinwestycyjnie
Przygotowanie oferty terenów pod budownictwo mieszkaniowe	➤ budżet gminy; ➤ właściciele gruntów

9. Wieloletni plan inwestycyjny.

Podczas prac nad Strategią Rozwoju Gminy Zębowice ustalono, że zadania strategiczne będą realizowane w latach 2005 – 2013. Jednocześnie postanowiono, że harmonogram przedsięwzięć podzielony zostanie na trzy okresy czasowe:

I – lata **2005 – 2006** ; **II** – lata **2007 – 2009** ; **III** – lata **2010 – 2013**.

Kierując się realiami budżetowymi gminy oraz pierwszym okresem korzystania z unijnych środków strukturalnych, do I okresu (to jest na lata 2005 – 2006) przydzielono wszystkie zadania strategiczne, które będą realizowane bezinwestycyjnie, na które planuje pozyskać się dofinansowanie unijne oraz bez realizacji których osiągnięcie celów strategicznych do 2013 roku będzie mało prawdopodobne. Zadania strategiczne zakwalifikowane do okresu II, to jest na lata 2007 – 2009 są kontynuacją przedsięwzięć wcześniejszych, bądź rozpoczęcie ich realizacji uzależnione jest od zakończenia zadań z etapu I. W etapie III, to jest pomiędzy rokiem 2010 a 2013, znajdują się głównie kontynuacje zadań, których realizacja rozpoczęła się w latach 2007 – 2009. Rola Urzędu Gminy w procesie realizacji poszczególnych zadań oznaczona jest następującymi symbolami: **I** – rola inspirująca, **WS** – rola wspierająca, **W** – rola wykonawcza.

9. 1. Środowisko przyrodnicze i infrastruktura techniczna.

TABELA 99: Gmina Zębowice – wieloletni plan inwestycyjny w dziedzinie ochrony środowiska i infrastruktury technicznej.

Nazwa zadania	Lata		
	2005 – 2006	2007 – 2009	2010 – 2013
Rewitalizacja i zagospodarowanie gminnych parków	I, WS, W	I, WS, W	
Zagospodarowanie terenów zielonych wzdłuż cieków wodnych		I, WS, W	I, WS, W
Poprawa wizerunku i estetyki gminy	I, WS, W	I, WS, W	
Program podnoszenia świadomości ekologicznej wśród mieszkańców	I, W	I, W	
Modernizacja urządzeń melioracyjnych		I, WS	I, WS

Dokończenie budowy sieci wodociągowej i budowa sieci kanalizacyjnej	W	W	W
Rozbudowa i modernizacja dróg		WS , W	WS , W
Sporządzenie „Projektu założeń do planu zaopatrzenia gminy w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe”.	W		
Gazyfikacja gminy		I	I

9. 2. Gospodarka.

TABELA 100: Gmina Zębowice – wieloletni plan inwestycyjny w dziedzinie gospodarki.

Nazwa zadania	Lata		
	2005 – 2006	2007 – 2009	2010 – 2013
Sporządzenie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego	W		
Przygotowanie oferty gruntów pod inwestycje	WS , W	WS , W	
Stworzenie pionu obsługi inwestorów na poziomie Urzędu Gminy	W		
Stworzenie systemu wszechstronnej promocji gminy	W	W	
Nowoczesne doradztwo dla rolników, przedsiębiorców i bezrobotnych – rozwój zasobów ludzkich	WS , W	WS , W	
Pomoc Urzędu Gminy w pozyskiwaniu środków unijnych	WS , W	WS , W	WS , W
System informacji rynkowej dla rolników i przedsiębiorców	WS , W	WS , W	WS , W
Stymulowanie kooperacji wśród rolników i producentów	I , WS	I , WS	I , WS
Promocja rodzimych produktów rolnych		I , WS	I , WS
Tworzenie gospodarstw specjalistycznych, agroturystycznych i ekologicznych	I , WS	I , WS	
Rozwój bazy turystycznej i stworzenie oferty rekreacyjnej		I , WS , W	I , WS , W

9. 3. Sfera społeczna.

TABELA 101: Gmina Zębowice – wieloletni plan inwestycyjny w dziedzinie społeczeństwa.

Nazwa zadania	Lata		
	2005 – 2006	2007 – 2009	2010 – 2013
Utrzymanie obecnego profilu usług opieki medycznej na terenie gminy	I , WS	I , WS	I , WS
Modernizacja i budowa nowych obiektów sportowo – rekreacyjnych		W	W
Wsparcie funkcjonowania Ludowych Zespołów Sportowych, Ochotniczych Straży Pożarnych oraz pozostałych stowarzyszeń i organizacji społecznych	WS , W	WS , W	WS , W
Upowszechnianie i rozwój cyklicznych imprez kulturalnych	WS , W	WS , W	WS , W
Upowszechnianie i rozwój imprez sportowych i rekreacyjnych	WS , W	WS , W	WS , W
Realizacja programu „Odnowy Wsi”	WS , W	WS , W	
Kontynuacja i poszerzenie współpracy międzynarodowej z gminą partnerską	W	W	
Przygotowanie oferty terenów pod budownictwo mieszkaniowe	I , WS , W	I , WS , W	

STRATEGIA ROZWOJU

GMINY ZĘBOWICE

CZĘŚĆ III – PLAN ROZWOJU LOKALNEGO

1. Lista zadań i projektów Planu Rozwoju Lokalnego.

Niniejszy rozdział jest jednym z najważniejszych elementów Strategii Rozwoju Gminy Zębowice. Przedstawia on listę zadań i projektów, które będą realizowane na terenie gminy. Poniżej znajduje się wykaz proponowanych inwestycji, których rozpoczęcie nastąpi w latach 2004 – 2006 oraz 2007 – 2013.

1. 1. Wykaz proponowanych inwestycji w roku 2004.

1. Remont dachu na budynku Gimnazjum w Zębowicach.
2. Remont budynku Ochotniczej Straży Pożarnej (OSP) w Kadłubie Wolnym.
3. Przebudowa Szkoły Podstawowej w Zębowicach.
4. Remont budynku Urzędu Gminy w Zębowicach.
5. Budowa drogi dojazdowej do gruntów rolnych w Kadłubie Wolnym.
6. Budowa drogi dojazdowej do gruntów rolnych w Zębowicach (Nowa Wieś).
7. Budowa drogi dojazdowej do gruntów rolnych w Radawiu.
8. Budowa drogi dojazdowej do gruntów rolnych w Zębowice – Osiny.
9. Zakup i instalacja urządzeń informatycznych dla Urzędu Gminy w Zębowicach.
10. Budowa dróg osiedlowych w Zębowicach.

1. 2. Wykaz proponowanych inwestycji w roku 2005.

1. Rozbudowa sieci wodociągowej we wsiach Osiecko i Leśnioki.
2. Budowa mieszkań socjalnych.
3. Budowa dróg osiedlowych na terenie gminy Zębowice.
4. Modernizacja oświetlenia ulic na terenie gminy Zębowice.

oraz kontynuacja następujących zadań z roku 2004:

- Przebudowa Szkoły Podstawowej w Zębowicach;
- Remont budynku Urzędu Gminy w Zębowicach;
- Budowa drogi dojazdowej do gruntów rolnych w Kadłubie Wolnym;
- Budowa drogi dojazdowej do gruntów rolnych w Zębowicach (Nowa Wieś).
- Budowa drogi dojazdowej do gruntów rolnych w Radawiu.
- Budowa drogi dojazdowej do gruntów rolnych w Zębowice – Osiny.
- Zakup i instalacja urządzeń informatycznych dla Urzędu Gminy w Zębowicach.
- Budowa dróg osiedlowych w Zębowicach.

1. 3. Wykaz proponowanych inwestycji w roku 2006.

Kontynuacja następujących zadań z lat 2004 i 2005:

- Zakup i instalacja urządzeń informatycznych dla Urzędu Gminy w Zębowicach;
- Remont budynku Urzędu Gminy w Zębowicach;
- Rozbudowa sieci wodociągowej we wsiach Osiecko i Leśnioki;
- Kanalizacja Zębowice – Dobrodzień;
- Modernizacja oświetlenia ulic na terenie gminy Zębowice;
- Budowa mieszkań socjalnych;
- Budowa dróg osiedlowych na terenie gminy Zębowice.

1. 4. Wykaz proponowanych inwestycji w latach 2007 – 2013.

1. Remont i rozbudowa ujęcia wodnego we wsi Knieja i przebudowa przepompowni w Kadłubie Wolnym.
2. Rekultywacja wysypiska śmieci w Zębowicach (Malinów).
3. Kanalizacja Gminy Zębowice.
4. Budowa hali sportowej w Zębowicach.
5. Opracowanie projektu i budowa sieci ścieżek rowerowych.
6. Przygotowanie projektów i ich realizacja w zakresie odnowy budowli zabytkowych.

oraz kontynuacja następujących zadań z roku 2004 i 2005:

- Budowa dróg osiedlowych w Zębowicach;
- Modernizacja oświetlenia ulic na terenie gminy Zębowice;
- Budowa dróg osiedlowych na terenie gminy Zębowice.

2. Dokumentacja zadań i projektów.

2. 1. Rok 2004.

2.1.1. Remont dachu na budynku Gimnazjum w Zębowicach.

Termin realizacji: 2004.

Charakter zadania: rozwój systemu infrastruktury oraz poprawa warunków i jakości życia mieszkańców.

Zgodność ze Strategią Wojewódzką: cel strategiczny „F” – poprawa warunków życia w regionie; cel operacyjny „5” – rozwój instytucji oświaty, zdrowia, kultury, sportu i turystyki dla podniesienia standardu życia.

Zgodność ze Strategią Powiatową: priorytet „1” – poprawa zdrowia i związanej z nim jakości i długości życia mieszkańców poprzez zmiany stylu życia i kształtowanie środowiska sprzyjającego zdrowiu; cel strategiczny „7” – poprawa bazy techniczno – dydaktycznej oświaty; cel operacyjny – rozwój i poprawa stanu bazy dydaktycznej szkół i placówek oświatowych.

Zgodność ze Strategią Gminną: zadanie – modernizacja i budowa nowych obiektów sportowo – rekreacyjnych.

Zgodność ze ZPORR: priorytet 3 – rozwój lokalny; działania 3.1 – obszary wiejskie i 3.5 – lokalna infrastruktura społeczna.

2.1.2. Remont budynku Ochotniczej Straży Pożarnej (OSP) w Kadłubie Wolnym.

Zadanie to służy poprawie bezpieczeństwa przeciwpożarowego na terenie gminy. Modernizacja budynku umożliwi również jego przeznaczenie na cele rozwoju bazy lokalnych instytucji kulturalnych. Realizacja tej inwestycji wpłynie także na poprawę warunków garażowania wozów bojowych. Zadanie finansowane jest z Funduszu Rozwoju Śląska.

Termin realizacji: 2004.

Charakter zadania: rozwój systemu infrastruktury oraz poprawa warunków i jakości życia mieszkańców.

Zgodność ze Strategią Wojewódzką: cel strategiczny „F” – poprawa warunków życia w regionie; cele operacyjne: „5” – rozwój instytucji oświaty, zdrowia, kultury, sportu i turystyki dla podniesienia standardu życia oraz „6” – województwo opolskie bezpiecznym regionem.

Zgodność ze Strategią Powiatową: priorytet „1” – poprawa zdrowia i związanej z nim jakości i długości życia mieszkańców poprzez zmiany stylu życia i kształtowanie środowiska sprzyjającego zdrowiu; cel strategiczny „4” – stworzenie warunków sprzyjających zachowaniu tradycji lokalnych i rozwojowi twórczości ludowej; cel operacyjny – wspieranie inicjatyw kulturalnych.

Zgodność ze Strategią Gminną: zadanie – wsparcie funkcjonowania Ludowych Zespołów Sportowych, Ochotniczych Straży Pożarnych oraz pozostałych stowarzyszeń i organizacji społecznych.

Zgodność ze ZPORR: priorytet 3 – rozwój lokalny; działania 3.1 – obszary wiejskie i 3.5 – lokalna infrastruktura społeczna

2.1.3. Przebudowa Szkoły Podstawowej w Zębowicach.

Termin realizacji: 2004 – 2005.

Charakter zadania: rozwój systemu infrastruktury oraz poprawa warunków i jakości życia mieszkańców.

Zgodność ze Strategią Wojewódzką: cel strategiczny „F” – poprawa warunków życia w regionie; cel operacyjny „5” – rozwój instytucji oświaty, zdrowia, kultury, sportu i turystyki dla podniesienia standardu życia.

Zgodność ze Strategią Powiatową: priorytet „1” – poprawa zdrowia i związanej z nim jakości i długości życia mieszkańców poprzez zmiany stylu życia i kształtowanie środowiska sprzyjającego zdrowiu; cel strategiczny „7” – poprawa bazy techniczno – dydaktycznej oświaty; cel operacyjny – rozwój i poprawa stanu bazy dydaktycznej szkół i placówek oświatowych.

Zgodność ze Strategią Gminną: zadanie – modernizacja i budowa nowych obiektów sportowo – rekreacyjnych.

Zgodność ze ZPORR: priorytet 3 – rozwój lokalny; działania 3.1 – obszary wiejskie i 3.5 – lokalna infrastruktura społeczna.

2.1.4. Remont budynku Urzędu Gminy w Zębowicach.

Obecny stan techniczny budynku Urzędu Gminy w Zębowicach wymaga modernizacji. Kompleksowy remont wpłynie na obniżenie bieżących kosztów eksploatacji oraz poprawi dostępność mieszkańców do lokalnych usług administracyjnych. Zmodernizowany i wyposażony w nowoczesny sprzęt Urząd będzie mógł sprawniej podjąć się realizacji zadań zapisanych w Strategii Rozwoju, a zwłaszcza tych dotyczących rozwoju gospodarczego.

Termin realizacji: 2004 – 2006.

Charakter zadania: rozwój systemu infrastruktury oraz poprawa warunków i jakości życia mieszkańców.

Zgodność ze Strategią Wojewódzką: cel strategiczny „F” – poprawa warunków życia w regionie; cel operacyjny „5” – rozwój instytucji oświaty, zdrowia, kultury, sportu i turystyki dla podniesienia standardu życia.

Zgodność ze Strategią Powiatową: priorytet „2” – kształtowanie mechanizmów stymulujących zrównoważony rozwój gospodarczy miast i gmin powiatu, zapewniający obniżenie bezrobocia oraz wzrost poziomu życia mieszkańców; cel strategiczny „12” – ukształtowanie zintegrowanego układu podmiotowego w zakresie polityki rozwoju gospodarczego powiatu i stymulowanie współpracy urzędów, instytucji, organizacji i podmiotów otoczenia przedsiębiorczości; cel operacyjny – inicjowanie tworzenia struktur wspomagających przedsiębiorców.

Zgodność ze Strategią Gminną: zadanie – modernizacja i budowa nowych obiektów sportowo – rekreacyjnych.

Zgodność ze ZPORR: priorytet 3 – rozwój lokalny; działanie 3.5 – lokalna infrastruktura społeczna.

2.1.5. Budowa drogi dojazdowej do gruntów rolnych w Kadłubie Wolnym.

Zadanie to jest częścią kompleksowego projektu budowy i modernizacji dróg gminnych. Niniejszy projekt inwestycji przewiduje prace na długości 978 m i powierzchni całkowitej 2793 m². Powstanie drogi ułatwi dojazd do zagród i pól oraz transport produktów rolnych. Zwiększy się również bezpieczeństwo w zakresie eksploatacji urządzeń i maszyn rolniczych.

Termin realizacji: 2004 – 2005.

Charakter zadania: rozwój systemu komunikacji i infrastruktury oraz poprawa warunków i jakości życia mieszkańców.

Zgodność ze Strategią Wojewódzką: cel strategiczny „B” – rozbudowa i modernizacja infrastruktury technicznej oraz istniejącego potencjału gospodarczego; cel operacyjny „1” – wysoki standard infrastruktury komunikacyjnej.

Zgodność ze Strategią Powiatową: priorytet „4” – podnoszenie atrakcyjności osadniczej i inwestycyjnej regionu poprzez rozbudowę infrastruktury komunalnej i komunikacyjnej; cel strategiczny „22” – modernizacja dróg i systemów komunikacyjnych w powiecie oleskim; cel operacyjny – dostosowanie systemu komunikacji do potrzeb mieszkańców oraz priorytet „2” – kształtowanie mechanizmów stymulujących zrównoważony rozwój gospodarczy miast i gmin powiatu, zapewniający obniżenie bezrobocia oraz wzrost poziomu życia mieszkańców; cel strategiczny „16” – tworzenie miejsc pracy w oparciu o roboty publiczne; cel operacyjny – prace interwencyjne i roboty publiczne.

Zgodność ze Strategią Gminną: zadanie – rozbudowa i modernizacja dróg.

Zgodność ze ZPORR: priorytet 3 – rozwój lokalny; działanie 3.1 – obszary wiejskie.

2.1.6. Budowa drogi dojazdowej do gruntów rolnych w Zębowicach (Nowa Wieś).

Zadanie to jest częścią kompleksowego projektu budowy i modernizacji dróg gminnych. Niniejszy projekt inwestycji przewiduje prace na długości 1273 m i powierzchni całkowitej 4455 m². Powstanie drogi ułatwi dojazd do zagród i pól oraz transport płodów rolnych. Zwiększy się również bezpieczeństwo w zakresie eksploatacji urządzeń i maszyn rolniczych.

Termin realizacji: 2004 – 2005.

Charakter zadania: rozwój systemu komunikacji i infrastruktury oraz poprawa warunków i jakości życia mieszkańców.

Zgodność ze Strategią Wojewódzką: cel strategiczny „B” – rozbudowa i modernizacja infrastruktury technicznej oraz istniejącego potencjału gospodarczego; cel operacyjny „1” – wysoki standard infrastruktury komunikacyjnej.

Zgodność ze Strategią Powiatową: priorytet „4” – podnoszenie atrakcyjności osadniczej i inwestycyjnej regionu poprzez rozbudowę infrastruktury komunalnej i komunikacyjnej; cel strategiczny „22” – modernizacja dróg i systemów komunikacyjnych w powiecie oleskim; cel operacyjny – dostosowanie systemu komunikacji do potrzeb mieszkańców oraz priorytet „2” – kształtowanie mechanizmów stymulujących zrównoważony rozwój gospodarczy miast i gmin powiatu, zapewniający obniżenie bezrobocia oraz wzrost poziomu życia mieszkańców; cel strategiczny „16”

– tworzenie miejsc pracy w oparciu o roboty publiczne; cel operacyjny – prace interwencyjne i roboty publiczne.

Zgodność ze Strategią Gminną: zadanie – rozbudowa i modernizacja dróg.

Zgodność ze ZPORR: priorytet 3 – rozwój lokalny; działanie 3.1 – obszary wiejskie.

2.1.7. Budowa drogi dojazdowej do gruntów rolnych w Radawiu.

Zadanie to jest częścią kompleksowego projektu budowy i modernizacji dróg gminnych. Niniejszy projekt inwestycji przewiduje prace na długości 1200 m i powierzchni całkowitej 4200 m². Powstanie drogi ułatwi dojazd do zagród i pól oraz transport płodów rolnych. Zwiększy się również bezpieczeństwo w zakresie eksploatacji urządzeń i maszyn rolniczych.

Termin realizacji: 2004 – 2005.

Charakter zadania: rozwój systemu komunikacji i infrastruktury oraz poprawa warunków i jakości życia mieszkańców.

Zgodność ze Strategią Wojewódzką: cel strategiczny „B” – rozbudowa i modernizacja infrastruktury technicznej oraz istniejącego potencjału gospodarczego; cel operacyjny „1” – wysoki standard infrastruktury komunikacyjnej.

Zgodność ze Strategią Powiatową: priorytet „4” – podnoszenie atrakcyjności osadniczej i inwestycyjnej regionu poprzez rozbudowę infrastruktury komunalnej i komunikacyjnej; cel strategiczny „22” – modernizacja dróg i systemów komunikacyjnych w powiecie oleskim; cel operacyjny – dostosowanie systemu komunikacji do potrzeb mieszkańców oraz priorytet „2” – kształtowanie mechanizmów stymulujących zrównoważony rozwój gospodarczy miast i gmin powiatu, zapewniający obniżenie bezrobocia oraz wzrost poziomu życia mieszkańców; cel strategiczny „16” – tworzenie miejsc pracy w oparciu o roboty publiczne; cel operacyjny – prace interwencyjne i roboty publiczne.

Zgodność ze Strategią Gminną: zadanie – rozbudowa i modernizacja dróg.

Zgodność ze ZPORR: priorytet 3 – rozwój lokalny; działanie 3.1 – obszary wiejskie.

2.1.8. Budowa drogi dojazdowej do gruntów rolnych Zębowice – Osiny.

Zadanie to jest częścią kompleksowego projektu budowy i modernizacji dróg gminnych. Niniejszy projekt inwestycji przewiduje prace na długości 1284 m i powierzchni całkowitej 4494 m². Powstanie drogi ułatwi dojazd do zagród i pól oraz transport płodów rolnych. Zwiększy się również bezpieczeństwo w zakresie eksploatacji urządzeń i maszyn rolniczych.

Termin realizacji: 2004 – 2005.

Charakter zadania: rozwój systemu komunikacji i infrastruktury oraz poprawa warunków i jakości życia mieszkańców.

Zgodność ze Strategią Wojewódzką: cel strategiczny „B” – rozbudowa i modernizacja infrastruktury technicznej oraz istniejącego potencjału gospodarczego; cel operacyjny „1” – wysoki standard infrastruktury komunikacyjnej.

Zgodność ze Strategią Powiatową: priorytet „4” – podnoszenie atrakcyjności osadniczej i inwestycyjnej regionu poprzez rozbudowę infrastruktury komunalnej i komunikacyjnej; cel strategiczny „22” – modernizacja dróg i systemów komunikacyjnych w powiecie oleskim; cel operacyjny – dostosowanie systemu komunikacji do potrzeb mieszkańców oraz priorytet „2” – kształtowanie mechanizmów stymulujących zrównoważony rozwój gospodarczy miast i gmin powiatu, zapewniający obniżenie bezrobocia oraz wzrost poziomu życia mieszkańców; cel strategiczny „16” – tworzenie miejsc pracy w oparciu o roboty publiczne; cel operacyjny – prace interwencyjne i roboty publiczne.

Zgodność ze Strategią Gminną: zadanie – rozbudowa i modernizacja dróg.

Zgodność ze ZPORR: priorytet 3 – rozwój lokalny; działanie 3.1 – obszary wiejskie.

2.1.9. Zakup i instalacja urządzeń informatycznych dla Urzędu Gminy w Zębowicach.

Przedsięwzięcie to jest dopełnieniem zadania dotyczącego remontu budynku Urzędu Gminy w Zębowicach. W ramach tej inwestycji projektuje się wykonanie całkowicie nowej, nowoczesnej instalacji teleinformatycznej. Planuje się utworzenie około 20 stanowisk komputerowych, które służyć będą między innymi podwyższeniu jakości realizacji zadań samorządowych i obsługi petentów.

Termin realizacji: 2004 – 2006.

Charakter zadania: rozwój systemu infrastruktury.

Zgodność ze Strategią Wojewódzką: cel strategiczny „B” – rozbudowa i modernizacja infrastruktury technicznej oraz istniejącego potencjału gospodarczego; cel operacyjny „2” – rozwój systemów telekomunikacyjnych i informatycznych.

Zgodność ze Strategią Powiatową: priorytet „2” – kształtowanie mechanizmów stymulujących zrównoważony rozwój gospodarczy miast i gmin powiatu, zapewniający obniżenie bezrobocia oraz wzrost poziomu życia mieszkańców; cel strategiczny „15” – opracowanie atrakcyjnej oferty dla inwestorów i stworzenie warunków sprzyjających przyciąganiu kapitału; cel operacyjny – poprawa obsługi petentów urzędów wszystkich szczebli.

Zgodność ze Strategią Gminną: zadania – cykl zadań z dziedziny „gospodarka” między innymi: przygotowanie oferty gruntów pod inwestycje, stworzenie systemu wszechstronnej promocji gminy, nowoczesne doradztwo dla rolników i przedsiębiorców.

Zgodność ze ZPORR: priorytet 3 – rozwój lokalny; działanie 3.5 – lokalna infrastruktura społeczna.

2.1.10. Budowa dróg osiedlowych w Zębowicach.

Zadanie to jest częścią kompleksowego projektu budowy i modernizacji dróg gminnych. Niniejszy projekt inwestycji przewiduje prace na długości 896 m i powierzchni całkowitej 4427 m². Powstanie dróg podniesie estetykę osiedli oraz poprawi lokalną infrastrukturę komunikacyjną.

Termin realizacji: 2004 – 2005 i 2007 – 2013 .

Charakter zadania: rozwój systemu komunikacji i infrastruktury oraz poprawa warunków i jakości życia mieszkańców.

Zgodność ze Strategią Wojewódzką: cel strategiczny „B” – rozbudowa i modernizacja infrastruktury technicznej oraz istniejącego potencjału gospodarczego; cel operacyjny „1” – wysoki standard infrastruktury komunikacyjnej.

Zgodność ze Strategią Powiatową: priorytet „4” – podnoszenie atrakcyjności osadniczej i inwestycyjnej regionu poprzez rozbudowę infrastruktury komunalnej i komunikacyjnej; cel strategiczny „22” – modernizacja dróg i systemów komunikacyjnych w powiecie oleskim; cel operacyjny – dostosowanie systemu komunikacji do potrzeb mieszkańców oraz priorytet „2” – kształtowanie mechanizmów stymulujących zrównoważony rozwój gospodarczy miast i gmin powiatu, zapewniający obniżenie bezrobocia oraz wzrost poziomu życia mieszkańców; cel strategiczny „16”

– tworzenie miejsc pracy w oparciu o roboty publiczne; cel operacyjny – prace interwencyjne i roboty publiczne.

Zgodność ze Strategią Gminną: zadanie – rozbudowa i modernizacja dróg.

Zgodność ze ZPORR: priorytet 3 – rozwój lokalny; działanie 3.1 – obszary wiejskie.

2. 2. Rok 2005.

2.2.1. Rozbudowa sieci wodociągowej we wsiach Osiecko i Leśnioki.

Zadanie to stanowi jeden z ostatnich etapów porządkowania gospodarki wodnej na terenie gminy Zębowice. Realizacja inwestycji zwiększy ilość odbiorców oraz powierzchnię uzbrojonych terenów przeznaczonych pod zabudowę mieszkaniową. Długość planowanej sieci wyniesie 6289 m. Dzięki tej inwestycji dostęp do sieci wodociągowej uzyska kolejnych 37 gospodarstw domowych.

Termin realizacji: 2005 – 2006.

Charakter zadania: rozwój systemu infrastruktury oraz poprawa warunków i jakości życia mieszkańców.

Zgodność ze Strategią Wojewódzką: cel strategiczny „D” – restrukturyzacja rolnictwa i rozbudowa sektora przetwórstwa rolno – spożywczego oraz wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich i małych miast; cel operacyjny „9” – budowa infrastruktury technicznej dla rozwoju osadnictwa i inwestycji.

Zgodność ze Strategią Powiatową: priorytet „3” – restrukturyzacja działalności gospodarczej na obszarach wiejskich dla wielofunkcyjnego rozwoju wsi; cel strategiczny „21” – opracowanie i wdrożenie programów w zakresie ochrony środowiska i gospodarki odpadami; cel operacyjny – kompleksowe rozwiązanie gospodarki wodno – ściekowej.

Zgodność ze Strategią Gminną: zadanie – dokończenie budowy sieci wodociągowej i budowa sieci kanalizacyjnej.

Zgodność ze ZPORR: priorytet 3 – rozwój lokalny; działanie 3.1 – obszary wiejskie.

2.2.2. Budowa mieszkań socjalnych.

Celem inwestycji jest uzyskanie mieszkań socjalnych na potrzeby mieszkańców Gminy. Łączna powierzchnia lokali wyniesie 328 m².

Termin realizacji: 2005 – 2006.

Charakter zadania: rozwój systemu infrastruktury oraz poprawa warunków i jakości życia mieszkańców.

Zgodność ze Strategią Wojewódzką: cel strategiczny „F” – poprawa warunków życia w regionie; cel operacyjny „4” – rozwój budownictwa mieszkaniowego.

Zgodność ze Strategią Powiatową: priorytet „4” – podnoszenie atrakcyjności osadniczej i inwestycyjnej regionu poprzez rozbudowę infrastruktury komunalnej i komunikacyjnej; cel strategiczny „23” – rozwój budownictwa mieszkaniowego i przemysłowego; cel operacyjny – budowa mieszkań.

Zgodność ze Strategią Gminną: zadanie – przygotowanie oferty terenów pod budownictwo mieszkaniowe.

Zgodność ze ZPORR: priorytet 3 – rozwój lokalny; działanie 3.1 – obszary wiejskie.

2.2.3. Budowa dróg osiedlowych na terenie Gminy Zębowice.

Zadanie to jest częścią kompleksowego projektu budowy i modernizacji dróg gminnych. Niniejszy projekt inwestycji przewiduje prace na długości 1720 m. Powstanie dróg podniesie estetykę osiedli oraz poprawi infrastrukturę komunikacyjną w gminie.

Termin realizacji: 2005 – 2008.

Charakter zadania: rozwój systemu komunikacji i infrastruktury oraz poprawa warunków i jakości życia mieszkańców.

Zgodność ze Strategią Wojewódzką: cel strategiczny „B” – rozbudowa i modernizacja infrastruktury technicznej oraz istniejącego potencjału gospodarczego; cel operacyjny „1” – wysoki standard infrastruktury komunikacyjnej.

Zgodność ze Strategią Powiatową: priorytet „4” – podnoszenie atrakcyjności osadniczej i inwestycyjnej regionu poprzez rozbudowę infrastruktury komunalnej i komunikacyjnej; cel strategiczny „22” – modernizacja dróg i systemów komunikacyjnych w powiecie oleskim; cel operacyjny – dostosowanie systemu komunikacji

do potrzeb mieszkańców oraz priorytet „2” – kształtowanie mechanizmów stymulujących zrównoważony rozwój gospodarczy miast i gmin powiatu, zapewniający obniżenie bezrobocia oraz wzrost poziomu życia mieszkańców; cel strategiczny „16” – tworzenie miejsc pracy w oparciu o roboty publiczne; cel operacyjny – prace interwencyjne i roboty publiczne.

Zgodność ze Strategią Gminną: zadanie – rozbudowa i modernizacja dróg.

Zgodność ze ZPORR: priorytet 3 – rozwój lokalny; działanie 3.1 – obszary wiejskie.

2.2.4. Modernizacja oświetlenia ulic na terenie gminy Zębowice.

Zadanie to ma na celu kompleksową poprawę stanu bezpieczeństwa ruchu drogowego.

Termin realizacji: 2005 – 2013.

Charakter zadania: rozwój systemu komunikacji i infrastruktury oraz poprawa warunków i jakości życia mieszkańców.

Zgodność ze Strategią Wojewódzką: cel strategiczny „B” – rozbudowa i modernizacja infrastruktury technicznej oraz istniejącego potencjału gospodarczego; cel operacyjny „1” – wysoki standard infrastruktury komunikacyjnej.

Zgodność ze Strategią Powiatową: priorytet „4” – podnoszenie atrakcyjności osadniczej i inwestycyjnej regionu poprzez rozbudowę infrastruktury komunalnej i komunikacyjnej; cel strategiczny „22” – modernizacja dróg i systemów komunikacyjnych w powiecie oleskim; cel operacyjny – dostosowanie systemu komunikacji do potrzeb mieszkańców.

Zgodność ze Strategią Gminną: zadanie – rozbudowa i modernizacja dróg.

Zgodność ze ZPORR: priorytet 3 – rozwój lokalny; działanie 3.1 – obszary wiejskie.

2. 3. Lata 2007 – 2013.

2.3.1. Remont i rozbudowa ujęcia wodnego we wsi Knieja i przebudowa przepompowni w kadłubie Wolnym.

Zadanie to stanowi jeden z ostatnich etapów porządkowania gospodarki wodnej na terenie gminy Zębowice. Realizacja inwestycji spowoduje podwyższenie standardu zasobów eksploatacyjnych ujęcia wodnego, zwiększenie wydajności i powierzchni zbiorników wodnych o 29 m³ oraz dostosuje infrastrukturę wodociągową do przepisów przeciwpożarowych. Zadanie realizowane będzie w latach 2007 – 2013, ale dokumentacja techniczna zostanie wykonana w latach 2005 – 2006.

Termin realizacji: 2007 – 2013.

Charakter zadania: rozwój systemu infrastruktury oraz poprawa warunków i jakości życia mieszkańców.

Zgodność ze Strategią Wojewódzką: cel strategiczny „D” – restrukturyzacja rolnictwa i rozbudowa sektora przetwórstwa rolno – spożywczego oraz wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich i małych miast; cel operacyjny „9” – budowa infrastruktury technicznej dla rozwoju osadnictwa i inwestycji.

Zgodność ze Strategią Powiatową: priorytet „3” – restrukturyzacja działalności gospodarczej na obszarach wiejskich dla wielofunkcyjnego rozwoju wsi; cel strategiczny „21” – opracowanie i wdrożenie programów w zakresie ochrony środowiska i gospodarki odpadami; cel operacyjny – kompleksowe rozwiązanie gospodarki wodno – ściekowej.

Zgodność ze Strategią Gminną: zadanie – dokończenie budowy sieci wodociągowej i budowa sieci kanalizacyjnej.

Zgodność ze ZPORR: priorytet 3 – rozwój lokalny; działanie 3.1 – obszary wiejskie.

2.3.2. Rekultywacja wysypiska śmieci w Zębowicach (Malinów).

Zadanie to ma na celu biologiczną rekultywację składowiska odpadów komunalnych w Zębowicach (malinów) po zakończeniu jego eksploatacji, wstępnie planowanej na lata 2009 – 2012. Wysypisko ma powierzchnię około 1 ha. Obiekt winien być zrehabilitowany w kierunku zalesienia. Zadanie realizowane będzie w latach 2007 – 2013, ale dokumentacja techniczna zostanie wykonana w latach 2005 – 2006.

Termin realizacji: 2007 – 2013.

Charakter zadania: poprawa stanu środowiska naturalnego.

Zgodność ze Strategią Wojewódzką: cel strategiczny „B” – rozbudowa i modernizacja infrastruktury technicznej oraz istniejącego potencjału gospodarczego; cel operacyjny „4” – systematyczna poprawa stanu środowiska przyrodniczego.

Zgodność ze Strategią Powiatową: priorytet „3” – restrukturyzacja działalności gospodarczej na obszarach wiejskich dla wielofunkcyjnego rozwoju wsi; cel strategiczny „21” – opracowanie i wdrożenie programów w zakresie ochrony środowiska i gospodarki odpadami; cel operacyjny – systemowe rozwiązanie gospodarki odpadami.

Zgodność ze Strategią Gminną: zadanie – poprawa wizerunku i estetyki w gminie oraz program podnoszenia świadomości ekologicznej wśród mieszkańców.

Zgodność ze ZPORR: priorytet 3 – rozwój lokalny; działanie 3.1 – obszary wiejskie.

2.3.3. Kanalizacja Gminy Zębowice.

Jest to jedno z najważniejszych zadań ujętych w niniejszym Planie Rozwoju Lokalnego. Zadanie to stanowi kolejny etap porządkowania gospodarki wodno – ściekowej na terenie gminy Zębowice. Projekt przewiduje budowę sieci kanalizacyjnej o długości około 26000 m. Dzięki tej inwestycji włączenie do sieci kanalizacyjnej uzyskają 883 gospodarstwa domowe.

Termin realizacji: 2007 – 2013.

Charakter zadania: rozwój systemu infrastruktury, poprawa warunków i jakości życia mieszkańców oraz poprawa stanu środowiska naturalnego.

Zgodność ze Strategią Wojewódzką: cel strategiczny „D” – restrukturyzacja rolnictwa i rozbudowa sektora przetwórstwa rolno – spożywczego oraz wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich i małych miast; cel operacyjny „9” – budowa infrastruktury technicznej dla rozwoju osadnictwa i inwestycji.

Zgodność ze Strategią Powiatową: priorytet „3” – restrukturyzacja działalności gospodarczej na obszarach wiejskich dla wielofunkcyjnego rozwoju wsi; cel strategiczny „21” – opracowanie i wdrożenie programów w zakresie ochrony środowiska i gospodarki odpadami; cel operacyjny – kompleksowe rozwiązanie gospodarki wodno – ściekowej oraz priorytet „4” – podnoszenie atrakcyjności osadniczej i inwestycyjnej regionu poprzez rozbudowę infrastruktury komunalnej i komunikacyjnej; cel strategiczny „23” – rozwój budownictwa mieszkaniowego i przemysłowego; cel operacyjny – kanalizacja gmin powiatu.

Zgodność ze Strategią Gminną: zadanie – dokończenie budowy sieci wodociągowej i budowa sieci kanalizacyjnej.

Zgodność ze ZPORR: priorytet 3 – rozwój lokalny; działanie 3.1 – obszary wiejskie.

2.3.4. Budowa hali sportowej w Zębowicach.

Celem niniejszego zadania jest inwestycja polegająca na budowie hali sportowej w Zębowicach. Obiekt będzie funkcjonował na wielu płaszczyznach, począwszy od udostępnienia go młodzieży i dzieciom podczas lekcji wychowania fizycznego, skończywszy na funkcjonowaniu jako arena licznych imprez o charakterze sportowym i kulturalnym.

Termin realizacji: 2007 – 2013.

Charakter zadania: rozwój systemu infrastruktury oraz poprawa warunków i jakości życia mieszkańców.

Zgodność ze Strategią Wojewódzką: cel strategiczny „F” – poprawa warunków życia w regionie; cel operacyjny „5” – rozwój instytucji oświaty, zdrowia, kultury, sportu i turystyki dla podniesienia standardu życia.

Zgodność ze Strategią Powiatową: priorytet „1” – poprawa zdrowia i związanej z nim jakości i długości życia mieszkańców poprzez zmiany stylu życia i kształtowanie środowiska sprzyjającego zdrowiu; cel strategiczny „7” – poprawa bazy techniczno – dydaktycznej oświaty; cel operacyjny – rozwój i poprawa stanu bazy dydaktycznej szkół i placówek oświatowych.

Zgodność ze Strategią Gminną: zadanie – modernizacja i budowa nowych obiektów sportowo – rekreacyjnych.

Zgodność ze ZPORR: priorytet 3 – rozwój lokalny; działania 3.1 – obszary wiejskie i 3.5 – lokalna infrastruktura społeczna.

2.3.5. Opracowanie projektu i budowa sieci ścieżek rowerowych.

Realizacja zadania zwiększy atrakcyjność turystyczną gminy i wpłynie pośrednio na rozwój agroturystyki. Planowa sieć oznakowanych dróg rowerowych będzie miała długość około 50 km.

Termin realizacji: 2007 – 2013.

Charakter zadania: rozwój systemu infrastruktury.

Zgodność ze Strategią Wojewódzką: cel strategiczny „F” – poprawa warunków życia w regionie; cel operacyjny „5” – rozwój instytucji oświaty, zdrowia, kultury, sportu i turystyki dla podniesienia standardu życia.

Zgodność ze Strategią Powiatową: priorytet „1” – poprawa zdrowia i związanej z nim jakości i długości życia mieszkańców poprzez zmiany stylu życia i kształtowanie środowiska sprzyjającego zdrowiu; cel strategiczny „10” – rozwinięcie infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej; cel operacyjny – wykorzystanie potencjału turystyczno – rekreacyjnego gmin powiatu do uprawiania sportu i czynnej rekreacji.

Zgodność ze Strategią Gminną: zadanie – rozwój bazy turystycznej i stworzenie oferty rekreacyjnej.

Zgodność ze ZPORR: priorytet 3 – rozwój lokalny; działanie 3.1 – obszary wiejskie.

2.3.6. Przygotowanie projektów i ich realizacja w zakresie odnowy budowli zabytkowych.

Rewitalizacja i odnowa zabytkowych obiektów służyć ma zarówno ochronie dziedzictwa kulturowego jak i zwiększeniu atrakcyjności krajoznawczo – turystycznej gminy Zębowice.

Termin realizacji: 2007 – 2013.

Charakter zadania: poprawa stanu środowiska kulturowego.

Zgodność ze Strategią Wojewódzką: cel strategiczny „F” – poprawa warunków życia w regionie; cel operacyjny „5” – rozwój instytucji oświaty, zdrowia, kultury, sportu i turystyki dla podniesienia standardu życia.

Zgodność ze Strategią Powiatową: priorytet „1” – poprawa zdrowia i związanej z nim jakości i długości życia mieszkańców poprzez zmiany stylu życia i kształtowanie środowiska sprzyjającego zdrowiu; cel strategiczny „10” – rozwinięcie infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej; cel operacyjny – wykorzystanie potencjału turystyczno – rekreacyjnego gmin powiatu do uprawiania sportu i czynnej rekreacji oraz cel strategiczny „11” – stworzenie warunków do aktywnego spędzania czasu oraz promocja różnorodnych form wypoczynku; cel operacyjny – poznanie potencjału turystycznego regionu oraz jego promocja.

Zgodność ze Strategią Gminną: zadanie – rozwój bazy turystycznej i stworzenie oferty rekreacyjnej.

Zgodność ze ZPORR: priorytet 3 – rozwój lokalny; działanie 3.1 – obszary wiejskie.

3. Finansowanie zadań Planu Rozwoju Lokalnego.

3. 1. Lata 2004 – 2006.

TABELA 102: Gmina Zębowice – wykaz proponowanych inwestycji w latach 2004–2006 wynikających z Planu Rozwoju Lokalnego ze wskazaniem źródeł finansowania.

Nazwa inwestycji	Termin realizacji	Szacunkowa wartość w PLN	Źródła finansowania		
			Gmina Zębowice	Unia Europejska	Inne źródła
1	2	3	4	5	6
Remont dachu na budynku Gimnazjum w Zębowicach	2004	83.000	83.000	-	-
Remont budynku OSP w Kadłubie Wolnym	2004	70.000	21.000	-	49.000 ²⁵
Przebudowa Szkoły Podstawowej w Zębowicach	2004 – 2005	530.000	530.000	-	-
Budowa drogi dojazdowej do gruntów rolnych w Kadłubie Wolnym	2004 – 2005	264.000	52.800	211.200	-
Budowa drogi dojazdowej do gruntów rolnych w Zębowicach	2004 – 2005	370.000	74.000	296.000	-

²⁵ Fundusz Rozwoju Śląska.

(Nowa Wieś)					
Budowa drogi dojazdowej do gruntów rolnych w Radawiu	2004 – 2005	160.000	32.000	128.000	-
Budowa drogi dojazdowej do gruntów rolnych Zębowice – Osiny	2004 – 2005	280.000	56.000	224.000	-
Remont budynku Urzędu Gminy w Zębowicach	2004 – 2006	100.000	100.000	-	-
Zakup i instalacja urządzeń informatycznych dla Urzędu Gminy w Zębowicach	2004 – 2006	76.000	20.000	56.000	-
1	2	3	4	5	6
Budowa dróg osiedlowych w Zębowicach	2004 – 2013	1.050.000	1.050.000	-	-
Rozbudowa sieci wodociągowej we wsiach: Osiecko i Leśnioki	2005 – 2006	709.000	283.600	425.400	-
Budowa mieszkań socjalnych	2005 – 2006	300.000	90.000	-	210.000 ²⁶
Budowa dróg osiedlowych na terenie gminy Zębowice	2005 – 2008	121.984	24.380	97.587	-
Modernizacja oświetlenia ulic na terenie gminy Zębowice	2005 – 2013	300.000	75.000	225.000	-

3. 2. Lata 2007 – 2013.

²⁶ 105.000 – fundusz termomodernizacyjny; 105.000 Ministerstwo Infrastruktury.

TABELA 103: Gmina Zębowice – wykaz proponowanych inwestycji w latach 2007–2013 wynikających z Planu Rozwoju Lokalnego ze wskazaniem źródeł finansowania.

Nazwa inwestycji	Termin realizacji	Szacunkowa wartość w PLN	Źródła finansowania		
			Gmina Zębowice	Unia Europejska	Inne źródła
1	2	3	4	5	6
Remont i rozbudowa ujęcia wodnego we wsi Knieja i przebudowa przepompowni w Kałubie Wolnym	2007 – 2013	100.000	25.000	75.000	-
Rekultywacja wysypiska śmieci w Zębowicach (Malinów)	2007 – 2013	300.000	90.000	-	210.000 ²⁷
Kanalizacja Gminy Zębowice	2007 – 2013	14.414.000	3.603.500	10.810.500	-
Budowa hali sportowej w Zębowicach	2007 – 2013	4.000.000	1.000.000	3.000.000	-
Opracowanie projektu i budowa sieci ścieżek rowerowych	2007 – 2013	150.000	37.500	112.500	-
1	2	3	4	5	6
Przygotowanie projektów i ich realizacja w zakresie odnowy budowl zabytkowych	2007 – 2013	2.000.000	500.000	1.500.000	-

²⁷ Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.

4. Powiązania i rola Planu Rozwoju Lokalnego.

4. 1. Powiązanie projektów z innymi działaniami realizowanymi na terenie gminy, powiatu i województwa.

Wszystkie projekty zawarte w Planie Rozwoju Lokalnego Gminy Zębowice wykazują powiązania z działaniami realizowanymi na terenie gminy, powiatu i województwa. Szczegółowy charakter tych powiązań dotyczący spójności projektów Planu Rozwoju Lokalnego z działaniami realizowanymi oraz planowanymi na terenie gminy, powiatu i województwa, a także dokumentacją zawartą w Zintegrowanym Programie Operacyjnym Rozwoju Lokalnego, przedstawia rozdział 2 „Dokumentacja zadań i projektów” niniejszego dokumentu.

Należy nadmienić, że gmina Zębowice, w myśl nowej ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, nie posiada obecnie ważnego miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego, stąd nie można wykazać powiązania projektów zawartych w Planie Rozwoju Lokalnego z miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego. Jednakże przedstawione w niniejszym dokumencie projekty wykazują ścisłe powiązania z równoległe opracowywanym Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Zębowice.

4. 2. Finansowanie.

Szczegółowy wykaz zakresu finansowania projektów zawartych w Planie Rozwoju Lokalnego na lata 2004 – 2006 oraz 2007 – 2013 przedstawia rozdział 3 niniejszego dokumentu „Finansowanie zadań Planu Rozwoju Lokalnego”. Należy nadmienić, że środki przeznaczone na finansowanie projektów w 2004 roku zostały zabezpieczone w gminnym budżecie na rok 2004 przyjętym uchwałą przez Radę Gminy Zębowice.

4. 3. Wskaźniki osiągnięć Planu Rozwoju Lokalnego.

Realizacja projektów zawartych w Planie Rozwoju Lokalnego Gminy Zębowice umożliwi między innymi:

- modernizację sieci wodociągowej;
- budowę sieci kanalizacyjnej;

- budowę oczyszczalni ścieków;
- modernizację wybranych odcinków dróg gminnych;
- budowę i modernizację obiektów sportowo – rekreacyjnych;
- modernizację obiektów infrastruktury społecznej takich jak: placówki oświatowe, budynek Ochotniczej Straży Pożarnej, budynek Urzędu Gminy;
- renowację zabytków;
- rozwój turystyki i rekreacji.

Dzięki skutecznej realizacji zamierzonych projektów zwiększy się dostępność urządzeń infrastruktury technicznej, zwłaszcza w dziedzinie zaopatrzenia w wodę, odprowadzaniu płynnych nieczystości oraz dostępności komunikacyjnej. Powyższe nie pozostanie również bez pozytywnego wpływu na funkcjonowanie środowiska naturalnego gminy. Modernizacja urządzeń sieci wodociągowej spowoduje podwyższenie standardu zasobów eksploatacyjnych ujęć, zwiększy ich wydajność oraz dostosuje infrastrukturę wodociągową do przepisów przeciwpożarowych. Natomiast dzięki budowie sieci kanalizacyjnej w zorganizowany sposób odprowadzane będą płynne nieczystości z blisko 950 budynków. Realizacja projektów w dziedzinie komunikacji umożliwi budowę około 4,5 km nowych dróg dojazdowych do gruntów rolnych oraz około 1 km nowych dróg osiedlowych. Modernizacja i budowa obiektów infrastruktury społecznej takich jak: budynki szkolne, budynek Ochotniczej Straży Pożarnej, budynek Urzędu Gminy czy hala sportowa zwiększą dostępność do usług administracyjnych, kultury i sportu dla mieszkańców gminy, a w szczególności dzieci i młodzieży. Zaś renowacja zabytków to jeden z etapów ochrony dziedzictwa kulturowego województwa opolskiego.

Należy nadmienić, że plan działań dotyczący przyszłego funkcjonowania i wykorzystania sieci tego typu obiektów zawarty został w Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego oraz współtworzonej przez Gminę Zębowice Strategii społeczno – gospodarczego rozwoju powiatu oleskiego na lata 2001 – 2015, potwierdzając tym samym przemyślaną, długofalową i spójną politykę samorządu lokalnego. Reasumując można stwierdzić, że Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Zębowice jest dopełnieniem i jednocześnie szczegółowym wyrazem wcześniejszej podjętych koncepcji.

5. Realizacja założeń Strategii i Planu Rozwoju Lokalnego.

5. 1. Reorganizacja pracy Urzędu Gminy.

Realizacja większości zadań strategicznych oraz wszystkich projektów ujętych w Planie Rozwoju Lokalnego spoczywać będzie głównie na barkach Urzędu Gminy Zębowice. Ponadto pozostałe zadania będą wymagały jego wspomagającej lub inspirującej roli. Skuteczna realizacja ambitnie zarysowanych celów strategicznych i konkretnych projektów wymagać będzie reorganizacji pracy wewnątrz urzędu. Proces ten powinien być I etapem prac wdrażających w życie niniejszą Strategię wraz z Planem.

Za poprawnie przeprowadzoną reorganizację należało będzie uznać proces polegający na odpowiednim dopasowaniu obecnej kadry urzędniczej, w zależności od wykształcenia i umiejętności, do realizacji lub roli nadzorczej nad konkretnymi zadaniami strategicznymi i projektami. Reorganizacja wymagać będzie mogła zarówno przetasowań kadrowych w ramach istniejących dziś wydziałów, jak również w zależności od potrzeb powołania nowej komórki zajmującej się wdrażaniem Strategii i Planu Rozwoju Lokalnego. Ze względu na obszerny zakres przewidywanych

działań, przewiduje się możliwość tworzenia nowych etatów w administracji samorządowej. Obowiązki wynikające z realizacji zadań i projektów powinny być również włączone do obecnych kompetencji urzędników.

5. 2. Monitoring.

Ostatnim etapem prac nad tworzeniem niniejszego dokumentu jest opracowanie zasad monitorowania realizacji Strategii i Planu Rozwoju Lokalnego. Monitoring jest podstawą ewentualnej aktualizacji planu strategicznego i powinien obejmować organizacje oraz instytucje zarówno publiczne jak i prywatne. Proponowany plan rozwoju bazuje na rzeczywistych szansach, precyzując konkretne działania. Powinien on podlegać corocznemu przeglądowi w zakresie zmian lub utrzymania ustalonej wizji, celów i zadań. Wieloletni plan inwestycyjny, stanowiący część Strategii oraz lista zadań i projektów, stanowiąca część Planu Rozwoju Lokalnego powinna być aktualizowana. Może to wynikać np.: z pojawienia się nowych podmiotów, które mogłyby stać się pełnoprawnymi uczestnikami procesu rozwoju, bądź zarysowania się całkowicie nowych priorytetów powstałych np.: w wyniku nieprzewidywalnych dzisiaj zdarzeń. Zdolność grupy monitorującej Strategię i Plan Rozwoju Lokalnego do reagowania na zmiany i podejmowanie odpowiednich działań jest jednym z ważniejszych wyznaczników ich sukcesu. Reasumując skuteczny monitoring pozwala na wczesne dostrzeżenie zagrożeń oraz wykorzystanie pojawiających się szans.

Praktyka realizacji zadań strategicznych oraz inwestycyjnych w wielu gminach wskazuje, że konieczne jest powołanie i ukonstytuowanie się najpóźniej w czwartym kwartale 2004 roku takiego zespołu. Składać się on powinien z kilkunastu osób, reprezentujących możliwie szeroki przekrój społeczeństwa gminy. Mogą to być zarówno wybrani przedstawiciele Urzędu Gminy: wójt, radni oraz urzędnicy, a także: prywatny biznes, przedstawiciele lokalnych organizacji społecznych oraz niezależni obserwatorzy. Do kompetencji takiego zespołu powinno należeć ustalenie corocznego planu finansowego projektów zawartych zwłaszcza w Planie Rozwoju Lokalnego i przedłożenie Radzie Gminy w celu podjęcia uchwały. Zespół powinien również współuczestniczyć w tworzeniu gminnego budżetu. Ponadto spr-

wozdania z realizacji Strategii i Planu oraz prac zespołu monitorującego powinny trafiać co roku na obrady Rady Gminy.

Organizując procedurę i zespół monitorujący niniejszą Strategię i Plan Rozwoju Lokalnego należy oprzeć się na przykładowej procedurze wskazanej w Zintegrowanym Programie Operacyjnym Rozwoju Regionalnego – ogólny podręcznik wdrażania. Dla realiów gminy Zębowice proponuje się następujący harmonogram działań:

1. Zarządzeniem Wójta Gminy wyznaczony zostaje zespół monitorujący Strategię i Plan Rozwoju Lokalnego.
2. Zespół monitorujący składa się z wybranych pracowników Urzędu Gminy, instytucji współpracujących, przedstawicieli lokalnego sektora prywatnego, organizacji społecznych, itp. – maksymalnie 15 – 20 osób.
3. Zespół monitorujący spośród siebie wybiera przedstawiciela pełniącego rolę koordynatora zespołu.
4. Wójt Gminy może dodatkowo wnioskować do Rady Gminy o powołanie w ramach Rady Gminy specjalnej komisji do spraw Strategii i Planu Rozwoju Lokalnego.
5. Komisja podejmuje czynną współpracę z zespołem monitorującym w celu bieżącego informowania Rady Gminy o postępach prac zespołu.
6. W posiedzeniach zespołu i komisji mogą brać udział niezależni obserwatorzy, pełniący rolę doradczą.
7. Zespół wspólnie z komisją prowadzi bieżący monitoring wdrażania Strategii i Planu Rozwoju Lokalnego, jego ocenę, aktualizację oraz ustala coroczny plan finansowy.
8. Plan finansowy trafia pod obrady Rady Gminy i zostaje przyjęty uchwałą Rady Gminy.
9. Rada Gminy ujmuje plan finansowy Planu Rozwoju Lokalnego w kolejnych budżetach gminy.

LITERATURA

Kondracki J., *Geografia regionalna Polski*, Warszawa 2000;

Starostwo Powiatowe w Oleśnie, Rada Programowa Strategii Rozwoju, *Strategia społeczno – gospodarczego rozwoju powiatu oleckiego na lata 2001 – 2015*, Oleśno 2001;

Urząd Gminy Zębowice, *Strategia Rozwoju Gminy Zębowice*, Zębowice 2000;

Urząd Statystyczny w Opolu, *Podstawowe informacje ze spisów powszechnych – gmina wiejska Zębowice*, Opole 2003;

Urząd Statystyczny w Opolu, *Rocznik Statystyczny Województwa Opolskiego 2000*, Opole 2000;

Urząd Statystyczny w Opolu, *Rocznik Statystyczny Województwa Opolskiego 2003*, Opole 2003;

Wagner D., praca zbiorowa pod redakcją autora, *Strategie Rozwoju Gospodarczego Miast i Gmin*, Warszawa 1999;

Wojewódzkie Biuro Planowania Przestrzennego w Opolu, zespół projektowy, *Plan Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Zębowice – tekst planu*, Opole 1981;

Zarząd Województwa Opolskiego, *Strategia Rozwoju Województwa Opolskiego na lata 2000 - 2015*, Opole 2000.